

בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרח"צ שליט"א

פרשת
בשלח
ז' – י"ג שבט תשפ"ו

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב, עיר שומרי הלשון, עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'
או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה
של כ״ק אדמו״ר עט״ר
מוהרא״ש
ר׳ אליעזר שלמה בן
ר׳ מנחם זאב זי״ע

לזכות מורנו ורבנו הרה״צ
ר׳ יצחק שמואל אהרן לעזער
שליט״א

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה הקדושה מתוך
בריאות איתנה ונחת מכל יצ״ח ותלמידיו

לזכות נשמתם הקדושה והטהורה של
רבי חייא ובניו חזקיה ויהודה
ולזכות
רב המנונא סבא ורב הונא ריש גלותא

טוֹב לוֹמַר לִפְנֵי הַלִּמּוּד:
לִמּוּד הַבַּבְלִי, יְרוּשַׁלְמִי, תּוֹסֶפְתָּא וּנְבִיאִים כְּתוּבִים יְהִיֶה לְעִלּוּי
הַשְׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה וּלְהָקֵל צַעֲרָהּ, לְעִלּוּי כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
שֶׁנִּפְטְרוּ מִן הָעוֹלָם, גְּאֻלָּה, יְשׁוּעָה, רְפוּאָה וְהַצָּלָחָה לְכֻלָּל
נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת, גִּלּוּי מְשִׁיחַ־צִדְקֵנוּ בְּרַחֲמִים
וּבְנִין בֵּית־מִקְדָּשֵׁנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

אלא אי אמרת – גבי יריכות דמחד גופא אתו, תרי גופי נינהו, ואם פיגל זו בלא זו לא נתפגלה זו, גבי חלות כי ערבן לאכול כזית משתיהן מי מיצטרפי? מי מהניא עירוב מחשבתו למיהוי חד גופא טפי מחיבור זבח דלא מהני להו לירצות? **רבי היא** – ורבי יוסי לא איירי בהו, ולא תקשי לרב הונא. **לאכול חצי זית מחלה** זו – למחר. **שזה כשר** – להקטיר אימוריו ולאכול בשר, דהא לא חישב אלא חצי אכילה בחצי מתירה. **אבל אמר כזית משתיהן** – דערבן לחלות במחשבתו, ואמר בכל אחד ואחד מן הכבשים "הריני שוחט על מנת לאכול כזית משתיהן [למחר]" – מצטרפי. **ורבי אליבא דמאן אמרה** – להא מתניתין דקתני לעיל: לעולם אינו חייב עד שיפגל בשתיהן בכזית, בשתיהן אין, באחד מהן לא. **אלא אליבא דרבי יוסי אמרה** – וקתני דמצטרפות החלות. **והדרא קושיין לדוכתא** – דאי אמרת בשלמא ירכות חד גופא הוא כו', כדאמרינן לעיל (יג, ב)! **לעולם אליבא דרבנן** – ודקשיא לך: אפילו באחת מהן נמי! לא תימא בשתיהן, דהא ודאי אפילו באחת מהן נמי. **אלא אימא עד שיפגל בשניהם** – הכבשים, ואפילו בכזית, דשחט שני כבשים על מנת לאכול כזית מחלה אחת או משתי חלות. אבל אם חישב בכבש אחד לאכול כזית אחד מן החלות, ובשחיטת האחר לא חישב – לא הוי פיגול, דאין מפגלין בעבודת חצי מתיר. **ולאפוקי מדרבי מאיר** – דאמר בסוף מתניתין: מפגלין בעבודת חצי מתיר, דקתני: שחט אחד מן הכבשים לאכול שתי חלות למחר, רבי מאיר אומר: פיגול וחייבין עליו כרת. ואי קשיא: הקומץ את המנחה אמאי פוסל במחשבתו? הא עבודת חצי מתיר הוא, דהאיכא נמי לבונה! תריץ: בקמיצה ודאי עבודה שלימה היא, דהא ליכא קמיצה בלבונה. תדע, דהא בהקטרת קומץ אם חישב לאכול שירים למחר פליגי רבנן ואמרי: כיון דאיכא נמי הקטרת לבונה – לא חשיבא הקטרת קומץ לפגל, דקתני מתניתין: פיגל בהקטרת קומץ ולא בלבונה כו' (יג, א), וחכמים אומרים: אין פיגול עד שיפגל בכל המתיר. ואי קשיא: הא אוקימנא בריש פירקין (שם) לכולי עלמא מפגלין בחצי מתיר, דקתני: הקומץ על מנת להקטיר קומצה למחר מודה רבי יוסי כו', והרי לא חישב אלא על חצי מתיר על הקטרת קומץ! לאו פירכא היא, דלא דמי להאי דהכא, דהתם חישב על חצי מתיר בשעת עבודה שלימה, והאי חישב בשעת חצי עבודה, כגון שחיטת אחד מן הכבשים. **לעולם** – משמע דמפיק ממילתא טובא. **ורבי יוסי היא** – דאמר במתניתין: בשתיהן אין, אבל באחת לא מפגלה חבירתה. **ולאפוקי מדרבי מאיר** – דאמר מפגלין בעבודת חצי מתיר, מדקאמר הכא "ובשניהן" – היינו דקאמר "ולעולם", דמשמע אפילו פיגל אף בשתיהן. **ולאפוקי נמי מדרבנן** – דאמרי במתניתין: פיגל באחת נתפגלה חבירתה (מדקתני הכא ובשתיהן) – היינו דקאמר "לעולם", דמשמע: לעולם, אפילו פיגל בשניהן, אין פיגול עד שיפגל אף בשתיהן. **פיגל בדבר הנעשה בחוץ כו'** – גבי פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים כתיבי בתורת כהנים בפרשת פיגול ב"צו את אהרן". להזות מדמו – על הפרוכת, הקטרת אימורין – על מזבח החיצון. **לשפוך שירים** – שירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון. **לאיפגולי מאי** – מה יאכל מאותו פר שיתחייב כרת משום פיגול? **לאיפגולי דם** – כלומר, דהאי דקתני פיגל – בדם קאמר, שאם יאכל מן הדם בשוגג יתחייב שתי חטאות, אחת משום כרת דם ואחת משום כרת דפיגול. הקומץ והלבונה – דמנחת ישראל, והקטרת כו'. דכל הנך אין להם מתירין, שהם מתרין אחרים, וקיימא לן (מנחות יז, א) דאין פיגול אלא בדבר שיש לו מתירין, או לאדם – כגון שירי מנחה שהקומץ מתירן, או למזבח – כגון אימורי בהמה שדם מתירן לקרב. דגמרינן משלמים, דכתיב בהו עיקר פיגול: מה שלמים דבר שיש מתירין לאדם ולמזבח, שזריקת דם מתיר האימורין ליקרב והבשר ליאכל – אף כל דבר שיש לו מתירין או לאדם או למזבח, לאפוקי הנך דאין אחר מתירן. ואי קשיא: פשיטא דקומץ לא מיחייבי עליה כרת משום פיגול, דהא כי אכיל מיניה פקע ליה פיגוליה, שהרי לא קרב המתיר! תריץ: כגון שהוצת האור ברובו, דחשיב כמאן דקרב, כדאמרינן לקמן (כו, ב): קומץ מאימתי מתיר שיריים באכילה – משהוצת האור ברובו, דלא חשיב בבשר אלא בשירי הדם.

מיפגלי

פיגל בדבר הנעשה בפנים לא פיגל — הא דאמר רבי יוסי גופיה בפרק "הנזקין" (גיטין נד, ב): כהן גדול ביום הכפורים יוכיח, דכי אמר פיגול מהימן — לאו דוקא, אלא פסול. וכי האי גוונא בפרק קמא דזבחים (יד, א) גמרא רבי שמעון מכשר בהילוך, דאמר רבי שמעון בן לקיש: מודה רבי שמעון בהולכת חטאות הפנימיות כו', ופריך: והאמר רבי שמעון כל שאינו על מזבח החיצון כו'! ומשני: מודה היה רבי שמעון לפסול מקל וחומר כו'.

הקומץ והלבונה — הקשה בקונטרס: פשיטא דקומץ לא מיחייב עליה כרת משום פיגול, דהא אי אכיל מיניה פקע ליה פיגוליה, שהרי לא קרב המתיר! ותירץ: כגון שהוצת האור ברובו, דחשיב כמאן דקרב, כדאמרינן לקמן (כו, ב): מאימתי מתיר שיריים באכילה — משהוצת האור ברובו. וקשה לפירושו, דאי הוצת האור ברובו — פקע פיגול ממנו, ואפילו פלגיה מחית אארעא ופלגא אסקיה למערכה ומשלה בו האור — מסקינן ליה לכתחלה, כדאמר בסוף פרק "בית שמאי" (זבחים מג, ב)!

והלבונה — בפרק "בית שמאי" (זבחים מג, א) מפרש: משום דאין להם מתירין לאדם ולא למזבח. ואם תאמר: והרי קומץ מתירה. ואף על פי שיכול להקטירה קודם קומץ כדמוכח לעיל (יג, ב), קודם הקמיצה מיהא אין להקטירה! ויש לומר: דמכל מקום לא הויא לבונה דומיא דשלמים, דלבונה היא גופה מתיר, שמתרת שירים באכילה, ועיקר פיגול ילפינן משלמים. ואף על גב דשייך פיגול באימורים, דכמה דלא מקטרי אימורים כהנים בשר לא מצו אכלי, מכל מקום לא חשיבי מתיר, כיון דאם נטמאו או נאבדו שרי בשר באכילה. ועוד יש לומר: דלבונה אין לה מתיר בעבודת מזבח. ולא הויא דומיא דשלמים שעבודת מזבח מתירן, כגון זריקת דם. **מנחת** נסכים — בפרק "בית שמאי" (זבחים מג, א) פירש הקונטרס דלא גרס מנחת נסכים, משום דפליגי בה בסיפא דהך משנה (דבשר והדם) קתני: והנסכים הבאים בפני עצמן, דברי רבי מאיר, וחכמים אומרים: אף בבאין עם הבהמה. ו"בפני עצמן" דקאמר היינו בין במתנדב נסכים, כדאמרינן: מתנדב אדם מנחת נסכים בכל יום, בין בבאין עם הבהמה, כגון שהביא זבחו היום ונסכיו מבאן עד עשרה ימים. ומיהו יש ליישב הגירסא, דמנחת נסכים מיירי במתנדב מנחת נסכים בכל יום, ונסכין הבאין בפני עצמן מיירי במביא זבחו היום ונסכיו מכאן עד עשרה ימים. אבל קשה, שלא היה לו להפסיק בדם, והכי הוה ליה למיתני: והדם, ומנחת נסכים, ונסכים הבאין בפני עצמן! ושמא איידי דתנא מנחת כהנים ומנחת כהן משיח תנא מיד מנחת נסכים.

הכתוב

אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ תְּרֵי גּוּפֵי נִינְהוּ, מִי מִיצְטָרְפִי? - הָא מַנְיָא? רַבִּי הִיא, דְּתַנְיָא: הַשּׁוֹחֵט אֶת הַכֶּבֶשׂ לֶאֱכוֹל חֲצִי זַיִת מֵחַלָּה זוֹ וְכֵן חֲבֵירוֹ לֶאֱכוֹל חֲצִי זַיִת מֵחַלָּה זוֹ, רַבִּי אוֹמֵר: אוֹמֵר אֲנִי שֶׁזֶּה כָּשֵׁר; מַעְמָא דְּאָמַר חֲצִי חֲצִי, אֲבָל אָמַר כְּזַיִת מִשְּׁתֵּיהֶן - מִצְטָרֵף. וְרַבִּי אֲלִיבָּא דְּמַאן? אִי אֲלִיבָּא דְּרַבָּנָן, אֲפִילּוּ בְּאַחַת מֵהֶן נָמֵי! אִי אֲלִיבָּא דְּרַבִּי יוֹסֵי, הָדְרָא קוּשְׁיָין לְדוּכְתֵּיהּ! - לְעוֹלָם אֲלִיבָּא דְּרַבָּנָן, וְלָא תֵּימָא: עַד שֶׁיִּפְגֹּל בִּשְׁתֵּיהֶן, אֶלָּא: בִּשְׁנֵיהֶן, וַאֲפִילּוּ בְּאַחַת מֵהֶן; וּלְאַפּוֹקֵי מִדְּרַבִּי מֵאִיר דְּאָמַר: מְפַגְּלִין בַּחֲצִי מַתִּיר, קָא מַשְׁמַע לָן דְּלָא. - אִי הָכִי, מַאי "לְעוֹלָם"? אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא בִּשְׁתֵּיהֶן וּבִשְׁנֵיהֶן וְרַבִּי יוֹסֵי הִיא, וּלְאַפּוֹקֵי מִדְּרַבִּי מֵאִיר וּמִדְּרַבָּנָן קָאָתֵי - הַיְינוּ דְּקָאָמַר "לְעוֹלָם"; אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ רַבָּנָן וּלְאַפּוֹקֵי מִדְּרַבִּי מֵאִיר, מַאי "לְעוֹלָם"? וְעוֹד, הָא אֲמַר רַב אַשִׁי: תָּא שְׁמַע, רַבִּי אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יוֹסֵי: פִּיגֵּל בְּדָבָר הַנַּעֲשֶׂה בַּחוּץ - פִּיגֵּל, בְּדָבָר הַנַּעֲשֶׂה בִּפְנִים - לֹא פִּיגֵּל, כֵּיצַד? הָיָה עוֹמֵד בַּחוּץ, וְאָמַר: "הֲרֵינִי שׁוֹחֵט עַל מְנָת לְהַזּוֹת מִדָּמוֹ לְמָחָר" - לֹא פִּיגֵּל, שֶׁמַּחֲשָׁבָה בַּחוּץ בְּדָבָר הַנַּעֲשֶׂה בִּפְנִים; הָיָה עוֹמֵד בִּפְנִים, וְאָמַר: "הֲרֵינִי מַזֶּה עַל מְנָת לְהַקְטִיר אֵימוּרִין לְמָחָר וְלִשְׁפּוֹךְ שִׁירַיִם לְמָחָר" - לֹא פִּיגֵּל, שֶׁמַּחֲשָׁבָה בִּפְנִים בְּדָבָר הַנַּעֲשֶׂה בַּחוּץ; הָיָה עוֹמֵד בַּחוּץ, וְאָמַר: "הֲרֵינִי שׁוֹחֵט עַל מְנָת לִשְׁפּוֹךְ שִׁירַיִם לְמָחָר וְלִהְקְטִיר אֵימוּרִין לְמָחָר" - פִּיגֵּל, שֶׁמַּחֲשָׁבָה בַּחוּץ בְּדָבָר הַנַּעֲשֶׂה בַּחוּץ. לִשְׁפּוֹךְ שִׁירַיִם לְאִיפַּגּוּלֵי מַאי? אִילֵימָא לְאִיפַּגּוּלֵי דָּם, דָּם מִי מְפַגֵּל? וְהָתְנַן, אֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁאֵין חַיָּבִין עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם פִּיגּוּל: הַקּוֹמֶץ, וְהַלְּבוֹנָה, וְהַקְּטוֹרֶת, וּמְנָחַת כֹּהֲנִים, וּמִנְחַת נְסָכִים, וּמִנְחַת כֹּהֵן מָשִׁיחַ, וְהַדָּם! אֶלָּא פְּשִׁיטָא, לְאִפַּגּוּלֵי בָּשָׂר. הָשְׁתָּא, וּמַה הָתָם דְּלָא חָשֵׁיב בֵּיהּ בְּבָשָׂר גּוּפֵיהּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מְפַגֵּל, הָכָא דְּחָשֵׁיב בֵּיהּ בְּזֵבַח גּוּפֵיהּ, לֹא כָּל שֶׁכֵּן דְּפִיגֵּל בְּיָרֵךְ יָמִין פִּיגֵּל בְּיָרֵךְ שְׂמֹאל? וְעוֹד, הָאָמַר רָבִינָא: תָּא שְׁמַע, הַקּוֹמֶץ אֶת הַמְּנָחָה לֶאֱכוֹל שִׁירֶיהָ אוֹ לְהַקְטִיר קוֹמְצָהּ לְמָחָר, מוֹדֶה רַבִּי יוֹסֵי בָּזוֹ שֶׁפִּיגֵּל וְחַיָּבִין עָלֶיהָ כָּרֵת; לְהַקְטִיר קוֹמְצָהּ לְאִיפַּגּוּלֵי מַאי? אִילֵימָא לְאִיפַּגּוּלֵי קוֹמֶץ, קוֹמֶץ מִי מְפַגֵּל? וְהָתְנַן, אֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁאֵין חַיָּבִין עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם פִּיגּוּל: הַקּוֹמֶץ כו'! אֶלָּא פְּשִׁיטָא, לְאִיפַּגּוּלֵי שִׁירַיִם. הָשְׁתָּא, וּמַה הָתָם דְּלָא חָשֵׁיב בְּהוּ בְּשִׁירַיִם גּוּפֵיהּ

מיפגלי

הכתוב עשאן גוף אחד — דכתיב (ויקרא כג): "תביאו לחם תנופה", והכתוב עשאן שני גופין — דכתיב (שם): "שתים שני עשרונים". וסדרים דלחם הפנים ילפינן משתי הלחם, אפילו למאן דלא יליף מלתא ממלתא, דהכא דמו אהדדי טפי.

פיגל בלחמי תודה מהו — הוא הדין דהוה מצי למבעי ברקיקי נזיר שיש שני מינין.

שחיטה וזריקה תרוייהו מתירין הן — פירש בקונטרס: שהשחיטה מקדשת את הדם, ואמרינן בסוף פירקין דבא לקדש כבא להתיר דמי. ואם תאמר: קבלה נמי מקדשת את הדם בכלי שרת! לאו פירכא היא, דדם סכין מקדשא ליה, כדאמרינן בסוף פירקין.

רבנן

מִיפַּגְּלִי, הָכָא דְּחָשֵׁיב בְּהוּ בִּזְבִיחָה גּוּפָהּ לֹא כָּל שֶׁכֵּן? אֶלָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הַיְינוּ טַעְמָא דְּרַבִּי יוֹסֵי: הַכָּתוּב עָשָׂאָן גּוּף אֶחָד וְהַכָּתוּב עָשָׂאָן שְׁנֵי גּוּפִין, גּוּף אֶחָד - דִּמְעַכְּבִי אַהֲדָדֵי, שְׁנֵי גּוּפִין - דְּאָמַר רַחֲמָנָא: הָא לְחוּדָהּ עֲבִידָא וְהָא לְחוּדָהּ עֲבִידָא; עָרְבִינְהוּ - מִתְעָרְבִין, דְּהַכָּתוּב עָשָׂאָן גּוּף אֶחָד, פָּלְגִינְהוּ - מִיפַּלְגִי, דְּהַכָּתוּב עָשָׂאָן שְׁנֵי גּוּפִין. בָּעֵי רַבִּי יוֹחָנָן: פִּיגֵּל בְּלַחְמֵי תוֹדָה, מַהוּ? בְּמִנְחַת מַאֲפֶה, מַהוּ? תְּנָא לֵיהּ רַב תַּחֲלִיפָא מִמַּעֲרָבָא: וְכֵן אַתָּה אוֹמֵר בְּלַחְמֵי תוֹדָה, וְכֵן אַתָּה אוֹמֵר בְּמִנְחַת מַאֲפֶה. תָּנוּ רַבָּנָן: בִּשְׁעַת שְׁחִיטָה חִישֵׁב לֶאֱכוֹל חֲצִי זַיִת וּבִשְׁעַת זְרִיקָה חִישֵׁב לֶאֱכוֹל חֲצִי זַיִת - פִּיגּוּל, מִפְּנֵי שֶׁשְּׁחִיטָה וּזְרִיקָה מִצְטָרְפִין. אִיפָּא דְּאָמְרִי: שְׁחִיטָה וּזְרִיקָה דְּתַרְוַויְיהוּ מַתִּירִין - אֵין, קַבָּלָה וְהוֹלָכָה - לָא; וְאִיפָּא דְּאָמְרִי: הָנָךְ דְּמַרְחֲקָן, וְכָל שֶׁכֵּן הָנֵי דְּמִקָּרְבָן. - אִינִי? וְהָא תָּנֵי לֵוִי, אַרְבַּע עֲבוֹדוֹת אֵין מִצְטָרְפוֹת לְפִיגּוּל: שְׁחִיטָה וּזְרִיקָה, קַבָּלָה וְהוֹלָכָה! אָמַר רָבָא, לָא קַשְׁיָא: הָא רַבִּי, הָא רַבָּנָן; דְּתַנְיָא: הַשּׁוֹחֵט אֶת הַכֶּבֶשׂ לֶאֱכוֹל חֲצִי זַיִת מֵחַלָּה זוֹ, וְכֵן חֲבֵירוֹ לֶאֱכוֹל חֲצִי זַיִת מֵחַלָּה זוֹ - רַבִּי אוֹמֵר: אוֹמֵר אֲנִי שֶׁזֶּה כָּשֵׁר. אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי: אֵימַר דְּשָׁמְעַתְּ לֵיהּ לְרַבִּי חֲצִי מַתִּיר וַחֲצִי אֲכִילָה, כּוּלּוֹ מַתִּיר וַחֲצִי אֲכִילָה מִי שָׁמְעַתְּ לֵיהּ? אָמַר לֵיהּ רָבָא בַּר רַב חָנָן לְאַבַּיֵי: וְאִי אִית לֵיהּ לְרַבִּי כּוּלּוֹ מַתִּיר וַחֲצִי אֲכִילָה, לִגְזוֹר חֲצִי מַתִּיר וַחֲצִי אֲכִילָה אַכּוּלּוֹ מַתִּיר וַחֲצִי אֲכִילָה, דְּהָא רַבִּי יוֹסֵי גָּזַר וְרַבָּנָן גָּזְרִי; רַבִּי יוֹסֵי גָּזַר, דְּתָנֵי: לְהַקְטִיר לְבוֹנָתָהּ לְמָחָר - רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: פָּסוּל וְאֵין בּוֹ כָּרֵת, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: פִּיגּוּל וְחַיָּבִין עָלֶיהָ כָּרֵת; וְרַבָּנָן נַמִי גָּזְרִי, דִּתְנַן: פִּיגֵּל בַּקּוֹמֶץ וְלֹא בַּלְּבוֹנָה, בַּלְּבוֹנָה וְלֹא בַּקּוֹמֶץ - רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: פִּיגּוּל וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין בּוֹ כָּרֵת עַד שֶׁיְּפַגֵּל בְּכָל הַמַּתִּיר! אֲמַר לֵיהּ: הָכִי הָשְׁתָּא? בִּשְׁלָמָא הָתָם גָּזַר רַבִּי יוֹסֵי קוֹמֶץ דִּלְבוֹנָה - אַקּוֹמֶץ דְּמִנְחָה, רַבָּנָן גָּזְרִי קוֹמֶץ - אַקּוֹמֶץ דְּמִנְחַת חוֹטֵא, וּלְבוֹנָה - אַלְבוֹנָה דְּהָבָאָה בְּבִזְיכִין, בְּבָשִׂים נַמִי - כֶּבֶשׂ אַכֶּבֶשׂ חֲבֵירוֹ, בָּזָךְ - אַבָּזָךְ חֲבֵירוֹ. אֶלָּא הָכָא, מִי אִיפָּא חֲצִי מַתִּיר וַחֲצִי אֲכִילָה בְּעָלְמָא, דְּלֵיקוּם וְלִיגְזַר? הָכִי נַמִי מִסְתַּבְּרָא דְּתַעְמָא דְּרַבָּנָן מִשּׁוּם הָכִי הוּא, דְּקָתָנֵי סֵיפָא: מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי מֵאִיר בְּמִנְחַת חוֹטֵא וּמִנְחַת קְנָאוֹת, שֶׁאִם פִּיגֵּל בַּקּוֹמֶץ - שֶׁפִּיגּוּל וְחַיָּבִין עָלֶיהָ כָּרֵת, שֶׁהַקּוֹמֶץ הוּא הַמַּתִּיר; הָא לָמָּה לִי לְמֵיתְנָא כְּלָל? פְּשִׁיטָא, מִי אִיפָּא מַתִּיר אַחֲרִינָא? אֶלָּא לָאו הָא קָא מַשְׁמַע לָן, דְּתַעְמָא דְּקוֹמֶץ - מִשּׁוּם דְּאִיפָּא קוֹמֶץ דְּמִנְחַת חוֹטֵא דְּדָמֵי לֵיהּ. **משנה** נִטְמְאַת אַחַת מִן הַחַלּוֹת אוֹ אֶחָד מִן הַפָּרִים - רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שְׁנֵיהֶם יֵצְאוּ לְבֵית הַשְּׂרֵיפָה, שֶׁאֵין קָרֵב צִיבּוּר חָלוּק. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הַטְּמֵא בְּטוּמְאָתוֹ, וְהַטָּהוֹר יֹאכַל. **גמרא** אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מַחֲלוֹקֶת לְפְנֵי זְרִיקָה, אֲבָל לְאַחַר זְרִיקָה - דִּבְרֵי הַכֹּל הַטָּמֵא בְּטוּמְאָתוֹ וְהַטָּהוֹר יֹאכַל. וְלִפְנֵי זְרִיקָה בְּמַאי פְּלִיגִי? אָמַר רַב פָּפָּא: בְּצִיץ מְרַצֶּה עַל אֲכִילוֹת קָא מִיפַּלְגִי,

רבנן

מִיפַּגְּלִי – בשר. **הכא** – פיגל בירך ימין, דחשיב בשר גופיה. **כל שכן** – דמיפגלא אף של שמאל. [שייך לעמוד א] **לאיפגולי מאי** – כלומר, מי יתפגל במחשבה זו שיהיו חייבין כרת באכילתו? **אלא אמר רבי** יוחנן – ליתא לרב הונא, ואם פיגל בימין – פיגל בשמאל, דהא חזינן אפילו לא חישב אלא בדם נתפגל בשר. וגבי חלות היינו טעמא דרבי יוסי, דאמר במתניתין דתרי גופי נינהו, ואם פיגל בזו לא נתפגלה זו, ולעיל קתני: בשתיהן בכזית, דמשמע מדמצטרפות דחד גופא נינהו. **הכתוב עשאן גוף אחד והכתוב עשאן שני גופין** – הכתוב עשאן גוף אחד דמעבבי אהדדי, דאין זו כשרה בלא זו, דכתיב (ויקרא כג): "שתים שני עשרונים" דמשמע: שתים ולא אחת, ובכתיב (שם): "סלת תהיינה", וכל הוייה עיכובא. ואותו כתוב עצמו עשאן שני גופין, מדכתיב "שתים", דמשמע דכל אחת לישתה ועריכתה בפני עצמה. הלכך, ערבינהו – דאמר כזית בין שתיהן – מתערבין ומצטרפין, דהכתוב עשאן גוף אחד. **פלגינהו** – דאמר: על מנת לאכול מן האחת, ולא עירב חבירתה עמה. **מפלגי** – ואין חבירתה פיגול, דהרי הכתוב עשאן שני גופים. יש לשונות אחרים בהלכה זו, אבל זו עיקר. **פיגל בלחמי תודה** – שהן ארבעה מינים, ופיגל באחד מן המינים, מי פליגי רבי יוסי ורבנן בהא אם נתפגלו האחרים או לא? מי אמרינן: כיון דזבח אחד מתירן – כחד דמיין, או דלמא: כיון דלאו חד מינא הוא, פליג רבי יוסי? **במנחת מאפה** – שיש בה שני מינין, חמש חלות וחמשה רקיקין, כדאמר בפרק "התודה" (מנחות נז) [כל המנחות" סג, א], ואליבא דרבי שמעון קנסיב להו, מהו? מי אמר: הואיל וקומץ אחד לשניהם – לא פליג רבי יוסי, ואם פיגל בחלות נתפגלו רקיקין, או דלמא: כיון דשני מינין פליג? **וכן אתה אומר** – דהכא נמי פליג. **בשעת שחיטה כו'** – אסתם זבח קאי. שחיטה וזריקה מתירין נינהו, שחיטה קדשה לדם, כדאמר בשילהי פירקין (מנחות טז, ב), ואמר התם: הבא לקדש כבא להתיר דמי, וזריקה מתרת הבשר. קבלה והולכה – דלאו מתירין נינהו לא מצטרפין, דקבלה אינה מתרת, דאינה אלא לצורך זריקה. **שחיטה וזריקה** – מרחקי אהדדי ומצטרפין, וכל שכן קבלה והולכה דמקרבן. **אין מצטרפין** – שתים מהן ביחד, אם חישב בזו על חצי זית ובזו על חצי זית. **הא רבי הא רבנן** – הא דתני: אין מצטרפות רבי היא. **חצי מתיר וחצי אכילה** – כגון כבש הוי חצי מתיר, ולא חישב עליו אלא בחצי אכילה. **כולו מתיר וחצי אכילה** – כגון שחיטה דכולו מתיר בדם, וזריקה דכולו מתיר בבשר. **מי שמעת ליה** – דאם חישב בזו בחצי זית ובזו בחצי זית דאין מצטרפין? **ואי אית ליה לרבי כולו מתיר וחצי אכילה** – מצטרפין לפיגול. ליגזר חצי מתיר וחצי אכילה – דליפסול, אטו כולו מתיר וחצי אכילה, דכרת הוא! **דהא רבי יוסי גזר** – במתניתין (מנחות יג, א) בהקומץ את המנחה על מנת להקטיר לבונתה למחר, ואמר: פסול, ואף על גב דאין בו פיגול, דגזר ליה אטו פיגול. **ורבנן** – נמי במתניתין דקתני: פיגל בהקטרת קומץ על מנת לאכול שיריים למחר, ולא פיגל בהקטרת לבונתה. **רבי מאיר אומר פיגול** – הן השיריים, דאית ליה מפגלין בשעת עבודת חצי מתיר. **וחכמים אומרים אין בו כרת כו'** – כרת הוא דליכא, אבל פסול הוא מלאכול, דגזרינן אטו כרת. ורבי אומר לעיל (עמוד א) בהדיא כשרי! **קומץ דלבונה אטו הקטרת קומץ דמנחה** – דדמו להדדי, ובקומץ על מנת להקטיר קומצה למחר מודה רבי יוסי דפיגול הוא. **ורבנן נמי דגזרי** – דתפסול מנחה במחשב בשיריים בשעת הקטרת קומץ. **דמנחת חוטא** – דהתם עבודה שלימה היא ומפגלת. **לבונה** – נמי מחשב אשירים בשעת הקטרת לבונה, דהיינו טעמא דפסלי רבנן למנחה – גזרה אטו מחשב בהקטרת לבונה בבזיכין, דהתם פיגול גמור הוא, שאין הקטרה אלא היא. **כבש** – דאמרי רבנן במתניתין: שחט אחד מן הכבשים לאכול שתי חלות למחר, או הקטיר אחד מן הבזיכין לאכול שני סדרים למחר, דקאמרי רבנן אין בו כרת, הא פסול איכא, דגזרי חד כבש אטו כבש חבירו, שלא ישחוט שניהם במחשבה, דהתם פיגל בכל המתיר. וכן בבזיכין. כולהו הנך גזירות דאיכא בעלמא דדמי להו הוי פיגול. **אבל הכא** – בחצי מתיר וחצי אכילה דרבי, מי איכא חצי מתיר וחצי אכילה בעלמא פיגול, דנגזור הכא אטו התם? **משום הכי הוא** – דמשכחי פיגול דדמי להו. **דקתני סיפא** – דמתניתין דפיגל בקומץ ולא בלבונה: מודים חכמים כו' שאם חישב בקומץ או בהקטרת קומץ – פיגל בשירים. **הא קא משמע לן** – דטעמא דפסלי רבנן במחשב בשעת הקטרת קומץ דמנחת נדבה משום הכי הוא, דאיכא דמנחת חוטא דדמי ליה, שהם מודים שהוא פיגול. **משנה** **שאין קרבן ציבור חלוק** – הכי מסקנא דגמרא: תלמוד ערוך בפיו של רבי יהודה ששנאה מרבותיו, שאין קרבן ציבור חלוק, ואם נפסל חצי נפסל כולו. **גמרא** **לפני זריקה** – נטמאת אחת מן החלות של עצרת, ובלחם הפנים לפני הקטרת בזיכין. **אבל לאחר זריקה** – דזריקה מעלייתא הוא (הואי) דברי הכל כו'.

רבנן

רבנן סברי הציץ מרצה – על טומאת אכילת כהנים, למידהו זריקה שנזרקה עליהן זריקה מעלייתא. ומידהו, כי מרצה ציץ – למידהו קרבן מעליא, אבל טמא לא מישתרי באכילה, דעבר ליה בלאו מ"והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל" (ויקרא ז). **ורבי יהודה סבר אין הציץ מרצה** – בטומאה שנגעה בדבר הנאכל לכהנים. הלכך לא הוי זריקה מעליא, ולא מישתרי טהור. **והא עולין** – דדברי הכל ציץ מרצה על טומאה שנגע בעולין למזבח. **בזיכין** – הוו עולין. **יעשו במזבח בטומאה** – יגעם זה לזה אם ירצה. **שאין קרבן ציבור חלוק** – ואפילו אינן] מגיעו בשניהם – טמאים, וקרבן צבור דוחה טומאה בפרק "ביצד צולין" (פסחים פ, א). ואמאי לא הוי טהור בטהרתו? הא ציץ מרצה על העולין, והויא הקטרה מעלייתא, ואסור לטמא את הטהור! **שבט אחד טמא** – בארבעה עשר בניסן. וסבירא ליה לרבי יהודה: שבט אחד איקרי קהל, הלכך דוחה טומאה, ויעשו בולן בטומאה עמו. **לפי שאין קרבן ציבור** חלוק – ולדברי חכמים, טהורים עושים הראשון, והשבט עושין פסח שני. **רבי יהודה תלמוד** ערוך – ששנאה מרבותיו. **משנה והתודה אינה מפוגלת** – והאוכלה אין עונש כרת. **גמרא מאי טעמא** – התודה מפגלת לחם? מדהוה ליה למיכתב "והקריב חלות על זבח התודה", וכתיב: "והקריב על זבח התודה חלות" (תודת שלמיו) דמשמע: תודה הם החלות, הלכך כי אמר "על מנת לאכול תודה למחר" – הוי לחם בכלל. **אבל תודה** – הבהמה לא איקרי לחם, הלכך כי מפגל לחם – לא הויא בהמה בכלל. **הכבשים** – של עצרת. **לחם גלל תודה** – תודה עיקר ולחם טפל, דשחיטת תודה מקדשה ללחם, כדאמרינן בפרק "התודה" (מנחות עח, ב): "יקריב קרבנו" – מלמד שאין הלחם קדוש אלא בשחיטת הזבח. וכן לחם גלל כבשים, דשחיטת כבשים מקדשים ללחם בפרק "התכלת" (מנחות מו, א). תודה אין מניפין אותה עם החלות, אבל כבשים מניפין אותם עם החלות, דכתיב (ויקרא כג): "והניף אותם וכתיב על לחם" וגו'. זה לזה – כבשים עם לחם. **אימא כו'** – והוא הדין אי תנא כבשים הוה אמינא: התם כי מפגלי כבשים מפגלי חלות, צריכא. ממנה ומלחמה – כחצי זית מזה וכן מזה. **השתא זית כולו מלחם** – דהויא מחשבה חמורה דלא בעיא צירוף, אמרינן במתניתין דלא מיפגל תודה, ממנה ומלחמה דבעי לצרופי מיבעיא? **או לא** – פגלי לחם, דשייר במחשבה. **תודה המפגל** – תודה שסייעה לפגל לחם – אין מתפגל, כדקאמרינן: התודה אינה מפוגלת. **הבא לפגל** – חצי זית של לחם, הבא לפגל גם את התודה ולא פגלהו, אינו דין שלא יתפגל?

שורע

רַבָּנַן סָבְרִי: הַצִּיץ מְרַצֶּה עַל אֲכִילוֹת, וְרַבִּי יְהוּדָה סָבַר: אֵין הַצִּיץ מְרַצֶּה עַל אֲכִילוֹת. אֶמַר לֵיהּ רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב נָתָן לְרַב פַּפָּא: וְהָא עוֹלִין, דְּהַצִּיץ מְרַצֶּה עַל הָעוֹלִין, וּפְלִיגִי! דְּתַנְיָא: נִטְמָא אֶחָד מִן הַבָּזִיכִין - רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שֶׁיִּהְיֶה יַעֲשׂוּ בְּטוּמְאָה, לְפִי שֶׁאֵין קָרְבַּן צִיבּוּר חָלוּק; וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הַטָּמֵא בְּטוּמְאָתוֹ וְהַטָּהוֹר בְּטָהֳרָתוֹ! וְעוֹד אֲמַר רַב אַשִׁי: תָּא שְׁמַע, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֲפִילּוּ שְׁבָט אֶחָד טָמֵא וְכָל הַשְּׁבָטִים טְהוֹרִין - יַעֲשׂוּ בְּטוּמְאָה, לְפִי שֶׁאֵין קָרְבַּנוֹת צִיבּוּר חָלוּק; וְהָכָא מַאי הַצִּיץ מְרַצֶּה אִיכָּא? וְעוֹד הָאֲמַר רָבִינָא: תָּא שְׁמַע, נִטְמְאוּ אַחַת מִן הַמַּחְלוֹת אוֹ אַחַת מִן הַפְּדָרִין - רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שֶׁיִּהְיֶה יֵצְאוּ לְבֵית הַשְּׂרֵיפָה, לְפִי שֶׁאֵין קָרְבַּן צִיבּוּר חָלוּק, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הַטָּמֵא בְּטוּמְאָתוֹ וְהַטָּהוֹר יֵאָכֵל; וְאִם אִיתָא, "לְפִי שֶׁאֵין הַצִּיץ מְרַצֶּה עַל אֲכִילוֹת" מִיבָּעֵי לֵיהּ! אֶלָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: תַּלְמוּד עָרוּךְ הוּא בְּפִיו שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה, שֶׁאֵין קָרְבַּן צִיבּוּר חָלוּק. **משנה** הַתּוֹדָה מְפַגֶּלֶת אֶת הַלֶּחֶם, וְהַלֶּחֶם אֵינוֹ מְפַגֵּל אֶת הַתּוֹדָה. כֵּיצַד? שָׁחַט אֶת הַתּוֹדָה לֶאֱכוֹל מִמֶּנָּה לְמָחָר - הִיא וְהַלֶּחֶם מְפוּגָּלִין; לֶאֱכוֹל מִן הַלֶּחֶם לְמָחָר - הַלֶּחֶם מְפוּגָּל וְהַתּוֹדָה אֵינָהּ מְפוּגֶּלֶת. הַכְּבָשִׂים מְפַגְּלִין אֶת הַלֶּחֶם, וְהַלֶּחֶם אֵינוֹ מְפַגֵּל אֶת הַכְּבָשִׂים. כֵּיצַד? הִשְׁחִיט אֶת הַכְּבָשִׂים לֶאֱכוֹל מֵהֶן לְמָחָר - הֵם וְהַלֶּחֶם מְפוּגָּלִין, לֶאֱכוֹל אֶת הַלֶּחֶם לְמָחָר - הַלֶּחֶם מְפוּגָּל וְהַכְּבָשִׂים אֵינָן מְפוּגָּלִין. **גמרא** מַאי טַעְמָא? אִילֵימָא מִשּׁוּם דְּרַב כָּהֲנָא, דְּאָמַר רַב כָּהֲנָא: מְנַיִן לְלַחְמֵי תּוֹדָה שֶׁנִּקְרְאוּ תּוֹדָה? שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהִקְרִיב עַל זֶבַח הַתּוֹדָה חַלּוֹת", אִי הָכִי אֵיפְכָא נְמֵי! - הָא לָא קַשְׁיָא, לֶחֶם אֵיקְרֵי תּוֹדָה, תּוֹדָה לָא אֵיקְרֵי לֶחֶם. - אֶלָּא הָא דְּקָתָנֵי: הַכְּבָשִׂים מְפַגְּלִין אֶת הַלֶּחֶם וְהַלֶּחֶם אֵינוֹ מְפַגֵּל אֶת הַכְּבָשִׂים, לֶחֶם הֵיכָא אַשְׁכַּחַן דְּאִיקְרֵי כְּבָשִׂים? אֶלָּא לָאו הֵיינוּ טַעְמָא: לֶחֶם גְּלָל תּוֹדָה וְאֵין תּוֹדָה גְּלָל דִּלְחֶם, לֶחֶם גְּלָל דִּכְבָשִׂים וְאֵין כְּבָשִׂים גְּלָל דִּלְחֶם. וּצְרִיכִי, דְּאִי אַשְׁמְעִינַן תּוֹדָה - הָתָם הוּא דְּכִי מְפַגֵּל בְּלֶחֶם לָא מְפַגְּלָא תּוֹדָה, מִשּׁוּם דְּלֹא הַוְּקְקוּ זֶה לָזֶה בִּתְנוּפָה, אֵימָא כִּי מְפַגֵּל בַּלֶּחֶם לְיַפְגְּלֵי נַמִי בְּכְבָשִׂים, צְרִיכָא. בְּעָא מִינֵּיהּ רַבִּי אֲלָעָזָר מֵרַב: הִשְׁחִיט אֶת הַתּוֹדָה לֶאֱכוֹל כְּזַיִת מִמֶּנָּה וּמִלַּחְמָהּ לְמָחָר, מַהוּ? לְאִיפַּגּוּלֵי תּוֹדָה לָא מִיבָּעְיָא לִי; הָשְׁתָּא כּוּלּוֹ מִלַּחְמָהּ לָא מִיפַּגְּלָא, מִמֶּנָּה וּמִלַּחְמָהּ מִיבָּעְיָא? כִּי קָא מִיבָּעְיָא לִי - לְאִיפַּגּוּלֵי לֶחֶם, מִי מִצְטָרְפָה תּוֹדָה לְאִיפַּגּוּלֵי לַלֶּחֶם אוֹ לָא? אֲמַר לֵיהּ: אַף בְּזוֹ, הַלֶּחֶם מְפוּגָּל וְהַתּוֹדָה אֵינָהּ מְפוּגֶּלֶת. - וְאַמַּאי? לֵימָא קַל וָחוֹמֶר: וּמָה תּוֹדָה הַמְפַגֵּל - אֵין מִתְפַּגֵּל, הַבָּא לְפַגֵּל וְלֹא פִּגֵּל - אֵינוֹ דִּין שֶׁלֹּא יִתְפַּגֵּל? - וּמִי אָמְרִינַן קַל וָחוֹמֶר כִּי הַאי גַּוְונָא? וְהָתַנְיָא: מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד

שורע

רבנן סברי הציץ מרצה על אבילות – לא למישרייה לטמא באבילה, אלא לענין דלא הוי האי טמא כאבוד ושרוף, אלא חשוב בטהור לענין דשריא זריקה לאידך דטהור גמור. **ורבי** יהודה סבר אין הציץ מרצה – והוה ליה האי טמא כאבוד ושרוף, ולא מהניא זריקה לטהור. אף על גב דרבי יהודה סבירא ליה בפרק "ביצד צולין" (פסחים עז, א): טומאה הותרה בציבור, ולא מיבעי ציץ לרצויי. דמאי דהתר הוא בציבור לא מהניא להאי טמא למישרייה באבילה – הוא הדין נמי דלא מהניא למישרייה לטהור, דלענין היתר אבילה לא מהניא, ולא הויא כריצוי ציץ. ולמאן דאמר מרצה – מהניא לטהור ולא מהניא לטמא.

והא עולין דציץ מרצה כו' – ואפילו למאן דאמר בפרק "ביצד צולין" (פסחים עז, ב): אין הציץ מרצה על העולים – הני מילי ביחיד, אבל בציבור מודה דציץ מרצה על העולין. **ופליגי** – משמע דאי משכח תנאי דציץ מרצה על העולין הוה ניחא ליה. ולכאורה כל שכן דהוה קשה טפי, דרבי יהודה דאמר שניהם יעשו בטומאה קסבר דציץ מרצה על העולין, ומתניתין קסבר אין הציץ מרצה על אבילות. ורבנן דאמרי טמא בטומאתו וטהור בטהרתו קסברי אין הציץ מרצה על העולין, ובמתניתין קסברי הציץ מרצה על אבילות!

רבי יהודה אומר אפילו שבט אחד טמא כו' שאין קרבן ציבור חלוק – אף על גב דרבי יהודה סבירא ליה בפרק קמא דיומא (ז, ב) דטומאה הותרה בציבור, מכל מקום איצטריך ליה טעמא דאין קרבן ציבור חלוק בפסח, כיון דיש ביה אבילה, כדמוכח התם. **והא** מאי ציץ מרצה איכא – פירוש: הא אין הציץ מרצה על טומאת הגוף, כדפירש בקונטרס, ודריש לקמן ב"הקומץ רבה" (כה, א): עון הקדשים הוא נושא ולא עון המקדישים. ובפרק שני דזבחים (כג, א) נמי אמרינן בהדיא דאין הציץ מרצה על טומאת הגוף. והא דאמר בפרק "ביצד צולין" (פסחים עז, א) דלמאן דאמר טומאה דחויה בעיא ציץ לרצויי – היינו לטומאת בשר דמדהני ציץ, אבל לטומאת הגוף דלא מהני ציץ – אפילו בלא ציץ. **מנין** ללחמי תודה כו' – לקמן בפרק "התודה" (פ, א) עיקר מילתא. **לחם** איקרי תודה תודה לא איקרי לחם – מהאי טעמא מיתרצא מה שמקשים בפרק "הערל" (יבמות עג, ב) דיש במעשר וביכורים מה שאין כן בתרומה: מאי טעמא דלא ילפינן (ביכורים מתרומה) [תרומה מביכורים] אף על גב דאיתקוש, דדרשינן (פסחים לו, ב): "ותרומת ידך" אלו הביכורים. דביכורים איקרו תרומה תרומה, לא איקריא ביכורים. והא דמקיש להו בפרק "העור והרוטב" (חולין קכ, ב), התם אסמכתא בעלמא אמר.

המפגל אין מתפגל כו' – פירוש: אותו שאתה רוצה לומר שהוא מפגל אתה מודה שאין מתפגל. ובריש מכות (ב, א) רוצה לומר קל וחומר כי האי גוונא גבי "מעידין אנו באיש פלוני שהוא בן גרושה" ונמצאו זוממין, דאין אומרים: יעשה זה בן גרושה תחתיו, משום דאמרינן קל וחומר: ומה המחלל אין מתחלל, בא לחלל ולא חילל – אינו דין שלא יתחלל? ופריך רבינא: אם כן ביטלת תורת עדים זוממין, ומה הסוקל אינו נסקל, הבא לסקול ולא נסקל – אינו דין שלא יסקל? ואף על גב דהכא מתקיים הקל וחומר, לענין עדים זוממין שאני, משום טעמא דאם כן ביטלת תורת עדים זוממין. ומה הסוקל כו' פירוש: משום דקים לן הרגו אין נהרגין, משום דדרשינן: "כאשר זמם" ולא כאשר עשה. כך פירש שם בקונטרס. וקשה: אם כן אמאי נקט סקילה יותר משאר מיתות? ומפרש רבינו תם: ומה הסוקל אינו נסקל – דרוצה לעולם בסייף, אפילו הרג את חבירו באבן. ועוד נראה דקל וחומר דהכא לא דמי לההוא, דבא לפגל הכא היינו לחם, שבא לפגל חצי זית של תודה על ידי שיצטרף לפוסלה, ולא פיגל – שאינו מצטרף לפוסלה, אינו דין

דין שלא יצטרף להתפגל לעצמו? וכי האי גוונא הוי האי דבסמוך: ומה אוסר אינו נאסר — הגפן שאוסר אינו נאסר, הבא לאסור — דהזיינו זרעים שבאין לאסור הגפן על ידי צירופם שנעשין כלאים, ולא אסר, אינו דין שלא יאסר על ידי צירוף של גפן? ומהאי טעמא נמי ניחא במתניתין דשוחט את התודה לאכול הלחם, שהלחם מפוגל והתודה אינה מפוגלת, ולא אמרינן קל וחומר. **שזרע** כרמו של חבירו סמדר — הא דנקט סמדר — לאשמועינן דהגפנים התירו, מטעם דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו. דלא תימא: מה שהתירו את הגפנים — משום דנגמרו ולא הוסיפו מאתים, ולא משום דאין אדם אוסר. **ואסרו** את הזרעים — היינו דלא כרבי יאשיה דאמר: עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד. וכמה סתם משניות דלא כוותיה, אף על גב דקיימא לן כוותיה, כדאיתא בברכות (כב, א) ובחולין בפרק "ראשית הגז" (קלו, ב): נהוג עלמא כתלתא סבי, כרבי יאשיה בכלאים. ואמרינן בפרק קמא דקדושין (לט, א) גבי ההוא דזרע חיטי ושערי בי גופני: ליתי מר נישמתיה! אמר ליה: לא צהריתו בה, לא קיימא לן כרבי יאשיה? פירוש: בתמיה.

והתירו הגפנים — היינו כרבי יוסי ורבי שמעון דמסכך גפנו על גבי תבואתו של חבירו, דאמר בסוף "הערל" (יבמות פג, ב): אין אדם אוסר דבר שאינו שלו. וצריך לומר דתבואה דהתם לאו בסתם תבואה של חמשה מינין, דאם כן הוי דאורייתא כמו קנבוס ולוף דמסקינן הכא דאסור, והיכי מסיק רבי יוסי דשרי? אלא דרב פוסק התם כרבנן. **אפשר** לשנותן לזבח אחר — בתוספתא דזבחים אין הלשון כן. וגרס התם, אמר: אף אני לא אמרתי אלא כשקדשו בכלי, אמרו לו: אף על פי שנתקדשו אפשר לשנותן לזבח אחר. "וקדשו בכלי" דתוספתא היינו "באים עם הזבח" דהכא. ואם תאמר: דהשתא משמע דלרבנן דאפשר לשנותן לזבח אחר אפילו לאחר שחיטה. ולקמן בפרק "התודה" (עט, א) תנן: הנסכים שקדשו בכלי ונמצא זבח פסול, אם יש זבח אחר יקרבו עמו. ופריך בגמרא (שם עמוד ב), והאמר רב חסדא: שמן שהפרישו לשם מנחה זו — פסול לשם מנחה אחרת! ומשני: לב בית דין מתנה עליהם, אם הוצרכו הוצרכו, ואם לאו יהו לזבח אחר. אלמא דאסור לשנותן אם לא משום תנאי בית דין! ואין לומר דהא דאמרו רבנן נמי הכא אפשר לשנותן — היינו משום תנאי בית דין. חדא, מי לא עסקינן בקרבן יחיד דלא שייך ביה לב בית דין? ועוד, לוג שמן דאשם מצורע לא משכחת אלא ביחיד! ועוד, דאין לב בית דין מתנה אלא היכא דלא הוצרכו, אבל אם הוצרכו אי אפשר לשנותו! ונראה לפרש, דסוגיא דהתם כרבי מאיר. ואם תאמר: והלא רב חסדא סתמא כבולי עלמא, כדמפרש טעמא התם — משום דשמן גופא דמנחה הוא, ומאי קשיא ליה מרב חסדא ממתניתין דהתם? תיקשי ליה הא דרבנן דהכא! ושמא כמו כן היה יכול להקשות, אלא מקשה אסתם מתניתין, דאפילו לרבי מאיר אפשר לשנותו. והא דלא פריך מסתם מתניתין דהתם, מדרבי מאיר גופיה אדרבי מאיר דהכא — משום דלא נזכר שם רבי מאיר בהדיא. וכן מילתא דזעירי דהתם נמי אליבא דרבי מאיר אתיא, דקאמר התם (מנחות עט, א): אין הנסכים מתקדשין אלא בשחיטת הזבח, פירוש: לענין שלא לשנותן (לענין) לזבח אחר. ולא כמו שפירש שם בקונטרס לענין ליפסל בלינה, דלענין לינה ודאי מיפסלי משקדשו בכלי, דאמר בסוף "רבי ישמעאל" (שם עב, ב) גבי שתי הלחם דאי תנור מקדש מיפסלי בלינה. ועוד, בסוף "לולב וערבה" (סוכה נ, א) קאמר זעירי גופיה דאי מייתי במקודשת איפסלו לחו בלינה, ומשנה שלמה שנינו בפרק שני דמעילה (י, א) גבי נסכים: קדשו בכלי הוכשרו ליפסל בלינה. מיהו ההיא יש לדחות, דדוקא בנסכים הבאים בפני עצמן, וכמו שפירשתי דאיירי לענין שלא לשנותן לזבח אחר. והא דפריך התם ממתניתין דקתני: אם יש זבח אחר יקרבו עמו, מאי לאו דאיפסול בשחיטה — הכי פריך: דמכשר דווקא משום דאיכא זבח אחר

אחר

שזרע – משלו. **סמדר** – כבר חנטו ענבים, וכן היה מעשה ואסרו את הזרעים. טעמא מפרש לקמן. **האוסר** – גפנים האוסרים את הזרעים. **הבא לאסור** – זרעים. **קנבוס** = קנבא. **לוף** = מיני קיטנית. **אסרה תורה** – בכרם, אין זרעם כלה, שיש להם שרש. לישנא אחרינא: קנבוס ולוף אסרה תורה – דכתיב (דברים כב): "כרמך כלאים" – זרעים הדומין לכרם, ובהנך תולין אשכולות בעין ענבים. **בעל הכרם לא עבד איסורא אלא הבא אכתי** – איכא למיפרך: לימא קל וחומר. **כל שכן אכבשים** – מצטרפין הן והלחם לפגל הלחם. **אבל תודה לא** – פשיט ליה דלא פגיל לחם. **בעי רבי אבא זוטי כו'** מחבירו – ולא פירש כבש. **ולא מיפגל** – כדקתני במתניתין בסיפא: שחט אחד מן הכבשים לאכול מחבירו למחר שניהם כשרים, דאין מתיר מפגל את המתיר. או דלמא: "חבירו" – לחם משלמא ומפגל לחם. **משנה מפגל את הנסכים** – שהשותה מהם חייב כרת משום פיגול. שמשקדשו בכלי שוב אין להן פדיון, וקדושתן קדושה. **גמרא שדם הזבח מתירן ליקרב** – והוי דבר שיש לו מתירין למזבח, ונוהג בהן פיגול, דכל דבר שיש לו מתירין יש בו פיגול, במסכת יומא בפרק "הוציאו לו" (ס, א). **ונסכיו מכאן ועד עשרה ימים** – דאמר מר לקמן (מנחות מד, ב): "מנחתם ונסכיהם" – אפילו למחר, אלמא לאו מזביחה נינהו. **אף אני לא אמרתי** – אם פיגל בזבח שיזהו הנסכים שיביא לסוף עשרה ימים מפוגלים, אלא בבאים עם הזבח. **אמרו לו אפשר לשנותו לזבח אחר** – הלכך לא מיפגלי. **בשחיטה** – דהאיך הוקבעו לזבח זה, ואין רשאין לשנותם לאחר. **בלחמי תודה** – שהשחיטה קובעתו, כדאמרינן ב"התודה" כדפרישית לעיל. **לוג שמן כו'** – אם פיגל בשחיטת האשם.

מתירו

שְׁזֹרַע כַּרְמוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ סְמָדָר, וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי חֲכָמִים, וְאָסְרוּ אֶת הַזְּרָעִים וְהִתִּירוּ אֶת הַגְּפָנִים; וְאַמַּאי? לֵימָא קַל וָחוֹמֶר הוּא: וּמַה הָאוֹסֵר אֵינוֹ נֶאֱסָר, הַבָּא לֶאֱסוֹר וְלֹא אָסַר אֵינוֹ דִין שֶׁלֹּא יִתְאַסֵּר! - הָכִי הָשְׁתָּא? הָתָם קַנְבּוֹס וְלוּף אָסְרָה תּוֹרָה, דִּתְנַן: הָיְתָה שָׁדֵהוּ זְרוּעָה קַנְבּוֹס וְלוּף - לֹא יֵהָא זוֹרֵעַ עַל גַּבֵּיהֶם, שֶׁהֵן עוֹשׂוֹת לִשְׁלֹשׁ שָׁנִים; שְׂאָר זְרָעִים מִדְּרַבָּנַן הוּא דַּאֲסִירִי, הַאי דְּעָבִיד אִיסּוּרָא קַנְסוּהּ רַבָּנַן, הַאי דְּלָא עָבִיד אִיסּוּרָא לָא קַנְסוּהּ רַבָּנַן, אֲבָל הָכָא לֵימָא קַל וָחוֹמֶר! וְאִיבָּא דְּמַתְנֵי לָהּ אַכְּבָשִׂים. בְּעָא מִינֵּיהּ רַבִּי אֶלְעָזָר מֵרַב: הַשּׁוֹחֵט אֶת הַכְּבָשִׂים לֶאֱכוֹל כַּזַּיִת מֵהֶן וּמִלַּחְמָן, מַהוּ? לְאִיפַּגּוּלֵי כְּבָשִׂים לָא קָא מִיבָּעְיָא לִי, הָשְׁתָּא כּוּלּוֹ מִלֶּחֶם לָא מִפַּגְּלִי, מֵהֶן וּמִלַּחְמָן מִיבָּעְיָא? כִּי קָא מִיבָּעְיָא לִי - לְאִיפַּגּוּלֵי לֶחֶם, מִי מִצְטָרְפִי כְּבָשִׂים לְאִיפַּגּוּלֵי לַלֶּחֶם אוֹ לָא? אֲמַר לֵיהּ: אַף בָּזוֹ, הַלֶּחֶם מְפוּגָּל וְהַכְּבָשִׂים אֵינָן מְפוּגָּלִין. - וְאַמַּאי? לֵימָא קַל וָחוֹמֶר: וּמַה הַמְפַגֵּל אֵינוֹ מִתְפַּגֵּל, הַבָּא לְפַגֵּל וְלֹא פִּגֵּל - אֵינוֹ דִין שֶׁלֹּא יִתְפַּגֵּל! - וּמִי אָמְרִינַן קַל וָחוֹמֶר כִּי הַאי גַּוְנָא? וְהָתַנְיָא: מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁזָּרַע כַּרְמוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ סְמָדָר וכו', וְאַמַּאי? לֵימָא קַל וָחוֹמֶר: מַה הָאוֹסֵר אֵינוֹ נֶאֱסָר, הַבָּא לֶאֱסוֹר וְלֹא אָסַר אֵינוֹ דִין שֶׁלֹּא יִתְאַסֵּר! - הָכִי הָשְׁתָּא? הָתָם קַנְבּוֹס וְלוּף אָסְרָה תּוֹרָה, שְׂאָר זְרָעִים מִדְּרַבָּנַן הוּא דַּאֲסִירִי, הַאי דְּעָבַד אִיסּוּרָא קַנְסוּהּ רַבָּנַן, דְּלָא עָבַד אִיסּוּרָא לָא קַנְסוּהּ רַבָּנַן; אֲבָל הָכָא לֵימָא קַל וָחוֹמֶר! מַאן דְּמַתְנֵי לָהּ אַתּוֹדָה - כָּל שֶׁכֵּן אַכְּבָשִׂים, וּמַאן דְּמַתְנֵי לָהּ אַכְּבָשִׂים - כְּבָשִׂים הוּא דְּהַווּקְקוּ זֶה לָזֶה לִתְנוּפָה, אֲבָל תּוֹדָה דְּלֹא הַווּקְקָה זֶה לָזֶה בִּתְנוּפָה - לָא. רַבִּי אַבָּא זוּטֵי בָּעֵי לָהּ הָכִי, בְּעָא מִינֵּיהּ רַבִּי אֶלְעָזָר מֵרַב: הַשּׁוֹחֵט אֶת הַכֶּבֶשׂ לֶאֱכוֹל כְּזַיִת מֵחֲבֵירוֹ לְמָחָר, מַהוּ? "חֲבֵירוֹ" כֶּבֶשׂ מַשְׁמַע וְלָא מְפַגֵּל, אוֹ דִלְמָא לֶחֶם מַשְׁמַע וּמְפַגֵּל לֵיהּ? אֲמַר לֵיהּ: תְּנִיתוּהָ: שָׁחַט אֶחָד מִן הַכְּבָשִׂים לֶאֱכוֹל מִמֶּנּוּ לְמָחָר - הוּא פִּיגּוּל וַחֲבֵירוֹ כָּשֵׁר, לֶאֱכוֹל מֵחֲבֵירוֹ לְמָחָר - שְׁנֵיהֶם כְּשֵׁרִים; אַלְמָא "חֲבֵירוֹ" כֶּבֶשׂ מַשְׁמַע! - דִּלְמָא דְּפָרֵישׁ וְאָמַר: "חֲבֵירוֹ כֶּבֶשׂ". **משנה** הַזֶּבַח מְפַגֵּל אֶת הַנְּסָכִים מִשֶּׁקְּדְּשׁוּ בַּכְּלִי, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. הַנְּסָכִים אֵינָן מְפַגְּלִים אֶת הַזֶּבַח. בֵּיצַד? הַשּׁוֹחֵט אֶת הַזֶּבַח לֶאֱכוֹל מִמֶּנּוּ לְמָחָר - הוּא וּנְסָכָיו מְפוּגָּלִין, לְהַקְרִיב נְסָכָיו לְמָחָר - הַנְּסָכִים מְפוּגָּלִין, הַזֶּבַח אֵינוֹ מְפוּגָּל. **גמרא** תָּנוּ רַבָּנַן: נִסְכֵּי בְהֵמָה חַיָּבִין עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם פִּיגּוּל, מִפְּנֵי שֶׁדַּם הַזֶּבַח מַתִּירָן לִקָּרֵב, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי מֵאִיר: וַהֲלֹא אָדָם מֵבִיא זִבְחוֹ הַיּוֹם וּנְסָכָיו עַד עֲשָׂרָה יָמִים! אָמַר לָהֶן: אַף אֲנִי לֹא אָמַרְתִּי אֶלָּא בַּבָּאִין עִם הַזֶּבַח. אָמְרוּ לוֹ: אֶפְשָׁר לְשַׁנּוֹתוֹ לְזֶבַח אַחֵר. אֲמַר רָבָא, קָסָבַר רַבִּי מֵאִיר: הוּקְבְּעוּ בִּשְׁחִיטָה, כְּלַחְמֵי תוֹדָה. תָּנוּ רַבָּנַן: לוֹג שֶׁמֶן שֶׁל מְצוֹרָע חַיָּבִין עָלָיו מִשּׁוּם פִּיגּוּל, מִפְּנֵי שֶׁדַּם אָשָׁם מַתִּירוֹ לִבְהוֹנוֹת, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי מֵאִיר: וַהֲלֹא אָדָם מֵבִיא אֲשָׁמוֹ הַיּוֹם וְלוֹגוֹ מִיכָּן וְעַד עֲשָׂרָה יָמִים! אָמַר לָהֶן: אַף אֲנִי לֹא אָמַרְתִּי אֶלָּא בַּבָּא עִם הָאָשָׁם. - אֶפְשָׁר לְשַׁנּוֹתוֹ לְאָשָׁם אַחֵר. אֲמַר רָבָא, קָסָבַר רַבִּי מֵאִיר: הוּקְבְּעוּ בִּשְׁחִיטָה, כְּלַחְמֵי תוֹדָה.

משנה

מתירו לבהונות – כדכתיב (ויקרא יד): "על דם האשם", דכל זמן שלא נתן מן הדם מעכב השמן, כדאמרינן בפרק קמא (מנחות ה, א). **משנה פיגל בקומץ** – בהקטרת קומץ חישב על השירים. **עד שיפגל בכל המתיר** – והקטרת אחד מהן חצי מתיר הוא, דאיכא נמי הקטרת חבירו. **גמרא שנתן הקומץ כו'** – כלומר, הקטרה ראשונה הקטיר בשתיקה ושניה במחשבה. אבל חישב בראשונה ושתק בשניה – פיגול לדברי הכל. **להא שמעתא** – דרב. **כמה דברים אמורים** – דמחשבת עבודה הקומץ מפגל, בברייתא דמנחות. **בקמיצה כו'** – דבהנך שלש עבודות אין דומה להן בלבונה, הילכך כולו מתיר הוא. הולכה מפרש בגמרא לקמן בשמעתין, דהא איכא בלבונה. **קתני מיהא כו' ופליגי** – ותיובתא דרב. **בשתי דעות** – דאחד הקטיר קומץ במחשבה, ואחר כך הקטיר חבירו לבונה בשתיקה. דמשום הכי פליגי רבנן – דליכא למימר על דעת ראשונה עשה. **כמה דברים אמורים** – דבמתנה אחת פיגל בדמים הניתנין כו', בברייתא דזבחים (מב, א). **ארבעים ושלש דיום הכיפורים** – שמונה הזאות דפר בין הבדים, אחת למעלה ושבע למטה, ושמונה דשעיר – הרי שש עשרה, ובנגדו בהיכל כדאמרינן במסכת יומא (נג, ב) – הרי שלשים ושתים, וארבע קרנות המזבח הפנימי – הרי שלשים ושש, ושבע על טהרו של אותו מזבח כשהדם הפר והשעיר מעורבין ביחד – הרי ארבעים ושלש. **אחת עשרה של פר כהן משיח** – שבע הזאות על הפרוכת וארבע מתנות דמזבח, כדכתיב בויקרא, וכן פר העלם דבר. **בראשונה** – בין הבדים, בשניה – על הפרוכת, בשלישית – על מזבח הזהב. **וחייבים עליו כרת** – האוכל מבשר הפר. **ופליגי** – אפילו פיגל בראשונה פליגי רבנן, אלמא לא אמרינן: שניה ושלישית על דעת ראשונה עושה! **בשתי דעות** – שמת כהן גדול או אירע לו קרי לאחר הזאות דבין הבדים, ושמש אחר תחתיו והזה בהיכל, דליכא למימר על דעת ראשונה עושה. **הניחא למאן דאמר** – במסכת יומא בפרק "הוציאו לו" (מט, ב). **פר ואפילו דמו של פר** – [שנאמר] "בזאת יבא אהרן [וגו'] בפר" – ואפילו בדמו של פר, שאם שחטו הראשון ואירע בו פסול – יבא אהרן בדמו אל הקדש, ואין צריך להביא ולשחוט פר אחר, לדידיה הוה [מצי] לאוקמיה בשתי דעות. **אלא למאן דאמר ולא בדמו של פר** – לא מצי לאוקומי בשתי דיעות. **אלא אמר רב אשי כגון שפיגל בראשונה ובשניה** – ושתק בשלישית, דאכתי הוה חצי מתיר.

והא

משנה פִּיגֵּל בַּקֹּמֶץ וְלֹא בַּלְּבוֹנָה, בַּלְּבוֹנָה וְלֹא בַּקֹּמֶץ - רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: פִּיגּוּל וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין בּוֹ כָּרֵת עַד שֶׁיְּפַגֵּל בְּכָל הַמַּתִּיר. וּמוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי מֵאִיר בְּמִנְחַת חוֹטֵא וּבְמִנְחַת קְנָאוֹת, שֶׁאִם פִּיגֵּל בַּקֹּמֶץ - שֶׁהוּא פִּיגּוּל וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת, שֶׁהַקֹּמֶץ הוּא הַמַּתִּיר. שָׁחַט אֶחָד מִן הַכְּבָשִׂים לֶאֱכוֹל שְׁתֵּי חַלּוֹת לְמָחָר, הִקְטִיר אֶחָד מִן הַבָּזִיכִין לֶאֱכוֹל שְׁנֵי סְדָרִים לְמָחָר - רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: פִּיגּוּל וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין בּוֹ כָּרֵת עַד שֶׁיְּפַגֵּל בְּכָל הַמַּתִּיר. שָׁחַט אֶחָד מִן הַכְּבָשִׂים לֶאֱכוֹל מִמְּנוּ לְמָחָר - הוּא פִּיגּוּל וַחֲבֵירוֹ כָּשֵׁר, לֶאֱכוֹל מֵחֲבֵירוֹ לְמָחָר - שְׁנֵיהֶם כְּשֵׁרִים. **גמרא** אָמַר רַב: מַחֲלוֹקֶת - שֶׁנָּתַן אֶת הַקֹּמֶץ בִּשְׁתִיקָה וְאֶת הַלְּבוֹנָה בְּמַחֲשָׁבָה, אֲבָל נָתַן הַקֹּמֶץ בְּמַחֲשָׁבָה וְאֶת הַלְּבוֹנָה בִּשְׁתִיקָה - דִּבְרֵי הַכֹּל פִּיגּוּל, שֶׁכָּל הָעוֹשֶׂה - עַל דַּעַת רִאשׁוֹנָה הוּא עוֹשֶׂה. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: עֲדַיִן הוּא מַחֲלוֹקֶת. יָתִיב רָבָא וְקָאָמַר לָהּ לְהָא שְׁמַעְתָּא. אִיתֵיבֵיהּ רַב אַחָא בַּר רַב הוּנָא לְרָבָא: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים - בְּקֶמִיצָה וּבְמַתָּן כְּלִי וּבְהֶילּוּךְ; בָּא לוֹ לַהַקְטָרָה, נָתַן אֶת הַקֹּמֶץ בִּשְׁתִיקָה וְאֶת הַלְּבוֹנָה בְּמַחֲשָׁבָה, אֶת הַקֹּמֶץ בְּמַחֲשָׁבָה וְאֶת הַלְּבוֹנָה בִּשְׁתִיקָה - רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: פִּיגּוּל וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין בּוֹ כָּרֵת עַד שֶׁיְּפַגֵּל בְּכָל הַמַּתִּיר. קָתָנֵי מִיהָא: נָתַן אֶת הַקֹּמֶץ בְּמַחֲשָׁבָה וְאֶת הַלְּבוֹנָה בִּשְׁתִיקָה, וּפְלִיגִי! - אֵימָא: וּכְבָר נָתַן אֶת הַלְּבוֹנָה בִּשְׁתִיקָה מֵעִיקָּרָא. - שְׁתֵּי תְּשׁוּבוֹת בַּדָּבָר: חֲדָא, דְּהֵיינוּ קַמְּיָיתָא. וְעוֹד, הָתַנְיָא: אַחַר כְּדֵי! תִּרְגְּמָא רַב חֲנִינָא: בִּשְׁתֵּי דֵיעוֹת. תָּא שְׁמַע: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים - בְּדָמִים הַנִּיתָּנִין עַל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן, אֲבָל דָּמִים הַנִּיתָּנִין עַל מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי, פְּגוּלִין אַרְבָּעִים וְשָׁלֹשׁ שֶׁל יוֹם הַכִּיפּוּרִים, וְאַחַת עֶשְׂרֵה שֶׁל פַּר כֹּהֵן מָשׁוּחַ, וְאַחַת עֶשְׂרֵה שֶׁל פַּר הָעֶלֵם דָּבָר שֶׁל צִיבּוּר, פִּיגֵּל בֵּין בָּרִאשׁוֹנָה בֵּין בַּשֵּׁנִיָּה וּבֵין בַּשְּׁלִישִׁית - רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: פִּיגּוּל וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין בּוֹ כָּרֵת עַד שֶׁיְּפַגֵּל בְּכָל הַמַּתִּיר.

קָתָנֵי מִיהָא: פִּיגֵּל בֵּין בָּרִאשׁוֹנָה בֵּין בַּשֵּׁנִיָּה וּבֵין בַּשְּׁלִישִׁית, וּפְלִיגִי! וְכִי תֵּימָא: הָכָא נַמִּי בִּשְׁתֵּי דֵעוֹת - הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר: "בְּפַר" וַאֲפִילּוּ בְּדָמוֹ שֶׁל פָּר, אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר: "בְּפַר" וְלֹא בְּדָמוֹ שֶׁל פָּר, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? אֶמַר רָבָא: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - כְּגוֹן שֶׁפִּיגֵּל בָּרִאשׁוֹנָה וְשָׁתַק בַּשֵּׁנִיָּה וּפִיגֵּל בַּשְּׁלִישִׁית, דְּאָמְרִינַן: אִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ כָּל הָעוֹשֶׂה עַל דַּעַת רִאשׁוֹנָה הוּא עוֹשֶׂה, מֵיהַדַּר פִּיגּוּלֵי בַּשְּׁלִישִׁית לָמָּה לִי? מַתְקִיף לָהּ רַב אַשִׁי: מִידֵּי שָׁנֵית קָתָנֵי? אֶלָּא אֲמַר רַב אַשִׁי: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - כְּגוֹן שֶׁפִּיגֵּל בָּרִאשׁוֹנָה וּבַשֵּׁנִיָּה וּבַשְּׁלִישִׁית, דְּאָמְרִינַן: אִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ כָּל הָעוֹשֶׂה עַל דַּעַת רִאשׁוֹנָה הוּא עוֹשֶׂה, מֵיהַדַּר פִּגּוּלֵי בַּשֵּׁנִיָּה וּבַשְּׁלִישִׁית לָמָּה לִי?

והא

אחר שהיה (זבח) זבוח באותה שעה, וגם משום דלב בית דין מתנה עליהן, כמו שמעמידה בסוף, הא לאו הכי לא קרבי, דמשקדשו בכלי הוקבעו אפילו קודם שחיטה. והא דקרבי עם הזבח אחר הזבוח באותה שעה, היינו משום דלב בית דין מתנה כדמפרש התם. ולפי מה שסובר השתא, לית ליה דאמרינן הכא לרבי מאיר דשחיטה קובעת ולא כלי קובעת. עוד יש לפרש ההיא התם ד"התודה" אפילו כרבנן, דכי פליגי רבי מאיר ורבנן — בשחיטת פיגול. דבפגול מיירי ברישא, וקאי אמתניתין דהזבח מפגל את הנסכים, וקסבר רבי מאיר דהוקבעו בשחיטת פיגול כלחמי תודה, דתנן בפרק "התודה" (מנחות עח, ב): שחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו — קדש הלחם, אבל שחיטה כשרה קובעת אפילו לרבנן. ולזעירי דאמר: נסכים מתקדשים בשחיטה — היינו למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה. ופריך ממתניתין דזבח פסול, דאלמא שחיטה פסולה מקדשא, וקשיא לרבנן. ואפילו רבי מאיר לא אמר אלא בפיגול במתנות ולא בשאר פסולי שחיטה. ודווקא דאיכא זבח אחר, משום תנאי בית דין, הא ליכא זבח אחר — לא. ומיהו קשה לפירוש זה, דאם כן משכחת לרבנן דנסכי בהמה חייבין עליהם משום פיגול, שנעשית השחיטה בהכשר ופיגל בשאר עבודות.

הוקבעו [שייך לדף טו, ב] בשחיטה — כרבי דאמר: שני דברים המתירים מעלין זה בלא זה. ולרבי אלעזר ברבי שמעון דאמר: אין מעלין, הוה ליה למינקט שחיטה וזריקה, או שנתקבל הדם בכוס ונשפך, וכאבוה דאמר: כל העומד לזרוק כזרוק דמי דקאמרינן בפרק "התודה" (מנחות עט, ב). ופלוגתייהו בפרק "התכלת" (מנחות מז, א) ובסוף "רבי ישמעאל" לקמן (עב, ב). חדא דהיינו קמייתא — פירוש: דנתן את הקומץ בשתיקה כו', לכך שוות זה כזה. ובפרק "בית שמאי" (זבחים מב, ב) מביא ברייתא זו איפכא, דקתני ברישא: נתן את הקומץ במחשבה.

בין בראשונה בין בשניה בין בשלישית — ראשונה — כל הזאות דבין הבדים, שניה — דפרוכת, שלישית — דמזבח הזהב, כך פירש בקונטרס. וכן מוכח בסמוך כל דבין הבדים חשיב חדא, דקאמר: דחשיב בפנים פוסל, כי מדי בהיכל מיא בעלמא קא מדי. ובחצי הזאות דפנים קא מודי רבי מאיר דלא הוי פיגול, מידי דהוה חצי קומץ דלא הוי פיגול, כדאמר בסוף פרק שני דזבחים (ל, א) דבעינן קומץ שלם, דקאמר: הרי קמייתא, דכי לחצות דמי ופליגי. וצריך עיון בההיא דלקמן [עמוד ב] דהקטיר שומשום לאכול שומשום עד שכלה הקומץ. **קתני** מיהא פיגל בראשון וכו' ופליגי — הוי מצי לשנויי שפירש בהדיא שאינו עושה על דעת ראשונה.

כגון שפיגל בראשונה ובשניה ובשלישית — בפרק "בית שמאי" (זבחים מב, א) פירש בקונטרס: וברביעית לא פיגל. וקשה, דרביעית מאן דכר שמה! ובכאן פירש בקונטרס: שפיגל בראשונה ובשניה, ושתק בשלישית. ואם תאמר, אם כן קשיא: מידי שתק קתני, כדאקשינן לעיל! ושמא לעיל דשתק באמצעית הוה ליה לפרושי טפי, כיון דראשונה ושלישית במחשבה ושניה בשתיקה. ולהאי פירוש חשיב כל הזאות דמזבח הזהב באחת, שבע דטיהרו וארבע דקרנות. וכן משמע בפרק "הרואין לו" (יומא סא, א), דתניא: "וכפר את הקדש" — זה לפני ולפנים, "ואת אהל מועד" — זה היכל, "ואת המזבח" — במשמעו, משמע דחשיב מזבח כפרה אחת. עוד קאמר התם: מכאן אמרו כו' עד: גמר מתנות שבהיכל ונשפך הדם — יביא אחר ויתחיל במתנות המזבח, נתן מקצת מתנות המזבח ונשפך הדם — יביא אחר ויתחיל בתחילה. אבל לא קתני: גמר ארבע קרנות ונשפך הדם — יביא אחר ויתחיל בטהרו, דבולהו חשיבי כאחת. וקשה, דלקמן קאמר (גם כן): משכחת לה בארבעה פרים וארבעה שעירים, פירוש: חד אהזאות דבין הבדים, וחד אהזאות דפרוכת, וחד אהזאות דקרנות, וחד אטיהרו. אלמא לא חשיבי כחד הזאות דקרנות ודטיהרו! ושמא סבירא ליה שיריים מעכבין, הוי חד בשביל שיריים. ולפי זה נוכל לגרוס כאן: שפיגל בראשונה ובשניה ושלישית. וכן כתוב בספר רבינו גרשם ובפרק "בית שמאי" (זבחים מב, א), וחשיב חצי מתיר משום דאיכא עדיין שיריים דמעכבי. ואם תאמר: הא בעל כרחיה האי תנא סבר שיריים לא מעכבי, מדלא חשיב אלא ארבעים ושלש, דההוא דסבר שיריים מעכבי חשיב חדא טפי, כדמוכח בסמוך! ויש לומר: דאף על גב דשיריים מעכבי, לא חשיב האי תנא אלא הזאות.

כי מדי בהיכל מיא בעלמא קא מדי — הקשה בקונטרס: בקומץ ושוחט נמי נימא דלא מיפגל, דבי חשיב בקבלה איפסיל, ובי זרק — מיא זריק! ותירץ בפרק "בית שמאי" (זבחים מב, ב) דהתם גזירת הכתוב הוא. אבל כאן תירץ דהתם אותה עבודה שפיגל בה נעשית כולה בקדושה, אבל הנך הזאות כולהו חדא עבודה, ולא קרבו כל מתירי אותה עבודה בקדושתה. וקשה: דאם כן, פיגל בקומץ ולא בלבונה, לרבי מאיר אמאי הוי פיגול בחצי מתיר? הא חד עבודה לא נעשית בקדושתה, ובי מקטיר ללבונה — עפרא בעלמא מקטרי! ובי תימא משום דהוו שני מינין, אכתי קשה משני בזיכין! אם לא נחלק, דכיון דבעו שני כלים הוו כשני מינין. ורבינו תם מפרש דבחד מקום פשיטא ליה דלא אמרינן מיא בעלמא הוא דקא מדי, תחילת עבודה כגמר עבודה, והכא גזירת הכתוב. אבל בשני מקומות — בהכי לא איירי קרא, ומיא בעלמא קא מדי.

משכחת לה בארבעה פרים — פירש בקונטרס: פר ושעיר פנים וחישב עליו, ונשפך הדם לאחר הזאות פנים.

הדרן עלך הקומץ זוטא

וְהָא "בֵּין" "בֵּין" קָתָנֵי! קַשְׁיָא. אָמַר מָר, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: פִּגּוּל וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת. מִכְּדֵי כָּרֵת לָא מִיחַיַּיב עַד שֶׁיַּקְרִבוּ כָּל הַמַּתִּירִין, דְּאָמַר מָר: "יְרֻצֶּה" - כְּהַרְצָאַת כָּשֵׁר כָּךְ הַרְצָאַת פָּסוּל, מַה הַרְצָאַת כָּשֵׁר עַד שֶׁיַּקְרִבוּ כָּל הַמַּתִּירִין - אַף הַרְצָאַת פָּסוּל עַד שֶׁיַּקְרִבוּ כָּל הַמַּתִּירִין; וְהַאי בֵּין דַּחֲשִׁיב בָּהּ בִּכְּנִים - פַּסְלֵיהּ, כִּי מַדֵּי בַּהֵיכָל - מַיָּא בְּעָלְמָא הוּא דְּקָא מַדֵּי! אֲמַר רַבָּה: מַשְׁכַּחְתְּ לָהּ בְּאַרְבָּעָה פָּרִים וְאַרְבָּעָה שְׁעִירִים. רָבָא אָמַר: אֲפִילּוּ תֵּימָא פָּר אֶחָד וְשָׂעִיר אֶחָד, לְפַגּוּלֵי מִרְצֵי. "אַרְבָּעִים" וְשָׁלֵשׁ". וְהָתַנְיָא: אַרְבָּעִים וְשֵׁבַע! - לָא קַשְׁיָא: הָא כְּמַאן דְּאָמַר מְעָרְבִין לַקְּרָנוֹת, וְהָא כְּמַאן דְּאָמַר אֵין מְעָרְבִין.

וְהָתַנְיָא: אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה! - לָא קַשְׁיָא: הָא כְּמַאן דְּאָמַר שִׁירַיִם מְעַכְּבִין, הָא כְּמַאן דְּאָמַר שִׁירַיִם לֹא מְעַכְּבִין. אִיבַּעְיָא לְהוּ: פִּיגֵּל בְּהוֹלָכָה, מַהוּ? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הוֹלָכָה בִּקְמִיצָה, וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: הוֹלָכָה כְּהַקְטָרָה. בִּשְׁלָמָא לְרֵישׁ לָקִישׁ - אִיכָּא נַמֵּי הוֹלָכָה דִּלְבוֹנָה, אֶלָּא לְרַבִּי יוֹחָנָן מַאי טַעְמָא? אֲמַר רָבָא, קָסָבַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל עֲבוֹדָה שֶׁאֵינָהּ מַתֶּרֶת, עֲבוֹדָה חֲשׁוּבָה הִיא לְפַגֵּל עָלֶיהָ בִּפְנֵי עַצְמָהּ. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: חֲרֵי שְׁחִיטַת אֶחָד מִן הַכְּבָשִׂים, דַּעֲבוֹדָה שֶׁאֵינָהּ מַתֶּרֶת, וּפְלִיגִי! דְּתָנַן: שָׁחַט אֶחָד מִן הַכְּבָשִׂים לֶאֱכוֹל שְׁתֵּי חַלּוֹת לְמָחָר, הִקְטִיר אֶחָד מִן הַבָּזִיכִין לֶאֱכוֹל שְׁנֵי סְדָרִים לְמָחָר - רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: פִּגּוּל וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין בּוֹ כָּרֵת עַד שֶׁיְּפַגֵּל בְּכָל הַמַּתִּיר! אֲמַר לֵיהּ: מִי סָבְרַתְּ לְחֶם בַּתַּנּוּר קָדוֹשׁ? שְׁחִיטַת כְּבָשִׂים מְקַדֶּשֶׁת לֵיהּ, וְהָבָא לְקַדֵּשׁ - כְּבָא לְהַתִּיר דָּמֵי. מְתִיב רַב שִׁימִי בַּר אַשִׁי, אֲחֵרִים אוֹמְרִים: הַקְּדָשִׁים מוּלִים לַעֲרֵלִים - כָּשֵׁר, הַקְּדָשִׁים עֲרֵלִים לְמוּלִים - פָּסוּל; וְקַיְימָא לָן דְּכַחֲצִי מַתִּיר פִּלִיגִי! אֲמַר לֵיהּ: מִי סָבְרַתְּ דָּם בְּצַוָּאר בְּהֵמָה קָדוֹשׁ? דָּם - סַכִּין מְקַדֶּשֶׁת לֵיהּ, וְהָבָא לְקַדֵּשׁ - כְּבָא לְהַתִּיר דָּמֵי. תָּא שְׁמַע: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים - בְּקֶמִיצָה וּבְמַתָּן כְּלִי וּבְהֵילּוּךְ; מַאי לָאו הֵילּוּךְ דְּהַקְטָרָה? - לָא, הֵילּוּךְ דְּמַתָּן כְּלִי. - אִי הָכִי, בְּמַתָּן כְּלִי וּבְהֵילּוּךְ - בְּהֵילּוּךְ וּבְמַתָּן כְּלִי מִיבָּעֵי לֵיהּ! - הָא לָא קַשְׁיָא, תְּנִי הָכִי. - בָּא לוֹ לַהַקְטָרָה - בָּא לוֹ לַהוֹלָכָה מִיבָּעֵי לֵיהּ! - הָא לָא קַשְׁיָא, בֵּין דְּהוֹלָכָה צוֹרֶךְ דְּהַקְטָרָה הִיא, קָרֵי לָהּ הַקְטָרָה. - אֶלָּא, נָתַן אֶת הַקּוֹמֶץ בִּשְׁתֵּי קְעָרוֹת - הוֹלִיךְ מִיבָּעֵי לֵיהּ! קַשְׁיָא. הִקְטִיר שׁוּמְשׁוֹם לֶאֱכוֹל שׁוּמְשׁוֹם, עַד שֶׁכָּלָה קוֹמֶץ כּוּלּוֹ - רַב חִסְדָּא וְרַב הַמְנוּנָא וְרַב שֵׁשֶׁת, חַד אָמַר: פִּיגּוּל, וְחַד אָמַר: פָּסוּל, וְחַד אָמַר: כָּשֵׁר. לֵימָא, מַאן דְּאָמַר פִּיגּוּל - כִּרְבִּי מֵאִיר, וּמַאן דְּאָמַר פָּסוּל - כִּרְבָנַן, וּמַאן דְּאָמַר כָּשֵׁר - כִּרְבִּי? - מִמַּאי? דִּלְמָא עַד כָּאן לָא קָאָמַר רַבִּי מֵאִיר הָתָם אֶלָּא דְּחִישַׁב בִּשִׁיעוּרוֹ, אֲבָל הָכָא דְּלָא חִישַׁב בִּשִׁיעוּרוֹ - לָא! וְעַד כָּאן לָא קָא אָמְרִי רַבָּנַן הָתָם אֶלָּא דְּלָא חִישַׁב בֵּיהּ בִּכְוִילֵיהּ מַתִּיר, אֲבָל הָכָא דְּחִישַׁב בֵּיהּ בִּכְוִילֵיהּ מַתִּיר - הָכִי נַמִּי דְּפָגֵיל! וְעַד כָּאן לָא קָא אָמַר רַבִּי הָתָם אֶלָּא דְּלָא חָדַר מַלֵּיהּ מֵאוֹתָהּ עֲבוֹדָה, אֲבָל הָכָא דַּחֲדַר מַלֵּיהּ מֵאוֹתָהּ עֲבוֹדָה - הָכִי נַמִּי דְּפָסֵיל! אֶלָּא מַאן דְּאָמַר פִּיגּוּל - דִּבְרֵי הַכֹּל, מַאן דְּאָמַר פָּסוּל - דִּבְרֵי הַכֹּל, מַאן דְּאָמַר כָּשֵׁר - דִּבְרֵי הַכֹּל; מַאן דְּאָמַר פִּיגּוּל דִּבְרֵי הַכֹּל - קָסָבַר: דֶּרֶךְ אֲכִילָה בְּכָךְ וְדֶרֶךְ הַקְטָרָה בְּכָךְ; וּמַאן דְּאָמַר פָּסוּל דִּבְרֵי הַכֹּל - קָסָבַר: אֵין דֶּרֶךְ אֲכִילָה בְּכָךְ וְאֵין דֶּרֶךְ הַקְטָרָה בְּכָךְ, וַהֲוֵאי לָהּ כְּמִנְחָה שֶׁלֹּא הוּקְטְרָה; וּמַאן דְּאָמַר כָּשֵׁר דִּבְרֵי הַכֹּל - קָסָבַר: דֶּרֶךְ הַקְטָרָה בְּכָךְ וְאֵין דֶּרֶךְ אֲכִילָה בְּכָךְ. אָמְרִי

והא בין בין קתני – דמשמע באחת ולא בשתים. **ירצה** – "פיגול הוא לא ירצה" (ויקרא יט), וכתיב בכשר: "ירצה לקרבן אשה" (שם כב). **אף פסול עד שיקרבו כל מתירין** – לא מחייבין כרת על אכילת פסול עד שיקרבו כל מתירין באותה עבודה שהוא מתפגל בה. **והאי כיון דחשיב כו'** – ואי קשיא: בקומץ ושוחט נמי לימא דלא מפגל, דכי חשיב בקבלה איפסול, כי זריק – מיא בעלמא זריק! לאו פירכא היא, דהתם אותה עבודה שפיגל בה נעשית כולה בקדושתה, אבל הנך הזאות חדא עבודה היא. **משכחת לה** – דמפגלי כולהו. **בארבעה פרים וארבעה שעירים** – פר ושעיר פנים וחישב עליו, ונשפך הדם לאחר הזאות פנים, והביא פר ושעיר אחד להיכל ואחד למזבח לשבע הזאותיו, וכן לקרנות. דבכל אחד קרבו מתירין, דהא כולם כשרים, ואין צריך לחזור ולהזות מן השני בפנים, ובמקום שפוסק הוא מתחיל, כדאמרינן במסכת יומא בפרק "הוציאו לו" (סא, א). **לפיגול מרצה** – לענין כן הן חשובות, שלא יצא מידי פיגול. **מערבין לקרנות** – פלוגתא היא בפרק "הוציאו לו" (יומא נז, ב). **הא דקתני ארבעים ושלש כמאן דאמר מערבין** – דם פר ושעיר בשעת ארבע מתנות דקרנות דמזבח הפנימי. **והא דקתני ארבעים ושבע כמאן דאמר** – מכל אחד נותן ארבע מתנות, ואייתר להו ארבע. **שירים** – של כל ההזאות מעבבי, אם לא שפכן על יסוד מזבח החיצון, והוו להו ארבעים ושמונה. **והא דקתני ארבעים ושבע כמאן דאמר שירים לא מעכבי** – ופלוגתא היא בפרק "הוציאו לו" (יומא ס, ב). **פיגל בהולכת קומץ מאי** – מי הויא חצי עבודה, ופליגי רבנן עד שיפגל בכל המתיר, כלומר אף בהולכת לבונה, או לא פליגי? **כקמיצה** – דהויא עבודה שלימה, דאין קמיצה בלבונה. **כהקטרה** – ופליגי. **כל עבודה שאינה מתרת** – כגון הולכה, דלא מיעכבא, דאפשר להושיט זה לזה. **חשובה לפגל עליה בפני עצמה** – דליכא למימר עד שיפגל בכל המתיר, דהא לאו מתיר הוא, ואין כח לאחרת לעכב. **שחיטתה** – אינה מתרת לא בשר ולא אימורין, דזריקה מתירתן. **כבא להתיר דמי** – ובעינן עד שיפגל בכל המתיר. **הקדים מולים לערלים** – בשחיטת פסח מיירי, דשחט סימן ראשון למולים סימן שני לערלים. **וקיימא לן** – בפרק "תמיד נשחט" במסכת פסחים (סג, א). אלמא בעבודה שאינה מתרת ולא מקדשת, כגון הכא דליכא לחם דתתקדיש ליה שחיטה, פליגי נמי רבנן! **כמה דברים אמורים** – דמפגלין בעבודת הקומץ. והיינו ההיא ברייתא דמותיב רב אחא בר רב הונא לעיל. **מאי לאו בהילוך** דהקטרה – וקתני דלא פליגי רבנן, ותיובתא דריש לקיש! הילוך דמתן כלי – כשמוליכו לתתו בכלי, דההיא עבודה שלימה היא, דאין מתן כלי בעבודת לבונה. **תני הכי** – בהילוך ובמתן כלי. בא לו להולכה מיבעי ליה. **הקטיר כדי שומשום** – כשיעור שומשום, וכן עשה עד שהקטיר כל הקומץ וכן בלבונה, [מהו], פיגל או לא? **כרבי מאיר** – דאמר: מפגלים בחצי מתיר, והכא נמי כל שומשום חשיב ליה כחצי מתיר. **כרבנן** – דאמרי: אין בו כרת, אבל פסול הוא. **כרבי** – דאמר לעיל (יד, א): אומר אני שזה כשר, דאין חצאין מצטרפין. **דחישב כשיעורו** – שחישב כשיעור הקטרה שלימה ביחד. **הכא חישב כבל המתיר** – בקומץ ובלבונה, חשיב כהאי גונא כל המתיר. **דלא הדר מלייה** – לשיעור אבילה מאותה עבודה, שחישב בכבש האחד ובחלה האחרת השלמה זית, ולא חישב לא באותו כבש ולא באותה חלה. **מאן דאמר פיגול קסבר דרך הקטרה בכך** – והוה ליה מחשב בעבודה כשרה, והוי כמקטיר כזית על מנת לאכול זית שירים למחר. **ומאן דאמר פסול קסבר אין דרך הקטרה בכך** – [ומאן דאמר כשר קסבר אין דרך אבילה בכך. צ"ק] ולא פסל מחשבתו. אבל דרך הקטרה בכך, והקטרה מעלייתא היא.

חֲרִיפֵי דְּפוּמְבְּדִיתָא: הַקְטָרָה מִפְּגֻלָּת הַקְטָרָה. וַאֲפִילּוּ לְרַבָּנַן דְּאָמְרִי: אֵין מְפַגְּלִין בַּחֲצִי מַתִּיר - הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּחִישֵׁב בֵּיהּ בַּשִּׁירִים, וּלְכוֹנָהּ בְּמִילְּתָא קָיְימָא, אֲבָל הָכָא דְּחִישֵׁב לָהּ בַּלְּבוֹנָהּ - כְּמָה דְּחִישֵׁב בֵּיהּ בִּכְווֹלֵיהּ מַתִּיר דָּמֵי. אֲמַר רָבָא: אַף אֲנַן נַמִּי תָּנֵינָא, זֶה הַכְּלָל: כָּל הַקּוֹמֵץ וְנוֹתֵן בַּכְּלִי, וְהַמּוֹלִיךְ וְהַמַּקְטִיר, לֶאֱכוֹל דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לֶאֱכוֹל וּלְהַקְטִיר דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לְהַקְטִיר, חוּץ לִמְקוֹמוֹ - פְּסוּל וְאֵין בּוֹ כָּרֵת, חוּץ לִזְמַנּוֹ - פִּגּוּל וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת; מַאי לָאו הַקְטָרָה דּוּמְיָא דְּהָנָךְ? מָה הָנָךְ - בֵּין לֶאֱכוֹל בֵּין לְהַקְטִיר, אַף הַקְטָרָה - בֵּין לֶאֱכוֹל בֵּין לְהַקְטִיר? - לָא, הָנָךְ - בֵּין לֶאֱכוֹל בֵּין לְהַקְטִיר; הַקְטָרָה, לֶאֱכוֹל - אֵין, לְהַקְטִיר - לָא. יָתֵיב רַב מְנַשְּׁיָא בַּר גַּדָּא קַמֵּיהּ דְּאַבַּיֵי, וְיָתֵיב וְקָא אָמַר מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב חִסְדָּא: אֵין הַקְטָרָה מְפַגֶּלֶת הַקְטָרָה. וַאֲפִילּוּ לְרַבִּי מֵאִיר דְּאָמַר: מְפַגְּלִין בַּחֲצִי מַתִּיר - הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּחִישֵׁב בֵּיהּ בַּשִּׁירִים, דְּקוֹמֶץ מַתִּיר דִּידְהוּ, אֲבָל הָכָא דְּקוֹמֶץ לָאו מַתִּיר דִּלְבוֹנָהּ הוּא - לָא מָצֵי מְפַגֵּל בֵּיהּ. אֲמַר לֵיהּ אַבַּיֵי: עָנֵי מָרֵי, מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב? אֲמַר לֵיהּ: אִין. אִיתְּמַר נַמִּי, אָמַר רַב חִסְדָּא אָמַר רַב: אֵין הַקְטָרָה מְפַגֶּלֶת הַקְטָרָה. אָמַר רַב יַעֲקֹב בַּר אִידִי מִשְּׁמֵיהּ דְּאַבַּיֵי, אַף אֲנַן נַמִּי תָּנֵינָא: שָׁחַט אֶחָד מִן הַכְּבָשִׂים לֶאֱכוֹל מִמְּנוּ לְמָחָר - הוּא פִּגּוּל וַחֲבֵירוֹ כָּשֵׁר, לֶאֱכוֹל מֵחֲבֵירוֹ לְמָחָר - שְׁנֵיהֶם כְּשֵׁרִין; מַאי טַעְמָא? לָאו מִשּׁוּם דְּכֵיוָן דְּלָאו מַתִּיר דִּידֵיהּ הוּא, לָא מָצֵי מְפַגֵּל בֵּיהּ? - לָא, הָתָם הוּא דְּלָא אִיקְבַּע בְּחַד מָנָא, אֲבָל הָכָא דְּאִיקְבַּע בְּחַד מָנָא - כִּי חַד דָּמוּ. אֲמַר רַב הַמְנוּנָא: הָא מִילְּתָא אַבְּעֵי לִי רַבִּי חֲנִינָא, וּתְקִילָא לִי מִכְּווֹלֵיהּ תַּלְמוּדַאי: הַקְטִיר קוֹמֶץ לְהַקְטִיר לְבוֹנָה, וּלְבוֹנָה לֶאֱכוֹל שִׁירַיִם לְמָחָר - פִּגּוּל. מַאי קָא מַשְׁמַע לָן? אִי הַקְטָרָה מְפַגֶּלֶת הַקְטָרָה קָא מַשְׁמַע לָן - לֵימָא: הַקְטִיר קוֹמֶץ לְהַקְטִיר לְבוֹנָה! אִי מְפַגְּלִין בַּחֲצִי מַתִּיר קָא מַשְׁמַע לָן - לֵימָא: הַקְטִיר קוֹמֶץ לֶאֱכוֹל שִׁירַיִם לְמָחָר! אִי תַּרְוַיְיהוּ אַתָּא קָא מַשְׁמַע לָן - לֵימָא: הַקְטִיר קוֹמֶץ לְהַקְטִיר לְבוֹנָה וְלֶאֱכוֹל שִׁירַיִם לְמָחָר! אֲמַר רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה: לְעוֹלָם קָסָבַר אֵין הַקְטָרָה מְפַגֶּלֶת הַקְטָרָה, וְאֵין מְפַגְּלִין בַּחֲצִי מַתִּיר, וְשָׁאנֵי הָכָא, דִּפְשָׁטָא לֵיהּ מַחֲשָׁבָה בִּכְולָּהּ מִנְחָה. תָּנֵי תַּנָּא קַמֵּיהּ דְּרַב יִצְחָק בַּר אַבָּא: הַקְטִיר קוֹמֶץ לֶאֱכוֹל שִׁירַיִם - לִדְבְרֵי הַכֹּל פִּגּוּל. - וְהָא מִיפְּלַג פְּלִיגִי! - אֶלָּא אֵימָא: לְדִבְרֵי הַכֹּל פָּסוּל. - וְלֵימָא: הֲרֵי זֶה פִּגּוּל, וְרַבִּי מֵאִיר הִיא! - תַּנָּא "דִּבְרֵי הַכֹּל" אַתְּנִיּוּהּ, "פִּגּוּל" בְּ"פָסוּל" מִיחְלַף לֵיהּ, "הֲרֵי זֶה" בְּ"דִּבְרֵי הַכֹּל" לָא מִיחְלַף לֵיהּ.

הדרן עלך הקומץ את המנחה

הַקּוֹמֵץ אֶת הַמִּנְחָה, לֶאֱכוֹל דָּבָר שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לֶאֱכוֹל וּלְהַקְטִיר דָּבָר שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לְהַקְטִיר - כָּשֵׁר, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר פּוֹסֵל. לֶאֱכוֹל דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לֶאֱכוֹל וּלְהַקְטִיר דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לְהַקְטִיר פָּחוֹת מִכַּזַּיִת - כָּשֵׁר. לֶאֱכוֹל כַּחֲצִי זַיִת וּלְהַקְטִיר כַּחֲצִי זַיִת - כָּשֵׁר, שֶׁאֵין אֲכִילָה וְהַקְטָרָה מִצְטָרְפִין. **גמרא** אָמַר רַבִּי אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר? אָמַר קְרָא: "וְאִם הָאֹכֶל יֵאָכֵל מִבְּשַׂר זֶבַח שְׁלָמָיו" - בִּשְׁתֵּי אֲכִילוֹת הַפָּתוּב מְדַבֵּר, אֶחָד אֲכִילַת אָדָם וְאֶחָד אֲכִילַת מִזְבֵּחַ, לוֹמַר לְךָ: כְּשֵׁם שֶׁמְּחַשְּׁבִין בַּאֲכִילַת אָדָם - כָּךְ מְחַשְּׁבִין בַּאֲכִילַת מִזְבֵּחַ, וּכְשֵׁם שֶׁמְּחַשְּׁבִין מֵאֲכִילַת אָדָם לַאֲכִילַת אָדָם וּמֵאֲכִילַת מִזְבֵּחַ לַאֲכִילַת מִזְבֵּחַ - כָּךְ מְחַשְּׁבִין מֵאֲכִילַת אָדָם לְמִזְבֵּחַ וּמֵאֲכִילַת מִזְבֵּחַ לְאָדָם; מַאי טַעְמָא? מִדְּאַפְקִינְהוּ רַחֲמָנָא לְהַקְטָרָה בִּלְשׁוֹן אֲכִילָה. וְרַבָּנַן? הַאי דְּאַפְקִינְהוּ רַחֲמָנָא בִּלְשׁוֹן אֲכִילָה

דלא

הקומץ את המנחה כו' — משום דבעי למתני "רבי אליעזר פוסל" איצטריך, דלגופיה לא איצטריך דממתניתין דפרק קמא (מנחות יב, א) שמעינן, דקתני: לאכול דבר שדרכו לאכול ולהקטיר דבר שדרכו להקטיר — חוץ למקומו פסול, חוץ לזמנו פיגול, הא לאכול דבר שאין דרכו לאכול ולהקטיר דבר שאין דרכו להקטיר — כשר. דליכא למימר: מדיוקא לא שמעינן כשר, אלא דלא הוי פיגול, אבל פסול הוי. דבסוף פרק קמא (שם עמוד ב) משמע דאפילו כשר שמעינן מינה, גבי האי דדייק: טעמא דלאכול ולהקטיר כו', ועל כרחך מדיוקא דחוץ למקומו שמעינן דכשר.

שאין אכילה והקטרה מצטרפין — בסוף פרק קמא (מנחות יב, ב) מוקי לה רבי ירמיה כרבי אליעזר, ואביי מוקי לה כרבנן. **מדאפקינהו** רחמנא בלשון אכילה — תימה: תינח דאכילת מזבח לאדם, אבל (אכילת) אדם לאכילת מזבח מנלן? דדומיא דהכי אמר ב"הקומץ זוטא" (מנחות טו, א): לחם איקרי תודה תודה לא איקרי לחם! ויש לומר דבפשטיה דקרא קיימי שתי האכילות אבשר זבח תודת שלמיו. וקצת קשה, דמזה לא משנו רבנן מידי.

דלא

חריפי דפומבדיתא – מפרש בפרק קמא דסנהדרין (יז, ב): עיפה ואבימי בני רחבה דפומבדיתא. **הקטרה מפגלת הקטרה** – הקטיר קומץ על מנת להקטיר לבונה לאחר זמן – פיגול, ואף על גב דאין מתיר מפגל את המתיר. ולא דמי לשוחט את הבבש לאכול מחבירו למחר, כדמפרש לקמן, דהתם לא איקבעו בחד מנא, הכא איקבעו בחד מנא. **מאי לאו הקטרה דומיא** – דקומץ ונותן בכלי. **מה הנך** – בין חישב לאכול שירים למחר, בין חישב להקטיר לבונה, פיגל. **קומץ לאו מתיר דלבונה הוא** – דאמרן לעיל (מנחות יג, ב) דאינה בעיכוב מנחה. **אמר ליה אביי** – לרב מנשיא. **עני מרי** – עננו אדוני. **משמיה דרב** – כלומר, אמרה רב חסדא להא מילתא משמיה דרב? **מאי טעמא** – שניהם כשרין. **כחד דמו** – מפגל להקטרה דלבונה דמי. **והני מילי לרבי מאיר ולרבנן, אבל לרבי יוסי דבריש פירקין** – אין מתיר מפגל את המתיר, ולא מפגלא הקטרת קומץ להקטרת לבונה. **אבלע לי** – הטעימני ולמדני. **ותקילא לי** – ושקולה לי, כלומר חביבה עלי. **הכי גרסינן: הקטיר קומץ להקטיר לבונה לאכול שירים** – ולא גרסינן "ולאכול". וזה פירושו: הקטיר קומץ על מנת להקטיר לבונה למחר ועל מנת לאכול שירים למחר. **מאי קא משמע לן** – קא סלקא דעתין דמשום חדא מהנך מחשבות מפגלא, וחד מינייהו אשמעינן. ופיגול משום מחשבת להקטיר לבונה למחר הוא, ולא משום לאכול שירים, דאין מפגלין בחצי מתיר. **לימא הקטיר קומץ להקטיר לבונה** – ולא לימא "לאכול שירים". כיון דהזהיא מחשבה לא מהניא, למה לי מחשבה בהדי קמייתא? ואי פיגול משום לאכול שירים הוא, דמפגלין בחצי מתיר, אבל להקטיר לבונה לא מהניא, למה לי לצרפה בחדא? **ואי תרוייהו קא משמע לן** – ואי לאכול קאמר, שלא חישב אלא באחת מהן. **לימא להקטיר לבונה ולאכול שירים** – דמשמע תרתי מילי: הקטיר קומץ להקטיר לבונה או לאכול שירים למחר! **דפשטא לה מחשבה בכולה מנחה** – ואף על גב דלא מפגל בחדא מינייהו, השתא דחשיב בתרוייהו מפגלא. **הא מיפלג פליגי** – דלרבנן אין מפגלין בחצי מתיר. **ולימא** – ליה רב יצחק לתנא דלא לשנייה, ולוקמא כדקתני "פיגול". **ורבי מאיר היא** – ואמאי שני מילתיה ותירץ ליה "פסול"? **תנא דברי הכל אתניוה** – הלכך איבא למימר ד"פסול" אתנייה, והא דתנא "פיגול" – משום דאיחלף ליה "פיגול" ב"פסול". **הרי זה בדברי הכל לא מיחלף ליה** – הלכך אי הוה אתנייה "הרי זה" ולא הוה אמר "דברי הכל".

הדרן עלך הקומץ זוטא

משנה הקומץ רבה. לאכול דבר שאין דרכו לאכול וכו' דבר שדרכו לאכול פחות מכזית כשר – הא משנה יתירא, דהא תנן בפרק קמא (מנחות יב, ב): לאכול כחצי זית ולהקטיר חצי זית כשר. אלא לרבי אליעזר איצטריך, דאף על גב דפסל רבי אליעזר במחשבה שלא כדרכו, דגזר אטו כדרכו ופסל מדרבנן, הכא לא גזר פחות מכזית אטו כזית. **גמרא** כשם שמחשבין מאכילת אדם לאדם ומאכילת מזבח למזבח – כשם שפוסלת מחשבה בדבר אכילת אדם, כגון שירים אם חישב עליהן לאדם למחר. מאכילת מזבח – כגון קומץ, אם חישב עליו למחר למזבח פוסלת, כך פוסלת מחשבת

דְּלָא שְׁנָא כִּי מְחַשֵּׁב בִּלְשׁוֹן אֲכִילָה לְמִזְבֵּחַ וְלָא שְׁנָא כִּי מְחַשֵּׁב בִּלְשׁוֹן הַקְטָרָה לְמִזְבֵּחַ; אִי נַמִי, מָה אֲכִילָה בְּכַזַּיִת אַף הַקְטָרָה בְּכַזַּיִת; וּלְעוֹלָם אֲכִילָה דְּאוֹרְחָא מַשְׁמַע. - וְרַבִּי אֶלִיעֶזֶר? אִם כֵּן, לְכְתוֹב רַחֲמָנָא: "אִם הָאָכֹל הֵאָכֵל", אִי נַמִי "אִם יֹאכַל יֹאכֵל", מַאי "הֵאָכֵל יֵאָכֵל"? שָׁמְעַתְּ מִינָּהּ תַּרְתֵּי. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי זֵירָא לְרַב אַסִי: וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ רַבִּי אֶלִיעֶזֶר מִשּׁוּם הָכִי הוּא, פָּרֵת נַמִּי לִיחַיֵּיב! וְכִי תֵּימָא הָכִי נַמִי, וְהָא אַתְּ הוּא דַּאֲמַרְתְּ מִשְׁמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן: מוֹדֶה רַבִּי אֶלִיעֶזֶר שֶׁאֵין עָנוּשׁ כָּרֵת! אֲמַר לֵיהּ: תַּנָּאֵי הִיא אֲלִיבָּא דְּרַבִּי אֶלִיעֶזֶר, אֵיפָא לְמַאן דְּאָמַר: פְּסוּלָה דְּאוֹרַיְיתָא, וְאֵיפָא לְמַאן דְּאָמַר: פְּסוּלָה דְּרַבָּנָן. דְּתַנְיָא: הַשּׁוֹחֵט אֶת הַזֶּבַח לִשְׁתּוֹת מִדָּמוֹ לְמָחָר, לְהַקְטִיר מִבְּשָׂרוֹ לְמָחָר, לֶאֱכוֹל מֵאֵימוּרָיו לְמָחָר - כָּשֵׁר, וְרַבִּי אֶלִיעֶזֶר פּוֹסֵל. לְהַנִּיחַ מִדָּמוֹ לְמָחָר - רַבִּי יְהוּדָה פּוֹסֵל. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אַף בָּזוֹ רַבִּי אֶלִיעֶזֶר פּוֹסֵל וַחֲכָמִים מַכְשִׁירִין. רַבִּי יְהוּדָה אַלִּיבָּא דְּמַאן? אִילֵימָא אַלִּיבָּא דְּרַבָּנָן, הָשְׁתָּא וּמָה הָתָם דְּקָא מְחַשֵּׁב בִּלְשׁוֹן אֲכִילָה מַכְשִׁירִי רַבָּנָן, הָכָא לֹא כָּל שֶׁכֵּן? אֶלָּא אַלִּיבָּא דְּרַבִּי אֶלִיעֶזֶר; וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אַף בָּזוֹ רַבִּי אֶלִיעֶזֶר פּוֹסֵל וַחֲכָמִים מַכְשִׁירִין; רַבִּי אֶלְעָזָר הֵיכִנוֹ רַבִּי יְהוּדָה! אֶלָּא לָאו כָּרֵת אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ, דְּרַבִּי יְהוּדָה דְּתַנָּא קַמָּא סָבַר: לְהַנִּיחַ - פְּסוּלָא בְּעַלְמָא, בְּהָנָךְ - כָּרֵת נַמִּי מִיחַיַּיב, וַאֲתָא רַבִּי אֶלְעָזָר לְמֵימַר: אִידִי וְאִידִי פְּסוּל וְאֵין בּוֹ כָּרֵת! - לָא, דִּכּוּלֵּי עָלְמָא כָּרֵת לֵיפָא, וְהָכָא שָׁלֹשׁ מַחֲלוֹקֶת בַּדָּבָר, תַּנָּא קַמָּא סָבַר: בְּהָנָךְ פְּלִיגִי, לְהַנִּיחַ - דִּבְרֵי הַכֹּל כָּשֵׁר; ורבי

מחשבת אכילת אדם, כגון שירים אם חישב עליהן למזבח להקטירן למחר. **מדאפקינהו רחמנא לתרוייהו בלשון אכילה** – שמע מינה כי הדדי נינהו ומחשבין מזו לזו. [עד כאן שייך לעמוד הקודם]. **בלשון אכילה למזבח** – כגון: "הריני קומץ על מנת להאכיל קומץ למזבח למחר". **אי נמי** – להכי אפיק רחמנא בלשון אכילה. **מה אכילה בכזית אף מחשבת הקטרה בכזית** – אם חישב בקמיצה להקטיר כזית קומץ למחר – פיגול. **לעולם אכילה דאורחא משמע** – קומץ למזבח, ושירים לאדם. **מאי האכל יאכל** – מדשני קרא בדיבורא. **שמעת מינה תרתי** – למחשבת הקטרה בכזית, ומחשבין מאכילה לאכילה.

איבא למאן דאמר – רבי אליעזר פסל מדאורייתא, ומהאי קרא דפרשינן, ואית ליה כרת. **לשתות מדמו למחר** – אכילת מזבח לאדם. **להקטיר מבשרו למחר** – אכילת אדם למזבח. **להניח מדמו** – לא לשום זריקה ולא לשתיה. **אליבא דמאן** – כלומר, בתר טעמא דמאן אמרה למילתיה, וכמאן סבירא ליה ב"לשתות מדמו למחר"? **תנא קמא** – רבי יהודה דאמר פסול, סבר: האי הוא דפסול לרבי אליעזר, אבל לשתות – אפילו כרת איכא. ורבי אלעזר דאמר: אף בזו, כלומר שתיהן דין אחד להם, מה כאן ליכא כרת – אף בלשתות אין בו כרת. **דכולי עלמא כרת ליכא** – וטעמא דרבי אליעזר לא מדאורייתא, אפילו לרבי יהודה. **והכא שלש מחלוקת בדבר תנא קמא סבר בהנך פליגי** – דרבי אליעזר גזר אטו מחשבה כדרכו דהוי פיגול, הילכך גזר בשלא כדרכו דהוי פסול. אבל להניח – דברי הכל כשרה, דלא אסרה תורה אלא מחשבת אכילה, ושתיה דבכלל אכילה הוא. ומקצת דמו אטו כל דמו לא גזרינן. **ורבי יהודה סבר** – בשתיה הוא דפליגי רבנן,

משום

1 **דלא** שנא כי מחשב בלשון אכילה כו' — תימה: למה לי קרא להכי? תיפוק ליה מדאיקרי
2 אכילת אש אכילה, כמו חישב שיאכלוהו כלבים למחר, שתאכלהו אש למחר, דמסקינן בסוף
3 פרק שני דזבחים (לא, א) דהוי פיגול משום דכתיב: "ואת איזבל יאכלו הכלבים", וכתיב:
4 "תאכלהו אש לא נופח". ומסיק התם דהא דתנן: לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי זית כשר
5 שאין אכילה והקטרה מצטרפין, אי חישב בלשון
6 אכילה — מצטרפין, משום דאיקרי אכילת אש
7 אכילה כדכתיב: "תאכלהו אש לא נופח"! ויש
8 לומר: דאיצטריך לרבויי הכא שיאכלהו מזבח
9 למחר אף על פי שלא הזכיר אש, דמקרא
10 ד"תאכלהו אש" לא נפיק אלא אם כן הזכיר אש.
11 ועוד נראה, דהתם איירי בבשר, דמחשב לאכול
12 דבר שדרכו לאכול. והכא מיירי באימורים, ואי
13 לא דרבי קרא הכא — הוה אמינא דמחשב
14 באימורים שתאכלם אש למחר הוי כמחשב
15 לאכול דבר שדרכו להקטיר, דלא הוי פיגול.
16 דאפילו השתא נמי דרבי קרא מחשב בלשון
17 אכילה, אי חישב באימורים שתאכלם אש של
18 הדיוט למחר — לא הוי פיגול, אף על גב דבשר
19 הוי פיגול, דמחשב לאכול דבר שדרכו להקטיר.
20 דדוקא אש של מזבח דמרבינן בלשון אכילה, דהוי
21 מחשב בלשון מזבח למזבח. והא דקאמר התם
22 דמצטרפין בלשון אכילה, אי לאו דרבי הכא
23 מחשב בלשון אכילה — לא הוי פיגול באימורים,
24 אף על גב דאיקרי אכילה. וקצת קשיא, מאי קא
25 פריך התם: אלא מעתה חישב שתאכלהו אש כו'?
26 וכי תימא הכי נמי, והא תנן: לאכול כחצי זית
27 ולהקטיר כחצי זית כשר שאין אכילה והקטרה
28 מצטרפין! מאי קושיא? דלמא חצי זית בשר וחצי
29 זית אימורים לא מצטרפין, שזה לאדם וזה למזבח,
30 אבל חצי זית בשר לאדם וחצי זית בשר למזבח
31 מצטרפין, משום דכתיב אכילה גבי אש! ויותר
32 קשה הא דמשני: אי דאפקיה בלשון אכילה הכי
33 נמי, דמשמע דמצטרפין. ואמאי מצטרפין? כיון
34 דאין מחשבין מאכילת אדם למזבח וממזבח
35 לאכילת אדם! וצריך לומר שכך היא סברא
36 דמצטרפין, כיון דאיקרי אכילה, ואיתרבי הכא
37 בלשון אכילה באימורים. וקצת תימה, דהתם
38 דאייתי ראיה דכתיב אכילה באש מדכתיב
39 "תאכלהו אש לא נופח, דהוה ליה לאיתויי קרא דכתיב (ויקרא ו) "אשר תאכל האש את העולה" וכתיב (שם ט) "ותאכל (האש) את העולה ואת החלבים"! ושמא ניחא ליה לאיתויי קרא דאש
40 של הדיוט. ומיהו גבי אש דהדיוט נמי כתיב (שמות כב) "ונאכל גדיש", וכי מייתי התם קרא "ואת איזבל יאכלו הכלבים" הוה מצי לאיתויי "ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה
41 לאכול" (ויקרא כה)! ושמא משום דלא כתיב התם אכילה על בשר.

42 **לכתוב** קרא האכל האכל או יאכל יאכל — כי האי גוונא בפרק "החובל" (בבא קמא פה, ב) גבי "ורפא ירפא". אבל בסנהדרין ברישׁ "היו בודקין" (מ, ב) משמע דאי הוה כתיב "דרש תדרש
43 וחקרת" לא הוה מצי למדרש טפי מידי, ולא אמרינן: מדלא כתיב "דרש דרש" או "תדרש תדרש". **מאי** האכל יאכל שמע מינה תרתי — משמע דלית ליה רבי אליעזר דברה תורה כלשון
44 בני אדם. ותימה: דבריש "הערל" (יבמות עא, א) גבי "איש איש" (לא דרש וסבירא ליה דדברה בו') [אית ליה]. וכן רבי יוסי, פרק "אין מעמידין" (עבודה זרה כז, א) דריש "המול ימול", ובסוטה
45 פרק "ארוסה ושומרת יבם" (כז, א) דריש "איש איש" לרבות אשת חרש ואשת שוטה, ובזבחים פרק "השוחט המעלה" (קח, ב) לא דריש "איש איש", אלמא קסבר דברה תורה כלשון בני אדם!
46 ועוד, בעלמא לא אשכחן תנא דפליג אהא דדרשינן (חולין יג, ב) "איש איש" לרבות את הגויים שנודרין נדרים ונדבות בישראל! ועוד קשה: דב"השוחט והמעלה" (זבחים קח, ב) דריש רבי
47 שמעון "איש איש", ובפרק קמא דקידושין (כ, ב) דריש רבי שמעון "אם גאול יגאל" שלוה וגואל לחצאין, וכן בפסחים בפרק "מי שהיה טמא" (צג, א) "איש איש" לחייב זבין ומצורעין ובועלי
48 נדות בפסח שני, ומוקי לה כרבי יהודה ורבי שמעון דפטרי נשים מפסח שני, ולהכי לא תני זבות ומצורעות. ובפרק "אלו מציאות" (בבא מציעא לא, ב) ובכתובות (סז, א) גבי "העבט תעביטנו"
49 קאמר רבי שמעון דברה תורה כלשון בני אדם! ועוד קשיא מרבי יהודה, דדריש "איש איש" בההיא דפסחים, וכן בריש "בנות כותים" (נדה לב, ב) דריש רבי יהודה "איש איש" גבי תינוק בן
50 יומו שמטמא בזיבה, וגבי "המול ימול" (עבודה זרה כז, א) סבר רבי יהודה דברה תורה כלשון בני אדם! ועוד, בסוף "אלו מציאות" משמע דדריש רבי שמעון "הקם תקים" ו"השב תשיבנו",
51 ובפרק קמא דראש השנה (ח, א) "עשר תעשר" — בשתי מעשרות! ועוד קשיא מרבי עקיבא בפרק "אין עומדין" (ברכות לא, ב) גבי הני דדריש רבי ישמעאל "אם ראה תראה", ורבי עקיבא
52 קאמר דברה תורה כלשון בני אדם. ובסנהדרין בפרק "ארבע מיתות" (סד, ב) איפכא גבי "הכרת תכרת", וכן בסוף פרק שני דכריתות (יא, א) גבי "והפדה לא נפדתה"! ועוד קשיא מדאחרים
53 דהיינו רבי מאיר (גבי איש איש) דאית ליה התם בכריתות דברה תורה כלשון בני אדם, ובפרק "ארבע מיתות" (סנהדרין נז, א) משמע דדריש רבי מאיר "איש איש" גבי ברכת השם! ונראה
54 לפרש, דמאן דאית ליה דברה תורה כלשון בני אדם — לאו בכל דוכתי אית ליה, אלא שום הוכחה יש לו במקום שאינו דורש הכפילות. מדאמר אביי בסוף "אלו הן הגולין" (מכות יב, א) גבי
55 "ואם יצא יצא": מסתברא כמאן דאמר דברה תורה כלשון בני אדם, שלא יהא סופו חמור מתחילתו, משמע דלא בא אביי להביא ראיה אלא שם, ולא שנאמר כן בכל המקומות, דהא לא
56 מייתי דאביי גבי שאר פלוגתייהו. ואם תאמר: אם כן, מאי קא פריך בפרק "השואל" (בבא מציעא צד, ב) גבי "אם גנוב יגנב מעמו": הניחא למאן דלית ליה דברה תורה, וכן בריש נדרים (ג,
57 א): הניחא למאן דאמר דברה תורה? והא לאו בכל דוכתי פליגי! ועוד, למאן דאמר דברה תורה נמי מי ניחא? מה טעם יש שם שלא לדרוש "לנדור נדר" לרבות ידות נדרים, כמו גבי נזירות
58 דכתיב "נזיר להזיר"! **אמר** ליה תנאי היא — משמע דלרבי יוחנן, הא דפסיל רבי אליעזר במתניתין — היינו מדאורייתא, ואפילו כרת איכא, מדפריש טעמיה דקרא. תימה, דלא הוה ליה
59 למימר: רבי אליעזר פוסל, אלא "מפגל" מיבעי ליה, דהכי דייק בסוף פרק קמא דזבחים (יג, א)! ויש לומר: דשאני הכא דאיירי נמי בחורן למקומו. **דתנא** סבר להניח פסולא בעלמא בהנך
60 כרת נמי מיחייב — האי תנא קמא היינו רבי יהודה, וקרי ליה תנא קמא משום דכולה רישא רבי יהודה, דליכא אלא שתי מחלוקת, מדקאמרינן בתר הכי: שלש מחלוקות בדבר, מכלל דעד
61 השתא סבירא לן דליכא אלא שתי מחלוקות.

משום דחזישב במידי דלאו אורחיה, אבל בלהניח דברי הכל פסולה. **גזירה** – דמחשב להניח מקצת דמו אטו כל דמו. וכל דמו פסולא דאורייתא הוא, כדמפרש במסכת זבחים בפרק "כל הפסולין" (לו, א): תרי קראי כתיבי בנותר כו'. **למצות מדותיו** – לידע מיצוי תלמודיי ולשאל ספיקותיי. **למצות מדותיו** – ללמד ולמצות מה שרבי אלעזר חכם ממני.

והיה חביב – יוסף לרבי אלעזר, וספרו [נוסח אחר: וסברו] בהלכות עד שהגיעו להלכה אחת של זבחים. לשון אחר: והיה חביב ליוסף כל מה שרבי אלעזר מלמדו, עד שהגיעו להלכה אחת. **צהבו פניו** – מחמת שמחה. **שלא כיוננו שמועתינו** – כלומר, דלא סליק לך אליבא דהילכתא כל דאמרי לך עד השתא. **רבי הן** – כוונת וכוונת, אלא משום הכי צהבו פני השתא, שרבי יהודה פסול שנה לי. **ולא מצאתי** – והייתי מתיירא שמא שכחתי. **הא מפני** – "הא" משמע לשון טעם, כלומר: הרי מפני שרבי יהודה בנו של רבי אילעאי, ורבי אילעאי תלמידו של רבי אליעזר, כדאמרינן במסכת סוכה בפרק "הישן" (כז, ב): מעשה ברבי אילעאי שהלך להקביל פני רבי אליעזר בו'. **שנה לך משנת רבי אליעזר** – ולא שהלכה כן, אלא חביבה היתה עליו ושנאה לך. **ואי סלקא דעתך רבי יהודה דברי הכל פסולה אתנייה** – לרבי יוסף הבבלי, מאי "החזרת לי אבידה"? הא לא אמר רבי אלעזר בן שמוע כרבי יהודה! וקשיא למאן דאמר לעיל: רבי יהודה סבר להניח דברי הכל פסול.

אלא מאי – אתנייה רבי יהודה, כשר לרבנן ורבי אליעזר פוסל? אם כן מאי "הא מפני", דמשמע מפני שחביבה עליו שנאה, ולא שהלכה כן היא? הא אנן נמי דברי רבי אלעזר בן שמוע פלוגתא מתנינן לרבי יהודה (בזבחים לו, א) **משנה** **לא יצק** – היינו יציקה אחרונה, דבתחילה נותן שמן בכלי ואחר כך סולת, ובולל, וחוזר ויוצק שמן. והכי מפרש בפרק "אלו מנחות נקמצות" (מנחות עד, ב). (**לא יצק**) **לא בלל כשר** – וכגון שנתן כל הלוג במתן הראשון שהוא קודם לעשייתה. דאי חיסר שמנה, אמרו בפרק קמא (שם יא, א): פסולה. **לא פתת** – שנאמר: "פתות אותה פתים". ואף על גב דבמנחת מחבת הוא דכתיב – הוא הדין לכל המנחות הנאפות תחילה, כגון מחבת ומרחשת ומאפה, שכולן באות עשר עשר, ומצוה לפותתן כולן ואחר כך קומץ. וזה אם לא פתת אלא כדי קמיצה – כשר, כדאמרינן ב"אלו מנחות" (שם). **לא הניף** – במנחת (חוטא) [העומר] וקנאות דטעונות תנופה, בפרק "כל המנחות" (שם סא, א). **לא הגיש** – בקרן דרומית מערבית, כדמפרש בשמעתא. **פתתה** – לאחר אפייתן פותתן וקומץ, כדמפרש ב"אלו מנחות" (שם עה, א). ופתתן מרובות גדולות יותר מדינן המפורש ב"אלו מנחות נקמצות" (שם עה, ב): מנחת ישראל כופל אחד לשנים ושנים לארבעה. **ולא משחן** – אותן הטעונות משיחה כדכתיב: "ורקיקי מצות משוחים בשמן" (ויקרא ז). **גמרא** **עבובא כתיב בה** – דהא נאמר יציקה במנחת הסולת, ונשנית במנחת מחבת, ואמרינן לקמן (יט, ב): כל מקום שהחזיר ושנה הכתוב בתורת מנחה – אינו אלא לעכב. אי נמי, דכתיב (ויקרא ב): "ויצקת עליה שמן מנחה היא" – היא מנחה ולא שלא יצק מנחה, דכל "היא" עיבובא. ואף על גב דדרשינן ליה ב"אלו מנחות" (שם עה, ב) למעוטי מנחת מאפה מיציקה, שמעינן נמי עיבובא מיניה.

וְרַבִּי יְהוּדָה סָבַר: בְּהָנָךְ פְּלִיגִי, לְהַנִּיחַ - דִּבְרֵי הַכֹּל פָּסוּל, מַאי טַעְמָא? גְּזִירָה מִקְצָת דָּמוֹ אַמּוֹ כָּל דָּמוֹ; וְכָל דָּמוֹ פָּסוּלָא דְּאוֹרַיְיתָא, דִּתַנְיָא, אָמַר לָהֶם רַבִּי יְהוּדָה: אִי אַתֶּם מוֹדִים לִי שֶׁאִם הִנִּיחוֹ לְמָחָר שֶׁפָּסוּל? חִישֵּׁב לְהַנִּיחוֹ לְמָחָר נַמִּי פָּסוּל. וַאֲתָא רַבִּי אֶלְעָזָר לְמֵימַר: אַף בָּזוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר פּוֹסֵל וַחֲכָמִים מַכְשִׁירִין. - וְסָבַר רַבִּי יְהוּדָה: לְהַנִּיחַ מַדָּמוֹ לְמָחָר דִּבְרֵי הַכֹּל פָּסוּל? וְהָתַנְיָא, אָמַר רַבִּי: כְּשֶׁהָלַכְתִּי לְמַצּוֹת מִדּוֹתַי אֵצֶל רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן שַׁמּוּעַ, וְאָמְרִי לָהּ: לְמַצּוֹת מִדּוֹתָיו שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן שַׁמּוּעַ, מָצָאתִי יוֹסֵף הַבַּבְלִי יוֹשֵׁב לְפָנָיו, וְהָיָה חָבִיב לוֹ בְּיוֹתֵר עַד לְאַחַת, אָמַר לוֹ: רַבִּי, הִשּׁוֹחֵט אֶת הַזָּבַח לְהַנִּיחַ מִדָּמוֹ לְמָחָר, מַהוּ? אָמַר לוֹ: כָּשֵׁר; עֲרֵבִית - אָמַר לוֹ: כָּשֵׁר; שַׁחֲרִית - אָמַר לוֹ: כָּשֵׁר; צָהֳרַיִם - אָמַר לוֹ: כָּשֵׁר; מִנְחָה - אָמַר לוֹ: כָּשֵׁר, אֶלָּא שֶׁרַבִּי אֱלִיעֶזֶר פּוֹסֵל. צָהֲבוּ פָּנָיו שֶׁל יוֹסֵף הַבַּבְלִי. אָמַר לוֹ: יוֹסֵף, כִּמְרוּמֶּה אֲנִי שֶׁלֹּא כִּיוַּנּוּנִי שְׁמוּעָתֵינוּ עַד עַתָּה! אָמַר לוֹ: רַבִּי, הֵן! אֶלָּא שֶׁרַבִּי יְהוּדָה פָּסוּל שָׁנָה לִי, וְחָזַרְתִּי עַל כָּל תַּלְמִידָיו וּבִקַּשְׁתִּי לִי חָבֵר וְלֹא מָצָאתִי, עַכְשָׁיו שֶׁשָּׁנִיתָ לִי פָּסוּל הֶחֱזַרְתָּ לִי אֲבֵידָתִי. זָלְגוּ עֵינָיו דְּמָעוֹת שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן שַׁמּוּעַ, אָמַר: אַשְׁרֵיכֶם תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁדִּבְרֵי תוֹרָה חֲבִיבִין עֲלֵיכֶם בְּיוֹתֵר! קָרָא עָלָיו הַמִּקְרָא הַזֶּה: "מָה אָהַבְתִּי תוֹרָתֶךָ כָּל הַיּוֹם הִיא שִׂיחָתִי" וגו', הָא מִפְּנֵי שֶׁרַבִּי יְהוּדָה בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי אֶלְעַאי וְרַבִּי אֶלְעַאי תַּלְמִידוֹ שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, לְפִיכָךְ שָׁנָה לְךָ מִשְׁנַת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ דִּבְרֵי הַכֹּל פָּסוּל אַתְנֵייהּ, מַאי "הֶחֱזַרְתָּ לִי אֲבֵידָתִי"? אִיהוּ פְּלוּגְתָּא קָאָמַר לֵיהּ! - אֶלָּא מַאי? כָּשֵׁר, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר פָּסוּל פּוֹסֵל אַתְנֵייהּ? אִי הָכִי, מַאי "הָא מִפְּנֵי" פְּלוּגְתָּא? אֲנַן נַמִּי פְּלוּגְתָּא קָא מַתְנִינַן! אֶלָּא, לְעוֹלָם דִּבְרֵי הַכֹּל פָּסוּל אַתְנֵייהּ, וּמַאי "הֶחֱזַרְתָּ לִי אֲבֵידָתִי" - דַּהֲדַר לֵיהּ מִיהָא שׁוּם פִּסְלוּת בָּעוֹלָם. **משנה** **לֹא יָצַק, לֹא בָלַל, וְלֹא פָּתַת, וְלֹא מָלַח, וְלֹא הֵנִיף, לֹא הִגִּישׁ, אוֹ שֶׁפָּתָתָן פִּתִּים מְרוּבּוֹת וְלֹא מְשָׁחָן - כְּשֵׁרָה.** **גמרא** מַאי לֹא יָצַק? אִילֵימָא לֹא יָצַק כְּלָל - עִיכּוּבָא כָּתַב בָּהּ! אֶלָּא, לֹא יָצַק כֹּהֵן אֶלָּא זָר; אִי הָכִי, לֹא בָּלַל נַמִּי - לֹא בָלַל כֹּהֵן אֶלָּא זָר, הָא לֹא בָלַל כְּלָל - פְּסוּלָה.

והתנן:

גזירה מקצת דמו כו' — תימה: בלשתות מדמו נמי נגזר אטו כל דמו! ויש לומר: לשתות כל דמו נמי לא משתמע שלא יעשה זריקה כלל, אלא אחר זריקתה ישתה. ואם תאמר: לאכול אמאי מודים? ליגזור אטו כל אימורים דהוי פסולא דאורייתא! ויש לומר: דההיא נמי אפשר באכילה לאחר שהעלן ומשלה בהן האור, שאינם אלא צלויין בעלמא. ולא דמי להניח, דמשמע שלא יעשה זריקה כלל. ועוד, באימורים לא מיפסיל זיבחא אם לא הוקטרו. ומיהו, בעל מנת להניח אימורין למחר או להוציאם לחוץ היה פוסל רבי יהודה, כדתנן בזבחים בפרק "כל הפסולין" (לה, ב). ושמא טעמא משום דגזר להניח כל האימורים אטו להניח כל דמו. **עד** אחת — במגילת סתרים דרבינו נסים גריס "עד לאחת", פירוש: עד מאד, כדמתרגמינן "מאד" — לחדא. ויש מפרשים: עד אחת — עד הנפש שנקראת "יחידה". והשתא משמע הכא שרבי למד הרבה מרבי אלעזר בן שמוע. וקשה, דבסוף "הערל" (יבמות פד, א) אמר רבי: כשהלכתי ללמוד תורה אצל רבי אלעזר בן שמוע, חברו עלי תלמידיו כתרנגולין של בית בוקיא, ולא הניחו לי ללמוד אלא דבר אחד במשנתינו! ושמא מעשה זה היה אחר כך. תדע, דהתם קאמר "ללמוד תורה", והכא קאמר "למצות מדותיו". **אלא** לעולם דברי הכל פסול אתנייה — לפי מסקנא זו לא נוכל להוכיח לשום תנא פיגול כרבי אליעזר. ותימה, דבפרק שני דזבחים (כז, ב) תנן: השוחט את הזבח לאכול כזית מעור שתחת האליה למחר — פיגול וחייבין עליו כרת. וקאמרינן בגמרא: סברוה דעור האליה כאליה דמי, דקא מחשב מאכילת מזבח לאדם. אמר שמואל: הא מני — רבי אליעזר היא דאמר: מחשבין מאכילת אדם בו'! וכמו כן קשיא מרבי יוחנן דלעיל, דמפרש טעמא דרבי אליעזר מקרא! ושמא לית להו מסקנא דהכא. ועוד יש לתרץ, דקסבר שמואל דלכולהו תנאי הוי פיגול, והשלשה מחלוקות — בלהניח, אבל בהנך הוי פיגול, בין לתנא קמא בין לרבי אליעזר. אבל לרבי יוחנן לא נוכל לומר כן, דהא בחדא מילתא קאמר רבי יהודה דמודה רבי אליעזר שאין ענוש כרת, ואין שני דבריו של רבי יוחנן יכולים להתקיים, שצריך למצוא שני תנאים אליבא דרבי אליעזר, דחד פסל וחד מפגל, ולמאי דאסיקנא: "דברי הכל פסול" אתנייה, לא משכח להו. **לא** מלח ולא הניף ולא הגיש — לא דקדק בסדר, דתנופה קודמת למליחה, כדתניא סוטה (יט, א): והניף והגיש קמץ ומלח והקטיר. ועוד אמרינן בגמרא לקמן (כ, א) דאין לומר: לא מלח כהן אלא זר, וכי תעלה על דעתך שזר קרב אצל מזבח? והיינו משום שהיתה המליחה אחר תנופה והגשה.

כי אין נבללים מאי הוי הא תנן לא בלל כשר — ואם תאמר: מכל מקום, כיון דלכתחילה מצוה לבלול, צריך להביא מנחה שיכולה להיבלל! ויש לומר: כיון דהאי גברא לקרבן גדול מיכוון — היה לו להביא בכלי אחד, משום דתנן בפרק "המנחות והנסכים" (מנחות קג, ב) שאם נדר בכלי אחד לא יביא בשני כלים, ואם הביא פסול. הילכך, אי לא הוה בילה מעבבא היה לו להביא בכלי אחד. **ואמר** רבי זירא כל הראוי לבילה כו' — ואם תאמר: מנא ליה לרבי זירא הא? לימא: לא בלל כהן אלא זר, כמו בלא יצק! ושמא קים ליה דלא כתיבא עיכובא בבלילה. ואם תאמר: והא תנא בה קרא, דכתיבא בלילה במנחת מחבת ומרחשת ומאפה תנור (ויקרא ו) ובנשיאים (במדבר ז) תריסר זימני! ויש לומר: דלא מישתמיט קרא דליכתוב בשום דוכתא "ובללת בשמן" בלשון צווי. וכל שאינו ראוי לבילה בילה מעבבת בו. ואם תאמר: מנליה דליבעי ראוי לבילה, מאחר דבילה לא מעבבא? ויש לומר: סברא בעלמא הוא, כיון דכתב רחמנא בילה, דנבעי לכל הפחות ראוי לבילה. וכן לגבי קריאה דחליצה דפרק "מצות חליצה" (יבמות קד, ב), וגם קריאה דביכורים בפרק "המוכר את הספינה" (בבא בתרא פא, ב) ובמכות (יח, ב), דבכל הנהו מייתי דרבי זירא. אבל בפרק קמא דקידושין (כה, א) קשיא טפי, דבעי כל בשרו ראוי לביאת מים אפילו בית הסתרים, מנלן? הא כיון דכתיב "בשרו" דמה בשרו מאבראי, ואם כן אפילו ראוי לא ניבעי! ויש לומר: משום דכתיב "כל בשרו" [מכל מקום] אהני למימר דבעינן ראוי. ואם תאמר: אם כן, לכתחילה ניבעי רחיצה, כמו בבילה וקריאה! ויש לומר: שאני הכא דכתיב "בשרו" דמשמע מאבראי, ובאילו כתב בהדיא: ורחץ מאבראי. ואם תאמר: בפרק "גמר הדין" (סנהדרין מה, ב) דאמר שמואל: נקטעה יד העדים פטור, דבעיא קרא כדכתיב, ומסיק: תנאי היא, ואיבא למאן דאמר חייב, נימא: הראוי לבילה כו'! ויש לומר: דהתם אין סברא לפוטרו בשביל כך. ואם תאמר: בנדרים בפרק "נערה המאורסה" (עג, א) דבעי: חרש מהו שיפר לאשתו כו', ומספקינן ליה אי בעיא ראוי לשמיעה כדרבי זירא אי לא, אמאי מספקינא ליה? ויש לומר: משום דדילמא הא דכתב רחמנא "ושמע" אורחא דמילתא נקט, שאין ראוי להפר אלא על ידי שמיעה. **שריבה** בפתיתין — סבר לה כמאן דאמר בפרק "אלו מנחות" (מנחות עה, ב) שקופל אחד לשנים ושנים לארבעה, ולא כמאן דאמר מחזיר לסולתן שנאמר "המקריב אותו" כו'. **מודה** בעבודה יש לו חלק — הכא נקט "מודה בעבודה", משמע: אפילו תלמיד חכם, אלא שהוא רשע. ובפרק "הזרוע והלחיים" (חולין קל, א) אמרינן דאין נותנין מתנה לכהן עם הארץ, שנאמר: "לתת מנת למחזיקים בתורת ה'", ולא קאמר: לכהן שאינו מודה מדכתיב "מחזיקים"! ושמא יש לחלק, דהתם בתרומות ומעשרות, שאדם נותן לכל כהן שרוצה. והכא בקרבן המתחלק לכל בית אב של אותו היום, וסלקא דעתך שכולן שוין משום "לכל בני אהרן תהיה איש כאחיו", קא משמע לן קרא דבעינן מודה בעבודה. **מנין** לרבות חמש עשרה עבודות — הכא לא חשיב הולכה, דרבי שמעון לטעמיה דלא חשיב לה עבודה, בסוף פרק קמא דזבחים (יד, ב) משום דאיפשר לבטלה. ומיהו קשה, דאיכא חטאת הפנימית דאי אפשר לבטלה, כדקאמר התם רבי שמעון בן לקיש! ונראה דבכלל קבלה היא, כדאמר התם דאפקה לקבלה בלשון הולכה. ומיהו קשה, דאכתי איכא עבודות טובא, כגון תרומת הדשן וסידור מערכה ושני גזירי עצים ודישון מזבח הפנימי והמנורה ולחם הפנים ובזיכי לבונה! ויש לומר: דתנא ושייר, אף על גב דתנא מניינא. דאף על גב דפריך בפרק קמא דקידושין (טז, ב) גבי ארבעה מעניקים לזה: תנא תני ארבעה, ואת אמרת תנא ושייר — התם אסיפא סמיך, דקתני: ואי אתה יכול לומר ארבעה באחד מהן. וגבי חורש תלם אחד בפרק בתרא דמכות (כא, ב) דפריך: תנא תני שמנה, ואת אמרת תנא ושייר — שאני התם דמשמע דאתא לטפויי לאוי. ובגיטין אשכחן בפרק קמא (ח, א) דתנא מניינא ושייר, גבי שלש דברים בסוריא, ובסוטה בפרק "היה מביא" (טז, א) גבי בשלשה מקומות הלכה עוקבת את המקרא. ומכל מקום צריך ליתן טעם מניינא למעוטי מאי. ושמא תנא מניינא למעוטי שחיטה והפשט וניתוח, שהיא עבודה שאינה מסורה לבני אהרן, ולא חיישינן אם אינו מודה.

כאן במנחת כהנים כאן במנחת ישראל — ואם תאמר, אבתי לימא מתניתין דלא כרבי יהודה ורבי שמעון. דתנן: לא מלח כשר, ולקמן בברייתא מוכח דמליחה מעבבא לרבי יהודה ורבי שמעון, ואי אפשר לפרש מתניתין לא מלח כהן אלא זר, כדמוכח לקמן!

מקמיצה ואילך מצות כהונה — פירשתי בפרק קמא (מנחות ט, א). **ורבי** שמעון בני אהרן נדרש לפניו ולאחריו — ואם תאמר: ומי פליג רבי שמעון א"לא בלל כשר"? ויש לומר: דבלל זר גרע, דמיחל עבודה. ומהאי טעמא ניחא בלל מחוץ לחומת העזרה, דבפרק קמא (מנחות ט, א) דפסול אף על גב דלא בלל כשר. אי נמי, מכולה מתניתין דייקינן דלא כרבי שמעון, מלא יצק ומלא בלל, דלרבי שמעון כיון דבעי כהן אי לא עביד פסול. ומיהו קשה ממליחה, דבעי רבי שמעון קרא לקמן מנלן דמעבבא, ולמה לי קרא? תיפוק ליה דבעינן כהן כדאמרינן: וכי תעלה על דעתך שזר קרב אצל מזבח! ובלאו האי טעמא בעי דמקמיצה ואילך מצות כהונה, ומליחה אחר קמיצה.

במקרא

וְהָתְנַן: שִׁשִּׁים גְּבָלִין, שִׁשִּׁים וְאֶחָד אֵין נִבְלָלִין; וְהָוֵינַן בָּהּ: כִּי אֵינָם נִבְלָלִין מַאי הָוֵי? וְהָתְנַן: לֹא בָּלַל - כְּשֵׁרָה! וַאֲמַר רַבִּי זֵירָא: כָּל הָרָאוּי לְבִילָה - אֵין בִּילָה מְעַכֶּבֶת בּוֹ, וְכָל שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לְבִילָה - בִּילָה מְעַכֶּבֶת בּוֹ! - מִידֵּי אִירְיָא? הָא כִּדְאִיתָא וְהָא כִּדְאִיתָא, לֹא יָצַק - לֹא יָצַק כֹּהֵן אֶלָּא זָר, לֹא בָּלַל - לֹא בָּלַל כְּלָל. "אוֹ שֶׁפִּתָּתָן פִּתִּים מְרוּבּוֹת - כְּשֵׁרָה". הָשְׁתָּא לֹא פָּתַת כְּלָל כְּשֵׁרָה, פִּתִּין מְרוּבּוֹת מִיבָּעֲיָא? - מַאי "פִּתִּין מְרוּבּוֹת" - שֶׁרִיבָּה בְּפִתִּיתִין. וְאִיבָּעֲיָת אֵימָא: לְעוֹלָם פִּתִּים מְרוּבּוֹת מַמָּשׁ, וּמַהוּ דְּתֵימָא: הָתָם הוּא דְּאִיבָּא תּוֹרַת חֲלוֹת עֲלֵיהֶן, אֲבָל הָכָא, דְּלָא תּוֹרַת חֲלוֹת אִיבָּא, וְלָא תּוֹרַת פִּתִּיתִין אִיבָּא, קָא מַשְׁמַע לָן. לֵימָא, מַתְנִיתִין דְּלָא כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן; דְּתַנְיָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כָּל כֹּהֵן שֶׁאֵינוֹ מוֹדֶה בַּעֲבוֹדָה - אֵין לוֹ חֵלֶק בַּכְּהוּנָּה, שֶׁנֶּאֱמַר: "הַמַּקְרִיב אֶת דַּם הַשְּׁלָמִים וְאֶת הַחֵלֶב מִבְּנֵי אַהֲרֹן לוֹ תִּהְיֶה שׁוֹק הַיָּמִין לְמָנָה", מוֹדֶה בַּעֲבוֹדָה - יֵשׁ לוֹ חֵלֶק בַּכְּהוּנָּה, שֶׁאֵינוֹ מוֹדֶה בַּעֲבוֹדָה - אֵין לוֹ חֵלֶק בַּכְּהוּנָּה. וְאֵין לִי אֶלָּא זוֹ בִּלְבָד, מִנַּיִן לְרַבּוֹת חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה עֲבוֹדוֹת: הַיְצִיקוֹת, וְהַבְּלִילוֹת, וְהַפְּתִיתוֹת, וְהַמְּלִיחוֹת, וְהַתְּנוּפוֹת, וְהַהֲגָּשׁוֹת, וְהַקְּמִיצוֹת, וְהַקְּטָרוֹת, וְהַמְּלִיקוֹת, וְהַקַּבָּלוֹת, וְהַזָּאוֹת, וְהַשְׁקָאַת סוֹטָה, וַעֲרֵיפַת עֶגְלָה, וְטָהֳרַת מְצוֹרָע, וּשְׁאִיפוֹת בַּפַּיִם בֵּין מִבִּפְנִים בֵּין מִבַּחוּץ, מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מִבְּנֵי אַהֲרֹן", עֲבוֹדָה הַמְסוּרָה לִבְנֵי אַהֲרֹן, כָּל כֹּהֵן שֶׁאֵינוֹ מוֹדֶה בָּהּ - אֵין לוֹ חֵלֶק בַּכְּהוּנָּה! אֲמַר רַב נַחְמָן, לָא קַשְׁיָא: כָּאן בְּמִנְחַת כֹּהֲנִים, כָּאן בְּמִנְחַת יִשְׂרָאֵל; מִנְחַת יִשְׂרָאֵל דְּבַת קְמִיצָה הִיא - מִקְּמִיצָה וְאֵילָךְ מִצְוַת כְּהוּנָּה, לִימֵּד עַל יְצִיקָה וּבְלִילָה שֶׁכְּשֵׁירָה בְּזָר; מִנְחַת כֹּהֲנִים דְּלָאו בַּת קְמִיצָה הִיא - מֵעִיקָּרָא בָּעֲיָא כְּהוּנָּה. אֲמַר לֵיהּ רָבָא: מִכְּדֵי מִנְחַת כֹּהֲנִים מֵהֵיכָא אִיתְרְבֵי לְיִצְיקָה? מַה הָתָם כְּשֵׁירָה בְּזָר - אַף הָכָא נָמֵי כְּשֵׁירָה בְּזָר! אִיפָּא דְּאָמְרִי: אֲמַר רַב נַחְמָן, לָא קַשְׁיָא: כָּאן בִּנְקָמְצוֹת, כָּאן בְּשֶׁאֵין נִקְמָצוֹת. אֲמַר לֵיהּ רָבָא: מִכְּדֵי שֶׁאֵין נִקְמָצוֹת מֵהֵיכָא אִיתְרְבֵי לְיִצְיקָה? מִנְּקָמְצוֹת; בִּנְקָמְצוֹת, מַה הָתָם כְּשֵׁירָה בְּזָר - אַף הָכָא נָמֵי כְּשֵׁירָה בְּזָר! אֶלָּא מֵחֲוּורְתָּא, מַתְנִיתִין דְּלָא כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. מַאי טַעְמָא דְּרַבָּנַן? אָמַר קְרָא: "וְיָצַק עָלֶיהָ שֶׁמֶן וְנָתַן עָלֶיהָ לְבוֹנָה וְהֵבִיאָהּ אֶל בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְקָמַץ", מִקְּמִיצָה וְאֵילָךְ מִצְוַת כְּהוּנָּה, לִימֵּד עַל יְצִיקָה וּבְלִילָה שֶׁכְּשֵׁירָה בְּזָר. - וְרַבִּי שִׁמְעוֹן? "בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים"

וְהתנן – בפרק "המנחות והנסכים" (מנחות קג, ב). **ששים** – עשרונים נבללין בלוג אחד. **ששים ואחד אין נבללין** – בלוג אחד. הילכך לא יביא ששים ואחד עשרונים בכלי אחד, לפי שאין רשאי לתת שם שני לוגין, וכרבי אליעזר בן יעקב דאמר בפרק "שתי מדות" (מנחות פח, א): אפילו למנחה של ששים עשרון אין לה אלא לוגה. ולי נראה, דאפילו לרבנן דאמרי ששים לוג – קים להו דאין נבללים יפה בכלי אחד. **כל הראוי לבילה** – ששים עשרונים שראויין לבלל בלוג. **אין בילה מעכבת בו** – שמע מינה דאי נמי לא בלל כשר. **ושאין ראוי לבילה** – ששים ואחד, מעכב בו מצות בילה ופסולה. אלמא, מדשני לה: אין בילה מעכבת בו, שמע מינה "לא בלל" דמתניתין – לא בלל כלל משמע, והוא הדין דלא יצק! **שריבה בפתיתין** – שפתתה יותר מדאי. **ומהו דתימא התם** – כי לא פתת כלל הוא דכשרה, דאיכא תורת חלות עליהן. **אבל** – פתת פתים מרובות, אימא תיפסל. **מתניתין** – דמכשיר יציקה בזר, דלא כרבי שמעון. **חמש עשרה עבודות** – נשיאת כפים דבפנים ובחוץ חדא חשיב ליה. **הקבלות** – קבלת דם. **בפנים** – בעזרה, כדכתיב: "וישא אהרן את ידיו" (ויקרא ט) וגו'. **בחוץ** – בכל עיר ועיר. **כל כהן כו'** – אלמא, מדחשיב יציקה בכלל עבודה המסורה לבני אהרן, שמע מינה אסורה בזר. **מקמיצה ואילך כו'** – כדכתיב: "ויצק הכהן" וגו', דלידהוי משמע: מקמיצה ואילך מצות כהונה. **ממנחת ישראל** – דיציקה במנחת ישראל כתיב, וגמרינן מינה שאר מנחות בפרק "אלו מנחות" (מנחות עה, א), דדרשינן: "ויצקת עליה שמן מנחה" – לרבות כל המנחות לקמיצה וליציקה. **כאן בשאין נקמצות** – ההיא לישנא בתרא דרב נחמן אתא לרבויי מנחת נסכים כמנחת כהנים, דיציקה פסולה בזר.

מקרא

מקרא – "הכהן", נדרש לפניו – ל"ויצק". **ולאחריו** – "וקמץ משם באצבעו". **ולקח** – "ולקח (קבלת) הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנות" וגו'. **אלא בימין** – דכל מקום שנאמר אצבע ובהונה אינה אלא ימין. **נתינה** – מתנת הקרן דמזבח. **וכי נאמרה יד** – כלומר, וכי נאמרה אצבע ב"ולקח"? והלא ב"ונתן" הוא אמור! וי"ו **דוהביאה מוסיף על ענין ראשון** – [וכי תימא: וי"ו ד"ונתן" נמי יהא] מלמד קבלה מנתינה!

תריץ: ליכא למימר הכי, דאי כתיב "ונתן באצבעו" – הוי גמירא "ולקח" מ"ונתן" בוי"ו מוסיף על ענין ראשון, אבל השתא "באצבעו" הפסיק הענין. **ואי מה סמיכה** – לרבי שמעון פריך: "וסמך ידו על ראש קרבנו" – אלמא סמיכה בבעלים, אף שחיטה בבעלים ולא באחר! זריקה לא בעינן בבעלים, דכתיב זורק. **אפשר** – שחיטה. **לא אפשר** – זריקה בבעלים, דכתיב: "וזרקו בני אהרן". **נזיר** – כתיב ביה: "זאת תורת הנזיר אשר ידור" (במדבר ו). **תנופה בנזיר** – דכתיב: "ונתן על כפי הנזיר" – לעבב, משום דכתיב "תורת". ואף על גב דלא מעבבא בעלמא, כדאמרינן בשמעתא קמייתא דמסכת יומא (ה, א): שאם עשאה לתנופה שירי מצוה מעלה עליו הכתוב כאילו לא כיפר, וכפר. **כן יעשה** – על תורת נזרו. **תודה** – כתיב בה: "וזאת תורת זבח השלמים וגו' אם על תודה יקריבנו" וגו' (ויקרא ז). **ארבעה מינין** – חמץ חלות ורקיק ורבובה, בפרק "התודה" (מנחות עז, א). **שלמיו** – "על זבח תודת שלמיו" – לרבות שלמי נזיר לעשרה קבין ירושלמיות ולרביעית שמן (בתודה) [בתודה] (בפרק "התודה" עח, א). **ארבעה שבמצורע** – עץ ארז ושני תולעת ואזוב וצפרים. **תהיה** – משמע עיכובא. **יום הכפורים** – כתיב: "והיתה לכם לחקת עולם בחדש השביעי" וגו' "באחרי מות". **שאר קרבנות כתיב בהו תורה** – "זאת התורה לעולה ולמנחה" וגו' (ויקרא ז). **ולא מעכבי** – דאמר בפרק קמא (מנחות ד, א) באשם: הוא עצמו שלא הוקטרו אימוריו כשר. ובמנחה כתיב: "וזאת תורת המנחה הקרב" וגו' (ויקרא ו) דהיינו הגשה, ותנן: לא הגיש כשר. **הא תורה וחוקה קאמר** – משמע תרוייהו כי הדדי שקולין. **מנחה כתיבא חוקה** – "כל זכר בבני אהרן יאכל חק עולם" (וגו') (ויקרא ו). **שהחזיר הכתוב** – ב"ויקרא", אינו אלא אהרן" מה שכבר אמור ב"ויקרא", אינו אלא לעכב. **אאכילה כתיבא** – הילכך לאו לעיכובא אתא. **לחם הפנים** – "ואכלוהו במקום קדוש כי קדש קדשים הוא לו מאשי ה' חק עולם" וגו' (ויקרא כד). **ושאני התם** – גבי מנחה, להכי לא הויא חוקה דידה עיכובא – משום דכתיב: "מגרשה ומשמנה". מדמצי למכתב "מגרש ומשמן" וכתיב "מגרשה ומשמנה" – שמע מינה הכי קאמר: גרשה שלם ושמנה שלם, שאם חסר כל שהוא פסול. ומדאיצטריך למיכתב להכי, שמע מינה "חוקה" דידה לאו חוקה.

גרש

במקרא נדרש לפניו ולאחריו קא מיפלגי — ואם תאמר: מנלן דבהכי פליגי? דילמא טעמא דרבנן כדאסיקנא בפרק קמא (מנחות י, א) ופרק שני דזבחים (כד, ב) דכל מקום שנאמר אצבע או כהונה אינו אלא ימין, ורבי שמעון בעי תרתי! ויש לומר: דלשון הברייתא משמע משום דקאי עליה "באצבעו", כדקתני: באצבע ולקח. והא דלא מפרשי רבנן טעמייהו מדכתיב "הכהן", משום דאיצטריך הכהן בכיהונו. ואף על גב דבפרק שני דזבחים (כד, ב) קאמר אליבא דרבי שמעון: ואלא "הכהן" למה לי? ומשני: הכהן בכיהונו — הוא הדין דלרבנן איצטריך נמי, אלא נטר עד לבסוף דמקשי לרבי שמעון ומשני ליה, והוא הדין לרבנן. ואם תאמר: דבפרק "השואל" (בבא מציעא צה, א) פליגי תנאי במקרא נדרש לפני פניו, ופריך: תנן השואל את הפרה כו', והא שומר חנם דלפני פניו לא קתני! וליטעמיך שומר שכר דלפניו מי קתני? מאי קושיא? לימא דהדהיא משנה רבי שמעון היא, דקסבר הכא ובפרק שני דזבחים (כד, ב) דמקרא נדרש לאחריו ולא לפניו! ויש לומר: דהתם [טעמא] דרבי שמעון משום דוי"ו מוסיף על ענין ראשון, כדאמרינן הכא גבי "והביאה". ואם תאמר: ואמאי לא אמרינן הכא דקאי אתרוייהו, כמו "תתננה ואכלה ומכור" בפרק "כל שעה" (פסחים כא, ב) ובפרק "כל הבשר" (חולין קיד, א) ובפרק קמא דמסכת עבודה זרה (כ, א), וגבי "נשך ומרבית" בפרק "איזהו נשך" (בבא מציעא סא, א)? דלא דמי ל"תקום והדרת" בפרק קמא דקדושין (לב, ב). ומיהו לא דמי ל"תתננה ואכלה", דתרי מילי נינהו, אבל הכא חדא מילתא, ד"באצבעו" חדא קאי, דכי האי גונא מחלקין חמשה מקראות דאין להם הכרע ש"את" "מחר" "משוקדים" "ארור" "וקם". וכי תימא: "באצבעו" נמי לא יהיה לו הכרע! ויש לחלק: משום דאשכחן "ונתת על קרנות המזבח באצבעך", כדאמרינן בפרק שני דזבחים (כד, ב). וצריך עיון במסכת תענית (טו, א) דכתיב: "אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה", דאמרינן: צדיקים לאורה וישרים לשמחה, ולא אמרינן דקיימי אתרוייהו כמו "תתננה ואכלה". **אלא** היינו טעמא דרבי שמעון והביאה וי"ו מוסיף על ענין ראשון — אפילו לא ידרוש רבי שמעון לפניו ולאחריו, וי"ו מוסיף דריש. וגבי "ולקח... ונתן" לא אמרינן וי"ו מוסיף למילף קבלה מנתינה בימין, כדפירש בקונטרס, ד"באצבעו" מפסיק בין "ולקח" ל"ונתן", דהוה ליה למכתב "ולקח הכהן ונתן מן הדם באצבעו". ואם תאמר: בפרק שני דזבחים (כד, ב) דאמר רבי אלעזר בן שמוע: כל מקום שנאמר אצבע בנתינה, שינה בנתינה — פסול, בקבלה — כשר, והיכן נאמרה אצבע בנתינה — דכתיב "ולקחת מדם הפר ונתת על קרנות המזבח באצבעך", וקסבר מקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו ולאחריו. לימא: וי"ו מוסיף על ענין ראשון! ושמא רבי אלעזר בר רבי שמעון לית ליה וי"ו מוסיף על ענין ראשון. אי נמי, לא דריש וי"ו מוסיף כדי לדרוש המקרא לפני פניו. **גלי** רחמנא גבי פרו של אהרן כו' — משמע הכא דלרבי שמעון שחיטת פרו בזר פסולה. ואף על גב דמסקינן בפרק קמא דזבחים (יד, א) לרבי שמעון שחיטה לאו עבודה היא — לא קשיא מידי, כדפירשתי בפרק קמא (מנחות ה, א). **ואמר** רב תנופה מעכבא בנזיר — ממתניתין הוה מצי לאקשויי, דתנן (מנחות כז, א): שני מינין שבנזיר מעכבין זה את זה. אלא ניחא ליה לאקשויי דרב אדרב. אי נמי, משום דאפילו תנופה, שהיא שירי מצוה בשאר קרבנות, מעכבת בנזיר. **ואמר** מר שלמיו לרבות שלמי נזיר — לקמן איתא בפרק "התודה" (עח, א). **תורה** בעיא חוקה וחוקה לא בעיא תורה — אומר רבינו חם, דכל מקום דאמרינן חוקה עיכובא — לא ממשמעותא, אלא מגזרה שוה ילפינן לה בריש פרק שני דזבחים (יח, א). דאמרינן: אשכחן מחוסר בגדים, פירוש: דאם עבד חילל, שתויי יין מנלן? אתיא חוקה חוקה ממחוסר בגדים, דמעכב כדיליף התם לעיל — אף שתויי יין לעכב. ואם ממשמעותא הוא, למה לי למילף גזרה שוה? ומיהו, מעיקרא ודאי הוה בעי למימר בשמעתין ממשמעותא, דהוה בעי תורה וחוקה. **חוקה** לא בעיא תורה — ואם תאמר: ותורה למאי אתא? דכהאי גונא פריך בפרק קמא (מנחות י, א) גבי אצבע לא בעיא כהונה, דפריך: אלא כהן למה לי? ויש לומר: דתורה אתא לשום דרשה. **ושאני** התם דאמר קרא מגרשה ומשמנה — פירש בקונטרס: דמצי למיכתב "מגרש ומשמן" וכתב "מגרשה ומשמנה" — שמע מינה הכי אמר רחמנא: מגרשה שלם, משמנה שלם, שאם חיסר כל שהוא פסול. ובסמוך דאמר שמואל: גרש

הַכֹּהֲנִים" - מִקְּרָא נִדְרָשׁ לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו. וְסָבַר רַבִּי שִׁמְעוֹן מִקְּרָא נִדְרָשׁ לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו? וְהָתַנְיָא: "וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הַחַטָּאת בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ", "בְּאֶצְבָּעוֹ וְלָקַח" - מְלַמֵּד שֶׁלֹּא תְהֵא קַבָּלָה אֶלָּא בִּימִין, "בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן" - מְלַמֵּד שֶׁלֹּא תְהֵא נְתִינָה אֶלָּא בִּימִין. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: וְכִי נֶאֱמַר יָד בְּקַבָּלָה? הוֹאִיל וְלֹא נֶאֱמַר יָד בְּקַבָּלָה, קִיבֵּל בְּשִׂמְאל - כָּשֵׁר; וַאֲמַר אַבָּיֵי: בְּמִקְּרָא נִדְרָשׁ לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו קָא מִיפַּלְגִי, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן סָבַר: לְאַחֲרָיו נִדְרָשׁ וּלְפָנָיו אֵין נִדְרָשׁ! אֶלָּא הֵיינוּ טַעְמָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן: "וְהֵבִיאָה" - וי"ו מוֹסִיף עַל עִנְיָן רִאשׁוֹן. וְסָבַר רַבִּי שִׁמְעוֹן וי"ו מוֹסִיף עַל עִנְיָן רִאשׁוֹן? אֶלָּא מֵעַתָּה, דִּכְתִיב: "וְשָׁחַט אֶת בֶּן הַבָּקָר... וְהִקְרִיבוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַדָּם וְזָרְקוּ אֶת הַדָּם" - מִקַּבָּלָה וְאֵילָךְ מִצְוַת כְּהוּנָּה, מְלַמֵּד עַל שְׁחִיטָה שֶׁכְּשֵׁרָה בְּזָר; אִי לְרַבִּי שִׁמְעוֹן וי"ו מוֹסִיף עַל עִנְיָן רִאשׁוֹן, שְׁחִיטָה הָכִי נַמִּי בָּזָר תְּהֵא פְּסוּלָה! - שָׁאנִי הָתָם, דְּאָמַר קְרָא: "וְסָמַךְ... וְשָׁחַט", מַה סְּמִיכָה בְּזָרִים - אַף שְׁחִיטָה בְּזָרִים. - אִי מַה סְּמִיכָה בִּבְעָלִים, אַף שְׁחִיטָה בִּבְעָלִים! - הַהוּא לָא מְצֵית אָמְרַתְּ, קַל וָחוֹמֶר: וּמַה זְּרִיקָה דְּעִיקַּר כַּפָּרָה לָא בָּעְיָא בְּעָלִים, שְׁחִיטָה דְּלָאו עִיקַּר כַּפָּרָה לֹא כָּל שֶׁכֵּן? וְכִי תֵּימָא, אֵין דָּנִין אֶפְשָׁר מִשֶּׁאִי אֶפְשָׁר - גְּלִי רַחֲמָנָא בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים: "וְשָׁחַט אֶת פַּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לוֹ" - מִכְּלָל דִּשְׁחִיטָה בְּעִלְּמָא לָא בָּעֵינַן בְּעָלִים. אָמַר רַב: כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר תּוֹרָה וְחוּקָּה - אֵינוֹ אֶלָּא לְעַכֵּב. קָא סָלְקָא דַּעְתִּין תַּרְתֵּי בָּעְיָא, כְּדִכְתִיב: "זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה"; (סִימָן: נת"ץ יקמ"ל) וַהֲרֵי נָזִיר דְּלָא כְּתִיבָא בֵּיהּ אֶלָּא תּוֹרָה, וְאָמַר רַב: תְּנוּפָה בְּנָזִיר מְעַכְּבָא! - שָׁאנֵי הָתָם, כֵּיוָן דִּכְתִיב: "כֵּן יַעֲשֶׂה" כְּמַאן דִּכְתִיבָא בֵּהּ חוּקָּה דְּמֵי. - וַהֲרֵי תּוֹדָה דְּלָא כְּתִיבָא בֵּיהּ אֶלָּא תּוֹרָה, וּתְנַן: אַרְבָּעָה שֶׁבַּתּוֹדָה מְעַכְּבִין זֶה אֶת זֶה! - שָׁאנֵי תּוֹדָה דְּאִיתְקַשׁ לְנָזִיר, דִּכְתִיב: "עַל זֶבַח תּוֹדַת שְׁלָמָיו", וְאָמַר מָר: "שְׁלָמָיו" - לְרַבּוֹת שַׁלְמֵי נָזִיר. - וַהֲרֵי מְצוֹרָע דְּלָא כְּתִיב בֵּיהּ אֶלָּא תּוֹרָה, וּתְנַן: אַרְבָּעָה מִינִין שֶׁבַּמְּצוֹרָע מְעַכְּבִין זֶה אֶת זֶה! - שָׁאנֵי הָתָם, כֵּיוָן דִּכְתִיב: "וְאֹת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְּצֹרָע" כְּמַאן דִּכְתִיב בֵּיהּ חוּקָּה דְּמֵי. - וַהֲרֵי יוֹם הַכִּפּוּרִים דְּלָא כְּתִיב בֵּיהּ אֶלָּא חוּקָּה, וּתְנַן: שְׁנֵי שְׂעִירֵי יוֹם הַכִּפּוּרִים מְעַכְּבִין זֶה אֶת זֶה! - שָׁאנֵי קָרְבָּנוֹת דִּכְתִיב בְּהוּ תּוֹרָה, וְלָא מְעַכְּבִי! - תּוֹרָה בָּעְיָא חוּקָּה, וְחוּקָּה לָא בָּעְיָא תּוֹרָה. - וְהָא תּוֹרָה וְחוּקָּה קָא אָמַר! - הָכִי קָאָמַר: אַף עַל גַּב דִּכְתִיב תּוֹרָה, אִי כְּתִיבָא חוּקָּה - אִין, וְאִי לָא - לָא. - וַהֲרֵי מִנְחָה דִּכְתִיב בָּהּ חוּקָּה, וְאָמַר רַב: כָּל מָקוֹם שֶׁהֶחֱזִיר הַכָּתוּב בְּתוֹרַת מִנְחָה אֵינוֹ אֶלָּא לְעַכֵּב; הֶחֱזִיר - אִין, לֹא הֶחֱזִיר - לָא! - שָׁאנֵי הָתָם, דִּכְתִיב כְּתִיבָא חוּקָּה - אַאֲכִילָה כְּתִיבָא. - וַהֲרֵי לֶחֶם הַפָּנִים, דִּכְתִיב כְּתִיבָא חוּקָּה אַאֲכִילָה כְּתִיבָא, וּתְנַן: שְׁנֵי סְדָרִים מְעַכְּבִין זֶה אֶת זֶה, שְׁנֵי בָזִיכִין מְעַכְּבִין זֶה אֶת זֶה, הַמְּדָרִין וְהַבְּזִיכִין מְעַכְּבִין זֶה אֶת זֶה! אֶלָּא, כָּל הֵיכָא דִּכְתִיבָא אַאֲכִילָה - אַכּוּלָּא מִילְּתָא כְּתִיבָא; שָׁאנֵי הָתָם, דְּאָמַר קְרָא: "מִגְּרָשָׁהּ וּמִשַּׁמְנָהּ"

גרש

ושמן מעכבין ואין דבר אחר מעכב, משמע דבריו סותרים זה את זה, דתלי טעמא בחזרה ולא בז"א! ויתירא! ועוד קשה: אמאי לא מייתי קרא ד"מסלתה", דדרשינן מיניה בפרק קמא (מנחות ט, ב) שאם חיסר כל שהוא פסולה, [שמע מינה] דהכי נמי מטעם שינה הכתוב קאמר! ונראה, דהכא מיירי לענין שיעכבו זה את זה דבעי דשנה עליו הכתוב, וסמיך א"מסלתה ומשמנה", דגבי מנחת העומר כתיב (ויקרא ב) "מגרשה ומשמנה", ובשאר מנחות כתיב "מסלתה ומשמנה", ו"גרשה" ו"סלתה" הכל סולת. ולקמן בפירקין (כו, א) גבי סולת ושמן מעכבין זה את זה מייתי "מגרשה ומשמנה" ו"מסלתה ומשמנה". אבל לגבי דמיעוטן מעכב את רובן מייתי "מסלתה ומשמנה". וכן גבי עיכובא דנפשיה לא בעי שנה לעכב, אבל לגבי מעכבין זה את זה בעי שנה לעכב.

בקומצו שלא יעשה מדה לקומץ — בפרק קמא (מנחות יא, א) דרשינן: "מלא קומצו" — יכול מבורץ? תלמוד לומר "בקומצו". תרתי שמעת מינה.

ושמואל אמר דורות משעה לא ילפינן — הא דבעי רבי זירא למילף בפרק קמא (מנחות ט, ב) מ"וימלא כפו ממנה" דכל מקום שנאמר "כפו" אינו אלא ימין — לא מתוקמא מילתיה במסקנא. והא דמסיק רבא: "יד" "יד" לקמיצה, דיליף "וימלא כפו" מיד דמצורע לענין קמיצה ולדורות — שמא כיון דשאר גזירות שוות דאזן ורגל לדורות עבדינן נמי הך. והא דאמר רבי אלעזר בזבחים בפרק "קדשי קדשים" (ס, א): מזבח שנפגם אין אוכלין בגינו שירי מנחה, שנאמר "ואכלוה אצל המזבח", וכי אצל המזבח אבלוה בו' — שאני התם דאשכחן כיוצא בה קדשי דורות, דדריש התם לעיל: מזבח שנפגם, כל קדשים שנשחטו שם פסולין, שנאמר "וזבחת עליו' בו'. אבל אין לפרש, דלא יליף הכא דורות משעה משום דנתחנך אהרן כל שבעה ימי המלואים ועשה קמיצה בכפו, דאם כן מאי קפריך מהא דאמר שמואל: אבל מזרקות מקדשים דכתיב "שניהם מלאים סולת"? ועוד, אמרינן בזבחים בפרק "טבול יום" (קא, א) גבי אינונות, שאמר לו אהרן למשה: אם שמעת בקדשי שעה שהותרה אינונות, לא שמעת בקדשי דורות. ומיהו, שמא התם כך נאמר לו בפירוש, דאי לאו הכי קשיא ליה לרב דיליף שעה מדורות. והא דבעי קרא בפרק "נגמר הדין" (סנהדרין מה, א) דלדורות יריירה וסקילה, ולא יליף מסיני — לא דמי להכא, דדילמא אעבירה דסיני מיחייב תרתי ולא בשאר עבירות. והא דבעי בפרק קמא דסנהדרין (טו, ב): שור סיני בכמה? ילפינן שעה מדורות או לא — התם גלוי מילתא בעלמא. תדע, דלבסוף יליף לה מדכתיב "אם בהמה אם איש" כו', ומנלן דאיש סיני בכהן גדול אי לאו דיליף מדורות! והא דילפינן לקמן בסוף "התודה" (פב, ב) פסח דורות מפסח מצרים, ואפילו מאן דפליג לא פליג אלא משום דאין דנין אפשר משאי אפשר — שאני התם, דפסח מפסח שייך למילף טפי. וצריך לדקדק, לשמואל דקסבר הכא: מדה לקומץ לא פסל משום דלא יליף דורות משעה, הא תנא בפרק קמא (מנחות ו, א): קמץ ועלה בידו גרגיר מלח או קורט של לבונה פסל, מפני שאמרו הקומץ החסר והיתר פסול. ומהאי קרא גופיה דריש ליה התם בגמרא, מדכתיב "מלא קומצו" "בקומצו", ולא מצינו ששנה, אי לאו מ"וימלא כפו"! ואי בלא שנה הכתוב מסתבר לן שעיכב, אם כן גם לענין מדה לקומץ נמי מעכב, כיון דתרוייהו מהאי קרא נפקי!

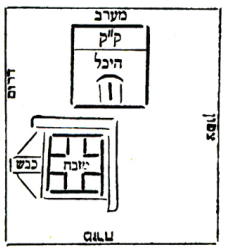
כלי הלח מקדשין את הלח — פירשתי בפרק קמא (מנחות ח, ב). **דתנא** ביה קרא תריסר זימני — אין להקשות: אדרבה, ליהוו שני כתובין הבאין כאחד ואין מלמדין. **ההוא** לקבוע לה מקום — ואם תאמר: קביעות מקום שמעינן מקרא ד"הקריב", ואייתר ליה "והגישה" לומר דשנה הכתוב לעכב! ויש לומר: אי מ"הקריב" הוה אמינא על הכבש סמוך למזבח, ולא על המזבח ממש, כדאשכחן "והקריב הכהן את הכל המוזבחה" דאמרינן בפרק קמא (מנחות י, א): זו הולכת איברים לכבש. **כנגד** חודו של קרן ודיו — בפרק שני דסוטה (יד, ב) דייק: מאי "ודיו"? ומשני: סלקא דעתך תיבעי הגשה כמנחה גופה, פירוש: שיסירנה מן הכלי ויגיש הסולת עצמו למזבח. ובריש נדה (ב, א) גבי כל הנשים דיין שעתן, אין מדקדק: מאי "דיין". ויש לומר: דהתם שייך שפיר למיתני "דיין" לאפוקי מהלל וחכמים. **למערבה** של קרן לדרומה של קרן — פירש בקונטרס: כאן ובאן. וקשיא: אם כן מאי מקיים עצמו ומבטל חבירו? והלא מגישה כאן ובאן! ובזבחים פרק "קדשי קדשים" (סג, ב) גרסינן בספרים: או לדרומה של קרן, פירוש: לאיזה רוח שירצה. והשתא ניחא, דתופסין את שמקיים עצמו וחבירו, ואם מגישה ברוח מערבית סמוך לקרן — נמצא מבטל פני המזבח דהיינו דרום, כדאמרינן בזבחים (סב, ב): "על ירך המזבח צפונה" — כאדם ששוכב דיריכו בצפון וראשו בדרום. ואם מגישה ברוח דרום סמוך לקרן מערבית — נמצא מקיים שניהם, שגם זה "לפני ה'", דכוליה מזבח בצפון, והיכל ממוצע באמצע עזרה, ונמצא עשר אמות פתחו של היכל חמש בצפון וחמש בדרום, ונמצא דרומו של מזבח לפני הפתח. ואינו יכול להתרחק מהקרן, דלא קרינא ביה "לפני ה'", כיון דיש קרוב ממנו. וסימן לדבר קני מנורה, דמזרח ומערב מונחים, ולא קרינא "לפני ה'" אלא בנר הסמוך, אף על גב דכולן סדורות ברוח אחת זו אחר זו. ומיהו, נר שני של שני נרות מזרחיות קרי "נר מערבי", כמו שאפרש לקמן בפרק "כל קרבנות" (מנחות פו, ב). **הרי** מלח דלא תנא ביה קרא — במסקנא משני: כיון דכתיב ביה ברית — כמאן דתנא ביה קרא דמי. והשתא סלקא דעתך דמדקאמר אמר רב: כל מקום שהחזיר — משמע שלא מצא עיכוב אחר אלא במנחות. דתניא ברית מלח עולם הוא. רבינו תם גריס: "מלח ברית", והוא קרא דכתיב בפרשת "ויקרא": "לא תשבית מלח ברית אלהיך מעל מנחתך". אבל "ברית מלח עולם הוא" לא כתיב גבי קרבנות אלא גבי מתנות כהונה (במדבר יח), ואם תמצי לומר דדרשינן מדאפקיה רחמנא בלשון מלח, אם כן אשכחן דשנה הכתוב במלח לעכב. וכן לקמן בברייתא (כא, ב) ד"האומר הרי עלי מנחה" שכתוב בסיפרא: תלמוד לומר "ברית מלח עולם הוא", ולהלן הוא אומר "מאת בני ישראל ברית עולם" — גריס נמי רבינו תם "מלח ברית", דקרא ד"ולא תשבית" דריש לה בתורת כהנים.

אינמא

גרש ושמן מעכבין, ואין דבר אחר מעכב. גופא, אמר רב: כל מקום שהחזיר לך הכתוב בתורה מנחה אינו אלא לעכב. ושמואל אמר: גרש ושמן מעכבין, ואין דבר אחר מעכב. ולשמואל, אף על גב דתנא ביה קרא לא מעכבא ליה?! אלא, כל היכא דתנא ביה קרא ודאי מעכבא, והכא ב"מלא קומצו" "בקומצו" קא מיפלגי. דתניא: "מלא קמצו" "בקמצו" - שלא יעשה מדה לקומץ; רב סבר: הא נמי תנא ביה קרא, דכתיב: "ויקרב את המנחה ויעמלא כפו ממנה", ושמואל: דורות משעה לא ילפינן. - ולא ילפינן? והתנן: כלי הלח מקדשין את הלח, ומדת יבש מקדשין את היבש, ואין כלי הלח מקדשין את היבש, ולא מדת יבש מקדשין את הלח; ואמר שמואל: לא שנו אלא מדות, אבל מזרקות מקדשין, דכתיב: "שניהם מלאים סלת"! - שאני התם, דתניא בה קרא תריסר זימנין. אמרו ליה רב כהנא ורב אסי לרב: והרי הגישה דתנא בה קרא, ולא מעכבא! מאן תנא ביה? דכתיב: "זאת תורת המנחה הקרב אותה בני אהרן לפני ה'"! - ההוא לקבוע לה מקום הוא דאתא. דתניא: "לפני ה'" - במערב - בטלה "אל פני המזבח" בדרום, וכשאתה אומר "אל פני המזבח" בדרום - קיימתה "לפני ה'". - והיכא קיימתה? אמר רב אשי: קסבר האי תנא כוליה מזבח בצפון קאי. - מתקיף לה רב הונא: הרי מלח דלא תנא ביה קרא, ומעכבא ביה! דתניא: "ברית מלח עולם הוא" - שתהא

ברית

גרש ושמן – הוא דהחזיר בהן הכתוב ומעכבא. **ואין דבר אחר מעכב** – ואף על פי שהחזיר בו הכתוב. **ואף על גב דתנא ביה קרא כו'** – בתמיה. **מלא קומצו** – כתיב בחד דוכתא. הדר שני בדבורה וכתיב "בקומצו" למידרש מיניה: בידו יקמוץ, לא יעשה כלי למדת קומצו. **כפו** – ולא כלי. הילכך, אם קמץ בכלי פסל. **דורות משעה לא ילפינן** – הכי קאמר: חזרה דגרש ושמן הוא דאתאי לעיכובא, וכן דוגמתה, שהוחזרו בתורה מנחת דורות, אבל "וימלא כפו" לא חזרה היא. **לא שנו** – דאין מקדישין יבש, אלא במדת לח כגון הין ולוג, דכל מדה לא חזיא ליה אלא למילתיה למדות, והין ולוג במדת יבש ליכא. **אבל מזרקות** – שהן כלי דם, מקדשין סלת יבש, ויליף טעמא מנשיאים. אלמא גמר דורות משעה! **מאן תנא בה** – כלומר, איזה מקרא שנה בה – "הקרב אותה בני אהרן לפני ה'". **יכול במערב** – בקיר מערבי של מזבח, היינו "לפני ה'" – כנגד פתח ההיכל, דהיכל במערב. תלמוד לומר **אל פני המזבח** – ופני המזבח זה דרום, שהכבש בדרום.



כנגד חודה של קרן – בפרק שני דסוטה (יד, ב) פריך, מאי "דיו". **למערבה לדרומה** – כאן ובאן. **כוליה מזבח בצפון עזרה קאי** – ופתח היכל באמצע עזרה. וכיון דכל המזבח בחצי עזרה עומד בו בצפון, אישתכח דקיר דרומית של מזבח כלה לפני פתח (אהל) ההיכל, ונקרא דרומו של מזבח "לפני ה'".

רש"י

ברית אמורה במלח – שלא תפסוק מקרבנות. בין לרבי יהודה בין לרבי שמעון ליכא מידי אלא משמעות דורשין. **רב** – דאמר: החזירה אין לא החזירה לא, כתנא דידן סבירא ליה, דאמר: לא מלח הקומץ – כשר. **שור קרב לגבי מזבח** – דמליחת קומץ בראשו של מזבח היא, כדאמר בשמעתא [מנחות כא, ב]: בראשו של מזבח, ששם מולחים את הקומץ. **עצים** – נקראו קרבן, שנאמר: "והגורלות הפלנו על קרבן העצים" (נחמיה י), ודם איקרי קרבן, שהוא עיקר כל הזבח. **אחרים באין לה חובה** – שצריכה עצים להקטרה. **אף כל** – שצריכין עצים טעונין מלח, יצאו עצים ודם. קומץ דמנחה מתיר שיריים, ודם מתיר אימורין למזבח ובשר לכהנים. **אי מה מנחה מיוחדת שמתרת** – הכי פריך: או אימא, כי היכי דמרבינן כל דמי ליה בהאי צד שאחרים באין חובה להן – תרבי נמי דם דמי לה לאידך גיסא בחד צד דמתיר כמותה, ו"אף כל" למעוטי עצים הוא דאתא, דלא דמי לה במידי: תלמוד לומר במיעוטא אחרינא למעוטי צד דמתיר כמותה, ולרבויי דאחרים באין חובה להו אתא. דליכא לפרושי (איפכא): אביא דם שמתיר ואוציא את אלו שאין מתירין, דאם כן למה לי למימר "מעל מנחתך"? נימא (אי נמי) כדאמרינן לקמן: מסתברא הני הוה ליה למילף שבן אשב"ן טמ"א סימן. הלכך, על כרחך כולהו הוה בעי לרבויי הני בחד צד, להכי איצטריך מיעוט למעוטי חד מינייהו. **כולה** – גם השיריים. **תלמוד לומר קרבן** – קומץ, "וכל קרבן מנחתך" (ויקרא ב). **בפני עצמה** – כגון האומר "הרי עלי לבונה", דאמר בפרק "הרי עלי עשרון" (מנחות קו, ב): לא יפחות מן הקומץ. **מנחת כהנים** – מנחת נדבותיהם, דכליל הוא. **כהן משיח** – חביתין. **קדשי קדשים** – זבחי שלמי צבור, דהיינו כבשי עצרת. דקדשי קדשים נינהו, ואף על גב דשלמים הן, דהא אין נאכלין אלא יום ולילה, כדאמרינן ב"איזהו מקומן" (זבחים נד, ב): זבחי שלמי צבור ואשמות כו'. **והא אמרת (ליה) מה מנחה מיוחדת שאחרים באין כו'** – ומהתם אירבייא לבונה וכולהו הנך דצריכין עצים, ו"על כל קרבנך" תו למה לי? **הכי קאמר** – האי דפריך: אין לי אלא קומץ, הכי קא פריך: אימא לא דרשי כדדרשת "מה מנחה מיוחדת", אלא בכלל ופרט ודרשינן: "קרבן" ראשון – כלל, "מנחתך" – פרט. **מנחה אין מידי אחרינא לא** – והיינו דפריך: אין לי אלא קומץ, מנין כולהו אחריני? **הדר אמר על כל קרבנך תקריב מלח** – דאי נמי דרשי כלל ופרט – איתרבו כולהו, ד"על כל קרבנך" חזר וכלל, כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט, ועל כרחך הדרינן למילתא קמייתא, ל"כל שאחרים באין לה חובה", ואיתרבו להו כל הני. **אף כל עצים** – אף כל הצריכים עצים טעונין מלח. **ואיתי דם דאיכא נסכים** – יין ושמן באין לחובה לזבח. **אבילה** – אימורים. **ושתיה** – יין. **אדרבה** – לצורך דם אתו, דהכי אורחא: לאחר כפרת דם שכיפר על החטא, בא היין המשמח אלהים ואנשים, דמי שנתכפר חטאו שמח. **אלא** – להכי לא איתרבי דם, אף על גב דנסכים באין לו חובה – לא דמו ללבונה הבאה לו חובה למנחה, דלבונה באה עם המנחה בכלי אחד, ונסכים אין באין עם הדם בכלי אחד. **מדאיצטריך מעל מנחתך** – למעוטי דם, אלמא אי לא מעטיה קרא – הוה אמינא דטעון מלח, משום דדמי למנחה בחד צד שמתיר כמנחה. מכלל דהנך כולהו דלא מעטינהו קרא – מחד צד אתו, כיון דדמו בחד צד דאחרים באין לה חובה – אמרינן דטעונין מלח. **אישים** – על האש נשרפת, למעוטי דם שאינו נשרף. **בחוץ כמותה** – דכל מנחה והקטרת אברים בעזרה. אבל דם פעמים שעבודותיו בפנים, על בין הבדים ועל הפרוכת. מנחה ואברים חייבין משום נותר, וטומאה – אם אכלן בטומאת הגוף. ואפילו קומץ שהוא מתיר ואין בו משום פיגול, ויש בו משום נותר וטמא, ויליף לה (זבחים מד, א) מ"אשר הם מקדישים", ומעילה. ובדם ליכא מידי, כדמפרש במסכת יומא בפרק "הוציאו לו" (ס, א): תלתא קראי כתיבי בדם, חד למעוטי מנותר, וחד מטומאה, וחד ממעילה.

דם

תוספות

אימא מה הפרט מפורש שאחרים באים חובה לה וגם מתרת — פירוש: ונימא כללא קמא דוקא. אי נמי, אפילו למאן דאמר כללא בתרא דוקא — בעינן שני צדדין, כדמוכח בריש "בכל מערבין" (ערובין כח, א). וצריך עיון בפרק "שלשה מינין" (נזיר לה, ב). ושמא יש מקומות שנים ושלשה מקומות לא חשיבי ליה להתלמוד אלא בחד צד.

מדאיצטריך מעל מנחתך מכלל דהנך כולהו מייתו בחד צד — פירוש: כמו דם, דלית ליה אלא חד צד. ובסמוך מונה צדדין הרבה, בדם לא חשיבי ליה הנך צדדין. והא דקתני בברייתא: אביא דם, דמשמע לישנא דאי לא כתיב "מעל מנחתך" הייתי מרבה דם, ואדרבה הייתי מצריך שני צדדין כדמשמע הכא — התנא נקט האמת שכך היה ראוי לדרוש, והתלמוד טועה כאן להקשות דנבעי שני צדדין, והמתרץ מוכיח לו מתוך הפסוק דממה נפשך סגי בחד צד. **ואימא** מעל מנחתך ולא מעל אבריך — פירוש: באברים ליכא אלא חד צד — שאחרים באים חובה, ובדם חד צד — שמתיר כמותה, ומה ראית לדחות אברים ולמעט דם? אימא איפכא! **שבן** אחרים באין חובה לה כו' — כתוב בספרים סימן "אשב"נ טמ"א" ואין התלמוד מפרש אלף אחרונה. ומפרש רבינו תם: אוכל כמותה, שרגילות למלוח אוכלין. ולפי שאין זה קולא וחומרא, לא חש התלמוד לפרש.

אדרבה

בְּרִית אֲמוּרָה בְּמֶלַח, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: נֶאֱמַר כָּאן "בְּרִית מֶלַח עוֹלָם הוּא", וְנֶאֱמַר לְהַלָּן "בְּרִית כְּהֻנַּת עוֹלָם", כְּשֵׁם שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַקְּרְבָּנוֹת בְּלֹא מֶלַח כְּהוּנָּה - כָּךְ אִי אֶפְשָׁר לַקְּרְבָּנוֹת בְּלֹא מֶלַח! אָמַר רַב יוֹסֵף: רַב כְּתַנָּא דִּידַן סְבִירָא לֵיהּ, דְּאָמַר: לֹא מָלַח - כָּשֵׁר. אֶמַר לֵיהּ אַבַּיֵי: אִי הָכִי, לֹא יָצַק נַמִּי - לֹא יָצַק כְּלָל? אֶלָּא, לֹא יָצַק כֹּהֵן אֶלָּא זָר; הָכָא נַמִּי - לֹא מָלַח כֹּהֵן אֶלָּא זָר! אֶמַר לֵיהּ: וְכִי תַּעֲלֶה עַל דַּעְתָּךְ שׁוֹזָר קָרֵב לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ? וְאִי בָּעֵית אֵימָא: כֵּיוָן דִּכְתִיבָא בֵּיהּ בְּרִית, כְּמַאן דִּתְנָא בֵּיהּ קְרָא דָּמְיָא. וְלָא תְּנָא בֵּיהּ קְרָא? וְהָכְתִיב: "וְכָל קָרְבַּן מִנְחָתְךָ בַּמֶּלַח תִּמְלָח"! - הַהוּא מִיבָּעֵי לֵיהּ לְכִדְתַנְיָא: אִילּוּ נֶאֱמַר קָרְבָּן בְּמֶלַח, שׁוֹמֵעַ אֲנִי אֶפִילּוּ עֵצִים וְדָם שֶׁנִּקְרְאוּ קָרְבָּן? תַּלְמוּד לוֹמַר: מִנְחָה, מַה מִּנְחָה מְיוּחֶדֶת שֶׁאֲחֵרִים בָּאִין חוֹבָה לָהּ - אַף כָּל שֶׁאֲחֵרִים בָּאִין חוֹבָה לָהּ. אִי מַה מִּנְחָה מְיוּחֶדֶת שֶׁמַּתֶּרֶת - אַף כָּל שֶׁמַּתִּיר, אֲבִיא דָּם שֶׁמַּתִּיר! תַּלְמוּד לוֹמַר: "מֵעַל מִנְחָתֶךָ", וְלֹא מֵעַל דָּמְךָ. יָכוֹל תְּהֵא מִנְחָה כּוּלָּהּ טְעוּנָה מֶלַח? תַּלְמוּד לוֹמַר: "קָרְבָּן" - קָרְבָּן טָעוּן מֶלַח, וְאֵין מִנְחָה כּוּלָּהּ טְעוּנָה מֶלַח. וְאֵין לִי אֶלָּא קוֹמֶץ מִנְחָה, מְנַיִן לְרַבּוֹת אֶת הַלְּבוֹנָה? מִרַבֶּה אֲנִי אֶת הַלְּבוֹנָה שֶׁבֵּן בָּאָה עַמָּהּ בִּכְלִי אֶחָד, מְנַיִן לְרַבּוֹת אֶת הַלְּבוֹנָה הַבָּאָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ, וּלְבוֹנָה הַבָּאָה בִּבְזִיכִין, וְהַקְּטֹרֶת, מִנְחַת כֹּהֲנִים, וּמִנְחַת כֹּהֵן מָשִׁיחַ, וּמִנְחַת נְסָכִים, אֵימּוּרֵי חַטָּאת, וְאֵימּוּרֵי אָשָׁם, וְאֵימּוּרֵי קָדְשֵׁי קָדָשִׁים, וְאֵימּוּרֵי קָדָשִׁים קַלִּים, וְאִבְרֵי עוֹלָה, וְעוֹלַת הָעוֹף, מְנַיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "עַל כָּל קָרְבָּנְךָ תַּקְרִיב מֶלַח". אָמַר מַר: אֵין לִי אֶלָּא קוֹמֶץ מִנְחָה, מְנַיִן לְרַבּוֹת אֶת הַלְּבוֹנָה? מְרַבֶּה אֲנִי אֶת הַלְּבוֹנָה שֶׁבֵּן בָּאָה עַמָּהּ בִּכְלִי אֶחָד. וְהָא אֲמָרַתְּ: מַה מִּנְחָה מְיוּחֶדֶת שֶׁאֲחֵרִים בָּאִין חוֹבָה לָהּ! - הָכִי קָאָמַר, אֵימָא: קָרְבָּן - כְּלָל, וּמִנְחָה - פְּרָט; כְּלָל וּפְרָט - אֵין בַּכְּלָל אֶלָּא מַה שֶּׁבִּפְרָט, מִנְחָה - אֵין, מִידֵי אַחֲרִינָא - לָא! הֲדַר אָמַר: "עַל כָּל קָרְבָּנְךָ" - חָזַר וְכָלַל; כְּלָל וּפְרָט וּכְלָל - אִי אַתָּה דָּן אֶלָּא כְּעֵין הַפְּרָט, מַה הַפְּרָט מְפוֹרָשׁ שֶׁאֲחֵרִים בָּאִין חוֹבָה לָהּ, אַף כָּל שֶׁאֲחֵרִים בָּאִין חוֹבָה לָהּ. אֲחֵרִים דְּבָאִין חוֹבָה לָהּ מַאי נִיהוּ? עֵצִים, אַף כָּל - עֵצִים. אֵימָא: אֲחֵרִים דְּבָאִין חוֹבָה לָהּ נִיהוּ - לְבוֹנָה, וְאַיְיתֵי דָּם, דְּאִיכָּא נְסָכִים! - נְסָכִים בַּהֲדֵי אֵימּוּרִין הוּא דְּאָתוּ, מַאי טַעְמָא? אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה. - אַדְרַבָּה, בְּפֶרָה וְשִׂמְחָה! אֶלָּא לְבוֹנָה בָּאָה עַמָּהּ בִּכְלִי אֶחָד, אֲבָל עֵצִים, כִּי הֵיכִי דְּמִתְכַּשְּׁרָא בְּהוּ מִנְחָה - הָכִי מִתְכַּשְּׁרָא בְּהוּ כּוּלְּהוּ קָרְבָּנוֹת. וְאֵימָא: מַה הַפְּרָט מְפוֹרָשׁ שֶׁאֲחֵרִים בָּאִין חוֹבָה לָהּ וּמַתֶּרֶת, אַף כָּל שֶׁאֲחֵרִים בָּאִין חוֹבָה לָהּ וּמַתֶּרֶת, וּמַאי נִיהוּ? לְבוֹנָה הַבָּאָה בִּבְזִיכִין, דְּשָׁרְיָא לֶחֶם, אֲבָל מִידֵי אַחֲרִינָא לָא! - מְדְּאִיצְטְרִיךְ "מֵעַל מִנְחָתֶךָ" - וְלֹא מֵעַל דָּמְךָ, מִכְּלָל דְּהָנָךְ כּוּלְּהוּ אָתוּ בְּחַד צַד. אָמַר מָר: "מֵעַל מִנְחָתֶךָ" - וְלֹא מֵעַל דָּמְךָ. וְאֵימָא: "מֵעַל מִנְחָתֶךָ" - וְלֹא מֵעַל אֵיבָרֶיךָ! - מִסְתַּבְּרָא אֵבָרִים הֲוָה לֵיהּ לְרַבּוֹיֵי, שֶׁבֵּן (אשב"נ טמ"א סימן) אֲחֵרִים בָּאִין חוֹבָה לָהּ כְּמוֹתָהּ, אִישִׁים כְּמוֹתָהּ, בַּחוּץ כְּמוֹתָהּ, נוֹתָר כְּמוֹתָהּ, טוּמְאָה כְּמוֹתָהּ, מְעִילָה כְּמוֹתָהּ.

אדרבה

אדרבה דם הוה ליה לרבויי כו' — ותימה: דלא חשיב פיגול, דדם וקומץ לא מיחזיב עלייהו משום פיגול, כדאמרינן ב"הקומץ זוטא" (מנחות יד, א) דאינהו גופייהו מתירין נינהו, אבל אברים חייבים עלייהו משום פיגול!

נפסל בשקיעת החמה כמותה — ברישׁ "מי שהיה טמא" (פסחים צד, א) דאמרינן: דמשקיעת החמה עד צאת הכוכבים ארבעה מילין לרבי יהודה, הקשה רבינו תם: דבסוף "במה מדליקין" (שבת לה, א) משמע דלרבי יהודה משתשקע החמה עד הלילה שני חלקי מיל! ותירץ רבינו תם: ד"משתשקע החמה" משמע סוף שקיעת החמה, שכבר שקעה החמה, אבל "משקיעת החמה" משמע מתחילת שקיעה. תדע, מדאמרינן (שבת כא, ב) גבי נר חנוכה: מצוותה משתשקע החמה, ואי בתחילת שקיעה — עדיין הוא יום גדול, והוה שרגא בטיהרא. ולפיכך "שקיעת החמה" נמי דהכא גבי דם — בתחילת שקיעה איירי. וניחא טפי, משום דאמרינן בסוף "איזהו מקומן" (זבחים נו, א): מנין לדם שנפסל בשקיעת החמה? שנאמר: "ביום הקריבו את זבחו" — ביום שאתה זובח אתה מקריב. ואי בסוף שקיעה קאמר, למה לי קרא? פשיטא דנפסל בלילה, דאין יכול לזורקו, דכתיב "ביום צוותו". ועמוד השחר פשיטא דפוסלת בו דומיא דאימורים! ופירש שם בקונטרס דנפקא מינה אם עלה לגבי מזבח, משום דאין לינה מועלת בראשו של מזבח. וקשיא: למאן דאמר מועלת מאי איכא למימר? ואין לומר דאיצטריך משום דקיימא לן גבי דם אם עלה לא ירד הואיל ולן כשר באימורים, ואם מעלהו לגבי מזבח הוה אמינא דיכול לזורקו. משום דבהא פלוגתא היא דרבן גמליאל ורבי יהושע, דרבי יהושע אמר ירד ולרבן גמליאל לא ירד. וכי תימא דאיצטריך משום דסלקא דעתך דלא מיפסיל בלינה כי היכי דאין חייבין עליו משום פיגול ונותר, כדאיתא בסוף "כל הבשר" (חולין קיז, א), הרי עצים ולבונה דאין חייבין עליהן משום נותר לרבי שמעון, ואפילו הכי מיפסלי בלינה כשקדשו בכלי שרת! וכי תימא משום דילפינן מדם, דלמא שאני דם דמתיר! ולפי מה שמפרש רבינו תם דמיירי בתחילת שקיעה, ניחא. וכן משמע בפרק "מי שהיה טמא" (פסחים צג, ב) דשחיטה אסורה מתחילת שקיעה, גבי מי שהיה בדרך רחוקה, דקאמר התם: איזוהי דרך רחוקה — מן המודיעים לירושלים חמשה עשר מילין. ומוכח התם דהיינו חמשה עשר מילין מפלגא דיומא עד שקיעת החמה, ולא חשיב ארבעה מילין דמשקיעת החמה עד צאת הכוכבים. ואי לא מיפסלא דם עד צאת הכוכבים, אם כן הוי שעת שחיטה. ומיהו קשיא: אי בתחילת שקיעה קאמר, היכי ממעט לה מ"ביום הקריבו"? הא עד צאת הכוכבים יום הוא, דכתיב (נחמיה ד): "והיה לנו הלילה למשמר והיום מלאכה"! ואשכחן נמי "שקיעת החמה" דאיירי בסוף שקיעה, כגון צאת הכוכבים, כדאמרינן בפרק "הריני נזיר מן הגרוגרת" (נזיר טז, א): כגון דחזאי תלתא יומי סמוך לשקיעת החמה, והיינו בבין השמשות, כדאמר עלה בפרק "ביצד צולין" (פסחים פא, א): ברואה בין השמשות. וגם בפירקין (מנחות לו, ב): כל המניח תפילין אחר שקיעת החמה עובר בעשה. והיינו בלילה, מדקאמר רבה בר רב הונא: ספק חשיכה ספק אינה חשיכה לא חולץ ולא מניח. ועוד אמרינן במסכת תענית (יב, א): כל תענית שלא שקעה עליו חמה לא שמיה תענית, ומנהג אבותינו תורה היא שהכל נוהגין עד צאת הכוכבים! ויש לומר: דלעולם נפקא ליה שפיר תחילת שקיעה מ"ביום", דאם אינו ענין לסוף שקיעה דנפקא מ"ביום צוותו" — תנהו ענין לתחילת שקיעה. ויש מפרשים דמן התורה אינו נפסל עד צאת הכוכבים, אלא רבנן עבוד הרחקה ופסלוהו מתחילת שקיעה, והעמידו דבריהם במקום כרת לענין דרך רחוקה, כדי שיהו זריזין למהר לבא. וקשיא: דאם כן ליחשביה (בסוף) [במסכת] פסחים בסוף "האשה" (צב, א) בהדי הנך שהעמידו דבריהם במקום כרת! ויש לומר: דלא חשיב אלא מידי (דלא) דהוו חידוש, אבל זה אינו חידוש אם תקון כדי שימהרו לבא, דהכי נמי לא חשיב חתיכת יבלתו והבאתו מחוץ לתחום והרכבתו. ובאונן גופיה יש לחלק בין מת לו מת קודם חצות למת לו אחר חצות, כדמשמע בפרק "מי שהיה טמא" (פסחים צח, א), ואפילו הכי לא חשיב לה. והשתא הא דאמרינן בפרק "המנחות והנסכים" (מנחות קא, ב) ובריש מעילה (ו, א): לפני זריקה מועלין בו, ומוקי לה דקבליה סמוך לשקיעת החמה דלא הוה שהות למזרקיה — ההוא מעילה דרבנן, דעד צאת הכוכבים יש שהות לזורקו. ומיהו קשיא, מדאמרינן בסוף "איזהו מקומן" (זבחים נו, ב): קדשים הנאכלים ליום אחד — מחשבין בדמן משתשקע החמה, דאי חישב לזורקו לאחר שקיעה — מיד הוי פיגול, דהוי מחשב חוץ לזמנו! ואין לומר פיגול דרבנן, דהא דומיא דאימורים ובשר קדשים איירי, דהוי פיגול דאורייתא. ולא קתני בשר קדשים מחצות ואילך, דזמן אכילתו מדרבנן! ויש לומר: דההיא שקיעה — בסוף שקיעה, דהיינו צאת הכוכבים, כמו שמפרש רבינו תם ד"משתשקע" משמע סוף שקיעה.

מלמד שמתנדבים עצים כו' — הא דפליגי הכא רבי ורבנן, דלרבנן נדבה ולרבי קרבן גמור — היינו כשאמר "הרי עלי שני גזירי עצים אלו למזבח". כדתניא בתוספתא דשקלים (פרק שלישי): האומר "הרי עלי עצים" — מביא דמי שני גיזרי עצים ונותן לשופר, ולוקחין כהנים בהן עצים ומקריבין אותן על גבי המזבח, וניאותים מהן ואין מועלין בהן, ואם הקריבן בחוץ — פטור. ואם אמר "הרי עלי שני גיזרי עצים אלו למזבח" — כהן מקבלן הימנו ומקריבן לגבי מזבח, ואין ניאותין בהם אבל מועלין בהם, ואם הקריבן בחוץ — חייב, דברי רבי. וחכמים אומרים: אם הקריבן בחוץ — פטור. ואלו ואלו נופלין בלשכת דיר העצים. ואם תאמר, אמאי קאמר: מאן שמעת ליה דאמר עצים קרבן, רבי היא? והא לרבנן נמי איקרו קרבן, ולא בעו מלידחה! ויש לומר: דמדקאמר "עצים ודם" משמע ליה דחשיבי קרבן גמור כדם, והיינו כרבי. **לדברי** רבי עצים טעונין קמיצה — ואם תאמר: מאי שנא דרבי מקיש עצים למנחה יותר מלשאר קרבנות? ויש לומר: דלהאי "קרבן" דמרבי מינה עצים, מ"קרבן" דגבי מנחה דריש לה בתורת כהנים. ואם תאמר: מנלן דמקשינן למנחה דנקמצת? האיכא מנחות טובא דאינן נקמצות! ויש לומר: דלגבי מנחה הנקמצת כתיב (ויקרא ב) "ונפש כי תקריב קרבן מנחה". ואם תאמר: ומה קמיצה שייך בעצים? הא אין בהם שיריים, וכולן נשרפין! ויש לומר: דאשכחן כי האי גוונא ברישׁ "ואלו מנחות" (מנחות עב, ב) לרבי שמעון דמנחת חוטא של כהנים נקמצת, הקומץ קרב לעצמו והשיריים קריבין לעצמן, והוא הדין כאן עצים. **עצים** טעונין קמיצה — והוא הדין ימין וקידוש בלי.

אפיק

אַדְרַבָּה, דָּם הֲוָה לֵיהּ לְרַבּוֹיֵי, שֶׁבֵּן מַתִּיר כְּמוֹתָהּ, נִפְסָל בִּשְׁקִיעַת הַחַמָּה כְּמוֹתָהּ! - הָנָךְ נְפִישָׁן. אָמַר מָר: שׁוֹמֵעַ אֲנִי אֲפִילּוּ עֲצִים וְדָם שֶׁנִּקְרְאוּ קָרְבָּן. מַאן שָׁמְעַתְּ לֵיהּ דְּאָמַר: עֲצִים אִיקְּרֵי קָרְבָּן - רַבִּי, לְרַבִּי מִבָּעְיָא בָּעוּ מֵלָּח! דְּתַנְיָא: "קָרְבָּן מִנְחָה" - מְלַמֵּד שֶׁמִּתְנַדְּבִין עֲצִים, וְכַמָּה? שְׁנֵי גְזָרִין, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "וְהַגּוֹרָלוֹת הִפַּלְנוּ עַל קָרְבַּן הָעֵצִים". רַבִּי אָמַר: עֲצִים קָרְבַּן מִנְחָה הֵן, וּטְעוּנִין מֶלַח וּטְעוּנִין הַגָּשָׁה. וְאָמַר רָבָא: לְדִבְרֵי רַבִּי - עֲצִים טְעוּנִין קְמִיצָה; וְאָמַר רַב פָּפָּא: לְדִבְרֵי רַבִּי - עֲצִים צְרִיכִין עֲצִים! - סְמֵי מִיכָּן עֲצִים. - וְאֶלָּא קְרָא לְמַעוּטֵי מַאי? אִי לְמַעוּטֵי דָּם, מֵ"עַל מִנְחָתֶךָ" נָפְקָא!

אפיק

דם נפסל בשקיעת החמה – דאינו ראוי לזרוק בלילה, דכתיב: "ביום צוותו את בני ישראל להקריב" וגו' (ויקרא ז), ודם למחר נפסל בלינה, כדאמרינן במסכת זבחים בפרק "איזהו מקומן" (נו, א): מנין לדם שנפסל בשקיעת החמה – תלמוד לומר: "ביום הקריבו את זבחו" וגו', והתם יליף לה שפיר. וכן קומץ דלעיל מ"ביום צוותו", כתב: "זאת התורה לעולה ולמנחה" וגו'. אבל אברי עולה הותרו להקריב כל הלילה, כדאמרינן בהאי פירקין (מנחות כו, ב): (מנלן) [מעלן] מבא השמש, כלומר לאחר בא השמש, ומקטירן כל הלילה. **קרבן** – "נפש כי תקריב קרבן מנחה" וגו'. **שני גזרין** – שני בקעיות גדולות. **וכן הוא אומר** – דעצים קרבן מקרו. ולהכי נקט שני גזרין, כדילפינן מקראי פרק שלישי דמסכת יומא (לג, א). **לדברי רבי** – דמקיש עצים למליחה ולהצריך הגשה כמנחה – טעונין קמיצה כמנחה, והמתנדב שני גזרין יביא עצים אחרים להסיקן. **דם מעל מנחתך נפקא** – ותרי מיעוטי למה לי? נימא: "קרבן" – כלל, "מעל מנחתך" – פרט, "כל קרבנך" חזר וכלל – אף כל שאחרים באין לו חובה, ולא דם דאין אחרים באין לו חובה. דהשתא ליכא למיפרך: אי מה מנחה שמתרת אף כל כו', דאם כן, דמדרבית בצד דאחרים באין חובה לה כל הנך, ובצד דמתיר מרבית דם, "אף כל" למעוטי מאי? בשלמא למאי דהוה סליק אדעתין מעיקרא (ואף על גב) [דאף על גב] ד"אף כל" הוה ממעט נמי עצים, הוה מצי למיפרך דנרבי בצד אחרים באין חובה כל הנך, ובצד דמתיר מרבית לדם (ונרבי דם בצד דמתיר), ו"אף כל" למעוטי עצים, שאין אחרים באין להם חובה ואינן מתירין, ולהכי איצטריך "מעל מנחתך" יתירא למעוטי דם. אבל השתא דאמרת עצים אחרים באין חובה להם, אי מרבי דם בצד דמתיר, "אף כל" למעוטי מאי? קראי למאי אתא – "מנחתך" דדרשינן מינה לעיל: אף כל שאחרים באין להם חובה, אבל מידי אחרינא לא, מאי אתא למעוטי? **נסכים** – אין אחרים באין לו חובה.

דתניא

[ה.]

מֵרֶקֶם וּלְמִזְרָח, וְרֶקֶם כַּמִּזְרָח. וַאֲפִלּוּ תֵּימַר חֲלוּקִין עַל רַבִּי יְהוּדָה שֶׁאֵין רֶקֶם כַּמִּזְרָח, שֶׁמָּא מִבָּבֶל לְכָאן? רַב אָמַר: עָשִׂינוּ עַצְמֵנוּ כְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְגִטִּין. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אֲפִלּוּ מִשְׁכּוֹנָה לִשְׁכוֹנָה. בְּעָא קָמֵי רַב, בְּעָא מֵיחְזַר בֵּיהּ. אֲמַר לֵיהּ כָּהֲנָא: וּמַה נַּעֲשֶׂה לָרִאשׁוֹנוֹת שֶׁנִּשְׂאוּ? אֲמַר לֵיהּ: וּמַה בְּיָדֵךְ? דְּהוּא סָבַר כְּהָדָא דְּרַבִּי, דְּתָנֵי: הַמֵּבִיא גֵּט מִמְּדִינַת הַיָּם לֹא נִכְתַּב לְפָנָיו וְלֹא נֶחְתַּם לְפָנָיו - תֵּצֵא בִּשְׁלֹשָׁה־עָשָׂר דָּבָר, דִּבְרֵי רַבִּי. אֲבָל חֲכָמִים לֹא הוֹדוּ לַדָּבָר.

הַכֹּל מוֹדִין שֶׁאִם בָּא וְעֵירַר, עֲרָרוֹ בָּטֵל. עַד כְּדוֹן כְּשֶׁעֵירַר מִשֶּׁנִּשֵּׂאת, עֵירַר עַד שֶׁלֹּא נִשֵּׂאת וְנִשֵּׂאת? נִשְׁמְעִנַּהּ מִן הָדָא: מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁהֵבִיא אֶת הַגֵּט לִפְנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, אֲמַר לֵיהּ: מְנַיִן אַתְּ? אֲמַר לֵיהּ: מִכְּפַר סַמַּיי שֶׁבְּתְחוּם עַכּוֹ. אֲמַר לֵיהּ: אַף אַתְּ צָרִיךְ לוֹמַר 'בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם' וְאַל תְּזַקֵּק לְעֵדִים. וּכְשֶׁיָּצָא, אָמַר לוֹ רַבִּי אִלְעַי: רַבִּי! וַהֲלֹא כְּפַר סַמַּיי מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הִיא, קְרוֹבָה לְצִפּוֹרִין יוֹתֵר מֵעַכּוֹ! אֲמַר לֵיהּ: הוֹאִיל וְיָצָא הַמַּעֲשֶׂה בְּהֶתֵּר, יָצָא. מַהוּ 'הוֹאִיל וְיָצָא הַמַּעֲשֶׂה בְּהֶתֵּר יָצָא'. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא: שֶׁאִם בָּא וְעֵירַר, עֲרָרוֹ בָּטֵל. אִלּוּ הַמֵּבִיא מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁמָּא הוּא צָרִיךְ לוֹמַר 'בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם'?! הֲוֵי לָא שָׁנְיָה, הוּא עֵרַר מִשֶּׁנִּשֵּׂאת, הוּא עֵרַר עַד שֶׁלֹּא נִשֵּׂאת וְנִשֵּׂאת.

רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַדָּא בַּר עַתְלַיי בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר: הֲלָכָה כְּרַבִּי מֵאִיר בְּגִטִּין. וַהֲוָה רַבִּי זְעֵירָא מִסְתַּכֵּל בֵּיהּ. אֲמַר לֵיהּ: לָמָּה אַתְּ מִסְתַּכֵּל בִּי? דִּיתֵּמַר הֲלָכָה כְּמִי שֶׁהוּא מֵקֵל בִּדְבָרֵי סוֹפְרִין? סָבְרִין מֵימַר בְּיָחִיד אֶצֶל יָחִיד, אֲבָל בְּיָחִיד אֶצֶל חֲכָמִים - לֹא. וְהָכָא, אֲפִלּוּ יָחִיד אֶצֶל חֲכָמִים.

רַבִּי חִיָּה בַּר בָּא אָמַר:

[ה:]

הַמּוֹכֵר עַבְדּוֹ לְעַכּוֹ, יָצָא לְחֵרוּת[ד]. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אֲבוּהּ דְּרַבִּי יוּדָן בָּעֵי: וַאֲפִלּוּ מֵעַכּוֹ לְעַכּוֹ[ה]. וְאָתְיָא כַּיי דְּמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי אַמִּי: מִן תֵּרִין עוֹבָדוֹי דְּרַבִּי אֲנַן יָלְפִין: עַכּוֹ, יֵשׁ בָּהּ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְיֵשׁ בָּהּ חוּץ לָאָרֶץ. רַבִּי הֲוָה בְּעַכּוֹ, חֲמָתוֹן אָכְלִין פִּתָּהּ נְקִיָּה. אֲמַר לוֹן: מָה אַתּוּן לָתִין? אֲמְרוּ לֵיהּ: 'תַּלְמִיד אֶחָד בָּא לְכָאן, וְהוֹרָה לָנוּ עַל מֵי בֵיצִים שֶׁאֵינָן מַכְשִׁירִין, וַאֲנַן שָׁלְקִין בֵּיעִין וְלָתִין בְּמֵיהוֹן'. סָבְרִין מֵימַר, מֵי שֶׁלֶק שֶׁל בֵּיצִים, וְלֹא אָמַר אֶלָּא שֶׁל בֵּיצִים עַצְמָן. אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי: מֵאוֹתָהּ שָׁעָה גָּזְרוּ, שֶׁלֹּא יְהֵא תַּלְמִיד מוֹרֶה הוֹרָיָה. רַבִּי חוּנָה בְּשֵׁם רַבִּי חוּנָא אָמַר: תַּלְמִיד שֶׁהוֹרָה, אֲפִלּוּ כַּהֲלָכָה, אֵין הוֹרָיָתוֹ הוֹרָיָה.

תָּנֵי: תַּלְמִיד שֶׁהוֹרָה הֲלָכָה לִפְנֵי רַבּוֹ חַיָּב מִיתָה. תָּנֵי בְּשֵׁם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: לֹא מֵתוּ נָדָב וַאֲבִיהוּא, אֶלָּא עַל־יְדֵי שֶׁהוֹרוּ הֲלָכָה לִפְנֵי מֹשֶׁה רַבָּן. מַעֲשֶׂה בְּתַלְמִיד אֶחָד, שֶׁהוֹרָה לִפְנֵי רַבּוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. אָמַר לְאִמָּא שָׁלוֹם אִשְׁתּוֹ: 'אֵינוֹ מוֹצִיא שַׁבָּתוֹ'. וְלֹא יָצְאָה שַׁבָּתוֹ עַד שֶׁמֵּת. אָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו: רַבִּי, נָבִיא אַתָּה? אָמַר לָהֶן: לֹא נָבִיא אָנֹכִי, וְלֹא

[ד] כְּדִין הַמּוֹכֵר עֶבֶד מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְאָדָם הַדָּר בְּחוּץ לָאָרֶץ.

[ה] כִּי חֲצִי מֵעַכּוֹ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וַחֲצִי חוּץ לָאָרֶץ.

בֶּן נָבִיא אָנֹכִי, אֶלָּא כָּךְ אֲנִי מְקַבֵּל, שֶׁכָּל תַּלְמִיד מוֹרֶה הֲלָכָה בִּפְנֵי רַבּוֹ חַיָּב מִיתָה.

תָּנֵי: אָסוּר לְתַלְמִיד לְהוֹרוֹת הֲלָכָה לִפְנֵי רַבּוֹ, עַד שֶׁיִּהֵא רָחוֹק מִמֶּנּוּ שְׁנֵים־עָשָׂר מִיל, כְּמַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל. וּמַה טַּעַם? ״וַיַּחֲנוּ עַל הַיַּרְדֵּן מִבֵּית הַיְשִׁמֹת עַד אָבֵל הַשִּׁטִּים בְּעַרְבֹת מוֹאָב״ (בַּמִּדְבָּר לג, מט). וְכַמָּה הֵן? שְׁנֵים־עָשָׂר מִיל, כְּמַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל. כַּהֲדָא: רַבִּי תַּנְחוּם בַּר יִרְמְיָה הֲוָה בְּחֶפֶר, וַהֲווֹ שָׁאֲלִין לֵיהּ, וְהוּא מוֹרֶה. אֲמַר לֵהּ: וְלָא כֵן אָלְפַן רַבִּי, שֶׁאָסוּר לְתַלְמִיד לְהוֹרוֹת הֲלָכָה לִפְנֵי רַבּוֹ, עַד שֶׁיִּהֵא רָחוֹק מִמֶּנּוּ שְׁנֵים־עָשָׂר מִיל, כְּמַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל? וְהָא רַבִּי מָנָא רַבָּךְ יָתִיב בְּצִפּוֹרִין! אֲמַר לוֹן: ״יֵתֵי עֲלַי דְּלָא יְדָעִית״! מִן הָהִיא שַׁעֲתָא לֹא אוֹרֵי.

רַבִּי הֲוָה בְּעַכּוֹ. חֲמָא חַד בַּר נָשׁ מְכִיפְתָּא וּלְעֵיל. אֲמַר לֵיהּ: לֵית אַתְּ בְּרֵיהּ דְּפִלָּן כָּהֲנָא? וְלָא הֲוָה אֲבוּךְ כֹּהֵן? אֲמַר לֵיהּ: עֵינָיו שֶׁל אַבָּא הָיוּ גְּבוֹהוֹת, וְנָשָׂא אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ הוֹגֶנֶת לוֹ, וְחִלֵּל אוֹתוֹ הָאִישׁ.

עֲיָרוֹת שֶׁבִּתְחוּם צִפּוֹרִין הַסְּמוּכוֹת לְעַכּוֹ, עֲיָרוֹת שֶׁבִּתְחוּם עַכּוֹ הַסְּמוּכוֹת לְצִפּוֹרִין, מָה אַתְּ עָבֵד לוֹן? כְּעַכּוֹ? כְּצִפּוֹרִין?

הֲלָכָה ג: מַתְנִיתִין: הַמֵּבִיא גֵּט בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֵינוֹ צָרִיךְ שֶׁיֹּאמַר ׳בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם׳. אִם יֵשׁ עָלָיו עוֹרְרִין יִתְקַיֵּם בְּחוֹתָמָיו. הַמֵּבִיא גֵּט מִמְּדִינַת הַיָּם וְאֵינוֹ יָכוֹל שֶׁיֹּאמַר ׳בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם׳, אִם יֵשׁ עָלָיו עֵדִים – מִתְקַיֵּם בְּחוֹתָמָיו. אֶחָד גִּטֵּי נָשִׁים וְאֶחָד שִׁחְרוּרֵי עֲבָדִים שָׁוִין בְּמוֹלִיךְ וּבְמֵבִיא זוֹ אֶחָד מִן הַדְּרָכִים שֶׁשָּׁוּוּ גִּטֵּי נָשִׁים לְשִׁחְרוּרֵי עֲבָדִים.

[ו.]

גְּמָרָא: מִי עֵירַר? רַב חִסְדָּא אָמַר: הַבַּעַל עֵירַר. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: הַלָּקוּחוֹת עוֹרְרִין, שֶׁלֹּא תִּטָּרֵף מִיָּדָן.

רַבִּי יוּדָן בָּעֵי: עַד כְּדוֹן בַּעֲרָר שֶׁחוּץ לְגוּפוֹ, עֲרָר שֶׁבְּגוּפוֹ? תִּפְלוּגְתָּא דְּרַבִּי יוֹחָנָן וְרַבָּנִין דְּתַמָּן: עַל דַּעְתְּהוֹן דְּרַבָּנִין דְּתַמָּן, לָא שָׁנְיָה, הוּא עֲרָר שֶׁחוּץ לְגוּפוֹ הוּא עֲרָר שֶׁבְּגוּפוֹ. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן, עֲרָר שֶׁחוּץ לְגוּפוֹ - עֲרָרוֹ בָּטֵל, וַעֲרָר שֶׁבְּגוּפוֹ - עֲרָרוֹ קַיָּם.

דְּתָנֵי: הַמֵּבִיא גֵּט מִמְּדִינַת הַיָּם וְלֹא נִכְתַּב לְפָנָיו וְלֹא נֶחְתַּם לְפָנָיו, הֲרֵי מַחְזִירוֹ לְמְקוֹמוֹ, וְעוֹשֶׂה עָלָיו בֵּית דִּין וּמְקַיְּמוֹ בְּחוֹתָמָיו. וְאֵינוֹ צָרִיךְ שֶׁיֹּאמַר ׳בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם׳, אֶלָּא אוֹמֵר ׳שְׁלִיחַ בֵּית דִּין אֲנִי׳.

[ו:]

הֲלָכָה ד: מַתְנִיתִין: כָּל גֵּט שֶׁיֵּשׁ עָלָיו עֵד כּוּתִי – פָּסוּל, חוּץ מִגִּטֵּי נָשִׁים וְשִׁחְרוּרֵי עֲבָדִים. מַעֲשֶׂה שֶׁהֵבִיאוּ לִפְנֵי רַבָּן גַּמְלִיאֵל לִכְפַר עוּתְנַי גֵּט אִשָּׁה, וְהָיוּ עֵדָיו עֵדֵי כּוּתִים, וְהִכְשִׁירוֹ. כָּל הַשְּׁטָרוֹת הָעוֹלִין בְּעַרְכָּאוֹת שֶׁל גּוֹיִם, אַף־עַל־פִּי שֶׁחוֹתְמֵיהֶן גּוֹיִם – כְּשֵׁרִין, חוּץ מִגִּטֵּי נָשִׁים וְשִׁחְרוּרֵי עֲבָדִים. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כֻּלָּן כְּשֵׁרִין, לֹא הֻזְכְּרוּ אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּהֶדְיוֹט.

גְּמָרָא: עַל הַמָּמוֹן נֶחְשְׁדוּ, וְעַל הַמָּמוֹן נִפְסְלוּ. לֹא נֶחְשְׁדוּ עַל הָעֲרָיוֹת. וְעֵדֵי נְפָשׁוֹת כְּעֵדֵי עֲרָיוֹת. מֵעַתָּה אֲפִלּוּ שְׁנֵיהֶן כּוּתִים? שָׁנְיָא הִיא, שֶׁאֵינָן בְּקִיאִין

בִּדְקִדּוּקֵי גִּטִּין. מֵעַתָּה אֲפִלּוּ כּוּתִי אֶחָד יְהֵא פָּסוּל! אָמַר רַבִּי אָבִין: תִּפְתַּר שֶׁחָתַם יִשְׂרָאֵל בַּסּוֹף. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: אָתְיָא כְּמַאן דְּאָמַר עֵדִים חוֹתְמִין זֶה שֶׁלֹּא כְּנֶגֶד זֶה, בְּרַם כְּמַאן דְּאָמַר אֵין עֵדִים חוֹתְמִין אֶלָּא זֶה בִּפְנֵי זֶה, אֲפִלּוּ חָתַם כּוּתִי בַּסּוֹף - כָּשֵׁר.

שְׁטָר שֶׁחוֹתָמוֹ בְּאַרְבָּעָה עֵדִים, וְנִמְצְאוּ שְׁנַיִם הָרִאשׁוֹנִים קְרוֹבִים אוֹ פְּסוּלִין - כָּשֵׁר, וְתִתְקַיֵּם הָעֵדוּת בַּשְּׁאָר. רַבִּי אִילָא בְּשֵׁם רַבִּי יַסָּא:

[ז.]

אָתְיָא כְּמַאן דְּאָמַר אֵין הָעֵדִים חוֹתְמִין אֶלָּא זֶה בִּפְנֵי זֶה, בְּרַם כְּמַאן דְּאָמַר עֵדִים חוֹתְמִין זֶה שֶׁלֹּא בִּפְנֵי זֶה, אֲפִלּוּ חָתַם יִשְׂרָאֵל בַּסּוֹף - פָּסוּל. וְיֵעָשֶׂה כְּהֶרְחֵק עֵדוּת, וְיֶהֱא פָּסוּל! לֵית יָכִיל, דְּקָאָמַר רַבִּי יַסָּא בְּשֵׁם רַבִּי יִרְמְיָה: עֵדִים פְּסוּלִין אֵינָן נַעֲשִׂין כְּהֶרְחֵק עֵדוּת, שֶׁלֹּא בָּאוּ אֶלָּא לְהֶכְשֵׁרוֹ שֶׁל גֵּט.

כּוּתִים מְשׁוּם מָה הֵן פְּסוּלִין? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מְשׁוּם גֵּרֵי אֲרָיוֹת[1]. וְקַשְׁיָא, אִלּוּ מִי שֶׁלֹּא נִתְגַּיֵּר לְשׁוּם שָׁמַיִם וְחָזַר וְנִתְגַּיֵּר לְשׁוּם שָׁמַיִם, שֶׁמָּא אֵין מְקַבְּלִין אוֹתוֹ?! רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי אֶלְעָזָר: מְשׁוּם גּוֹי וְעֶבֶד הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל, הַוָּלָד מַמְזֵר. וְהָאָמַר רַבִּי עֲקִיבָה: גֵּרֵי צֶדֶק הֵן! עַל שֵׁם שֶׁהֵן מְיַבְּמִין אֶת הָאֲרוּסוֹת, וּמוֹצִיאִין אֶת הַנְּשׂוּאוֹת. וְהָא רַבָּנִין אָמְרִין אֵין מַמְזֵר בִּיבָמָה! עַל שֵׁם שֶׁאֵינָן בְּקִיאִין בִּדְקִדּוּקֵי גִּטִּין. הָא רַבָּן גַּמְלִיאֵל מַכְשִׁיר בְּגִטֵּיהֶן! רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: עַל שֶׁנִּתְעָרְבוּ בָּהֶם כֹּהֲנֵי בָּמוֹת. "וַיַּעַשׂ כֹּהֲנִים מִקְצוֹת הָעָם" (מְלָכִים א׳ יב, לא), אָמַר רַבִּי אִילָא: מִן הַקּוֹצִים שֶׁבָּעָם וּמִן הַפְּסֹלֶת שֶׁבָּעָם.

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא: קוֹל יוֹצֵא בָּאַרְכָּיִים. מֵעַתָּה אֲפִלּוּ שְׁנֵיהֶן כּוּתִים! שֶׁהָיָה הוּא אוֹמֵר, שֶׁאֵינָן בְּקִיאִין בִּדְקִדּוּקֵי גִּטִּין. וְהָא רַבִּי שִׁמְעוֹן מַכְשִׁיר בְּגִטֵּיהֶן! רַבִּי בָּא בְּשֵׁם רַבִּי זְעֵירָא: אָתְיָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן כְּרַבִּי אֶלְעָזָר. כְּמָה דְּרַבִּי לְעָזָר אָמַר: אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵין עָלָיו עֵדִים - כָּשֵׁר. כֵּן רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר: אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵין עָלָיו עֵדִים - כָּשֵׁר. מֵעַתָּה אֲפִלּוּ נַעֲשָׂה בְּהֶדְיוֹט? הָוֵי צוּרְכָא לְהָהוּא דְּמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא: קוֹל יוֹצֵא

[ז:]

בָּאַרְכָּיִים. שְׁטָר יוֹצֵא בְּבֵית שְׁאָן, וְהָיוּ עֵדָיו עֵדֵי גּוֹיִם. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אִתְפַּלְגוּן רַבִּי יוֹחָנָן וְרֵישׁ לָקִישׁ, חַד אָמַר: פָּסוּל. וְחַד אָמַר: כָּשֵׁר. רַבִּי אַבָּהוּ מְפָרֵשׁ: רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר פָּסוּל, וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר כָּשֵׁר. וּמַה טַעֲמָא דְּרֵישׁ לָקִישׁ? שֶׁלֹּא לְהַפְסִיד לְיִשְׂרָאֵל מָמוֹן. וַאֲפִלּוּ דְּלֵית מַפְסִיד לְדֵין מַפְסִיד לְדֵין! אָמַר רַבִּי יוּדָן: אֶלָּא כְּדֵי שֶׁלֹּא לִנְעֹל אֶת הַדֶּלֶת לִפְנֵי בְּנֵי אָדָם, שֶׁלְּמָחָר הוּא מְבַקֵּשׁ לְלַוּוֹת וְהוּא אֵינוֹ מוֹצֵא.

הֲלָכָה ה: מַתְנִיתִין: הָאוֹמֵר: ׳תֵּן גֵּט זֶה לְאִשְׁתִּי׳ וּ׳שְׁטַר שִׁחְרוּר זֶה לְעַבְדִּי׳, אִם רָצָה לְהַחְזִיר בִּשְׁנֵיהֶן - יַחְזִיר; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בְּגִטֵּי נָשִׁים, אֲבָל לֹא בְּשִׁחְרוּרֵי עֲבָדִים; לְפִי שֶׁזָּכִין לוֹ לְאָדָם שֶׁלֹּא בְּפָנָיו, וְאֵין חָבִין לוֹ אֶלָּא בְּפָנָיו.

---

[1] גְּרוּתָם נַעֲשְׂתָה מִפַּחַד הָאֲרָיוֹת שֶׁנִּשְׁתַּלְּחוּ בָּהֶם, וְאֵינָהּ גֵּרוּת אֱמֶת.

שֶׁאִם יִרְצֶה שֶׁלֹּא לָזוּן אֶת עַבְדּוֹ - רַשַׁאי, וְשֶׁלֹּא לָזוּן אֶת אִשְׁתּוֹ - אֵינוֹ רַשַׁאי. אָמַר לָהֶן: וַהֲרֵי הוּא פּוֹסֵל אֶת עַבְדּוֹ מִן הַתְּרוּמָה, כְּשֵׁם שֶׁהוּא פּוֹסֵל אֶת אִשְׁתּוֹ? אָמְרוּ לוֹ: מִפְּנֵי שֶׁהוּא קִנְיָנוֹ.

הָאוֹמֵר: ׳תֵּן גֵּט זֶה לְאִשְׁתִּי׳, וּ׳שְׁטַר שִׁחְרוּר זֶה לְעַבְדִּי׳, וּמֵת, לֹא יִנָּתְנוּ לְאַחַר מִיתָה. ׳תְּנוּ מָנֶה לְאִישׁ פְּלוֹנִי׳, וּמֵת, יִתְּנוּ לְאַחַר מִיתָה.

גְּמָרָא: כָּל אֲתַר אַתְּ אָמַר ׳תֵּן׳ כְּ׳הוֹלֵךְ׳, וְהָכָא אַתְּ אָמַר ׳תֵּן׳ כְּ׳זְכֵה׳! כְּנִי מַתְנִיתָא: ׳זְכֵה גֵּט זֶה לְאִשְׁתִּי׳, ׳זְכֵה שְׁטַר שִׁחְרוּר זֶה לְעַבְדִּי׳. לְשׁוֹן מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵּן: לְפִי שֶׁזְּכִין לוֹ לְאָדָם שֶׁלֹּא בְּפָנָיו, וְאֵין חָבִין לְאָדָם אֶלָּא בְּפָנָיו.

רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: חוֹבָה הוּא בֵּין לָזֶה בֵּין לָזֶה. וְרַבָּנִין אָמְרִין: זְכוּת הוּא לְעֶבֶד וְחוֹבָה הִיא לְאִשָּׁה. רַבִּי חִיָּה בַּר בָּא אָמַר: רַבִּי יוֹחָנָן בָּעֵי: הַגַּע עַצְמְךָ שֶׁהָיָה עַבְדּוֹ שֶׁל קָצִין, הֲרֵי חוֹבָה הוּא לְעֶבֶד! חַבְרַיָּא אָמְרֵי: רַבִּי יוֹחָנָן בָּעֵי: הַגַּע עַצְמְךָ שֶׁהָיְתָה אִשְׁתּוֹ שֶׁל מֵכִּי שְׁחִין, הֲרֵי זְכוּת הוּא לְאִשָּׁה! לֵית לָךְ אֶלָּא כַּהֲדָא: אִלּוּ הַמּוֹכֵר אֶת עַבְדּוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ, שֶׁמָּא אֵינוֹ מָכוּר?

[ח.]

וְהַמְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעְתָּהּ, שֶׁמָּא מְגֹרֶשֶׁת הִיא?

מִפְּנֵי שֶׁהוּא קִנְיָנוֹ. אָמַר רַבִּי אָבִין: קִנְיָנוֹ הוּא, אֶלָּא שֶׁהוּא פּוֹסְלוֹ מִן הַתְּרוּמָה.

הָאוֹמֵר: ׳טְבִי עַבְדִּי, עָשִׂיתִי בֶּן חוֹרִין׳, ׳עוֹשֶׂה אֲנִי אוֹתוֹ בֶּן חוֹרִין׳, ׳הֲרֵי זֶה בֶּן חוֹרִין׳ - זָכָה. רַבִּי אִינְיָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: וּבִלְבַד בִּשְׁטָר. ׳יֵעָשֶׂה בֶּן חוֹרִין׳ - רַבִּי אוֹמֵר: זָכָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לֹא זָכָה. ׳תְּנוּ שְׁטָר שִׁחְרוּר זֶה לְעַבְדִּי׳, וּמֵת, רַבִּי אוֹמֵר: לֹא זָכָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: זָכָה, כּוֹפִין אֶת הַיּוֹרְשִׁין לְקַיֵּם דִּבְרֵי הַמֵּת.

אָמַר רַבִּי זְעֵירָא: בְּסָתָם חֲלוּקִין. מָה אָנַן קַיְמִין? אִם בְּאוֹמֵר ׳שַׁחְרְרוּ׳ - אַף רַבִּי מוֹדֶה, אִם בְּאוֹמֵר ׳כִּתְבוּ וּתְנוּ׳ - אַף רַבָּנִין מוֹדוּ, אֶלָּא כֵּן אָנַן קַיְמִין: בְּאוֹמֵר ׳תְּנוּ׳. רַבִּי אוֹמֵר: הָאוֹמֵר ׳תְּנוּ׳ כְּאוֹמֵר ׳כִּתְבוּ וּתְנוּ׳. וְרַבָּנִין אָמְרִין: הָאוֹמֵר ׳תְּנוּ׳ כְּאוֹמֵר ׳שַׁחְרְרוּ׳.

הָאוֹמֵר יִנָּתְנוּ כָּל נְכָסָיו לִפְלוֹנִי, וְהוּא כֹּהֵן, וְהָיוּ שָׁם עֲבָדִים, אַף־עַל־פִּי שֶׁאָמַר ׳אִי אֶפְשִׁי בָּהֶן׳ - הֲרֵי אֵלּוּ אוֹכְלִין בִּתְרוּמָה. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מִכְּיוָן שֶׁאָמַר ׳אִי אֶפְשִׁי בָּהֶן׳ - זָכוּ בָּהֶן הַיּוֹרְשִׁין. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא: בְּסָתָם חֲלוּקִין. מָה אָנַן קַיְמִין? אִם מִשֶּׁקִּבֵּל עָלָיו מִשָּׁעָה רִאשׁוֹנָה, אַף רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מוֹדֶה.

[ח:]

אִם בְּשֶׁלֹּא קִבֵּל עָלָיו מִשָּׁעָה רִאשׁוֹנָה, אַף רַבָּנִין מוֹדוּ. אֶלָּא כֵּן אָנַן קַיְמִין: בְּסָתָם. רַבִּי אוֹמֵר: לֵית בַּר נָשׁ אָמַר ׳אִי אֶפְשִׁי׳, אֶלָּא מִכְּיוָן שֶׁקִּבֵּל עָלָיו. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מִכְּיוָן שֶׁאָמַר ׳אִי אֶפְשִׁי׳ הוֹכִיחַ סוֹפוֹ עַל תְּחִלָּתוֹ.

הָאוֹמֵר ׳תֵּן מָנֶה זֶה לְפִלוֹנִי שֶׁאֲנִי חַיָּב לוֹ׳, ׳הוֹלֵךְ מָנֶה זֶה לְפִלוֹנִי בִּפְקָדוֹן שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּיָדִי׳; אִם רָצָה לְהַחְזִיר, לֹא יַחְזִיר. וְחַיָּב הָאִישׁ בְּאַחֲרָיוּתוֹ, עַד שֶׁיְּקַבֵּל אוֹתוֹ הָאִישׁ אֶת שֶׁלּוֹ. אָמַר רַבִּי אִילָא: הַמַּעֲשֵׂר כְּחוֹב.

׳תֵּן מָנֶה זֶה לִפְלוֹנִי, ׳הוֹלֵךְ מָנֶה זֶה לִפְלוֹנִי, ׳תֵּן שְׁטָר מַתָּנָה זֶה לִפְלוֹנִי, ׳הוֹלֵךְ שְׁטָר מַתָּנָה זֶה לִפְלוֹנִי; אִם רָצָה לְהַחְזִיר, יַחְזִיר. הָלַךְ וּמָצְאוּ שֶׁמֵּת, יַחְזִיר לַמְשַׁלֵּחַ. וְאִם מֵת, יִתֵּן לְיוֹרְשָׁיו. ׳זְכֵה מָנֶה זֶה לִפְלוֹנִי, ׳קַבֵּל מָנֶה זֶה לִפְלוֹנִי, ׳זְכֵה שְׁטָר מַתָּנָה זֶה לִפְלוֹנִי, ׳קַבֵּל שְׁטָר מַתָּנָה זֶה לִפְלוֹנִי; אִם רָצָה לְהַחְזִיר, לֹא יַחְזִיר. הָלַךְ וּמָצְאוּ שֶׁמֵּת, יִתֵּן לְיוֹרְשָׁיו. וְאִם לְאַחַר מִיתָה זָכָה - יַחְזִיר לַמְשַׁלֵּחַ, שֶׁאֵין אָדָם זוֹכֶה בִּכְתָב לְאַחַר מִיתָה.

מִי שֶׁאָמַר ׳מָנֶה זֶה לִפְלוֹנִי, ׳טֹל מָנֶה זֶה לִפְלוֹנִי, ׳יְהֵא מָנֶה זֶה לִפְלוֹנִי בְּיָדְךָ׳; אִם רָצָה לְהַחְזִיר, לֹא יַחְזִיר. וְהָדִין זְכֵה לְחַבְרִיהּ, לָא יְכִיל חֲזוֹר בֵּיהּ.

דְּלְמָא: רַבִּי דּוֹסְתַאי בְּרַבִּי יַנַּאי וְרַבִּי יוֹסֵי בֶּן כִּפַּר נַחְתּוֹן מִגְּבֵי לְחַבְרָיָה תַּמָּן, וְאִיתְאֲמְרַת עֲלֵיהוֹן לִשָּׁן בִּישׁ, אֲתוֹן בָּעֵיי מִפְקָא מִנֵּיהּ, אָמְרִין לוֹן: ׳כְּבָר זְכִינַן׳. אָמְרִין לוֹן: ׳אֲנַן בָּעֵי תְּקִימִינּוּן טָבְאָת׳. אָמְרִין לוֹן: ׳שׁוֹמֵר חִנָּם אֲנַחְנוּ׳.

[ט.]

אַתּוֹן לְגַבֵּי רַבִּי דּוֹסְתַאי בְּרַבִּי יַנַּאי, אֲמַר לוֹן: ׳הֲהָנוּ כָלְהּ׳. נָסְבִין לְרַבִּי יוֹסֵי בֶּן כִּפַּר וּפַטְרוֹי וְאַפְקוּן מִנֵּיהּ[1]. כַּד סַלְקוּן לְהָכָא, אֲתָא לְגַבֵּי אֲבוּי, אֲמַר לֵהּ: ׳לֵית אַתְּ חָמֵי מָה עֲבַד לִי בְּרָךְ׳? אֲמַר לֵהּ: ׳מָה עֲבַד לָךְ׳? אֲמַר לֵהּ: ׳אִלּוּ אַשְׁוַויי עִמִּי לָא הֲוִון מַפְקִין מִנַּן כְּלוּם׳. אֲמַר לֵהּ: ׳מָה עֲבַדְתְּ כֵּן׳? אֲמַר לֵהּ: ׳רָאִיתִי אוֹתָן בֵּית דִּין שָׁוֶה, וְכוֹבְעֵיהֶן אַמָּה, וּמְדַבְּרִין מֵחֲצָיִם, וְיוֹסָה אָחִי כָּפוּת, וּרְצוּעָה עוֹלָה וְיוֹרֶדֶת, וַאֲמָרִית ׳שֶׁמָּא דּוֹסְתַאי אַחֵר יֵשׁ לְאַבָּא׳׳? אָמַר רַבִּי חַגַּי: הָדָא דְתֵימַר, בְּהוּא דְלָא יָכִיל מֵיקָמָה טָבְאוּת, בְּרַם הוּא דְיָכִיל מֵיקָמָת טָבְאוּת - מִיפַּק לוֹן מִן הָדָא וְיִטְלוֹן לְדִין.

דִּין דְּמָחַל שְׁטָר לְחַבְרִיהּ, רַבִּי חֲנַנְיָא וְרַבִּי מָנָא: חַד אָמַר: מְחַל. וְחָרָנָה אָמַר: לֹא מְחַל, עַד דְּמְסַר לֵהּ שְׁטָרָא.

׳תֵּן מָנֶה זֶה לִפְלוֹנִי, וּמֵת, אִם רָצוּ הַיּוֹרְשִׁין לְעַכֵּב - אֵינָן יְכוֹלִין. אֵין צָרִיךְ לוֹמַר בְּאוֹמֵר ׳זְכֵה לוֹ׳, בְּאוֹמֵר ׳הִתְקַבֵּל לוֹ׳. אָמַר רַבָּא בַּר מַמָּל: בִּשְׁכִיב מְרַע הִיא מַתְנִיתָא. אִם בִּשְׁכִיב מְרַע, בַּהֲדָא אֵין צָרִיךְ לוֹמַר ׳זְכֵה לוֹ׳ ׳הִתְקַבֵּל לוֹ׳?! אָמַר רַבִּי מָנָא: קַיְמִתְיהָ מִדַּאֲמַר רַבִּי בָּא בַּר רַב חוּנָא בְּשֵׁם רַב: עָשׂוּ דִּבְרֵי שְׁכִיב מְרַע כִּבְרִיא שֶׁכָּתַב וְנָתַן, וְהוּא שֶׁמֵּת מֵאוֹתוֹ חֹלִי, הָא אִם הִבְרִיא - לָא. אֵין צָרִיךְ לוֹמַר בְּאוֹמֵר ׳זְכֵה לוֹ׳, ׳הִתְקַבֵּל לוֹ׳.

׳תְּנוּ מָנֶה לְאִישׁ פְּלוֹנִי, וּמֵת, יִתְּנוּ לְאַחַר מִיתָה - רַבִּי אָבִין בְּשֵׁם רַבִּי בָּא בַּר מַמָּל: בִּשְׁכִיב מְרַע הִיא מַתְנִיתָא.

הַדָּרָן עָלָךְ פֶּרֶק הַמֵּבִיא קַמָּא

[1] הִכּוּהוּ וְלָקְחוּ מִמֶּנּוּ אֶת הַמָּעוֹת בְּכֹחַ

פֶּרֶק שֵׁנִי

הֲלָכָה א: מַתְנִיתִין: הַמֵּבִיא גֵּט מִמְּדִינַת הַיָּם, וְאָמַר ׳בְּפָנַי נִכְתַּב׳ אֲבָל לֹא ׳בְּפָנַי נֶחְתַּם׳, ׳בְּפָנַי נֶחְתַּם׳ אֲבָל לֹא ׳בְּפָנַי נִכְתַּב׳, ׳בְּפָנַי נִכְתַּב כֻּלּוֹ וּבְפָנַי נֶחְתַּם חֶצְיוֹ׳, ׳בְּפָנַי נִכְתַּב חֶצְיוֹ וּבְפָנַי נֶחְתַּם כֻּלּוֹ׳ – פָּסוּל. אֶחָד אוֹמֵר ׳בְּפָנַי נִכְתַּב׳ וְאֶחָד אוֹמֵר ׳בְּפָנַי נֶחְתַּם׳ – פָּסוּל. שְׁנַיִם אוֹמְרִין ׳בְּפָנֵינוּ נִכְתַּב׳ וְאֶחָד אוֹמֵר ׳בְּפָנַי נֶחְתַּם׳ – פָּסוּל. וְרַבִּי יְהוּדָה מַכְשִׁיר. אֶחָד אוֹמֵר ׳בְּפָנַי נִכְתַּב׳ וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים ׳בְּפָנֵינוּ נֶחְתַּם׳ – כָּשֵׁר.

גְּמָרָא: נִיחָא ׳בְּפָנַי נִכְתַּב׳ אֲבָל לֹא ׳בְּפָנַי נֶחְתַּם׳, ׳בְּפָנַי נֶחְתַּם אֲבָל לֹא ׳בְּפָנַי נִכְתַּב׳? כְּלוּם קִיּוּמוֹ שֶׁל גֵּט אֶלָּא בְּחוֹתְמָיו!

[ט:]

אֶלָּא כְּרַבִּי יוּדָה, דְּרַבִּי יוּדָה פּוֹסֵל בְּטוֹפְסִין. וּדְרַבִּי יְהוּדָה בְּחוּצָה לָאָרֶץ בִּמְגֹרֶשׁ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְיֵשׁ טוֹפְסֵי גִּטִּין בְּחוּצָה לָאָרֶץ בִּמְגֹרֶשׁ בְּחוּצָה לָאָרֶץ? עַד שֶׁיֵּדַע שֶׁהוּא גֵּט אִשָּׁה, עַד שֶׁיֵּדַע שֶׁהוּא נַעֲשָׂה שָׁלִיחַ, וְלֹא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא גֵּט אִשָּׁה, עַד שֶׁיִּכְתֹּב כֻּלּוֹ בְּפָנָיו עַד שֶׁיִּתְחַתֵּם כֻּלּוֹ בְּפָנָיו.

תָּנֵי רַבִּי חָנִין: אִם הָיָה נִכְנָס וְיוֹצֵא, מֻתָּר. רַבִּי יוֹסֵי בָּעֵי: אָמַר ׳בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם׳, אֶלָּא נִתְיַחֵד בִּרְשׁוּת הַבְּעָלִים בֵּין כְּתִיבָה לַחֲתִימָה? נִשְׁמְעִנַּהּ מִן הָדָא: **אֶחָד אוֹמֵר ׳בְּפָנַי נִכְתַּב׳ וְאֶחָד אוֹמֵר ׳בְּפָנַי נֶחְתַּם׳ פָּסוּל** – מִפְּנֵי שֶׁאֶחָד אוֹמֵר ׳בְּפָנַי נִכְתַּב׳ וְאֶחָד אוֹמֵר ׳בְּפָנַי נֶחְתַּם׳, אֲבָל אִם אָמַר ׳בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם׳, אֶלָּא שֶׁנִּתְיַחֵד בִּרְשׁוּת הַבְּעָלִים בֵּין כְּתִיבָה לַחֲתִימָה – כָּשֵׁר.

רַב חִסְדָּא בָּעֵי: חֶצְיוֹ מִתְקָנָה, וְחֶצְיוֹ מִדְּבַר תּוֹרָה? רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי אָבִין: בָּעֵי: אָמַר ׳בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם בְּעֵד אֶחָד׳, וּשְׁנַיִם מְעִידִין עַל חֲתִימַת הָעֵד הַשֵּׁנִי? אָמַר רַבִּי אַמִּי: בַּבְלָיָא!

[י.]

אֵין כָּשֵׁר אֶלָּא זֶה! רַבִּי אַבָּא לֹא אָמַר כֵּן, אֶלָּא: אָמַר ׳בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נִתְחַתֵּם בְּעֵד אֶחָד, וַאֲנִי הוּא הָעֵד הַשֵּׁנִי׳. נַעֲשָׂה כְּנוֹגֵעַ בְּעֵדוּתוֹ. הָיָה מְחֻתָּם בְּאַרְבָּעָה, וְאָמַר ׳בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נִתְחַתֵּם בִּשְׁנֵי עֵדִים אֵלּוּ, תִּרֵין חוֹרָנָא לֵינָא יָדַע מַה עִסְקֵיהוֹן׳ – תִּפְלוּגְתָּא דְּרַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, דְּאִתְפַּלְגוּן: אָמַר לַעֲשָׂרָה ׳חִתְמוּ בְּגֵט׳, וְהוּחְתְּמוּ מִקְצָתָן הַיּוֹם וּמִקְצָתָן לְמָחָר. רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: כָּשֵׁר, וְהַשְׁאָר עַל תְּנַאי. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: פָּסוּל עַד שֶׁיַּחְתְּמוּ בּוֹ בַּיּוֹם.

אָמַר רַבִּי אַמִּי: מַה פְּלִיגִין? בְּיוֹצֵא מִתַּחַת יָדוֹ, אֲבָל בְּיוֹצֵא מִתַּחַת יְדֵי אֶחָד, אַף רַבָּנִין מוֹדוֹי שֶׁהוּא כָּשֵׁר. רַבִּי חֲנַנְיָה בְּשֵׁם רַבִּי זְעֵירָא: מַה פְּלִיגִין? בְּיוֹצֵא מִתַּחַת יְדֵי אֶחָד, אֲבָל בְּיוֹצֵא מִתַּחַת יָדוֹ אַף רַבִּי יְהוּדָה מוֹדֶה שֶׁהוּא פָּסוּל. מְתִיב רַבִּי זְעֵירָא לְרַבִּי אַמִּי: אִם בְּיוֹצֵא מִתַּחַת יָדוֹ רַבִּי יוּדָה מַכְשִׁיר, אֲפִלּוּ בְּקַמַּיְתָא.

[י:]

אַיְתִי רַבִּי אַמִּי לְרַבִּי יוֹנָה חָמוּי, וּתְנָה לֵהּ: אֶחָד אוֹמֵר ׳בְּפָנַי נִכְתַּב׳ וְאֶחָד אוֹמֵר ׳בְּפָנַי נֶחְתַּם׳ - פָּסוּל. רַבִּי יוּדָן מַכְשִׁיר. אָמַר רַבִּי אָבִין: לְשֶׁם מַתְנִיתָא מְסַיְּעָא לְרַבִּי זְעֵירָא: ׳בָּזֶה רַבִּי יוּדָן מַכְשִׁיר׳.

וְקַשְׁיָא עַל דְּרַבִּי זְעֵירָא: אִם בְּיוֹצֵא מִתַּחַת יְדֵי אֶחָד, כַּהֲדָא לֹא עָשׂוּ אוֹתוֹ כִּשְׁנַיִם? אֵימָתַי עָשׂוּ אוֹתוֹ כִּשְׁנַיִם? בִּזְמַן שֶׁהוּא מֵעִיד עַל הַכְּתִיבָה וְעַל הַחֲתִימָה.

רַבִּי יַסָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: וּבְיוֹצֵא מִתַּחַת יָדוֹ. וַהֲוָה רַבִּי זְעֵירָא מְסַתֵּכֵל בֵּיהּ. אֲמַר לֵהּ: לְמָה אַתְּ מְסַתֵּכֵל בִּי? וַאֲפִלּוּ יוֹצֵא מִתַּחַת יְדֵי אֶחָד. אָתְיָא דְרַבִּי יַסָּא כְּרַבִּי אַמִּי. עַד לָא יַחֲזוֹר בֵּיהּ? אָמַר רַבִּי מָנָא: אֲפִלּוּ מִן דַּחֲזַר בֵּיהּ אָתְיָא הִיא, שְׁנָיָה הִיא כְּתִיבָה בִּשְׁנַיִם וַחֲתִימָה בִּשְׁנַיִם. חֲתִימָה בִּשְׁנַיִם כֹּחָהּ מְיֻפֶּה, וּכְתִיבָה בִּשְׁנַיִם אֵין כֹּחָהּ מְיֻפֶּה.

הֲלָכָה ב: מַתְנִיתִין: נִכְתַּב בַּיּוֹם וְנֶחְתַּם בַּיּוֹם, בַּלַּיְלָה וְנֶחְתַּם בַּלַּיְלָה, בַּלַּיְלָה וְנֶחְתַּם בַּיּוֹם - כָּשֵׁר. בַּיּוֹם וְנֶחְתַּם בַּלַּיְלָה - פָּסוּל. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מַכְשִׁיר. שֶׁהָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כָּל גִּטִּין, שֶׁנִּכְתְּבוּ בַּיּוֹם וְנֶחְתְּמוּ בַּלַּיְלָה - פְּסוּלִין, חוּץ מִגִּטֵּי נָשִׁים.

[יא.]

גְּמָרָא: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: פָּסוּל, מִפְּנֵי אֲכִילַת פֵּרוֹת. אֲמַר לֵהּ רֵישׁ לָקִישׁ: מֵעַתָּה תָּחוּשׁ לְגִטִּין הַבָּאִין מִמְּדִינַת הַיָּם שֶׁמָּא נִכְתְּבוּ בַּיּוֹם וְנֶחְתְּמוּ בַּלַּיְלָה! אֲמַר לֵהּ: זֶה זִיּוּפוֹ מְתוֹכוֹ, וְזֶה זִיּוּפוֹ מִדָּבָר אַחֵר.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לָא אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן אֶלָּא בַּלַּיְלָה, אֲבָל לְמָחָר אוֹף רַבִּי שִׁמְעוֹן מוֹדֶה. רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: לָא שָׁנְיָא, הוּא לַיְלָה הוּא לְמָחָר, הוּא לְאַחַר כַּמָּה. הַיְדֵּן הוּא ׳לְמָחָר׳? רַבִּי חֲנַנְיָה וְרַבִּי מָנָא, חַד אָמַר: לְמָחָר. וְחָרָנָא אָמַר: מִחָּרָא דִּמְחָר[n].

וְקַשְׁיָא דְרַבִּי יוֹחָנָן: לָא כֵן אָמַר רַבִּי בָּא בְּשֵׁם רַבִּי זְעֵירָא: אָתְיָא דְרַבִּי שִׁמְעוֹן כְּרַבִּי אֶלְעָזָר, כְּמָה דְרַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר: אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵין עָלָיו עֵדִים כָּשֵׁר, כֵּן רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵין עָלָיו עֵדִים כָּשֵׁר! אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל אָחוֹי דְּרַבִּי בֶּרֶכְיָה: כָּאן בִּרוֹצָה לְחַתְּמוֹ, וְכָאן בְּשֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְחַתְּמוֹ. אָמַר לַעֲשָׂרָה ׳חִתְּמוּ בְּגֵט זֶה׳, וְחָתְמוּ מִקְצָתָן הַיּוֹם וּלְמָחָר מִקְצָתָן. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: כָּשֵׁר, וְהַשְׁאָר עַל תְּנַאי. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: פָּסוּל, עַד שֶׁיַּחְתְּמוּ כֻּלָּן בּוֹ בַּיּוֹם. רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁאָמַר לַעֲשָׂרָה ׳חִתְּמוּ בְּגֵט׳, וְחָתְמוּ מִקְצָתָן הַיּוֹם וּמִקְצָתָן לְמָחָר. אַתָּא עוּבְדָא קֳמֵי רַבָּנִין, וְכִשְׁרוּן, וְחַשּׁוּן. הֲדָא מְסַיְּעָא לְרַבִּי יוֹחָנָן מִן דְּרַבָּנִין, וּפְלִיגָא עֲלוֹי מִן דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. הֲדָא מְסַיְּעָא לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ מִן דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, וּפְלִיגָא עֲלוֹי מִן דְּרַבָּנִין.

[יא:]

הֲלָכָה ג: מַתְנִיתִין: בַּכֹּל כּוֹתְבִין: בִּדְיוֹ, בְּסִקְרָא, בְּקוֹמוֹס, וּבְקַלְקַנְתּוֹס, וּבְכָל דָּבָר שֶׁהוּא רוֹשֶׁם. אֵין כּוֹתְבִין לֹא בְּמַשְׁקִין, וְלֹא בְּמֵי פֵּרוֹת, וְלֹא בְּכָל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁל קַיָּמָא. עַל הַכֹּל כּוֹתְבִין: עַל הֶעָלֶה שֶׁל זַיִת, וְעַל הַקֶּרֶן שֶׁל פָּרָה, וְנוֹתְנִין לָהּ אֶת

[n] לְמָחָר שֶׁאַחֲרֵי מָחָר, דְּהַיְנוּ שְׁנֵי יָמִים לְאַחַר כְּתִיבַת הַגֵּט

הַפָּרָה; וְעַל הַיָּד שֶׁל עֶבֶד, וְנוֹתְנִין לָהּ אֶת הָעֶבֶד. רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: אֵין כּוֹתְבִין לֹא עַל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים, אַף לֹא עַל הָאָכְלִין.

גְּמָרָא: "וְכָתַב" (דְּבָרִים כד, א) - לֹא חֹקֶק, "וְכָתַב" - לֹא מַטִּיף. "וְכָתַב" - לֹא הַשּׁוֹפֵךְ.

׳וְכָתַב, לֹא חֹקֶק׳ - אִית תַּנֵּי תָּנֵי: אֲפִלּוּ חֹקֶק! אָמַר רַב חִסְדָּא: מַאן דְּאָמַר לֹא חֹקֶק - בְּבוֹלֵט מְקוֹם הַכְּתָב, כְּגוֹן הָדֵין דִּינָרָא. מַאן דְּאָמַר אֲפִלּוּ חֹקֶק - כְּגוֹן הָדֵין פִּינְקָסָא.

׳וְכָתַב, לֹא הַמַּטִּיף׳ - רַבִּי יוּדָן בַּר שָׁלוֹם וְרַבִּי מַתַּנְיָה, חַד אָמַר: שֶׁלֹּא עֵרֵב אֶת הַנְּקֻדּוֹת. וְחָרָנָה אָמַר: אֲפִלּוּ עֵרֵב אֶת הַנְּקֻדּוֹת.

׳וְכָתַב, לֹא הַשּׁוֹפֵךְ׳ - אָמַר רַבִּי חִיָּה בַּר בָּא: אִלֵּין בְּנֵי מַדְנָחָא עֲרִימִין סַגִּין, וְכַד חַד מִנְּהוֹן בָּעֵי מִשְׁלְחָא כְּתָב מִסְטִירִין[ט] לְחַבְרֵיהּ, הוּא כָּתַב בְּמֵי מִילִין, וְהַדּ דִּמְקַבֵּל כְּתָבֵיהּ, שָׁפִיךְ דְּיוֹ שֶׁאֵין בּוֹ עָפָץ וְהוּא קוֹלֵט מְקוֹם הַכְּתָב.

עָשָׂה כֵּן בְּשַׁבָּת, מַהוּ? תַּמָּן תְּנִינַן: כָּתַב עַל גַּבֵּי כְּתָב, פָּטוּר. רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ דְּאָמְרִי תַּרְוַיְהוּ: וְהוּא שֶׁכָּתַב דְּיוֹ עַל גַּבֵּי דְיוֹ, וְסִקְרָא עַל גַּבֵּי סִקְרָא, אֲבָל אִם כָּתַב דְּיוֹ עַל גַּבֵּי סִקְרָא, וְסִקְרָא עַל גַּבֵּי דְיוֹ - חַיָּב. רַבִּי יִצְחָק בַּר מִשַּׁרְשְׁיָה בְּשֵׁם רַבָּנִין דְּתַמָּן: חַיָּב שְׁתַּיִם, מְשׁוּם מוֹחֵק וּמְשׁוּם כּוֹתֵב.

עֵדִים שֶׁאֵינָן יוֹדְעִין לַחְתּוֹם, רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: רוֹשֵׁם לִפְנֵיהֶן בִּדְיוֹ וְהֵן חוֹתְמִין בְּסִקְרָא, בְּסִקְרָא וְהֵן חוֹתְמִין בִּדְיוֹ. אָמַר לֵהּ רַבִּי יוֹחָנָן: מִפְּנֵי שֶׁאָנוּ עוֹסְקִין בְּהִלְכוֹת שַׁבָּת, אָנוּ מַתִּירִין אֶת אֵשֶׁת אִישׁ?! אֶלָּא מֵבִיא נְיָר חָלָק, וּמְקָרֵעַ לִפְנֵיהֶן, וְחוֹתְמִין. וְלֹא כְתָב יָדוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן הוּא?! אֶלָּא מַרְחִיב לִפְנֵיהֶן אֶת הַקֶּרַע.

רַבִּי מָנָא בָּעֵי: וּלְמָה לֵינַן אָמְרִין: רוֹשֵׁם לִפְנֵיהֶן בְּמַיִם?

[ט] דִּבֵּר סֵתֶר

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת בְּרָכוֹת פֶּרֶק חֲמִישִׁי

א. לֹא יֹאכַל אָדָם עֵרֶב שַׁבָּת מִן הַמִּנְחָה וּלְמַעְלָה, כְּדֵי שֶׁיִּכָּנֵס לְשַׁבָּת בְּתַאֲוָה; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אָדָם אוֹכֵל וְהוֹלֵךְ עַד שֶׁתֶּחֱשַׁךְ. מַפְסִיקִין לַשַּׁבָּתוֹת; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֵין מַפְסִיקִין:

ב. מַעֲשֶׂה בְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, וְרַבִּי יְהוּדָה, וְרַבִּי יוֹסֵי, שֶׁהָיוּ מְסֻבִּין בְּעֲפוּ, וְקִדַּשׁ עֲלֵיהֶם הַיּוֹם. אָמַר לוֹ רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל לְרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי: רְצוֹנְךָ וְנַפְסִיק לַשַּׁבָּת? אָמַר לוֹ: ׳בְּכָל יוֹם אַתָּה מְחַבֵּב דְּבָרַי בִּפְנֵי יְהוּדָה, עַכְשָׁו אַתָּה מְחַבֵּב דִּבְרֵי יְהוּדָה בְּפָנַי; (אֶסְתֵּר ז, ח): ״הַגַּם לְכְבוֹשׁ אֶת הַמַּלְכָּה עִמִּי בַּבָּיִת״?!׳ אָמַר לוֹ: ׳אִם כֵּן, לֹא נִפְסֹק, שֶׁמָּא תִּקָּבַע הֲלָכָה לְדוֹרוֹת׳. אָמְרוּ: לֹא זָזוּ מִשָּׁם, עַד שֶׁקָּבְעוּ הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי:

ג. הָיוּ מְסֻבִּין, וְקִדַּשׁ עֲלֵיהֶם הַיּוֹם – עוֹקְרִין וּמְבִיאִין כּוֹס שֶׁל יַיִן, וְאוֹמְרִין עָלָיו קִדֻּשַׁת הַיּוֹם; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אוֹכֵל וְהוֹלֵךְ עַד שֶׁתֶּחֱשַׁךְ:

ד. גָּמְרוּ מָזְגוּ לוֹ כּוֹס רִאשׁוֹן – מְבָרֵךְ עָלָיו בְּרַכַּת הַמָּזוֹן, וּמַזְכִּיר שֶׁל שַׁבָּת בִּבְרַכַּת הַמָּזוֹן. וּבַשֵּׁנִי – אוֹמֵר עָלָיו קִדֻּשַׁת הַיּוֹם:

ה. כֵּיצַד סֵדֶר הַהַסֵּבָה? בִּזְמַן שֶׁהֵן שְׁתֵּי מִטּוֹת, גְּדוֹל – מֵיסֵב בְּרֹאשׁ שֶׁל רִאשׁוֹנָה. וְשֵׁנִי לוֹ – לְמַטָּה הֵימֶנּוּ. וּבִזְמַן שֶׁהֵן שָׁלֹשׁ מִטּוֹת, גְּדוֹל – מֵסֵב בָּאֶמְצָעִית. שֵׁנִי לוֹ – לְמַעְלָה הֵימֶנּוּ. שְׁלִישִׁי לוֹ – לְמַטָּה הֵימֶנּוּ. כָּךְ הָיוּ מְסַדְּרִין וְהוֹלְכִין:

ו. כֵּיצַד סֵדֶר נְטִילָה? עַד חֲמִשָּׁה – מַתְחִילִין מִן הַגָּדוֹל. מֵחֲמִשָּׁה וָאֵילָךְ – מַתְחִילִין מִן הַקָּטָן, עַד שֶׁמַּגִּיעַ לַחֲמִשָּׁה, וְחוֹזֵר וּמַתְחִיל מִן הַגָּדוֹל. וּלְמָקוֹם שֶׁמַּיִם אַחֲרוֹנִים חוֹזְרִין – שָׁם בְּרָכָה חוֹזֶרֶת:

ז. סֵדֶר לְמִזִּיגַת הַכּוֹס: בְּתוֹךְ הַמָּזוֹן – מַתְחִיל מִן הַגָּדוֹל. אַחַר הַמָּזוֹן – מַתְחִילִין

הַשָּׁלֵם

מִן הַמְבָרֵךְ. רָצָה לַחֲלֹק כָּבוֹד לְרַבּוֹ, אוֹ לְמִי שֶׁגָּדוֹל מִמֶּנּוּ – הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ:

ח. שְׁנַיִם – מַמְתִּינִין זֶה אֶת זֶה בַּקְּעָרָה. שְׁלֹשָׁה – אֵין מַמְתִּינִין. הַמְבָרֵךְ – פּוֹשֵׁט יָדוֹ רִאשׁוֹן. רָצָה לַחֲלֹק כָּבוֹד לְרַבּוֹ, אוֹ לְמִי שֶׁגָּדוֹל מִמֶּנּוּ – הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ:

ט. לֹא יִשֹּׁךְ אָדָם מִן הַפְּרוֹסָה וְיַחֲזִירֶנָּה בַּקְּעָרָה, מִפְּנֵי סַכָּנַת נְפָשׁוֹת:

י. לֹא יִשְׁתֶּה אָדָם מִן הַכּוֹס וְיִתְּנֶנּוּ לַחֲבֵרוֹ, לְפִי שֶׁאֵין דַּעַת הַבְּרִיּוֹת שָׁווֹת:

יא. אֶחָד מְשַׁמֵּשׁ אֶת הַשְּׁנַיִם – הֲרֵי זֶה אוֹכֵל עִמָּהֶן. שְׁלֹשָׁה – אֵינוֹ אוֹכֵל עִמָּהֶן עַד שֶׁיִּתְּנוּ לוֹ רְשׁוּת:

יב. בָּא לָהֶם מְתִיקָה בְּתוֹךְ הַמָּזוֹן – מְבָרֵךְ עַל הַמָּזוֹן וּפוֹטֵר אֶת הַמְתִיקָה:

יג. רַבִּי מוֹנָא אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה: פַּת הַבָּאָה בְּכִסְנִין אַחַר הַמָּזוֹן – טְעוּנָה בְּרָכָה לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ:

יד. מַיִם רִאשׁוֹנִים – רְשׁוּת. אַחֲרוֹנִים – חוֹבָה. מַיִם רִאשׁוֹנִים – מַפְסִיק. אַחֲרוֹנִים – אֵינוֹ מַפְסִיק:

טו. הַכֹּל חַיָּבִין בִּבְרִכַּת הַמָּזוֹן, כֹּהֲנִים לְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים, וְגֵרִים וַעֲבָדִים מְשֻׁחְרָרִין, חֲלָלִין וּמַמְזֵרִין, נְתִינִין, סְרִיס אָדָם, סְרִיס חַמָּה, פְּצוּעַ דַּכָּא וּכְרוּת שָׁפְכָה – כֻּלָּן חַיָּבִין, וּמוֹצִיאִין אֶת הָרַבִּים יְדֵי חוֹבָתָן. טוּמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס – חַיָּבִין, וְאֵין מוֹצִיאִין אֶת הָרַבִּים יְדֵי חוֹבָתָן:

טז. אַנְדְּרוֹגִינוֹס – מוֹצִיא אֶת מִינוֹ, וְאֵינוֹ מוֹצִיא שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ. טוּמְטוּם – אֵינוֹ מוֹצִיא, לֹא אֶת מִינוֹ וְלֹא אֶת שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ:

יז. מִי שֶׁחֶצְיוֹ עֶבֶד וְחֶצְיוֹ בֶּן חוֹרִין – אֵינוֹ מוֹצִיא, לֹא אֶת מִינוֹ וְלֹא אֶת שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ:

יח. נָשִׁים וַעֲבָדִים וּקְטַנִּים – פְּטוּרִין, וְאֵין מוֹצִיאִין אֶת הָרַבִּים יְדֵי חוֹבָתָן. בְּאֻמָּת

תּוֹסֶפְתָּא

הַשָּׁלֵם

אָמְרוּ: אִשָּׁה - מְבָרֶכֶת לְבַעְלָהּ. וּבֵן - מְבָרֵךְ לְאָבִיו. עֶבֶד - לְרַבּוֹ:

יט. קָטָן שֶׁהֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת - מְזַמְּנִים עָלָיו. וְשֶׁלֹּא הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת, שֶׁיָּכוֹל לֶאֱכֹל כַּזַּיִת - מְזַמְּנִין עָלָיו, וְשֶׁאֵין יָכוֹל לֶאֱכוֹל כַּזַּיִת - אֵין מְזַמְּנִין עָלָיו. וְאֵין מְדַקְדְּקִין בְּקָטָן:

כ. בֵּין שֶׁאָמַר: 'נְבָרֵךְ' בֵּין שֶׁאָמַר: 'בָּרְכוּ' - אֵין תּוֹפְסִין אוֹתוֹ עַל כָּךְ. הַנַּקְדָנִין - תּוֹפְסִין אוֹתוֹ עַל כָּךְ. בְּעֶשְׂרִים - נֶחְלְקוּ, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהֵא בָּהֶן אֶחָד שֶׁמַּפְטִירִין אוֹתוֹ מִן הַזְּמוּן:

כא. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: עָלוּ וְהֵסֵבּוּ, אֲפִלּוּ לֹא טָבַל עִמָּהֶם אֶלָּא בְּצִיר - מְזַמְּנִין עָלָיו:

כב. עוֹבֵד כּוֹכָבִים הַמְבָרֵךְ בַּשֵּׁם - עוֹנִין אַחֲרָיו אָמֵן. כּוּתִי הַמְבָרֵךְ בַּשֵּׁם - אֵין עוֹנִין אַחֲרָיו אָמֵן, עַד שֶׁיִּשְׁמַע אֶת הַבְּרָכָה כֻּלָּהּ:

כג. הָיָה מַקְרִיב זְבָחִים בִּירוּשָׁלַיִם, אוֹמֵר: 'בָּרוּךְ שֶׁהִגִּיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה'. כְּשֶׁהוּא מַקְרִיבָם, אוֹמֵר: 'בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַקְרִיב זְבָחִים'. כְּשֶׁהוּא אוֹכְלָם, אוֹמֵר: 'בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לֶאֱכֹל זְבָחִים':

כד. עֲשָׂרָה שֶׁהָיוּ אוֹכְלִין, אַף עַל פִּי שֶׁכֻּלָּן אוֹכְלִין מִכְּבָר אֶחָד - כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ. יָשְׁבוּ לֶאֱכֹל, אַף עַל פִּי שֶׁכֻּלָּן אֶחָד וְאֶחָד אוֹכֵל מִכְּבָר - אֶחָד מְבָרֵךְ לְכֻלָּן:

כה. פּוֹעֲלִין שֶׁהָיוּ עוֹשִׁין מְלָאכָה אֵצֶל בַּעַל הַבַּיִת - הֲרֵי אֵלּוּ מְבָרְכִין לְאַחֲרֵיהָ שְׁתַּיִם. כֵּיצַד? מְבָרֵךְ בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה כְּתִקָּנָהּ, כּוֹלֵל שְׁנֵיהֶם שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם בְּשֶׁל אֶרֶץ, וְחוֹתֵם בְּשֶׁל אֶרֶץ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּעוֹשִׁין בִּשְׂכָרָן. אֲבָל אִם הָיוּ עוֹשִׁין עִמּוֹ בַּסְּעוּדָה, אוֹ שֶׁהָיָה בַּעַל הַבַּיִת מֵיסֵב עִמָּהֶם - הֲרֵי אֵלּוּ מְבָרְכִין כְּתִקָּנָן. אַרְבָּעָה דְּבָרִים שֶׁבֵּין בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל בַּסְּעוּדָה, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם וְאַחַר כָּךְ מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן, שֶׁהַיּוֹם גּוֹרֵם לַיַּיִן שֶׁיָּבֹא, וּכְבָר קָדַשׁ הַיּוֹם וַעֲדַיִן לֹא בָּא. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן וְאַחַר כָּךְ מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם, שֶׁהַיַּיִן גּוֹרֵם לַקִּדֻּשָׁה שֶׁתֹּאמַר. דָּבָר אַחֵר: בִּרְכַּת הַיַּיִן - תְּדִיר, וּבִרְכַּת הַיּוֹם - אֵינוֹ תָּדִיר, תָּדִיר וְשֶׁאֵינוֹ תָּדִיר - תָּדִיר קוֹדֵם. וַהֲלָכָה כְּבֵית הִלֵּל:

כו. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: נוֹטְלִין לַיָּדַיִם וְאַחַר כָּךְ מוֹזְגִין אֶת הַכּוֹס. שֶׁאִם אַתָּה אוֹמֵר מוֹזְגִין תְּחִלָּה אֶת הַכּוֹס, שֶׁמָּא נִטְמְאוּ מַשְׁקִין שֶׁבַּאֲחוֹרֵי הַכּוֹס מֵחֲמַת יָדָיו, וְיַחְזְרוּ וְיִטַּמְּאוּ אֶת הַכּוֹס. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: אֲחוֹרֵי הַכּוֹס לְעוֹלָם טְמֵאִין. דָּבָר אַחֵר: אֵין נִטְילַת יָדַיִם אֶלָּא סָמוּךְ לַסְּעוּדָה:

כז. מוֹזְגִין אֶת הַכּוֹס וְאַחַר כָּךְ נוֹטְלִין לַיָּדַיִם. שֶׁאִם אַתָּה אוֹמֵר נוֹטְלִין תְּחִלָּה, שֶׁמָּא יִטַּמְּאוּ מַשְׁקִין שֶׁל יָדַיִם מֵחֲמַת הַכּוֹס, וְיַחְזְרוּ וְיִטַּמְּאוּ אֶת הַיָּדַיִם. אֶלָּא מוֹזְגִין אֶת הַכּוֹס וְאַחַר כָּךְ נוֹטְלִין לַיָּדַיִם:

כח. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מְקַנֵּחַ יָדוֹ בַּמַּפָּה וּמַנִּיחָהּ עַל הַשֻּׁלְחָן. שֶׁאִם אַתָּה אוֹמֵר עַל הַכֶּסֶת, שֶׁמָּא נִטְמְאוּ מַשְׁקִין שֶׁבַּמַּפָּה מֵחֲמַת הַכֶּסֶת, וְיַחְזְרוּ וְיִטַּמְּאוּ אֶת הַיָּדַיִם. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: סָפֵק מַשְׁקִים לַיָּדַיִם - טָהוֹר. דָּבָר אַחֵר: אֵין נִטְילָה לְחֻלִּין מִן הַתּוֹרָה, אֶלָּא מְקַנֵּחַ יָדוֹ בַּמַּפָּה וּמַנִּיחָהּ עַל הַכֶּסֶת, שֶׁאִם אַתָּה אוֹמֵר עַל הַשֻּׁלְחָן, שֶׁמָּא יִטַּמְּאוּ מַשְׁקִין שֶׁבַּמַּפָּה מֵחֲמַת הַשֻּׁלְחָן, וְיַחְזְרוּ וְיִטַּמְּאוּ אֶת הָאוֹכְלִין:

כט. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מְכַבְּדִין אֶת הַבַּיִת מִפְּנֵי אֲבוּד אוֹכְלִין, וְאַחַר כָּךְ נוֹטְלִין לַיָּדַיִם. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: הָיָה שַׁמָּשׁ תַּלְמִיד חָכָם וּמְלַקֵּט פֵּרוּרִין שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן כַּזַּיִת - נוֹטְלִין לַיָּדַיִם, וְאַחַר כָּךְ מְכַבְּדִין אֶת הַבַּיִת:

ל. הֵבִיאוּ לְפָנָיו שֶׁמֶן וְיַיִן - בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: כּוֹס יַיִן - בִּשְׂמֹאלוֹ. וְשֶׁמֶן עָרֵב - בִּימִינוֹ. מְבָרֵךְ עַל הַשֶּׁמֶן, וְאַחַר כָּךְ מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: אוֹחֵז הַיַּיִן - בִּימִינוֹ. וְהַשֶּׁמֶן - בִּשְׂמֹאלוֹ. מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן

תּוֹסֶפְתָּא

וְשׁוֹתֵהוּ, וְחוֹזֵר וּמְבָרֵךְ עַל הַשֶּׁמֶן וְטוֹחֶה בְּרֹאשׁ הַשַּׁמָּשׁ. אִם הָיָה שַׁמָּשׁ תַּלְמִיד חָכָם - טָחוֹ בַּכֹּתֶל, לְפִי שֶׁאֵין שֶׁבַח לְתַלְמִיד חָכָם שֶׁיֵּצֵא לַשּׁוּק כְּשֶׁהוּא מְבֻשָּׁם:

לא. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: לֹא נֶחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל עַל בִּרְכַּת הַמָּזוֹן שֶׁבַּתְּחִלָּה, וְעַל הַבְּדָלָה שֶׁבַּסּוֹף. וְעַל מַה נֶּחְלְקוּ? עַל הַמָּאוֹר וְעַל הַבְּשָׂמִים, שֶׁבֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: עַל הַמָּאוֹר וְאַחַר כָּךְ הַבְּשָׂמִים. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: בְּשָׂמִים וְאַחַר כָּךְ מָאוֹר:

לב. הַנּוֹתֵן לְבֵיתוֹ בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת - מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן וְעַל הַמָּאוֹר וְעַל הַבְּשָׂמִים, וְאַחַר כָּךְ אוֹמֵר הַבְדָּלָה. וְאִם אֵין לוֹ אֶלָּא כּוֹס אֶחָד - מַנִּיחוֹ אַחַר הַמָּזוֹן וּמְשַׁלְשְׁלָן כֻּלָּן לְאַחֲרָיו. וְאוֹמֵר הַבְדָּלָה: בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, וּבְמוֹצָאֵי יוֹם טוֹב, וּבְמוֹצָאֵי יוֹם הַכִּפּוּרִים, וּבְמוֹצָאֵי שַׁבָּת לְיוֹם טוֹב, וּבְמוֹצָאֵי יוֹם טוֹב לְחֻלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד. הָרָגִיל - אוֹמֵר הַבְדָּלוֹת הַרְבֵּה. וְשֶׁאֵינוֹ רָגִיל - אוֹמֵר אַחַת אוֹ שְׁתַּיִם:

לג. בֵּית הַמִּדְרָשׁ, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֶחָד מְבָרֵךְ לְכֻלָּן. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ:

לד. הָיָה לוֹ נֵר טָמוּן בְּחֵיקוֹ אוֹ בְּפִנָּס, אוֹ שֶׁרָאָה אֶת הַשַּׁלְהֶבֶת וְלֹא נִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָהּ, אוֹ נִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָהּ וְלֹא רָאָה הַשַּׁלְהֶבֶת - אֵינוֹ מְבָרֵךְ עָלֶיהָ עַד שֶׁיִּרְאֶה אֶת הַשַּׁלְהֶבֶת וּמִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָהּ:

לה. עֶשֶׂשִׁית שֶׁלֹּא כָּבְתָה - מְבָרֵךְ עָלֶיהָ. נֵר שֶׁל נָכְרִי - אֵינוֹ מְבָרֵךְ עָלֶיהָ. יִשְׂרָאֵל שֶׁהִדְלִיק מִנָּכְרִי, וְנָכְרִי שֶׁהִדְלִיק מִיִּשְׂרָאֵל - מְבָרֵךְ עָלֶיהָ. מֵאֵימָתַי מְבָרֵךְ? מִשֶּׁתֶּחְשַׁךְ. לֹא בֵּרֵךְ מִשֶּׁתֶּחְשַׁךְ - יְבָרֵךְ כָּל הַלַּיְלָה. לֹא בֵּרֵךְ כָּל הַלַּיְלָה - לֹא יְבָרֵךְ מֵעַתָּה:

לו. הָאֵשׁ וְהַכְּלִאַיִם - אֵינָן מִשֹּׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית, אֲבָל עָלוּ בְּמַחְשָׁבָה מִשֹּׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֵשׁ גֵּיהִנֹּם שֶׁנִּבְרֵאת בְּיוֹם שֵׁנִי - אֵינָהּ כְּבָתָה לְעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה סו, כד): "וְאִשָּׁם לֹא תִכְבֶּה".

הַשָּׁלֵם

הָאֵשׁ וְהַבְּשָׂמִים שֶׁבַּמֶּרְחָץ - אֵינוֹ מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן:

לז. הָיָה עוֹמֵד בַּחֲנוּת שֶׁל בְּשָׂמִים כָּל הַיּוֹם - אֵינוֹ מְבָרֵךְ אֶלָּא פַּעַם אַחַת. הָיָה נִכְנָס וְיוֹצֵא נִכְנַס וְיוֹצֵא - מְבָרֵךְ עַל כָּל פַּעַם וּפַעַם:

מַסֶּכֶת בְּרָכוֹת פֶּרֶק שִׁשִּׁי

א. בִּרְכַּת הַזִּמּוּן[1] מִן הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים ח, י): **וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ** - זוֹ בִּרְכַּת הַזִּמּוּן. **וּבֵרַכְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ** - זוֹ בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה. **עַל הָאָרֶץ** - זוֹ בִּרְכַּת הָאָרֶץ. **הַטּוֹבָה** - זוֹ יְרוּשָׁלַיִם, וְכֵן הוּא אוֹמֵר (דְּבָרִים ג, כה): "הָהָר הַטּוֹב הַזֶּה". **אֲשֶׁר נָתַן לָךְ** - זֶה הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב:

ב. וּמִנַּיִן שֶׁכְּשֵׁם שֶׁאַתָּה מְבָרֵךְ לְאַחֲרָיו, כָּךְ אַתָּה מְבָרֵךְ לְפָנָיו? תַּלְמוּד לוֹמַר (דְּבָרִים ח, י): "אֲשֶׁר נָתַן לָךְ" - מִשָּׁעָה שֶׁנִּתַּן לָךְ. וּמִנַּיִן שֶׁאַף עַל הֶהָרִים וְעַל הַגְּבָעוֹת? תַּלְמוּד לוֹמַר: "עַל הָאָרֶץ". וּמִנַּיִן שֶׁאַף עַל הַתּוֹרָה וְעַל הַמִּצְוֹת? תַּלְמוּד לוֹמַר: אֲשֶׁר נָתַן לָךְ, וּלְהַלָּן הוּא אוֹמֵר (שְׁמוֹת כד, יב): "וְאֶתְּנָה לְךָ אֶת לוּחוֹת הָאֶבֶן":

ג. רַבִּי אוֹמֵר: מִנַּיִן שֶׁכְּשֵׁם שֶׁאַתָּה מְבָרֵךְ עַל הַטּוֹבָה, כָּךְ אַתָּה מְבָרֵךְ עַל הָרָעָה? תַּלְמוּד לוֹמַר: "**אֲשֶׁר נָתַן ה' אֱלֹהֶיךָ**". **אֲשֶׁר נָתַן לָךְ** - דַּיְנֵךְ, בְּכָל דִּין שֶׁדָּנְךָ, בֵּין בְּמִדַּת הַטּוֹב בֵּין בְּמִדַּת הַפֻּרְעָנוּת:

ד. הָרוֹאֶה עֲבוֹדָה זָרָה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אוֹמֵר: 'בָּרוּךְ אֶרֶךְ אַפַּיִם'. מָקוֹם שֶׁנֶּעְקְרָה מִמֶּנּוּ עֲבוֹדָה זָרָה, אוֹמֵר: 'בָּרוּךְ שֶׁעָקַר עֲבוֹדָה זָרָה מֵאַרְצֵנוּ, יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' שֶׁתַּעְקֹר עֲבוֹדָה זָרָה בְּכָל מְקוֹמוֹת יִשְׂרָאֵל וְתָשִׁיב לֵב עוֹבְדֶיהָ לְעָבְדֶךָ'. וּבְחוּצָה לָאָרֶץ - אֵין צָרִיךְ לוֹמַר כֵּן, מִפְּנֵי שֶׁרַבָּה נָכְרִים. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אַף בְּחוּצָה לָאָרֶץ - צָרִיךְ

---

[1] נוסח אחר: 'הַמָּזוֹן'.

תּוֹסֶפְתָּא

לוֹמַר כֵּן, מִפְּנֵי שֶׁעֲתִידִין לְהִתְגַּיֵּר, שֶׁנֶּאֱמַר (צְפַנְיָה ג, ט): ״אָז אֶהְפֹּךְ״ וְגוֹ׳:

ה. הָרוֹאֶה אוֹכְלוּסִין – אוֹמֵר: ׳בָּרוּךְ חָכַם הָרָזִים׳, שֶׁאֵין פַּרְצוּפוֹתֵיהֶן דּוֹמִין זֶה לָזֶה וְאֵין דַּעְתָּם שָׁווֹת זֶה לָזֶה. בֶּן זוֹמָא רָאָה אוֹכְלוּסִין בְּהַר הַבַּיִת, אָמַר: ׳בָּרוּךְ חָכַם הָרָזִים, וּבָרוּךְ שֶׁבָּרָא כָּל אֵלּוּ לְשַׁמְּשֵׁנִי׳. כַּמָּה יָגַע אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְלֹא טָעַם מְלוּגְמָא אַחַת, עַד שֶׁחָרַשׁ, וְזָרַע, וְקָצַר, וְעִמֵּר, וְדָשׁ, וְזָרָה, וּבֵרַר, וְטָחַן, וְהִרְקִיד, וְלָשׁ, וְאָפָה, וְאַחַר כָּךְ אָכַל. וַאֲנִי, עוֹמֵד שַׁחֲרִית וּמוֹצֵא כָּל אֵלּוּ לְפָנַי. כַּמָּה יָגַע אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְלֹא לָבַשׁ חָלוּק אֶחָד, עַד שֶׁגָּזַז, וְלִבֵּן, וְנִפֵּץ, וְצָבַע, וְטָוָה, וְאָרַג, וְתָפַר, וְאַחַר כָּךְ לָבַשׁ. וַאֲנִי, עוֹמֵד שַׁחֲרִית וּמוֹצֵא כָּל אֵלּוּ לְפָנַי. כַּמָּה אֻמָּנִיּוֹת שׁוֹקְדוֹת וּמַשְׁכִּימוֹת. וַאֲנִי, עוֹמֵד שַׁחֲרִית וּמוֹצֵא כָּל אֵלּוּ לְפָנַי. וְכֵן הָיָה בֶּן זוֹמָא אוֹמֵר: אוֹרֵחַ טוֹב מַה הוּא אוֹמֵר? זָכוּר בַּעַל הַבַּיִת לְטוֹב, כַּמָּה מִינֵי יֵינוֹת הֵבִיא לְפָנֵינוּ, כַּמָּה מִינֵי גְּלוּסְקָאוֹת הֵבִיא לְפָנֵינוּ, כַּמָּה מִינֵי חֲשׁוּבוֹת הֵבִיא לְפָנֵינוּ, כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה – לֹא עָשָׂה אֶלָּא בִּשְׁבִילִי. אוֹרֵחַ רַע מַה הוּא אוֹמֵר? וְכִי מַה אָכַלְתִּי, לֹא פַּת אַחַת אָכַלְתִּי? וְלֹא חֲתִיכָה אַחַת אָכַלְתִּי? לֹא כּוֹס אֶחָד שָׁתִיתִי? כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה – לֹא עָשָׂה אֶלָּא בִּשְׁבִיל אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו. עַל אוֹרֵחַ טוֹב מַהוּ אוֹמֵר? – ״זְכֹר כִּי תַשְׂגִּיא פָּעֳלוֹ אֲשֶׁר שֹׁרְרוּ אֲנָשִׁים״ (אִיּוֹב לו, כד):

ו. הָרוֹאֶה אֶת הַכּוּשִׁי[2], וְאֶת הַגִּיחוֹר[3], וְאֶת הַלַּוְקָן[4], וְאֶת הַקִּפֹּחַ[5], וְאֶת הַנַּנָּס[6], וְאֶת הַדַּרְנִיקוֹס[7] – אוֹמֵר: ׳בָּרוּךְ מְשַׁנֶּה הַבְּרִיּוֹת׳. אֶת הַחִגֵּר, וְאֶת הַקִּטֵּעַ, וְאֶת הַסּוּמָא, וּמֻכֵּי שְׁחִין, וְאֶת פְּתוּיֵי רֹאשׁ[8], וְאֶת הַבַּהֲקָנִין[9] – אוֹמֵר: ׳בָּרוּךְ דַּיָּן הָאֱמֶת׳:

ז. רָאָה בְּנֵי אָדָם נָאִין, וְאִילָנוֹת נָאִין – אוֹמֵר: ׳בָּרוּךְ שֶׁבָּרָא בְּרִיּוֹת נָאוֹת׳:

ח. הָרוֹאֶה אֶת הַקֶּשֶׁת בֶּעָנָן, אוֹמֵר: ׳נֶאֱמָן בִּבְרִיתוֹ בָּרוּךְ זוֹכֵר הַבְּרִית׳:

ט. הָיָה הוֹלֵךְ בְּבֵית הַקְּבָרוֹת, אוֹמֵר: ׳בָּרוּךְ יוֹדֵעַ מִסְפַּר כֻּלְּכֶם, הוּא יוֹדֵעַ, הוּא עָתִיד לָדוּן, הוּא עָתִיד לְהָקִימְכֶם, בָּרוּךְ מְחַיֶּה מֵתִים בְּמַאֲמָרוֹ׳:

י. אֶת הַחַמָּה וְאֶת הַלְּבָנָה וְאֶת הַכּוֹכָבִים וְאֶת הַמַּזָּלוֹת כְּסִדְרָן, אוֹמֵר: ׳בָּרוּךְ עוֹשֵׂה בְּרֵאשִׁית׳. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַמְבָרֵךְ עַל הַחַמָּה – זוֹ דֶּרֶךְ אַחֶרֶת. וְכֵן הָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הָרוֹאֶה אֶת הַיָּם תְּדִיר וְנִשְׁתַּהֶא בּוֹ דְּבָר[10] – צָרִיךְ לְבָרֵךְ:

יא. הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (דְּבָרִים ו, ה): ״וְאָהַבְתָּ אֵת ה׳ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ״ וְגוֹ׳ – בִּשְׁנֵי יְצָרֶיךָ בְּיֵצֶר טוֹב וּבְיֵצֶר הָרַע. ״בְּכָל נַפְשְׁךָ״ – אֲפִלּוּ נוֹטֵל אֶת נַפְשְׁךָ. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (תְּהִלִּים מד, כג): ״עָלֶיךָ הֹרַגְנוּ כָּל הַיּוֹם״. דָּבָר אַחֵר: ״בְּכָל נַפְשְׁךָ״ – בְּכָל נֶפֶשׁ וְנֶפֶשׁ שֶׁבָּרָא בְךָ, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים קיט, קעה): ״תְּחִי נַפְשִׁי וּתְהַלְלֶךָּ״, וְאוֹמֵר (תְּהִלִּים לה, י): ״כָּל עַצְמוֹתַי תֹּאמַרְנָה״. בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר: תֵּן נַפְשְׁךָ עַל מִצְוֹתָיו:

יב. יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁהֵן תְּפִלּוֹת שָׁוְא. כֵּיצַד? כּוֹנֵס מֵאָה כּוֹרִין – וְאוֹמֵר: ׳יְהִי רָצוֹן שֶׁיִּהְוּ

הַשָּׁלֵם

---

[2] שָׁחוֹר בְּיוֹתֵר.

[3] אָדֹם בְּיוֹתֵר.

[4] לָבָן בְּיוֹתֵר.

[5] בִּטְנוֹ עָבָה, וּמִתּוֹךְ עָבְיוֹ נִרְאֵית קוֹמָתוֹ מְקֻפַּחַת; וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים אָרוֹךְ הַרְבֵּה וּפַרְצוּפוֹ שָׁמוּט וּבוֹלֵט דְּמְכוֹעֵר הַרְבֵּה.

[6] נָמֵךְ בְּיוֹתֵר.

[7] פִּיו עָקֹם.

[8] שְׂעָרוֹ דָּבוּק בְּיַחַד. וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים רַחֲבֵי רֹאשׁ.

[9] בַּעֲלֵי בֶּהָרוֹת לְבָנוֹת בִּפְנֵיהֶם.

[10] שֶׁעָבְרוּ שְׁלוֹשִׁים יוֹם וְלֹא רָאָהוּ.

תּוֹסֶפְתָּא

מָאתַיִם׳. כּוֹנֵס מֵאָה חֲבִיּוֹת – וְאוֹמֵר: ׳יְהִי רָצוֹן שֶׁיִּהְיוּ מָאתַיִם׳ – הֲרֵי זוֹ תְּפִלַּת שָׁוְא. אֲבָל מִתְפַּלֵּל הוּא שֶׁתִּכָּנֵס בָּהֶן בְּרָכָה, וְלֹא שֶׁתִּכָּנֵס בָּהֶן מְאֵרָה:

יג. דּוֹסְתַּאי בְּרַבִּי יַנַּאי אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר בְּיִצְחָק (בְּרֵאשִׁית כו, כד): ״וּבֵרַכְתִּיךְ וְהִרְבֵּתִי אֶת זַרְעֲךָ״. דָּרַשׁ יִצְחָק: הוֹאִיל וְאֵין בְּרָכָה שׁוֹרָה אֶלָּא בְּמַעֲשֶׂה יָדָיו, עָמַד וְזָרַע, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית כו, יב): ״וַיִּזְרַע יִצְחָק בָּאָרֶץ הַהִיא וַיִּמְצָא״ בַּשָּׁנָה הַהִיא מֵאָה שְׁעָרִים״ וְגוֹ׳. דָּבָר אַחֵר: ״מֵאָה שְׁעָרִים״ – שֶׁשִּׁעֲרוּהוּ, וְנִמְצָא מֵאָה פְּעָמִים כְּמוֹ שֶׁשִּׁעֲרוּהוּ. [מֵאָה מְנִין, מֵאָה שְׁעָרִים – מֵאָה דְּגָנִים. וּמֵאָה דְּגָנִים שֶׁשִּׁעֲרוּם – מֵאָה פְּעָמִים. וְנִמְצָא עַל אַחַת מֵאָה בַּמֶּה שֶׁשִּׁעֲרוּ]:

יד. הָעוֹשֶׂה כָּל הַמִּצְוֹת צָרִיךְ לְבָרֵךְ. הָעוֹשֶׂה סֻכָּה לְעַצְמוֹ, אוֹמֵר: ׳בָּרוּךְ שֶׁהִגִּיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה׳. נִכְנַס לֵישֵׁב בָּהּ, אוֹמֵר: ׳בָּרוּךְ לֵישֵׁב בַּסֻּכָּה׳. וּמִשֶּׁבֵּרַךְ עָלֶיהָ יוֹם רִאשׁוֹן – שׁוּב לֹא יְבָרֵךְ:

טו. הָעוֹשֶׂה לוּלָב לְעַצְמוֹ, אוֹמֵר: ׳בָּרוּךְ שֶׁהִגִּיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה׳. וּכְשֶׁהוּא נוֹטְלוֹ, אוֹמֵר: ׳עַל נְטִילַת לוּלָב׳, וְצָרִיךְ לְבָרֵךְ עָלָיו כָּל שִׁבְעָה. הָעוֹשֶׂה צִיצִית לְעַצְמוֹ, אוֹמֵר: ׳בָּרוּךְ שֶׁהִגִּיעָנוּ׳. וּכְשֶׁהוּא מִתְעַטֵּף, אוֹמֵר: ׳לְהִתְעַטֵּף בַּצִּיצִית׳. הָעוֹשֶׂה תְּפִלִּין לְעַצְמוֹ, אוֹמֵר: ׳בָּרוּךְ שֶׁהִגִּיעָנוּ׳. וּכְשֶׁהוּא מַנִּיחָן, אוֹמֵר: ׳אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ לְהָנִיחַ תְּפִלִּין׳. מֵאֵימָתַי מַנִּיחָן? בְּשַׁחֲרִית. לֹא הִנִּיחָן בְּשַׁחֲרִית – מַנִּיחָן כָּל הַיּוֹם:

טז. הַשּׁוֹחֵט, צָרִיךְ בְּרָכָה לְעַצְמוֹ: ׳בָּרוּךְ עַל הַשְּׁחִיטָה׳. הַמְכַסֶּה דָּם, צָרִיךְ בְּרָכָה לְעַצְמוֹ: ׳עַל כִּסּוּי הַדָּם׳:

יז. הַמָּל, צָרִיךְ בְּרָכָה לְעַצְמוֹ: ׳עַל הַמִּילָה׳. אֲבִי הַבֵּן – צָרִיךְ בְּרָכָה לְעַצְמוֹ: ׳בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַכְנִיסוֹ בִּבְרִיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ׳. וְהָעוֹמְדִין אוֹמְרִים: ׳כְּשֵׁם שֶׁנִּכְנַס לַבְּרִית כֵּן יִכָּנֵס לְתוֹרָה לְחֻפָּה

הַשָּׁלֵם

וּלְמַעֲשִׂים טוֹבִים׳. הַמְבָרֵךְ אוֹמֵר: ׳אֲשֶׁר קִדַּשׁ יְדִיד מִבֶּטֶן, וְחֹק בִּשְׂאֵרוֹ שָׂם, וְצֶאֱצָאָיו חָתַם בְּאוֹת בְּרִית קֹדֶשׁ, עַל כֵּן בִּשְׂכַר זֹאת אֵל חַי חֶלְקֵנוּ צוּרֵנוּ, צִוָּה לְהַצִּיל יְדִידוּת שְׁאֵרֵנוּ מִשַּׁחַת לְמַעַן בְּרִיתוֹ אֲשֶׁר שָׂם בִּבְשָׂרֵנוּ, בָּרוּךְ כּוֹרֵת הַבְּרִית׳:

יח. הַמָּל אֶת הַגֵּרִים, אוֹמֵר: ׳בָּרוּךְ עַל הַמִּילָה׳. הַמְבָרֵךְ, אוֹמֵר: ׳אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לָמוּל אֶת הַגֵּרִים לְהַטִּיף מֵהֶן דַּם בְּרִית, שֶׁאִלְמָלֵא דַּם בְּרִית לֹא נִתְקַיְּמִים שָׁמַיִם וָאָרֶץ, שֶׁנֶּאֱמַר (יִרְמְיָה לג, כה): אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה וְגוֹ׳, בָּרוּךְ כּוֹרֵת הַבְּרִית׳. הַמָּל אֶת הָעֲבָדִים, אוֹמֵר: ׳בָּרוּךְ עַל הַמִּילָה׳. הַמְבָרֵךְ אוֹמֵר: ׳בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לָמוּל אֶת הָעֲבָדִים, וּלְהַטִּיף מֵהֶן דַּם בְּרִית׳ וְכוּ׳:

יט. הָיָה הוֹלֵךְ לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשְׂרוֹת, אוֹמֵר: ׳בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר׳. מֵאֵימָתַי מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן? מִשָּׁעָה שֶׁמַּפְרִישָׁן:

כ. עֲשָׂרָה שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין עֵשֶׂר מִצְוֹת – כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ. הָיוּ עוֹשִׂין כֻּלָּן מִצְוָה אַחַת – אֶחָד מְבָרֵךְ לְכֻלָּן. יָחִיד שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה עֶשֶׂר מִצְוֹת – מְבָרֵךְ עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. הָיָה עוֹשֶׂה מִצְוָה כָּל הַיּוֹם – אֵינוֹ מְבָרֵךְ אֶלָּא אַחַת. הָיָה מַפְסִיק וְעוֹשֶׂה, מַפְסִיק וְעוֹשֶׂה – צָרִיךְ לְבָרֵךְ עַל כָּל אַחַת וְאַחַת:

כא. הַנִּכְנָס לַכְּרָךְ – מִתְפַּלֵּל שְׁתַּיִם, אַחַת בִּכְנִיסָתוֹ וְאַחַת בִּיצִיאָתוֹ. בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר: אַרְבַּע, שְׁתַּיִם בִּכְנִיסָתוֹ וּשְׁתַּיִם בִּיצִיאָתוֹ. בִּכְנִיסָתוֹ מַהוּ אוֹמֵר? – ׳יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה׳ אֱלֹהַי שֶׁאַכְנֵס בְּשָׁלוֹם׳. נִכְנַס בְּשָׁלוֹם, אוֹמֵר: ׳מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ ה׳ אֱלֹהַי שֶׁהִכְנַסְתָּנִי בְּשָׁלוֹם, כֵּן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שֶׁתּוֹצִיאֵנִי לְשָׁלוֹם׳. יָצָא לְשָׁלוֹם, אוֹמֵר: ׳מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ ה׳ אֱלֹהַי שֶׁהוֹצֵאתָנִי לְשָׁלוֹם, כָּךְ יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שֶׁאַגִּיעַ לִמְקוֹמִי לְשָׁלוֹם׳:

תּוֹסֶפְתָּא

כב. הַנִּכְנָס לְבֵית הַמֶּרְחָץ, מִתְפַּלֵּל שְׁתַּיִם, אַחַת בִּכְנִיסָתוֹ וְאַחַת בִּיצִיאָתוֹ. בִּכְנִיסָתוֹ מַהוּ אוֹמַר? ״יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה׳ אֱלֹהַי שֶׁתַּכְנִיסֵנִי לְשָׁלוֹם וְתוֹצִיאֵנִי לְשָׁלוֹם, וְאַל יֵאָרַע בִּי דְּבַר קַלְקָלָה, וְאִם יֵאָרַע בִּי דְּבַר קַלְקָלָה, יְהֵא מִיתָתִי כַּפָּרָתִי עָלַי. וְהַצִּילֵנִי מִזֶּה וּמִכְּיוֹצֵא בָּזֶה לֶעָתִיד לָבוֹא׳. יָצָא לְשָׁלוֹם, אוֹמֵר: ׳מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ ה׳ אֱלֹהַי שֶׁיָּצָאתִי לְשָׁלוֹם, כֵּן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה׳ אֱלֹהַי שֶׁאַגִּיעַ לְבֵיתִי לְשָׁלוֹם׳:

כג. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת צָרִיךְ לְבָרֵךְ בְּכָל יוֹם: ׳בָּרוּךְ שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי׳. ׳בָּרוּךְ שֶׁלֹּא עָשַׂנִי אִשָּׁה׳. ׳בָּרוּךְ שֶׁלֹּא עָשַׂנִי בּוּר׳. גּוֹי, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה מ, יז): ״כָּל הַגּוֹיִם כְּאַיִן נֶגְדּוֹ״. אִשָּׁה - אֵין אִשָּׁה חַיֶּבֶת בְּמִצְוֹת. בּוּר - שֶׁאֵין בּוּר יָרֵא חֵטְא, וְלֹא עַם הָאָרֶץ חָסִיד. מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְמֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם שֶׁאָמַר לְעַבְדּוֹ לְבַשֵּׁל לוֹ תַּבְשִׁיל, הוּא לֹא בִּשֵּׁל לוֹ תַּבְשִׁיל מִימָיו, סוֹף שֶׁמַּקְדִּימַ אֶת הַתַּבְשִׁיל וּמַקְנִיט אֶת רַבּוֹ. לְחַפּוֹת לוֹ חָלוּק, וְהוּא לֹא חִפֵּת לוֹ חָלוּק מִימָיו, סוֹף שֶׁמְּלַכְלֵךְ אֶת הֶחָלוּק וּמַקְנִיט אֶת רַבּוֹ:

כד. לֹא יִכָּנֵס אָדָם בְּהַר הַבַּיִת - לֹא בְּמִנְעָלוֹ וְלֹא בְּסַנְדָּלוֹ, וְלֹא בַּאֲבַק שֶׁעַל גַּבֵּי רַגְלָיו, וּבְמָעוֹת הַצְּרוּרִים לוֹ בְּסִדְינוֹ, וּבַאֲפֻנְדָּתוֹ הַחֲגוֹרָה לוֹ מִבַּחוּץ, שֶׁנֶּאֱמַר (קֹהֶלֶת ד, יז): ״שְׁמוֹר רַגְלְךָ כַּאֲשֶׁר תֵּלֵךְ אֶל בֵּית הָאֱלֹהִים״:

כה. וְלֹא יַעֲשֶׂה קַפְּנַדַּרְיָא וּרְקִיקָה מִקַּל וָחֹמֶר, וּמַה מִּנְעָל שֶׁאֵין בּוֹ דֶּרֶךְ בְּזָיוֹן - אָמְרָה תּוֹרָה כָּךְ, רְקִיקָה שֶׁהוּא דֶּרֶךְ בְּזָיוֹן - עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵינוֹ צָרִיךְ, הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (אֶסְתֵּר ד, ב): ״כִּי אֵין לָבֹא אֶל שַׁעַר הַמֶּלֶךְ בִּלְבוּשׁ שָׂק״. בֹּא וּרְאֵה, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה קַלִּין וַחֲמוּרִין בַּדָּבָר, אִם לִפְנֵי מֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם אֵין עוֹשִׂין כֵּן, לֹא כָּל שֶׁכֵּן לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא:

כו. הַפּוֹתֵחַ בִּיו״ד וְהֵ״א, וְחוֹתֵם בִּיו״ד וְהֵ״א - הֲרֵי זֶה חָכָם. בְּאֶל״ף לָמֶ״ד, וְחוֹתֵם

הַשָּׁלֵם

בִּיו״ד וְהֵ״א - הֲרֵי זֶה בֵּינוֹנִי. בְּאֶל״ף לָמֶ״ד, וְחוֹתֵם בְּאֶל״ף לָמֶ״ד - הֲרֵי זֶה בּוּר. בִּיו״ד וְהֵ״א, וְחוֹתֵם בְּאֶל״ף לָמֶ״ד - הֲרֵי זוֹ דֶּרֶךְ אַחֶרֶת:

כז. כָּל חוֹתְמֵי הַבְּרָכוֹת שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ - הָיוּ אוֹמְרִים: ׳עַד הָעוֹלָם׳. מִשֶּׁקִּלְקְלוּ הַמִּינִים וְאָמְרוּ אֵין עוֹלָם אֶלָּא אֶחָד - הִתְקִינוּ שֶׁיְּהוּ אוֹמְרִים: ׳מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם׳. וּמוֹדִיעִין: שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה בִּפְנֵי הָעוֹלָם הַבָּא - כִּפְרוֹזְדוֹר לִפְנֵי הַחֶדֶר:

כח. אֵין עוֹנִין אָמֵן בַּמִּקְדָּשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (נְחֶמְיָה ט, ה): ״קוּמוּ בָּרְכוּ אֶת ה׳ אֱלֹהֵיכֶם מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם, וִיבָרְכוּ שֵׁם כְּבוֹדֶךָ, וּמְרוֹמַם עַל כָּל בְּרָכָה וּתְהִלָּה״. מִנַּיִן עַל כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״וּמְרוֹמַם עַל כָּל בְּרָכָה וּתְהִלָּה״ - ׳עַל כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה - תֵּן לוֹ תְּהִלָּה׳:

כט. בְּרֵאשׁוֹנָה הָיְתָה תּוֹרָה מִשְׁתַּכַּחַת מִיִּשְׂרָאֵל, וּזְקֵנִים הֶחֱזִירוּ אוֹתָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר (רוּת ב, ד): ״וְהִנֵּה בֹעַז בָּא מִבֵּית לֶחֶם וַיֹּאמֶר לַקּוֹצְרִים ה׳ עִמָּכֶם וַיֹּאמְרוּ לוֹ יְבָרֶכְךָ ה׳״. וְאוֹמֵר (שׁוֹפְטִים ו, יב): ״ה׳ עִמְּךָ גִּבּוֹר הֶחָיִל״:

ל. הִלֵּל הַזָּקֵן אוֹמֵר: בִּשְׁעַת מַכְנִיסִין - פַּזֵּר. בִּשְׁעַת מְפַזְּרִין - כַּנֵּס. בְּעֵת שֶׁאַתָּה רוֹאֶה תּוֹרָה חֲבִיבָה עַל יִשְׂרָאֵל וְהַכֹּל שְׁמֵחִין בָּהּ - הֱוֵי אַתָּ מְפַזֵּר, שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי יא, כד): ״יֵשׁ מְפַזֵּר וְנוֹסָף עוֹד״. וּבְשָׁעָה שֶׁאַתָּה רוֹאֶה תּוֹרָה שְׁכוּחָה מִיִּשְׂרָאֵל וְאֵין הַכֹּל מַשְׂגִּיחִין בָּהּ - הֱוֵי אַתָּ מְכַנֵּס, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים קיט, קכו): ״עֵת לַעֲשׂוֹת לַה׳ הֵפֵרוּ תּוֹרָתֶךָ״:

לא. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אֵין לְךָ אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה מֵאָה מִצוֹת בְּכָל יוֹם. קוֹרֵא שְׁמַע - מְבָרֵךְ לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ. אוֹכֵל אֶת פִּתּוֹ - מְבָרֵךְ לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ. מִתְפַּלֵּל שָׁלֹשׁ פְּעָמִים שֶׁל שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה. וְעוֹשֶׂה שְׁאָר מִצוֹת - מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן. וְכֵן הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אֵין לְךָ אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁאֵין שֶׁבַע מִצוֹת מַקִּיפוֹת אוֹתוֹ. תְּפִלִּין בְּרֹאשׁוֹ וּתְפִילִין בִּזְרוֹעוֹ. מְזוּזָה בְּפִתְחוֹ. אַרְבַּע

תּוֹסֶפְתָּא

צִיצִיּוֹת מַקִּיפוֹת אוֹתוֹ. וַעֲלֵיהֶן אָמַר דָּוִד (תְּהִלִּים קיט, קסד): "שֶׂבַע בַּיּוֹם הִלַּלְתִּיךָ". נִכְנַס לַמֶּרְחָץ - מִילָּה בִּבְשָׂרוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים ח, א): "לַמְנַצֵּחַ עַל הַשְּׁמִינִית מִזְמוֹר לְדָוִד". וְאוֹמֵר (תְּהִלִּים לד, ח): "חֹנֶה מַלְאַךְ ה' סָבִיב לִירֵאָיו וַיְחַלְּצֵם":

מַסֶּכֶת פֵּאָה פֶּרֶק רִאשׁוֹן

א. אֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁאֵין לָהֶם שִׁעוּר: הַפֵּאָה, וְהַבִּכּוּרִים, וְהָרָאָיוֹן, וּגְמִילוּת חֲסָדִים, וְתַלְמוּד תּוֹרָה. פֵּאָה - יֵשׁ לָהּ שִׁעוּר מִלְּמַטָּה וְאֵין לָהּ שִׁעוּר מִלְּמַעְלָה. הָעוֹשֶׂה כָּל שֶׁדָּהוּ פֵּאָה - אֵינָהּ פֵּאָה:

ב. אֵלּוּ הַדְּבָרִים נִפְרָעִין מִן הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וְהַקֶּרֶן קַיֶּמֶת לוֹ לָעוֹלָם הַבָּא: עַל עֲבוֹדָה זָרָה, וְעַל גִּלּוּי עֲרָיוֹת, וְעַל שְׁפִיכַת דָּמִים. וְעַל לָשׁוֹן הָרַע - כְּנֶגֶד כֻּלָּם:

ג. זְכוּת - יֵשׁ לָהּ קֶרֶן וְיֵשׁ לָהּ פֵּרוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה ג, י): אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב כִּי פְרִי מַעַלְלֵיהֶם יֹאכֵלוּ. עֲבֵרָה - יֵשׁ לָהּ קֶרֶן וְאֵין לָהּ פֵּרוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם שָׁם יא): "אוֹי לָרָשָׁע רָע כִּי גְמוּל יָדָיו יֵעָשֶׂה לוֹ". וּמַה אֲנִי מְקַיֵּם (מִשְׁלֵי א, לא): "וְיֹאכְלוּ מִפְּרִי דַרְכָּם"? אֶלָּא: עֲבֵרָה שֶׁעוֹשָׂה פֵּרוֹת - יֵשׁ לָהּ פֵּרוֹת, וְשֶׁאֵינָהּ עוֹשָׂה פֵּרוֹת - אֵין לָהּ פֵּרוֹת:

ד. מַחֲשָׁבָה טוֹבָה - הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְצָרְפָהּ לְמַעֲשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר (מַלְאָכִי ג, טז): "אָז נִדְבְּרוּ יִרְאֵי ה' אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וַיַּקְשֵׁב ה' וַיִּשְׁמָע וַיִּכָּתֵב סֵפֶר זִכָּרוֹן לְפָנָיו לְיִרְאֵי ה' וּלְחוֹשְׁבֵי שְׁמוֹ". מַחֲשָׁבָה רָעָה - אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְצָרְפָהּ לְמַעֲשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים סו, יח): "אָוֶן אִם רָאִיתִי בְלִבִּי לֹא יִשְׁמַע ה'". וּמַה אֲנִי מְקַיֵּם (יִרְמְיָה ו, יט): "הִנֵּה אָנֹכִי מֵבִיא רָעָה פְּרִי מַחְשְׁבוֹתָם"? אֶלָּא: מַחֲשָׁבָה שֶׁעוֹשָׂה פֵּרוֹת - הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְצָרְפָהּ לְמַעֲשֶׂה. וְשֶׁאֵינָהּ עוֹשָׂה פֵּרוֹת - אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְצָרֵף לְמַעֲשֶׂה:

ה. נוֹתֵן אָדָם פֵּאָה בִּתְחִלַּת הַשָּׂדֶה, וּבָאֶמְצַע, וּבַסּוֹף. וְאִם נָתַן בֵּין בַּתְּחִלָּה בֵּין בָּאֶמְצַע בֵּין בַּסּוֹף - יָצָא. רַבִּי שִׁמְעוֹן

הַשָּׁלֵם

אוֹמֵר: אִם נָתַן בֵּין בַּתְּחִלָּה בֵּין בָּאֶמְצַע בֵּין בַּסּוֹף - הֲרֵי זוֹ פֵּאָה, וְצָרִיךְ שֶׁיִּתֵּן בַּסּוֹף כַּשִּׁעוּר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם שִׁיֵּר לוֹ קֶלַח אֶחָד - סוֹמֵךְ עָלָיו וְנוֹתֵן מִשּׁוּם פֵּאָה, וְאִם לָאו - אֵינוֹ נוֹתֵן בַּסּוֹף אֶלָּא מִשּׁוּם הֶפְקֵר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁנָּתַן אֶת הַפֵּאָה וּמְבַקֵּשׁ לְהוֹסִיף:

ו. לֹא נָתַן מִן הַקֶּמָה - נוֹתֵן מִן הָעֳמָרִים. לֹא נָתַן מִן הָעֳמָרִים - נוֹתֵן מִן הַגְּדִישׁ. לֹא נָתַן מִן הַגְּדִישׁ - נוֹתֵן מִן הַכְּרִי. עַד שֶׁלֹּא מֵרַח. וְאִם מֵרַח - מְעַשֵּׂר וְנוֹתֵן:

ז. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מִפְּנֵי אַרְבָּעָה דְּבָרִים אָמְרָה תּוֹרָה: 'לֹא יִתֵּן אָדָם פֵּאָה אֶלָּא בְּסוֹף שָׂדֵהוּ'. מִפְּנֵי גֵּזֶל עֲנִיִּים. וּמִפְּנֵי בְּטוּל עֲנִיִּים. וּמִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן. מִפְּנֵי הָרַמָּאִים. מִפְּנֵי גֵּזֶל עֲנִיִּים כֵּיצַד? שֶׁלֹּא יִרְאֶה שָׂעָה שֶׁאֵין שָׁם אָדָם וְיֹאמַר לִקְרוֹבוֹ עָנִי לְטוֹל פֵּאָה. מִפְּנֵי בְּטוּל עֲנִיִּים כֵּיצַד? שֶׁלֹּא יְהוּ עֲנִיִּים יוֹשְׁבִין וּמְשַׁמְּרִין כָּל הַיּוֹם וְאוֹמְרִים: "עַכְשָׁו נוֹתֵן פֵּאָה"... אֶלָּא מִתּוֹךְ שֶׁנּוֹתֵן בַּסּוֹף, הוֹלֵךְ וְעוֹשֶׂה מְלַאכְתּוֹ, בָּא וְנוֹטְלָהּ בָּאַחֲרוֹנָה. מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן כֵּיצַד? שֶׁלֹּא יְהוּ עוֹבְרִין וְשָׁבִין אוֹמְרִין: "רְאוּ שֶׁפְּלוֹנִי קָצַר שָׂדֵהוּ וְלֹא נָתַן מִמֶּנָּה פֵּאָה". וּמִפְּנֵי מַה? שֶׁהֲרֵי אָמְרָה תּוֹרָה (וַיִּקְרָא יט, ט): "לֹא תְכַלֶּה פְּאַת שָׂדְךָ". מִפְּנֵי הָרַמָּאִין, כֵּיצַד? שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ: "כְּבָר נָתַנּוּ"! דָּבָר אַחֵר: - שֶׁלֹּא יַנִּיחַ אֶת הַיָּפֶה וְיִתֵּן הָרַע:

ח. הַיָּרָק, אַף עַל פִּי שֶׁלְּקִיטָתוֹ כְּאַחַת - אֵין מַכְנִיסוֹ לְקִיּוּם. הַתְּאֵנִים, אַף עַל פִּי שֶׁמַּכְנִיסָן לְקִיּוּם - אֵין לְקִיטָתָן כְּאַחַת:

ט. רַבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה אוֹמֵר: רְטִיבוּת תְּמָרָה - פְּטוּרִין מִן הַפֵּאָה, שֶׁאֵין רִאשׁוֹן מַמְתִּין לָאַחֲרוֹן. רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר צָדוֹק אוֹמֵר: הַסַּיְפִין חַיָּבִין בַּחַלָּה. אֲחֵרִים אוֹמְרִים: אַף בְּנוֹת שׁוּחַ:

י. אֵלּוּ מַפְסִיקִין לַפֵּאָה: הַנַּחַל, וְהַשְּׁלוּלִית, וְדֶרֶךְ הַיָּחִיד, וְדֶרֶךְ הָרַבִּים, וּשְׁבִיל הַיָּחִיד, וּשְׁבִיל הָרַבִּים הַקָּבוּעַ בִּימוֹת הַחַמָּה

תּוֹסֶפְתָּא

הַשָּׁלֵם

וּבִימוֹת הַגְּשָׁמִים. הַבּוֹר, וְהַנִּיר, וְהַזֶּרַע אַחַר, וְקוֹצֵר לַשַּׁחַת שְׁלשָׁה תְּלָמִים שֶׁל פָּתִיחַ, וְאַמַּת הַמַּיִם שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לְהַקָּצֵר כְּאַחַת. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אִם עוֹמֵד בְּאֶמְצַע וְאֵינוֹ קוֹצֵר מִכָּאן וּמִכָּאן – מַפְסִיק, וְאִם לָאו – אֵינוֹ מַפְסִיק. אֲכָלָהּ חָגָב, אֲכָלָהּ גּוֹבַאי, קִרְסְמוּהָ נְמָלִים, וּשְׁבָרַתְהָּ הָרוּחַ אוֹ בְּהֵמָה – הַכֹּל מוֹדִים: שֶׁאִם חָרַשׁ – מַפְסִיק, וְאִם לָאו – אֵינוֹ מַפְסִיק:

יא. קָצַר חֲצָיָהּ וּמָכַר אֶת הַקָּצִיר, קָצַר חֲצָיָהּ וְהִקְדִּישׁ אֶת הַקָּצִיר – נוֹתֵן מִן הַמְּשָׁיָר עַל הַכֹּל:

יב. מַדְרֵגוֹת שֶׁגָּבְהָן עֲשָׂרָה טְפָחִים – נוֹתֵן פֵּאָה מִכָּל אַחַת וְאַחַת. וְאִם הָיוּ רָאשֵׁי שׁוּרוֹת מְעֹרָבִין – נוֹתְנִין פֵּאָה מֵאַחַת עַל הַכֹּל:

יג. הַמְּאָרֵג[11] – חַיָּב בִּתְחִלָּתוֹ, חַיָּב בְּסוֹפוֹ. הָיוּ לוֹ אַרְבַּע וְחָמֵשׁ גְּפָנִים – בּוֹצְרָן וּמַכְנִיסָן. נָתַן לְתוֹךְ בֵּיתוֹ – פָּטוּר מִן הַפֶּרֶט וּמִן הַשִּׁכְחָה וּמִן הַפֵּאָה, וְחַיָּב בָּעוֹלְלוֹת. וְאִם שִׁיֵּר – נוֹתֵן מִן הַמְּשָׁיָר עַל מַה שֶּׁשִּׁיֵּר. הַמּוֹדֵל[12] – נוֹתֵן מִן הַמְּשָׁיָר עַל מַה שֶּׁשִּׁיֵּר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּמוֹדֵל בַּשּׁוּק, אֲבָל בְּמוֹדֵל בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ – נוֹתֵן מִן הַמְּשָׁיָר עַל הַכֹּל:

יד. הָיָה מְקַטֵּף וּמַכְנִיס לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, אֲפִלּוּ כָּל שָׁדֵהוּ – פָּטוּר מִן הַלֶּקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה, וְחַיָּב בַּמַּעֲשְׂרוֹת:

טו. הַכּוֹתֵב נְכָסָיו לִבָנָיו, וְהִנִּיחַ לְאִשְׁתּוֹ קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא – אִבְּדָה כְּתֻבָּתָהּ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁקִּבְּלָה עָלֶיהָ לְשֵׁם כְּתֻבָּתָהּ, אֲבָל לֹא קִבְּלָה עָלֶיהָ לְשֵׁם כְּתֻבָּתָהּ – מַה שֶּׁנָּתַן נָתַן, וְגוֹבָה כְּתֻבָּתָהּ מִשְּׁאָר נְכָסִין:

טז. הַכּוֹתֵב נְכָסָיו לְעַבְדּוֹ – יָצָא בֶּן חוֹרִין. שִׁיֵּר קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא – לֹא יָצָא בֶּן חוֹרִין. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: הָאוֹמֵר: 'כָּל נְכָסַי נְתוּנִין לְפִלּוֹנִי עַבְדִּי חוּץ מֵאֶחָד רִבּוֹא שֶׁבָּהֶן' – לֹא אָמַר כְּלוּם. 'חוּץ מֵעִיר פְּלוֹנִית, חוּץ מִשָּׂדֶה פְּלוֹנִית', אַף עַל פִּי שֶׁאֵין שָׁם אֶלָּא אוֹתָהּ שָׂדֶה וְאוֹתָהּ הָעִיר – זָכָה עֶבֶד זֶה בַּנְּכָסִים וְקָנָה עַצְמוֹ בֶּן חוֹרִין. וּכְשֶׁנֶּאֶמְרוּ דְּבָרִים לִפְנֵי רַבִּי יוֹסֵי, אָמַר (מִשְׁלֵי כד, כו): "שְׂפָתַיִם יִשָּׁק מֵשִׁיב דְּבָרִים נְכֹחִים":

מַסֶּכֶת פֵּאָה פֶּרֶק שֵׁנִי

א. נָטַל מִקְצָת פֵּאָה וְזָרַק עַל הַשְּׁאָר – אֵין לוֹ בָּהּ כְּלוּם. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: קוֹנְסִין אוֹתוֹ וְנוֹטְלִין הֵימֶנּוּ זוֹ וְזוֹ:

ב. בַּעַל הַבַּיִת שֶׁנָּתַן פֵּאָה לָעֲנִיִּים, וּבָא עָנִי אֶחָד וְנָטְלָהּ מֵאֲחוֹרֵיהֶן – הֲרֵי זֶה זָכָה. שְׁנֵי עֲנִיִּים שֶׁהָיוּ מְכַתְּשִׁין עַל הָעֲמוּד, וּבָא עָנִי אֶחָד וְנָטְלוֹ מֵאֲחוֹרֵיהֶן – הֲרֵי זֶה זָכָה, שֶׁאֵין עָנִי זוֹכֶה בְּלֶקֶט, בְּשִׁכְחָה, וּבְפֵאָה, וּבַסֶּלַע שֶׁל מְצִיאָה – עַד שֶׁתִּפֹּל לְתוֹךְ יָדוֹ:

ג. פּוֹעֲלִין שֶׁהָיוּ קוֹצְרִין בְּתוֹךְ קוּפּוֹתֵיהֶן – הֲרֵי אֵלּוּ מַעֲבִירִין אוֹתָן:

ד. לֹא יִטּוֹל בַּעַל הַבַּיִת לֶקֶט מִן הָעֲנִיִּים עַל מְנָת לְלַקֵּט מִן הָעֲמָרִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שַׁחֲרִית – בַּעַל הַבַּיִת צָרִיךְ שֶׁיֹּאמַר: 'כָּל מַה שֶּׁילְקְטוּ הָעֲנִיִּים מִן הָעֲמָרִים – הֲרֵי זֶה הֶפְקֵר'. רַבִּי דּוֹסָא אוֹמֵר: לְעִתּוֹתֵי עֵרֶב, אוֹמֵר: 'כָּל מַה שֶּׁלְּקְטוּ הָעֲנִיִּים מִן הָעֲמָרִים – הֲרֵי זֶה הֶפְקֵר'. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵינוֹ הֶפְקֵר, וְאֵין אָנוּ אַחֲרֵאִין לָרַמָּאִין:

ה. בַּעַל הַבַּיִת שֶׁהִנִּיחַ פֵּאָה מִצַּד זֶה, וּבָאוּ עֲנִיִּים וְנָטְלוּ מִצַּד אַחֵר – זֶה וָזֶה פֵּאָה.

ו. פּוֹעֲלִין שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין אֵצֶל בַּעַל הַבַּיִת – אֵינָן רַשָּׁאִין לִגְמֹר אֶת כָּל הַשָּׂדֶה, אֶלָּא מְשַׁיְּרִין כְּדֵי פֵּאָה. וְאֵינָהּ פֵּאָה עַד שֶׁיְּפָרְשֶׁנָּה בַּעַל הַבַּיִת לְשֵׁם פֵּאָה:

---

[11] שֶׁמַּשְׁמִיט בְּצָלִים מִתּוֹךְ בְּצָלִים.

[12] הַשּׁוֹלֵף. כַּאֲשֶׁר הַיָּרָקוֹת רְצוּפִים נוֹטֵל וְשׁוֹלֵף מֵהֶם מִבְנֹתַיִם כְּדֵי שֶׁהַנִּשְׁאָרִים יִצְמְחוּ בְּרֶוַח וְיִתְעַבּוּ וְיֵעָשׂוּ גַּפִּים.

תּוֹסֶפְתָּא

ז. עָנִי שֶׁרָאָה כְּדֵי פֵּאָה, בֵּין בַּתְּבוּאָה בֵּין בָּאִילָן - אֵינוֹ רַשַּׁאי לִיגַּע בָּהּ, וַאֲסוּרָה מִשּׁוּם גָּזֵל, עַד שֶׁתִּוָּדַע לוֹ שֶׁהִיא פֵּאָה:

ח. נָכְרִי שֶׁמָּכַר קָמָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל לְקָצֵר - חַיָּב בַּפֵּאָה. יִשְׂרָאֵל שֶׁמָּכַר קָמָתוֹ לְנָכְרִי - פָּטוּר מִן הַפֵּאָה:

ט. יִשְׂרָאֵל וְנָכְרִי שֶׁהָיוּ שֻׁתָּפִין בַּקָּמָה, חֶלְקוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל - חַיָּב. וְחֶלְקוֹ שֶׁל נָכְרִי - פָּטוּר. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: יִשְׂרָאֵל וְנָכְרִי שֶׁהָיוּ שֻׁתָּפִין בַּקָּמָה - פָּטוּר מִן הַפֵּאָה. אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁהַנָּכְרִי מְמַחֶה. אֲבָל אֵין הַנָּכְרִי מְמַחֶה - חַיָּב בַּפֵּאָה:

י. גֵּר שֶׁמֵּת וּבִזְבְּזוּ יִשְׂרָאֵל אֶת נְכָסָיו, הַמַּחֲזִיק בְּמֶחְבָּר לַקַּרְקַע - חַיָּב בַּכֹּל. בְּתָלוּשׁ מִן הַקַּרְקַע - פָּטוּר מִן הַכֹּל. הֶחֱזִיק בַּקָּמָה - חַיָּב בְּלֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה, וּפָטוּר מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת:

יא. הַלֶּקֶט וְהַשִּׁכְחָה וְהַפֵּאָה שֶׁל נָכְרִי - חַיָּב בְּמַעֲשְׂרוֹת. אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁהַנָּכְרִי מְמַחֶה. אֲבָל אֵין הַנָּכְרִי מְמַחֶה, הֶפְקֵר נָכְרִי - הֶפְקֵר, וּפָטוּר מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת:

יב. בַּעַל הַבַּיִת שֶׁנָּתַן פֵּאָה לָעֲנִיִּים - אֵין רַשַּׁאי שֶׁיֹּאמַר לָהֶן: 'טְלוּ זֶרַע וּתְנוּ פִּשְׁתָּן' - 'טְלוּ תְּמָרִים וּתְנוּ מַכְבֵּדוֹת'. נָשְׂרוּ וְאַחַר כָּךְ הִפְרִישָׁן - אֵינוֹ חַיָּב מִשּׁוּם פֵּאָה אֶלָּא זֶרַע בִּלְבַד:

יג. אַרְבַּע מַתָּנוֹת בַּכֶּרֶם: פֶּרֶט, שִׁכְחָה, וּפֵאָה, וְעוֹלֶלֶת. שָׁלֹשׁ בַּתְּבוּאָה: לֶקֶט, שִׁכְחָה, וּפֵאָה. שְׁתַּיִם בָּאִילָן: שִׁכְחָה, וּפֵאָה. כָּל אֵלּוּ - אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם טוֹבָה. וַאֲפִלּוּ עָנִי שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל - מוֹצִיאִין אֶת שֶׁלּוֹ מִיָּדוֹ. וּשְׁאָר מַתָּנוֹת כְּהוּנָה, כְּגוֹן: הַזְּרוֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה - יֵשׁ בָּהֶן מִשּׁוּם טוֹבָה, וְנִתָּנִין לְכָל כֹּהֵן שֶׁיִּרְצֶה:

יד. אֵין מוֹצִיאִין לֹא מִשֶּׁל כֹּהֵן לְכֹהֵן, וְלֹא מִשֶּׁל לֵוִי לְלֵוִי:

טו. אֵיזֶהוּ לֶקֶט? זֶה הַנּוֹשֵׁר בְּשָׁעַת הַקָּצִיר וּבְשָׁעַת הַתְּלִישָׁה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֵין לֶקֶט

הַשָּׁלֵם

אֶלָּא הַנּוֹשֵׁר בְּשָׁעַת הַקְּצִירָה בִּלְבַד, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא יט, ט): "וְלֶקֶט קְצִירְךָ לֹא תְלַקֵּט":

טז. שִׁבֹּלֶת שֶׁבַּקָּמָה - הֲרֵי הִיא שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. שֶׁבַּקָּצִיר - הֲרֵי הִיא שֶׁל עֲנִיִּים. חֶצְיָהּ בַּקָּמָה וְחֶצְיָהּ בַּקָּצִיר - נוֹטֵל וּמַשְׁלִיכָהּ לְאַחֲרָיו, שֶׁסָּפֵק לֶקֶט - לֶקֶט:

יז. חוֹרֵי נְמָלִים - אֲסוּרִין מִשּׁוּם גָּזֵל. וְאִם הִפְקִירָן בַּעַל הַבַּיִת - מֻתָּרִין מִשּׁוּם גָּזֵל. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אִם הָיוּ פְּקֻדּוֹן - אֲסוּרִין מִשּׁוּם גָּזֵל:

יח. בַּעַל הַבַּיִת שֶׁנָּתַן כְּרִיכָה לֶעָנִי לְמַלֹּאוֹת לוֹ מַיִם - אֵין בּוֹ מִשּׁוּם לֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה, וְחַיָּב בְּמַעֲשְׂרוֹת:

יט. עֲנִיִּים הַמְחַזְּרִין בֵּין הַגְּרָנוֹת - מְעַשְּׂרִין וְנוֹתְנִין לָהֶם. הַצָּנוּעִים - מוֹצִיאִין בְּיָדָם מָעוֹת בִּדְבָרִים הַנֶּאֱכָלִים, וְנוֹתְנִים דָּבָר מוּעָט בִּדְבָרִים הַנֶּאֱכָלִים, כְּדֵי שֶׁיֹּאכְלוּ עַד שֶׁלֹּא יַגִּיעַ לָעִיר. וּשְׁאָר כָּל מַתָּנוֹת עֲנִיִּים שֶׁבַּשָּׂדוֹת, שֶׁאֵין הֶעָנִי מַקְפִּיד עֲלֵיהֶן - הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת.

כ. מֵאֵימָתַי אֵין שׁוֹרְפִין קָשִׁין שֶׁבַּשָּׂדוֹת? בִּשְׂדֵה הָאִילָן - עַד עֲצֶרֶת. בִּשְׂדֵה הַלָּבָן - עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה. בִּשְׂדֵה בֵּית הַשִּׁלְחִין - מִיָּד; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בִּשְׂדֵה לָבָן - עַד הָעֲצֶרֶת. בִּשְׂדֵה אִילָן - עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה, מִפְּנֵי גֶּזֶל אָדָם וּבְהֵמָה. בִּשְׂדֵה בֵּית הַשִּׁלְחִין - מֻתָּר מִיָּד:

כא. הַמַּרְבִּיץ אֶת שָׂדֵהוּ עַד שֶׁלֹּא נִכְנְסוּ עֲנִיִּים לְתוֹכוֹ, אִם הָיָה הֶזֵּקוֹ מְרֻבֶּה עַל שֶׁל עֲנִיִּים - מֻתָּר. וְאִם הֶזֵּק עֲנִיִּים מְרֻבֶּה עַל שֶׁלּוֹ - אָסוּר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ - מְלַקֵּט וּמַנִּיחַ עַל גַּבֵּי הַגָּדֵר, וְהֶעָנִי בָּא וְנוֹטֵל אֶת שֶׁלּוֹ:

כב. הַשִּׁבֳּלִין שֶׁבַּקַּשִּׁין וְשֶׁבַּשָּׂדוֹת - הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: בְּזוֹ נָהֲגוּ בַּעֲלֵי בָּתִּים עַיִן יָפָה:

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת פֵּאָה פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

א. הַשּׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לְקַצֵּר - יִלְקֹט בְּנוֹ אַחֲרָיו. הָאָרִיסִין[13], וְהַחֲכִירִין[14], וְהַמּוֹכֵר קָמָתוֹ לְקַצֵּר - לֹא יִלְקֹט בְּנוֹ אַחֲרָיו. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ - יִלְקֹט בְּנוֹ אַחֲרָיו. הָיוּ שָׁם עֲנִיִּים שֶׁאֵין רְאוּיִן, אִם יָכוֹל בַּעַל הַבַּיִת לִמְחוֹת בְּיָדָם - מְמַחֶה, וְאִם לָאו - מַנִּיחָן מִפְּנֵי דַּרְכֵי שָׁלוֹם:

ב. אֵין שׁוֹכְרִין פּוֹעֲלֵי נָכְרִים, לְפִי שֶׁאֵינָן בְּקִיאִין בְּלֶקֶט:

ג. אֵין נוֹתְנִין מַעֲשֵׂר עָנִי לַעֲנֵיֵי נָכְרִים. אֲבָל נוֹתְנִין לָהֶן חֵלִין מְתֻקָּנִין לְשֵׁם טוּבָה:

ד. בַּעַל הַבַּיִת שֶׁהָיָה עוֹמֵד בָּעִיר, וְאָמַר: ״יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁהַפּוֹעֲלִין שׁוֹכְחִים אֶת הָעֹמֶר בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי״, וּשְׁכָחוּהוּ - הֲרֵי זוֹ שִׁכְחָה. הָיָה עוֹמֵד בַּשָּׂדֶה, וְאָמַר: ״יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁהַפּוֹעֲלִים שׁוֹכְחִים אֶת הָעֹמֶר בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי״, וּשְׁכָחוּהוּ - אֵין זֶה שִׁכְחָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר, מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: אֲפִלּוּ אֲחֵרִים עוֹבְרִין בַּדֶּרֶךְ, וְרָאוּ אֶת הָעֹמֶר שֶׁשְּׁכָחוּהוּ פּוֹעֲלִין - אֵינוֹ שִׁכְחָה עַד שֶׁיִּשְׁכָּחוּהוּ כָּל אָדָם:

ה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הָעוֹשֶׂה כָּל שָׂדֵהוּ עֹמְרִין לְעֹמֶר בָּהֶן לְגָדִישׁ וְלַחֲרָרָה - מוֹדִים בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל: שֶׁאִם הִפְקִיר לְאָדָם וְלֹא לִבְהֵמָה, לְיִשְׂרָאֵל וְלֹא לְנָכְרִים - שֶׁזֶּה הֶפְקֵר:

ו. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: שָׁאַלְתִּי אֶת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: עַל אֵלּוּ עֳמָרִים נֶחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל? אָמַר לִי: הַתּוֹרָה הַזֹּאת! עַל אֵלּוּ: הָעֹמֶר הַסָּמוּךְ לַגָּפָה וְלַגָּדִישׁ, לַבָּקָר וְלַכֵּלִים, וּשְׁכָחוֹ. וּכְשֶׁבָּאתִי, שָׁאַלְתִּי אֶת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וְאָמַר לִי: מוֹדִים בְּאֵלּוּ שֶׁהֵן שִׁכְחָה. וְעַל מָה נֶחְלְקוּ? עַל הָעֹמֶר שֶׁהֶחְזִיקוּ בּוֹ לְהוֹלִיכוֹ לָעִיר, וּנְתָנוֹ בְּצַד גָּפָה אוֹ בְּצַד גָּדֵר - שֶׁבֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵינָהּ שִׁכְחָה, מִפְּנֵי שֶׁזָּכָה בּוֹ. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: שִׁכְחָה. וּכְשֶׁבָּאתִי וְהִרְצֵיתִי הַדְּבָרִים לִפְנֵי רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: אָמַר לִי: אֵלּוּ הַדְּבָרִים שֶׁנֶּאֶמְרוּ לְמֹשֶׁה מִסִּינַי:

ז. הָעֹמֶר שֶׁהֶחְזִיקוּ לְהוֹלִיכוֹ לָעִיר, וּנְתָנוֹ עַל גַּבֵּי חֲבֵרוֹ, וְשָׁכַח שְׁנֵיהֶם, הַתַּחְתּוֹן - שִׁכְחָה, וְהָעֶלְיוֹן - אֵינוֹ שִׁכְחָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: שְׁנֵיהֶם - אֵין שִׁכְחָה. הַתַּחְתּוֹן, מִפְּנֵי שֶׁמְּכַסֶּה. וְהָעֶלְיוֹן, מִפְּנֵי שֶׁזָּכָה בּוֹ:

ח. שָׂדֶה שֶׁעוֹמְרֶיהָ מְעֹרָבִין, וְעִמֵּר וְשָׁכַח אֶחָד מֵהֶם - אֵין שִׁכְחָה, עַד שֶׁיְּעַמֵּר אֶת כָּל סְבִיבוֹ:

ט. הָעֹמֶר שֶׁכְּנָגְדּוֹ מוֹכִיחַ, כֵּיצַד? מִי שֶׁהָיוּ לוֹ עֶשֶׂר שׁוּרוֹת שֶׁל עֲשָׂרָה עֲשָׂרָה עֳמָרִים, וְעִמֵּר אֶחָד מֵהֶם לַצָּפוֹן וְלַדָּרוֹם, וְשָׁכַח - אֵין שִׁכְחָה, מִפְּנֵי שֶׁנִּדּוֹן כְּמִזְרָח וּכְמַעֲרָב:

י. שְׁתֵּי כְרִיכוֹת הַמַּבְדָּלוֹת זוֹ מִזּוֹ - שִׁכְחָה. שָׁלֹשׁ - אֵין שִׁכְחָה. שְׁנֵי עֳמָרִין הַמַּבְדָּלִין זֶה מִזֶּה - שִׁכְחָה. שְׁלֹשָׁה - אֵין שִׁכְחָה. שְׁתֵּי גְּפָנִים הַמַּבְדָּלוֹת זוֹ מִזּוֹ - שִׁכְחָה. שָׁלֹשׁ - אֵין שִׁכְחָה. שְׁנֵי גַּרְגְּרִין - פֵּרֵט. שְׁלֹשָׁה - אֵינָן פֵּרֵט. שְׁתֵּי שִׁבֳּלִים הַמַּבְדָּלוֹת כְּדַרְכָּן - לֶקֶט. שָׁלֹשׁ - אֵינָן לֶקֶט; אֵלּוּ דִּבְרֵי בֵּית הִלֵּל. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: חֲנִינָא בֶּן אָחִי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: כָּל שֶׁבָּאת רְשׁוּת עָנִי לָאֶמְצַע, כְּגוֹן הַתְּבוּאָה וְהַכֶּרֶם - אֵין מְצָטְרְפִין. וְכָל שֶׁלֹּא בָאת רְשׁוּת עָנִי לָאֶמְצַע, כְּגוֹן פֵּרוֹת הָאִילָן - הֲרֵי אֵלּוּ מְצָטְרְפִין:

יא. אֵימָתַי אָמְרוּ: ״קָמָה מַצֶּלֶת אֶת הָעֹמֶר״? בִּזְמַן שֶׁלֹּא נִטְּלָה מִבֵּינְתַיִם. הָא אִם נִטְּלָה מִבֵּינְתַיִם - הֲרֵי זוֹ אֵינָהּ מַצֶּלֶת. קָמַת חֲבֵרוֹ - מַצֶּלֶת עַל שֶׁלּוֹ. שֶׁל חִטִּין - עַל שֶׁל שְׂעוֹרִין. שֶׁל נָכְרִי - עַל שֶׁל יִשְׂרָאֵל; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין מַצֶּלֶת אֶלָּא עַל שֶׁלּוֹ, וּמִמִּין עַל מִינוֹ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כְּשֵׁם שֶׁהַקָּמָה מַצֶּלֶת אֶת הָעֹמֶר - כָּךְ הָעֹמֶר מַצִּיל אֶת הַקָּמָה. וְדִין הוּא, וּמַה אִם

הַשָּׁלֵם

---

[13] שֶׁנּוֹטֵל שְׁלִישׁ בַּקָּצִיר.

[14] בְּכָךְ וְכָךְ כּוֹרִין וְאֵין לוֹ חֵלֶק, רַק בַּקָּצִיר.

תּוֹסֶפְתָּא

קָמָה שֶׁיָּפָה כֹּחַ עָנִי בָּהּ - הֲרֵי הִיא מַצֶּלֶת אֶת הָעֹמֶר, עֹמֶר שֶׁהוּרַע כֹּחַ עָנִי בּוֹ - אֵינוֹ דִּין שֶׁיַּצִּיל אֶת הַקָּמָה? אָמַר לוֹ רַבִּי: מַה אִם קָמָה שֶׁיָּפָה כֹּחַ עָנִי - נִצֶּלֶת, הָעֹמֶר שֶׁהוּרַע כֹּחַ עָנִי - אֵינוֹ דִּין שֶׁתִּנָּצֵל?

יב. יָפֶה כֹּחַ עָנִי בַּקָּמָה יֶתֶר מִבָּעֹמֶר, וּבָעֹמֶר יֶתֶר מִבַּקָּמָה. שֶׁהַקָּמָה - יֵשׁ בָּהּ לֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בָּעֹמֶר. וּבָעֹמֶר יוֹתֵר מִבַּקָּמָה, הַקָּמָה שֶׁהִיא רְאוּיָה לַעֲשׂוֹת סָאתַיִם - אֵינוֹ שִׁכְחָה. וּבָעֹמֶר - שִׁכְחָה: רַבִּי חֲנִינָא בֶּן אָחִי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: כָּל שֶׁבָּאת רְשׁוּת עָנִי בָּאֶמְצַע, כְּגוֹן הַתְּבוּאָה וְהַכֶּרֶם - אֵין מְצָטָרְפִין. וְכָל שֶׁלֹּא בָּאת רְשׁוּת עָנִי לָאֶמְצַע, כְּגוֹן פֵּרוֹת הָאִילָן - הֲרֵי אֵלּוּ מְצָטָרְפִין.

יג. הַחוֹתֵךְ כְּרִיכוֹת וְעָתִיד לְעַמְּרָן, וְכֵן אֲגוּדֵי הַשּׁוּם וְהַבְּצָלִין - אֵין לָהֶם שִׁכְחָה. הַמְעַמֵּר מִפְּנֵי הַדְּלֵקָה, וּמִפְּנֵי אֲמַת הַמַּיִם - אֵין לָהֶם שִׁכְחָה, מִפְּנֵי שֶׁעוֹמֵד לְאַבְּדָן. מַעֲשֶׂה בְּחָסִיד אֶחָד שֶׁשָּׁכַח עֹמֶר בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ, וְאָמַר לִבְנוֹ: צֵא וְהַקְרֵב עָלַי פַּר לְעוֹלָה וּפַר לִשְׁלָמִים. אָמַר לוֹ: אַבָּא! מַה רָאִיתָ לִשְׁמֹחַ בְּשִׂמְחַת מִצְוָה זוֹ יוֹתֵר מִכָּל מִצְוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה? אָמַר לוֹ: כָּל מִצְוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה - נָתַן לָנוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְדַעְתֵּנוּ, זוֹ - שֶׁלֹּא לְדַעְתֵּנוּ. שֶׁאִלּוּ לֹא הָיָה בָּרָצוֹן לִפְנֵי הַמָּקוֹם - לֹא בָּאת מִצְוָה זוֹ לְיָדֵינוּ. אֶלָּא הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (דְּבָרִים כד, יט): "כִּי תִקְצֹר" וְגוֹ' - קָבַע לוֹ הַכָּתוּב בְּרָכָה. וַהֲלֹא דְּבָרִים קַל וָחֹמֶר, מַה אָדָם שֶׁלֹּא נִתְכַּוֵּן לִזְכּוֹת וְזָכָה - מַעֲלִין עָלָיו כְּאִלּוּ זָכָה. הַמִּתְכַּוֵּן לִזְכּוֹת וְזָכָה - עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. כַּיּוֹצֵא בּוֹ (וַיִּקְרָא ה, יז-יח): "וְאִם נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וְעָשְׂתָה וְגוֹ' וְהֵבִיא אַיִל תָּמִים" וְגוֹ'. וַהֲלֹא דְּבָרִים קַל וָחֹמֶר, מַה אִם מִי שֶׁלֹּא נִתְכַּוֵּן לַחֲטֹא, וְחָטָא - מַעֲלִין עָלָיו כְּאִלּוּ חָטָא. הַמִּתְכַּוֵּן לַחֲטֹא, וְחָטָא - עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה:

יד. כָּל זֵית שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֵׁם בַּשָּׂדֶה כַּזַּיִת נִטְפָּה בִּשְׁעָתוֹ וּשְׁכָחָהּ - אֵינוֹ שִׁכְחָה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁלֹּא הִתְחִיל בּוֹ, אֲבָל אִם הִתְחִיל בּוֹ וּשְׁכָחוֹ - הֲרֵי זֶה שִׁכְחָה, עַד שֶׁיְּהֵא בּוֹ סָאתַיִם:

טו. זַיִת שֶׁהוּא עוֹמֵד בֵּין שָׁלֹשׁ שׁוּרוֹת שֶׁל שְׁנֵי מַלְבְּנִין, וּשְׁכָחוֹ - אֵין שִׁכְחָה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁאֵין מַכִּירוֹ - רָץ אַחֲרָיו וְנוֹטְלוֹ אֲפִלּוּ עַד מֵאָה:

טז. הַמַּפְקִיר אֶת כַּרְמוֹ, עֲשִׂירִים - נוֹטְלִין אֶת הָאֶשְׁכּוֹלוֹת, וַעֲנִיִּים - נוֹטְלִין אֶת הָאֶשְׁכּוֹלוֹת וְאֶת הָעוֹלֵלוֹת. אֵיזֶהוּ עוֹלֵלוֹת? כָּל שֶׁאֵין בָּהּ לֹא כָּתֵף וְלֹא נָטֵף. יֵשׁ לָהּ כָּתֵף וְאֵין לָהּ נָטֵף, נָטֵף וְאֵין לָהּ כָּתֵף - הֲרֵי הִיא שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. וְאִם לָאו - הֲרֵי הִיא שֶׁל עֲנִיִּים. אֵיזֶהוּ כָּתֵף? פִּסְיגִין הַמְחֻבָּרִים בַּשִּׁדְרָה, זוֹ עַל גַּבֵּי זוֹ. נָטֵף? הָעֲנָבִים הַמְחֻבָּרוֹת בַּשִּׁדְרָה וְיוֹרְדוֹת:

יז. נָכְרִי שֶׁמָּכַר כַּרְמוֹ לְיִשְׂרָאֵל לִבְצוֹר - חַיָּב בָּעוֹלֵלוֹת. וְיִשְׂרָאֵל שֶׁמָּכַר כַּרְמוֹ לְנָכְרִי לִבְצוֹר - פָּטוּר מִן הָעוֹלֵלוֹת:

יח. יִשְׂרָאֵל וְנָכְרִי שֶׁהָיוּ שֻׁתָּפִין בְּכֶרֶם, חֶלְקוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל - חַיָּב, וְשֶׁל נָכְרִי - פָּטוּר. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: יִשְׂרָאֵל וְנָכְרִי שֶׁהָיוּ שֻׁתָּפִין בַּכֶּרֶם - פָּטוּר מִן הָעוֹלֵלוֹת:

יט. הַמַּקְדִּישׁ אֶת כַּרְמוֹ - לֹא הִקְדִּישׁ אֶת הָעוֹלֵלוֹת, שֶׁאֵין אָדָם מַקְדִּישׁ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ:

כ. בֶּן לֵוִי שֶׁנָּתְנוּ לוֹ עֲנָבִים וְהָיוּ בָּהֶן עוֹלֵלוֹת - אֵין חוֹשֶׁשׁ שֶׁמָּא שֶׁל עֲנִיִּים הֵן:

כא. הַנּוֹטֵעַ כֶּרֶם לַהֶקְדֵּשׁ - פָּטוּר מִן הַפֶּרֶט, וּמִן הָעוֹלֵלוֹת, מִן הָעָרְלָה, וּמִן הָרְבָעִי. וְחַיָּב בַּשְּׁבִיעִית. הַמַּקְדִּישׁ אֶת כַּרְמוֹ - לֹא הִקְדִּישׁ אֶת הָעוֹלֵלוֹת, שֶׁאֵין אָדָם מַקְדִּישׁ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. מֵאֵימָתַי אָדָם רַשַּׁאי לִבְצוֹר כַּרְמוֹ בַּשְּׁבִיעִית? מִשֶּׁיִּוָּדַע הַפְּרִי, שֶׁכְּבָר נִתְחַיֵּב הַכֶּרֶם בְּגִדּוּלֵי עוֹלֵלוֹת:

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

כב. אֵיזֶהוּ שִׁכְחָה בַּעֲרִיסִין גְּדוֹלִים[15]? כָּל שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִפְשׁט אֶת יָדוֹ וְלִטְלָהּ. בַּעֲרִיסִין קְטַנִּים - כְּשֶׁיַּעֲבֹר הַיֶּמֶנּוּ. בְּדָלִית וּבַדֶּקֶל - מִשֶּׁיֵּרֵד מִמֶּנּוּ. וּשְׁאָר כָּל הָאִילָן - מִשֶּׁיִּפְנֶה וְיֵלֵךְ לוֹ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁלֹּא הִתְחִיל בּוֹ, אֲבָל אִם הִתְחִיל בּוֹ וּשְׁכָחוֹ - אֵין שִׁכְחָה עַד שֶׁיִּבְצֹר אֶת כָּל סְבִיבָיו:

מַסֶּכֶת פֵּאָה פֶּרֶק רְבִיעִי

א. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מָקוֹם שֶׁדּוֹרְכִין אֶת הָעוֹלְלוֹת - נֶאֱמָן עָנִי לוֹמַר: 'יַיִן זֶה שֶׁל עוֹלְלוֹת הוּא'. נֶאֱמָן לוֹמַר: 'לָקַט זֶה - לִקַּטְתִּיו אֲנִי וְאָחִי, אֲנִי וּקְרוֹבִי'. אֲבָל אֵין נֶאֱמָן לוֹמַר: 'מִפְּלוֹנִי נָכְרִי לָקַחְתִּי'; 'מֵאִישׁ פְּלוֹנִי כּוּתִי לָקַחְתִּי'. עֲנִיֵּי כּוּתִים - כַּעֲנִיֵּי יִשְׂרָאֵל. אֲבָל עֲנִיֵּי נָכְרִים - אֵין מַאֲמִינִים לָהֶם בְּכָל דָּבָר:

ב. אֵין פּוֹחֲתִין לֶעָנִי בְּשִׁנַּת מַעֲשֵׂר עָנִי, מֵחֲצִי קַב חִטִּין אוֹ קַב שְׂעוֹרִין. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? עַל הַגֹּרֶן, אֲבָל בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ - נוֹתֵן לוֹ כָּל שֶׁהוּא, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. וּשְׁאָר מַתָּנוֹת כְּהוּנָּה וּלְוִיָּה - נוֹתֵן כָּל שֶׁהוּא וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. רָצָה, מַצִּיל מֻחֱצָה וְנוֹתֵן מֻחֱצָה. אַבָּא יוֹסֵי בֶּן דּוֹסְתַּאי אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: רָצָה, נוֹתֵן לִפְנֵיהֶם שְׁלִישׁ, וּמַנִּיחַ שְׁתֵּי יָדוֹת לִקְרוֹבָיו:

ג. כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם שֶׁהָיוּ עוֹמְדִין עַל הַגֹּרֶן, וּבָאוּ כֹּהֲנִים אֲחֵרִים וְעָמְדוּ - אֵינָן יְכוֹלִין לְהוֹצִיא מִיָּדָן. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: נָהֲגוּ כֹּהֲנִים עַיִן יָפָה, שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא אֶת אַחֵיהֶם רֵיקָנִין. אֲבָל מְקַמְּצִין וְנוֹתְנִין לָהֶם. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אִם בָּאוּ עַד שֶׁלֹּא תַּחְזֹר חֲלִילָה - עוֹמְדִין עַל הֶעָקֹב[16], וְנוֹטְלִין:

הַשָּׁלֵם

ד. נָשִׁים וַעֲבָדִים, אֵין חוֹלְקִין לָהֶם עַל הַגֹּרֶן. אֲבָל נוֹתְנִין לָהֶם מַתָּנוֹת כְּהוּנָּה וּלְוִיָּה לְשֵׁם טוּבָה:

ה. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כְּשֵׁם שֶׁהַתְּרוּמָה חֲזָקָה לִכְהוּנָּה בְּחִלּוּק גְּרָנוֹת - כָּךְ מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן חֲזָקָה לַלְוִיִּם בְּחִלּוּק גְּרָנוֹת. הַחוֹלֵק בְּבֵית דִּין - אֵין לוֹ חֲזָקָה לַכְּהֻנָּה:

ו. שְׁתֵּי חֲזָקוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל: נְשִׂיאוּת כַּפַּיִם, וְחִלּוּק גְּרָנוֹת. וּבְסוּרְיָא, וְעַד מָקוֹם שֶׁשִּׁלּוּחֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים מַגִּיעִים - נְשִׂיאוּת כַּפַּיִם, אֲבָל לֹא חִלּוּק גְּרָנוֹת. וּבָבֶל - כְּסוּרְיָא. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְיעֶזֶר אוֹמֵר: אַף בְּאַלְכְּסַנְדְּרְיָא בָּרִאשׁוֹנָה, כְּשֶׁהָיָה שָׁם בֵּית דִּין:

ז. חֹמֶר בְּקָדְשֵׁי מִקְדָּשׁ שֶׁאֵין בְּקָדְשֵׁי גְבוּל, וּבְקָדְשֵׁי הַגְּבוּל שֶׁאֵין בְּקָדְשֵׁי מִקְדָּשׁ. קָדְשֵׁי הַגְּבוּל - קְטַנִּים חוֹלְקִין בָּהֶן, וּטְמֵאִין חוֹלְקִין בָּהֶן, וְחוֹלְקִין אוֹתָן בְּטֻמְאָה, וְחוֹלְקִין מָנֶה כְּנֶגֶד מָנֶה. קָדְשֵׁי מִקְדָּשׁ - חַיָּבִין בְּאַחֲרָיוּתָן לְטַפֵּל בָּהֶן, וּלְהָבִיאָן לְבֵית הַבְּחִירָה. קָדְשֵׁי הַגְּבוּל - נִתָּנִין לְכָל חָבֵר. קָדְשֵׁי מִקְדָּשׁ - נוֹתֵן לְאַנְשֵׁי הַמִּשְׁמָר בִּלְבַד:

ח. אֵין פּוֹחֲתִין לֶעָנִי הָעוֹבֵר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם - מִכִּכָּר בְּפוּנְדְּיוֹן מֵאַרְבַּע סְאִין בְּסֶלַע. לָן - נוֹתְנִין לוֹ פַּרְנָסַת לֵינָה, שֶׁמֶן וְקִטְנִית. שָׁבַת - נוֹתְנִין לוֹ מְזוֹן שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת, שֶׁמֶן וְקִטְנִית, דָּג וְיֶרֶק. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁאֵין מַכִּירִין אוֹתוֹ, אֲבָל בִּזְמַן שֶׁמַּכִּירִין אוֹתוֹ - אַף מְכַסִּין אוֹתוֹ. הָיָה מְסֻבָּב עַל הַפְּתָחִים - אֵין נִזְקָקִין לוֹ לְכָל דָּבָר:

ט. תַּמְחוּי - כָּל הַיּוֹם. קֻפָּה - מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת. תַּמְחוּי - לְכָל אָדָם. קֻפָּה - לְאַנְשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר. אִם שָׁהָה שָׁם שְׁלֹשִׁים יוֹם - הֲרֵי הוּא כְּאַנְשֵׁי הָעִיר. לַקֻּפָּה וְלַתַּמְחוּי - שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, וְלַכְּסוּת - שִׁשָּׁה

---

[15] כֶּרֶם גְּבוֹהַּ וּמַנָּח עַל גַּבֵּי עֵצִים.

[16] בְּסוֹף הָרִאשׁוֹנִים – בְּסוֹף הַשּׁוּרָה, וּכְשֶׁבַּעַל הַבַּיִת מְחַלֵּק וּבָא לְסוֹף הַשּׁוּרָה – מְחַלֵּק גַּם לָהֶם.

תּוֹסֶפְתָּא

חֲדָשִׁים. וְלַקְּבוּרָה – תִּשְׁעָה חֲדָשִׁים. וּלְפַסֵּי הָעִיר[17] – שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ׃

י. עָנִי שֶׁנָּתַן פְּרוּטָה לַקֻּפָּה, וּפְרוּטָה לַתַּמְחוּי – מְקַבְּלִין אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ. אִם לֹא נָתַן – אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לִתֵּן. נָתְנוּ לוֹ חֲדָשִׁים וְהֶחְזִיר לָהֶן שְׁחָקִים[18] – מְקַבְּלִין אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ. אִם לֹא נָתַן – אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לִתֵּן. הָיָה מִשְׁתַּמֵּשׁ בִּכְלֵי מֵילַת[19] – נוֹתְנִין לוֹ כְּלֵי מֵילַת. מִטָּה – נוֹתְנִין לוֹ מִטָּה. עִסָּה – נוֹתְנִין לוֹ עִסָּה. פַּת – נוֹתְנִין לוֹ פַּת. לְהַאֲכִילוֹ בְּתוֹךְ פִּיו – מַאֲכִילִין לוֹ בְּתוֹךְ פִּיו, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים טו, ח)׃ ״דֵּי מַחְסֹרוֹ אֲשֶׁר יֶחְסַר לוֹ״ – אֲפִלּוּ עֶבֶד אֲפִלּוּ סוּס. ״לוֹ״ – זוֹ אִשָּׁה, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית ב, יח)׃ ״אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ״. מַעֲשֶׂה בְּהִלֵּל הַזָּקֵן, שֶׁנָּתַן לֶעָנִי בֶּן טוֹבִים סוּס שֶׁהָיָה מִתְעַמֵּל בּוֹ, וְעֶבֶד שֶׁהָיָה מְשַׁמְּשׁוֹ. שׁוּב מַעֲשֶׂה בְּאַנְשֵׁי הַגָּלִיל, שֶׁהָיוּ מַעֲלִין לְזָקֵן אֶחָד לִיטְרָא אֶחָד בָּשָׂר צִפּוֹרֵי בְּכָל יוֹם׃

יא. הָיָה מִשְׁתַּמֵּשׁ בִּכְלֵי זָהָב – מוֹכְרָן וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בִּכְלֵי כֶּסֶף. בִּכְלֵי כֶּסֶף – מוֹכְרָן וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בִּכְלֵי נְחשֶׁת. בִּכְלֵי נְחשֶׁת – מוֹכְרָן וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בִּכְלֵי זְכוּכִית. אָמְרוּ׃ מִשְׁפַּחַת בֵּית נְבַלְטָא הָיְתָה בִּירוּשָׁלַיִם, וְהָיְתָה מִתְיַחֶסֶת עַל בְּנֵי אַרְנָן הַיְבוּסִי, הֶעֱלוּ לָהֶם חֲכָמִים שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שְׁקָלֵי זָהָב, וְלֹא רָצוּ לְהוֹצִיאָן חוּץ מִירוּשָׁלַיִם׃

יב. הָאוֹמֵר׃ אֵינִי מִתְפַּרְנֵס מִשֶּׁל אֲחֵרִים – שׁוֹקְדִין עָלָיו וּמְפַרְנְסִין אוֹתוֹ, וְנוֹתְנִין לוֹ לְשׁוּם מִלְוֶה, וְחוֹזְרִין וְנוֹתְנִין לוֹ לְשׁוּם מַתָּנָה; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר׃ אוֹמְרִים לוֹ׃ ״הָבֵא מַשְׁכּוֹן, כְּדֵי לָגוֹס אֶת דַּעְתּוֹ[20]׃

יג. הָיָה אוֹמֵר׃ אֵינִי מִתְפַּרְנֵס מִשֶּׁל עַצְמִי – שׁוֹקְדִין עָלָיו וּמְפַרְנְסִין אוֹתוֹ, וְנוֹתְנִין לוֹ לְשֵׁם מַתָּנָה, וְחוֹזְרִין וְגוֹבְיִן מִמֶּנּוּ לְשׁוּם מִלְוֶה; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר׃ אוֹמְרִים לוֹ׃ ״הָבֵא מַשְׁכּוֹן, כְּדֵי לָגוֹס אֶת דַּעְתּוֹ׃

יד. הַמְסַמֵּא אֶת עֵינוֹ, וְהַמְצַבֶּה אֶת כֶּרְסוֹ, וְהַמְעַבֵּה אֶת שׁוֹקָיו – אֵין נִפְטָר מִן הָעוֹלָם עַד שֶׁיִּהְיֶה לוֹ כֵּן׃

טו. גַּבָּאֵי צְדָקָה, אֵין רַשָּׁאִין לְפָרֵשׁ זֶה מִזֶּה. אֲפִלּוּ נָתַן לוֹ חֲבֵרוֹ מָעוֹת שֶׁהוּא חַיָּב לוֹ, אֲפִלּוּ מָצָא מָעוֹת בַּדֶּרֶךְ – אֵינוֹ רַשַּׁאי לִיטְלָן, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר לב, כב)׃ ״וִהְיִיתֶם נְקִיִּים מֵה׳ וּמִיִּשְׂרָאֵל״. אֲבָל פּוֹרְשִׁים זֶה מִזֶּה לְתוֹךְ חָצֵר אוֹ לְתוֹךְ חֲנוּת, וְגוֹבְיִן׃

טז. מַעֲשֵׂר שֵׁנִי, אֵין פּוֹרְעִין מִמֶּנּוּ מִלְוֶה וְחוֹב, וְאֵין מְשַׁלְּמִין מִמֶּנּוּ אֶת הַגְּמוּלִים[21], וְאֵין פּוֹדִין בּוֹ שְׁבוּיִם, וְאֵין עוֹשִׂין בּוֹ שׁוּשְׁבִינוּת, וְאֵין נוֹתְנִין מִמֶּנּוּ דָּבָר לִצְדָקָה. אֲבָל מְשַׁלְּחִין מִמֶּנּוּ דָּבָר שֶׁל גְּמִילוּת חֲסָדִים, וְצָרִיךְ לְהוֹדִיעַ, וְנוֹתְנִין אוֹתוֹ לַחֲבֵר-עִיר בְּטוֹבָה׃

יז. אָמַר לִתֵּן, וְנָתַן – נוֹתְנִין לוֹ שְׂכַר אֲמִירָה וּשְׂכַר מַעֲשֶׂה. אָמַר לִתֵּן וְלֹא הִסְפִּיק בְּיָדוֹ לִתֵּן – נוֹתְנִין לוֹ שְׂכַר אֲמִירָה כִּשְׂכַר מַעֲשֶׂה. לֹא אָמַר לִתֵּן, אֲבָל אָמַר לַאֲחֵרִים׃ ׳תְּנוּ׳ – נוֹתְנִין לוֹ שָׂכָר עַל כָּךְ, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים טו, י)׃ ״כִּי בִּגְלַל הַדָּבָר הַזֶּה יְבָרֶכְךָ ה׳ אֱלֹהֶיךָ״ וְגוֹ׳. לֹא אָמַר לַאֲחֵרִים׃ ׳תְּנוּ׳, אֲבָל מֵנִיחַ לוֹ

[17] קַרְשֵׁי הָעִיר לְחַזֵּק אֶת שַׁעֲרֵי הָעִיר.

[18] בְּלוּיִים.

[19] בִּגְדֵי מֶשִׁי.

[20] כְּדֵי שֶׁיִּרְגִּישׁ טוֹב, כִּי יַחְשֹׁב שֶׁזּוֹ רַק הַלְוָאָה וְהָרְאָיָה שֶׁלּוֹקְחִים מִמֶּנּוּ מַשְׁכּוֹן וְעַל יְדֵי זֶה לֹא יִתְבַּיֵּשׁ מִלְּקַחַת.

[21] שֶׁאֵינוֹ חוֹב גָּמוּר, רַק רוֹצֶה לִגְמֹל חֶסֶד לְמִי שֶׁגָּמַל עִמּוֹ חֶסֶד.

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

בִּדְבָרִים טוֹבִים[22], מִנַּיִן שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ שָׂכָר עַל כָּךְ? שֶׁנֶּאֱמַר: ״כִּי בִגְלַל הַדָּבָר הַזֶּה״ וְגוֹ׳:

ד,יח מַעֲשֶׂה בְּמוֹנְבַז הַמֶּלֶךְ, שֶׁעָמַד וּבִזְבֵּז אֶת כָּל אוֹצְרוֹתָיו בִּשְׁנֵי בַצָּרֹת. אָמְרוּ לוֹ אֶחָיו: אֲבוֹתֶיךָ גָּנְזוּ אוֹצָרוֹת וְהוֹסִיפוּ עַל שֶׁל אֲבוֹתָם, וְאַתָּה עָמַדְתָּ וּבִזְבַּזְתָּ אֶת כָּל אוֹצְרוֹתֶיךָ שֶׁלְּךָ וְשֶׁל אֲבוֹתֶיךָ! אָמַר לָהֶם: אֲבוֹתַי גָּנְזוּ אוֹצָרוֹת לְמַטָּה, וַאֲנִי גָּנַזְתִּי לְמַעְלָה, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים פה, יב): ״אֱמֶת מֵאֶרֶץ תִּצְמָח״ וְגוֹ׳. אֲבוֹתַי גָּנְזוּ אוֹצָרוֹת בְּמָקוֹם שֶׁהַיָּד שׁוֹלֶטֶת בּוֹ, וַאֲנִי גָּנַזְתִּי אוֹצָרוֹת בְּמָקוֹם שֶׁאֵין הַיָּד שׁוֹלֶטֶת בּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים פט, טו): ״צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כִּסְאֶךָ״ וְגוֹ׳. אֲבוֹתַי גָּנְזוּ אוֹצָרוֹת שֶׁאֵין עוֹשִׁין פֵּרוֹת, וַאֲנִי גָּנַזְתִּי אוֹצָרוֹת שֶׁעוֹשִׁין פֵּרוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה ג, י): ״אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב כִּי פְרִי״ וְגוֹ׳. אֲבוֹתַי גָּנְזוּ אוֹצָרוֹת שֶׁל מָמוֹן, וַאֲנִי גָּנַזְתִּי אוֹצָרוֹת שֶׁל נְפָשׁוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי יא, ל): ״פְּרִי צַדִּיק עֵץ חַיִּים וְלֹקֵחַ נְפָשׁוֹת חָכָם״. אֲבוֹתַי גָּנְזוּ אוֹצָרוֹת לַאֲחֵרִים, וַאֲנִי גָּנַזְתִּי לְעַצְמִי, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים כד, יג): ״וּלְךָ תִּהְיֶה צְדָקָה לִפְנֵי ה׳ אֱלֹהֶיךָ״. אֲבוֹתַי גָּנְזוּ אוֹצָרוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה, וַאֲנִי גָּנַזְתִּי לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה נח, ח): ״וְהָלַךְ לְפָנֶיךָ צִדְקֶךָ״. צְדָקָה וּגְמִילוּת חֲסָדִים - שְׁקוּלִין כְּנֶגֶד כָּל מִצְוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה. אֲלָא שֶׁהַצְּדָקָה - בַּחַיִּים, וּגְמִילוּת חֲסָדִים - בַּחַיִּים וּבַמֵּתִים. צְדָקָה - בַּעֲנִיִּים. גְּמִילוּת חֲסָדִים - בַּעֲנִיִּים וּבָעֲשִׁירִים. צְדָקָה - בְּמָמוֹנוֹ. גְּמִילוּת חֲסָדִים - בְּמָמוֹנוֹ וּבְגוּפוֹ:

יט. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה: מִנַּיִן שֶׁכָּל הַמַּעֲלִים אֶת עֵינָיו מִן הַצְּדָקָה כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה? שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים טו, ט): ״הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן יִהְיֶה דָבָר עִם לְבָבְךָ בְּלִיַּעַל לֵאמֹר״. וּלְהַלָּן הוּא אוֹמֵר (דְּבָרִים יג, יד): ״יָצְאוּ אֲנָשִׁים בְּנֵי בְלִיַּעַל מִקִּרְבֶּךָ״, מַה ׳בְּלִיַּעַל׳ הָאָמוּר לְהַלָּן - עֲבוֹדָה זָרָה. אַף ׳בְּלִיַּעַל׳ הָאָמוּר כָּאן - עֲבוֹדָה זָרָה:

[22] מְפַיְּסִים לָעֲנִי.

הַשָּׁלֵם

כ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר יוֹסֵי: מִנַּיִן שֶׁהַצְּדָקָה וּגְמִילוּת חֲסָדִים שָׁלוֹם גָּדוֹל וּפְרַקְלִיט גָּדוֹל בֵּין יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם? שֶׁנֶּאֱמַר (יִרְמְיָה טז, ה): ״כֹּה אָמַר ה׳ אַל תָּבֹא בֵּית מַרְזֵחַ״ וְגוֹ׳. חֶסֶד - זוֹ גְּמִילוּת חֲסָדִים, וְרַחֲמִים - זוֹ צְדָקָה. מְלַמֵּד: שֶׁהַצְּדָקָה וּגְמִילוּת חֲסָדִים שָׁלוֹם וּפְרַקְלִיט גָּדוֹל בֵּין יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם:

מַסֶּכֶת דְּמַאי פֶּרֶק רִאשׁוֹן

א. הַקַּלִּין שֶׁבַּדְּמַאי: הַשִּׁיתִּין, וְהָרִימִּין וְהָעֲזָרְדִין, חֻזְקָתָם בְּכָל מָקוֹם - פְּטוּרִין. וְאִם הָיוּ מִשְׁתַּמְּרִין - חַיָּבִין. אִם כְּחָס עַל שָׂדֵהוּ - פְּטוּרָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: שִׁיתִּין שֶׁבַּצִּיפּוֹת - חַיָּבוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מִשְׁתַּמְּרוֹת. רַבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה אוֹמֵר: הַנּוֹבְלוֹת הַנִּמְכָּרוֹת עִם הַתְּמָרוֹת - חַיָּבוֹת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: עַד שֶׁלֹּא יַטִּילוּ שְׂאוֹר - פְּטוּרוֹת. מִשֶּׁיַּטִּילוּ שְׂאוֹר - חַיָּבוֹת:

ב. בְּרֵאשׁוֹנָה הָיָה חֹמֶץ שֶׁבִּיהוּדָה - פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁחֻזְקָתוֹ מִן הַתֶּמֶד. עַכְשָׁו שֶׁחֻזְקָתוֹ מִן הַיַּיִן - חַיָּב:

ג. הַבְּכוּרוֹת[23], וְהַסְּיָפוֹת[24], בַּגִּנָּה - חַיָּבוֹת. בַּבִּקְעָה - פְּטוּרוֹת. אֵלּוּ הֵן הַבְּכוּרוֹת - עַד שֶׁלֹּא יוֹשִׁיבוּ שׁוּמָא. הַסְּיָפוֹת - מִשֶּׁיְּקַפְּלוּ הַמּוּקְצָעוֹת[25]. רַבִּי אֶלְעַאי אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: הַבְּכוּרוֹת - לְעוֹלָם חַיָּבוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מִשְׁתַּמְּרוֹת:

ד. כְּזִיב עַצְמָהּ - פְּטוּרָה מִן הַדְּמַאי. חֻזְקַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל - חַיָּב עַד שֶׁיְּוַדַּע שֶׁהוּא פָּטוּר. חֻזְקַת חוּצָה לָאָרֶץ - פָּטוּר, עַד שֶׁיְּוַדַּע לְךָ שֶׁהוּא חַיָּב. חֻזְקַת בַּעֲלֵי בָּתִּים יִשְׂרָאֵל

[23] הַפֵּרוֹת שֶׁמְּמַהֲרִים לְהִתְבַּשֵּׁל.

[24] הַפֵּרוֹת שֶׁמִּתְבַּשְּׁלִים רַק בַּסּוֹף.

[25] מַה שֶּׁמּוֹתִירִים קוֹצְעֵי הַפֵּרוֹת בִּכְלִי הַנִּקְרָא כָּךְ, בִּלְי שׁוֹמֵר.

תּוֹסֶפְתָּא

שֶׁבְּסוּרְיָא - אֵין מַפְרִישִׁין עֲלֵיהֶן דְּמַאי. וְאִם בְּיָדוּעַ שֶׁרֹב הַפֵּרוֹת שֶׁלָּהֶן - הֲרֵי אֵלּוּ חַיָּבִין:

ה. אָמַר: ׳שֶׁלִּי הֵן׳ - חַיָּב לְעַשֵּׂר. ׳מְעֻשָּׂרִין הֵן׳ - נֶאֱמָן, שֶׁהַפֶּה שֶׁאָסַר הוּא הַפֶּה שֶׁהִתִּיר. הָיָה מוֹכֵר פֵּרוֹת בְּשָׁנַת מַעֲשֵׂר שֵׁנִי, וְאָמַר: ׳שֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי הֵן׳ - נֶאֱמָן. הָיָה מַעֲשֵׂר עָנִי - נֶאֱמָן. הָיָה מְעַשֵּׂר פֵּרוֹת בְּשָׁנַת מַעֲשֵׂר עָנִי, וְאָמַר: ׳מַעֲשֵׂר שֵׁנִי זֶה׳ - אֵין נֶאֱמָן, ׳מַעֲשֵׂר עָנִי׳ - נֶאֱמָן. הָיָה מוֹכֵר פֵּרוֹת בְּשָׁנַת מַעֲשֵׂר שֵׁנִי, וְאָמַר: מַעֲשֵׂר עָנִי - נֶאֱמָן, שֶׁהַפֶּה שֶׁאָסַר הוּא הַפֶּה שֶׁהִתִּיר:

ו. הָיָה מוֹכֵר פֵּרוֹת בַּשְּׁבִיעִית, וְאָמַר: ׳שֶׁל עֶרֶב שְׁבִיעִית הֵן׳! - חַיָּב בְּמַעֲשֵׂר וְחַיָּב בְּבִעוּר. הָיָה מוֹכֵר פֵּרוֹת בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית, וְאָמַר: ׳שֶׁל שְׁבִיעִית הֵן׳ - חַיָּב בְּמַעֲשֵׂר וְחַיָּב בְּבִעוּר. הָיָה מוֹכֵר בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית, וְאָמַר: ׳שֶׁל עֶרֶב שְׁבִיעִית הֵן׳ - חַיָּב בְּמַעֲשֵׂר, וּפָטוּר מִן הַבִּעוּר. זֶה הַכְּלָל: כָּל דָּבָר שֶׁשְּׁתִיקָתוֹ פָּטוּר - נֶאֱמָן, בֵּין לְהַחְמִיר בֵּין לְהָקֵל. כָּל דָּבָר שֶׁשְּׁתִיקָתוֹ חַיָּב - נֶאֱמָן לְהַחְמִיר וְלֹא לְהָקֵל:

ז. פֵּרוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁרַבּוּ עַל פֵּרוֹת חוּצָה לָאָרֶץ - הֲרֵי אֵלּוּ חַיָּבִין. פֵּרוֹת חוּצָה לָאָרֶץ שֶׁרַבּוּ עַל פֵּרוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל - הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרִין; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אַף דְּבָרִים הַתְּדִירִין, כְּגוֹן הָאֱגוֹזִים וְדוּרְמַסְקָנִיּוֹת וּפִסַּלְקָאוֹת - פְּטוּרִין, וּשְׁאָר כָּל הַדְּבָרִים - חַיָּבִין. אָמַר רַבִּי: נִרְאִין דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר - בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ קָבוּעַ, וְדִבְרֵי חֲכָמִים - בְּדָבָר הַקָּבוּעַ:

ח. הַלּוֹקֵחַ מִן הַחַמָּרֶת[26] בְּצוֹר, וּמִן הַמּוֹגִירוֹת[27] בְּצִידֹן - חַיָּב. מִן הַמּוֹגִירוֹת בְּצוֹר, וּמִן הַחַמָּרֶת בְּצִידֹן - פָּטוּר. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַלּוֹקֵחַ מִן הַמּוֹגִירוֹת בְּצוֹר, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר מִן הַחַמָּרֶת - חַיָּב, אֲפִלּוּ מְחַמֵּר אֶחָד. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: חַמָּרֶת הַיּוֹרֶדֶת לִכְזִיב - חַיָּב, מִפְּנֵי שֶׁחֻזְקָתוֹ מִן הַגָּלִיל. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הֲרֵי הִיא בְּחֻזְקַת פְּטוּרָה, עַד שֶׁתִּוָּדַע לְךָ מֵהֵיכָן הִיא:

ט. הַלּוֹקֵחַ מִן הַסְּפִינָה בְּיָפוֹ, וּמִן הַסְּפִינָה בְּקֶסָרִי - חַיָּב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כִּפַּת הַיְשׁוּב, וְכִפַּת אַנְטִיפַּרְס, וְשׁוּק שֶׁל פַּטְרוֹס - בָּרְאשׁוֹנָה הָיוּ דְּמַאי, מִפְּנֵי שֶׁחֻזְקָתָן מֵהַר הַמֶּלֶךְ. עָכְשָׁו רַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ: כָּל עֲיָרוֹת הַכּוּתִים שֶׁעַל יַד הַדֶּרֶךְ, כְּגוֹן הַתְּבוּאָה וְהַקִּטְנִיּוֹת שֶׁלָּהֶן - דְּמַאי, מִפְּנֵי שֶׁהֵן שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִשְׁתַּמְּשִׁין בִּיהוּדָה. וּשְׁאָר כָּל פֵּירוֹתֵיהֶן - וַדַּאי:

י. אוֹצָר שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְנָכְרִים מַטִּילִין לְתוֹכוֹ, אִם רֹב נָכְרִים - וַדַּאי, וְאִם רֹב יִשְׂרָאֵל - דְּמַאי, מֻחֲזָה עַל מֻחֲזָה - וַדַּאי; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֲפִלּוּ כֻּלָּם נָכְרִים, וְיִשְׂרָאֵל אֶחָד מַטִּיל לְתוֹכוֹ - דְּמַאי. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּאוֹצָר שֶׁל יָחִיד. אֲבָל בְּאוֹצָר שֶׁל מְלָכִים - הוֹלְכִים אַחַר הָרֹב. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּאוֹצָר שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְנָכְרִים. אֲבָל אוֹצַר יִשְׂרָאֵל וְכוּתִים - הוֹלְכִים אַחַר הָרֹב. אָמַר לוֹ: ׳אַתָּה הוֹרֵיתָ לָנוּ עַל אוֹצָרוֹת שֶׁל יַבְנֶה שֶׁלִּפְנֵי מִלְחָמָה שֶׁהִיא דְּמַאי׳, וְרַבָּן כּוּתִים. אֲבָל אוֹצַר שֶׁמָּטְמָן בּוֹ מִחוּצָה לָאָרֶץ לָאָרֶץ, כְּגוֹן אוֹצָרוֹת שֶׁל דִּינָר - חַיָּב לְפִי חֶשְׁבּוֹן. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קַבְּיסָאי: כָּל יָמַי הָיִיתִי קוֹרֵא מִקְרָא הַזֶּה (בַּמִּדְבָּר יט, יט): ״וְהִזָּה הַטָּהֹר עַל הַטָּמֵא״, וְלֹא מָצָא יָדָיו אֶלָּא בְּאוֹצָר שֶׁל יַבְנֶה בִּלְבַד. וּמֵאוֹצָרָה שֶׁל יַבְנֶה לָמַדְתִּי: שֶׁטָּהוֹר אֶחָד מַזֶּה אֲפִלּוּ עַל מֵאָה טְמֵאִים:

יא. הַלּוֹקֵחַ פֵּרוֹת לַאֲכִילָה, וְנִמְלַךְ לְמָכְרָן - לֹא יִמְכְּרֵנּוּ לְנָכְרִי, וְלֹא יַאֲכִילֵם לְבֶהֱמַת אֲחֵרִים, וְלֹא לְבֶהֱמַת עַצְמוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן עוֹשֶׂה כַּיּוֹצֵא בּוֹ. מִי שֶׁנָּפְלוּ לוֹ פֵּרוֹת בִּירוּשָׁה, אוֹ שֶׁנְּתָנוֹ בְּמַתָּנָה - לֹא יִמְכְּרֵם לְנָכְרִי, וְלֹא יַאֲכִילֵם לְבֶהֱמַת אֲחֵרִים, וְלֹא לְבֶהֱמַת עַצְמוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן עִשֵּׂר:

הַשָּׁלֵם

---

[26] חַמָּרִים שֶׁבָּאִים עִם הַתְּבוּאָה מִמָּקוֹם אַחֵר.

[27] אוֹצָרוֹת.

תּוֹסֶפְתָּא

יב. לוֹקְחִין שָׂדֶה זְרוּעָה מִן הַנָּכְרִי, בֵּין מִשֶּׁצִּמְחָה, וּבֵין עַד שֶׁלֹּא צִמְחָה. וְכֵן מִישְׂרָאֵל בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. לוֹקְחִין זֶרַע, אֶחָד דָּבָר שֶׁזְּרָעוֹ כְּלֶה, וְאֶחָד דָּבָר שֶׁאֵין זְרָעוֹ כָּלֶה.

יג. אֵין זוֹרְעִין אֶת הַטֶּבֶל, וְאֵין מְחַפִּין אֶת הַטֶּבֶל, וְאֵין עוֹשִׂין עִם הַנָּכְרִי בְּטֶבֶל. יִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׁכַח וְזָרַע אֶת הַטֶּבֶל, עַד שֶׁלֹּא צִמְחָה - יְלַקֵּט, וְאִם צִמְחָה - אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ, שֶׁכְּבָר אָבְדָה. הַלּוֹקֵחַ לַבְּהֵמָה לַחַיָּה וּלְעוֹפוֹת - פָּטוּר מִן הַדְּמַאי:

יד. לֹא יִקְשֹׁר אָדָם יִשְׂרָאֵל בְּהֶמְתּוֹ אֵצֶל בְּהֶמְתּוֹ שֶׁל נָכְרִי. שֶׁאִם הָלְכָה בְּהֶמְתּוֹ מֵאֵלֶיהָ - אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לְהַחְזִירָהּ:

טו. מַשְׁכִּיר יִשְׂרָאֵל בְּהֶמְתּוֹ לְנָכְרִי, וּפוֹסֵק עָלֶיהָ עַל מְנָת שֶׁהַנָּכְרִי זָנָהּ. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יֹאמַר לוֹ: ׳כָּךְ וְכָךְ שְׁעוֹרִין תְּהֵא מַטִּיל לְפָנֶיהָ׳ - ׳כָּךְ וְכָךְ עָמִיר תְּהֵא מַטִּיל לְפָנֶיהָ׳:

טז. נָכְרִי שֶׁאָמַר לְיִשְׂרָאֵל: ׳תֵּן שֶׁמֶן עַל גַּב מַכְתִּי׳, בַּדַּאי - אָסוּר, וּבִדְמַאי - מֻתָּר. נָפַל עַל גַּבֵּי בְשָׂרוֹ - מְשַׁפְשְׁפוֹ וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ:

יז. נָכְרִי שֶׁנָּתַן שֶׁמֶן עַל גַּבֵּי טַבְלָא שֶׁל שַׁיִשׁ לְהִתְעַגֵּל עָלֶיהָ, מֻשְׁעָמַד - מֻתָּר לְיִשְׂרָאֵל לֵישֵׁב אַחֲרָיו:

יח. הַלּוֹקֵחַ יַיִן לִתֵּן לְתוֹךְ הַמּוֹרִיס, וְיַיִן לַעֲשׂוֹתוֹ אִילַנְתּוֹת, וְכַרְשִׁינִין לַעֲשׂוֹתָן טְחִינִין - חַיָּב בְּדִמַּאי, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בַּדַּאי. הֵן עַצְמָן - פְּטוּרִין מִן הַדְּמַאי. הַלּוֹקֵחַ יַיִן וְשֶׁמֶן לִתֵּן עַל גַּבֵּי חַטָּטִין, וְכַרְשִׁינִין לַעֲשׂוֹתָן טְחִינִין - חַיָּב בְּדִמַּאי. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר פּוֹטֵר. וְכֵן הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: הַלּוֹקֵחַ כַּרְשִׁינִין לַעֲשׂוֹתָן טְחִינִין - פָּטוּר מִן הַדְּמַאי. הַלּוֹקֵחַ יַיִן לִתֵּן לְהַקִּילוֹר, וְקֶמַח לַעֲשׂוֹתוֹ מְלוּגְמָא וּרְטִיָּה - פָּטוּר מִן הַדְּמַאי, וְחַיָּב בַּדַּאי. וְהֵן עַצְמָן - פְּטוּרִין מִן הַדַּאי:

הַשָּׁלֵם

יט. הַלּוֹקֵחַ קֶמַח לְעוּרוֹת - פָּטוּר מִן הַדְּמַאי, וְחַיָּב בַּדַּאי. וְשֶׁל וַדַּאי - נוֹתֵן לְתוֹכוֹ עוֹרוֹת אֲחֵרִים:

כ. שֶׁמֶן עָרֵב - בֵּית שַׁמַּאי מְחַיְּבִין, וּבֵית הִלֵּל פּוֹטְרִין. אָמַר רַבִּי נָתָן: לֹא הָיוּ בֵּית הִלֵּל פּוֹטְרִין אֶלָּא בְּשֶׁל פַּלְיָטוֹן בִּלְבַד. אֲחֵרִים אוֹמְרִים מִשּׁוּם רַבִּי נָתָן: מְחַיְּבִין הָיוּ בֵּית הִלֵּל בְּשֶׁמֶן וֶרֶד. תַּשְׁלוּמֵי תְרוּמָה, וְחֻמְשָׁהּ, וְחֹמֶשׁ חֻמְשָׁהּ, מוֹתָר הָעֹמֶר, וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם, וְלֶחֶם הַפָּנִים, וּשְׂיָרֵי מְנָחוֹת, וְתוֹסֶפֶת הַבִּכּוּרִים, וּפָטוּר מִן הַדְּמַאי. חַלַּת עַם הָאָרֶץ - רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: בֵּית שַׁמַּאי מְחַיְּבִין, וּבֵית הִלֵּל פּוֹטְרִין. וְכֵן שֶׁקָּרָא שָׁם לְמַעֲשֵׂר שֵׁנִי עֲלֵיהֶן - מַה שֶּׁעָשָׂה - עָשׂוּי:

כא. קִפַּת הַמֶּרְחָץ - פְּטוּרָה מִן הַוַּדַּאי, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר מִן הַדְּמַאי. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אַף אֵינוֹ מְטַמֵּא טֻמְאַת אֹכֶל:

כב. שֶׁמֶן שֶׁהַגַּרְדִּי סָךְ בְּאֶצְבְּעוֹתָיו - חַיָּב. שֶׁהַסּוֹרֵק נוֹתֵן לַצֶּמֶר - פָּטוּר מִן הַדְּמַאי. לְפִיכָךְ שֶׁמֶן שֶׁל שְׁבִיעִית - נוֹתְנִין מִמֶּנּוּ לְגַרְדִּי, וְאֵין נוֹתְנִין מִמֶּנּוּ לְסוֹרֵק:

איוב פרק לז

א אַף־לְזֹאת יֶחֱרַד לִבִּי וְיִתַּר מִמְּקוֹמוֹ:
ב שִׁמְעוּ שָׁמוֹעַ בְּרַגְזָ קוֹלוֹ וְהֶגֶה מִפִּיו יֵצֵא:
ג תַּחַת־כָּל־הַשָּׁמַיִם יְשִׁרֵהוּ וְאוֹרוֹ עַל־כַּנְפוֹת הָאָרֶץ:
ד אַחֲרָיו | יִשְׁאַג־קוֹל יַרְעֵם בְּקוֹל גְּאוֹנוֹ וְלֹא יְעַקְּבֵם כִּי־יִשָּׁמַע קוֹלוֹ:
ה יַרְעֵם אֵל בְּקוֹלוֹ נִפְלָאוֹת עֹשֶׂה גְּדֹלוֹת וְלֹא נֵדָע:
ו כִּי לַשֶּׁלֶג | יֹאמַר הֱוֵא אָרֶץ וְגֶשֶׁם מָטָר וְגֶשֶׁם מִטְרוֹת עֻזּוֹ:
ז בְּיַד־כָּל־אָדָם יַחְתּוֹם לָדַעַת כָּל־אַנְשֵׁי מַעֲשֵׂהוּ:
ח וַתָּבוֹא חַיָּה בְמוֹ־אָרֶב וּבִמְעוֹנֹתֶיהָ תִּשְׁכֹּן:
ט מִן־הַחֶדֶר תָּבוֹא סוּפָה וּמִמְּזָרִים קָרָה:
י מִנִּשְׁמַת־אֵל יִתֵּן־קָרַח וְרֹחַב מַיִם בְּמוּצָק:
יא אַף־בָּרִי יַטְרִיחַ עָב יָפִיץ עֲנַן אוֹרוֹ:
יב וְהוּא מְסִבּוֹת | מִתְהַפֵּךְ בְּתַחְבּוּלֹתָו לְפָעֳלָם כֹּל אֲשֶׁר יְצַוֶּם | עַל־פְּנֵי תֵבֵל אָרְצָה:
יג אִם־לְשֵׁבֶט אִם־לְאַרְצוֹ אִם־לְחֶסֶד יַמְצִאֵהוּ:
יד הַאֲזִינָה זֹאת אִיּוֹב עֲמֹד וְהִתְבּוֹנֵן | נִפְלְאוֹת אֵל:
טו הֲתֵדַע בְּשׂוּם־אֱלוֹהַּ עֲלֵיהֶם וְהפִיעַ אוֹר עֲנָנוֹ:
טז הֲתֵדַע עַל־מִפְלְשֵׂי־עָב מִפְלְאוֹת תְּמִים דֵּעִים:
יז אֲשֶׁר־בְּגָדֶיךָ חַמִּים בְּהַשְׁקֵט אֶרֶץ מִדָּרוֹם:
יח תִּרְקַע עִמּוֹ לִשְׁחָקִים חָזָק כְּרְאִי מוּצָק:
יט הוֹדִיעֵנוּ מַה־נֹּאמַר לוֹ לֹא־נַעֲרֹךְ מִפְּנֵי־חֹשֶׁךְ:
כ הֲיְסֻפַּר־לוֹ כִּי אֲדַבֵּר אִם־אָמַר אִישׁ כִּי יְבֻלָּע:
כא וְעַתָּה | לֹא רָאוּ אוֹר בָּהִיר הוּא בַּשְּׁחָקִים וְרוּחַ עָבְרָה וַתְּטַהֲרֵם:
כב מִצָּפוֹן זָהָב יֵאָתֶה עַל־אֱלוֹהַּ נוֹרָא הוֹד:
כג שַׁדַּי לֹא־מְצָאנֵהוּ שַׂגִּיא־כֹחַ וּמִשְׁפָּט וְרֹב־צְדָקָה לֹא יְעַנֶּה:
כד לָכֵן יְרֵאוּהוּ אֲנָשִׁים לֹא־יִרְאֶה כָּל־חַכְמֵי־לֵב:

איוב פרק לח

א וַיַּעַן־יְהוָה אֶת־אִיּוֹב מנהסערה מִן | הַסְּעָרָה וַיֹּאמַר:
ב מִי זֶה | מַחְשִׁיךְ עֵצָה בְמִלִּין בְּלִי־דָעַת:
ג אֱזָר־נָא כְגֶבֶר חָלָצֶיךָ וְאֶשְׁאָלְךָ וְהוֹדִיעֵנִי:
ד אֵיפֹה הָיִיתָ בְיָסְדִי־אָרֶץ הַגֶּד אִם־יָדַעְתָּ בִינָה:
ה מִי־שָׂם מְמַדֶּיהָ כִּי תֵדָע אוֹ מִי־נָטָה עָלֶיהָ קָו:
ו עַל־מָה אֲדָנֶיהָ הָטְבָּעוּ אוֹ מִי־יָרָה אֶבֶן פִּנָּתָהּ:
ז בְּרָן־יַחַד כּוֹכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל־בְּנֵי אֱלֹהִים:
ח וַיָּסֶךְ בְּדָלָתַיִם יָם בְּגִיחוֹ מֵרֶחֶם יֵצֵא:
ט בְּשׂוּמִי עָנָן לְבֻשׁוֹ וַעֲרָפֶל חַתֻּלָתוֹ:
י וָאֶשְׁבֹּר עָלָיו חֻקִּי וָאָשִׂים בְּרִיחַ וּדְלָתָיִם:
יא וָאֹמַר עַד־פֹּה תָּבוֹא וְלֹא תֹסִיף וּפֹא־יָשִׁית בִּגְאוֹן גַּלֶּיךָ:
יב הֲמִימֶיךָ צִוִּיתָ בֹּקֶר ידעתה שחר יְדַעְתָּ הַשַּׁחַר מְקֹמוֹ:
יג לֶאֱחֹז בִּכְנָפוֹת הָאָרֶץ וְיִנָּעֲרוּ רְשָׁעִים מִמֶּנָּה:
יד תִּתְהַפֵּךְ כְּחֹמֶר חוֹתָם וְיִתְיַצְּבוּ כְּמוֹ לְבוּשׁ:

טו וְיִמְנַע מֵרְשָׁעִים אוֹרָם וּזְרוֹעַ רָמָה תִּשָּׁבֵר:
טז הֲבָאתָ עַד־נִבְכֵי־יָם וּבְחֵקֶר תְּהוֹם הִתְהַלָּכְתָּ:
יז הֲנִגְלוּ לְךָ שַׁעֲרֵי־מָוֶת וְשַׁעֲרֵי צַלְמָוֶת תִּרְאֶה:
יח הֲתִבַּנַנְתָּ עַד־רַחֲבֵי־אָרֶץ הַגֶּד אִם־יָדַעְתָּ כֻלָּהּ:
יט אֵי־זֶה הַדֶּרֶךְ יִשְׁכָּן־אוֹר וְחֹשֶׁךְ אֵי־זֶה מְקוֹמוֹ:
כ כִּי תִקָּחֶנּוּ אֶל־גְּבוּלוֹ וְכִי־תָבִין נְתִיבוֹת בֵּיתוֹ:
כא יָדַעְתָּ כִּי־אָז תִּוָּלֵד וּמִסְפַּר יָמֶיךָ רַבִּים:
כב הֲבָאתָ אֶל־אֹצְרוֹת שָׁלֶג וְאוֹצְרוֹת בָּרָד תִּרְאֶה:
כג אֲשֶׁר־חָשַׂכְתִּי לְעֶת־צָר לְיוֹם קְרָב וּמִלְחָמָה:
כד אֵי־זֶה הַדֶּרֶךְ יֵחָלֵק אוֹר יָפֵץ קָדִים עֲלֵי־אָרֶץ:
כה מִי־פִלַּג לַשֶּׁטֶף תְּעָלָה וְדֶרֶךְ לַחֲזִיז קֹלוֹת:
כו לְהַמְטִיר עַל־אֶרֶץ לֹא־אִישׁ מִדְבָּר לֹא־אָדָם בּוֹ:
כז לְהַשְׂבִּיעַ שֹׁאָה וּמְשֹׁאָה וּלְהַצְמִיחַ מֹצָא דֶשֶׁא:
כח הֲיֵשׁ־לַמָּטָר אָב אוֹ מִי־הוֹלִיד אֶגְלֵי־טָל:
כט מִבֶּטֶן מִי יָצָא הַקָּרַח וּכְפֹר שָׁמַיִם מִי יְלָדוֹ:
ל כָּאֶבֶן מַיִם יִתְחַבָּאוּ וּפְנֵי תְהוֹם יִתְלַכָּדוּ:
לא הֲתִקְשֹׁר מַעֲדַנּוֹת כִּימָה אִו־מֹשְׁכוֹת כְּסִיל תְּפַתֵּחַ:
לב הֲתֹצִיא מַזָּרוֹת בְּעִתּוֹ וְעַיִשׁ עַל־בָּנֶיהָ תַנְחֵם:
לג הֲיָדַעְתָּ חֻקּוֹת שָׁמָיִם אִם־תָּשִׂים מִשְׁטָרוֹ בָּאָרֶץ:
לד הֲתָרִים לָעָב קוֹלֶךָ וְשִׁפְעַת־מַיִם תְּכַסֶּךָּ:
לה הֲתִשַׁלַּח בְּרָקִים וְיֵלֵכוּ וְיֹאמְרוּ לְךָ הִנֵּנוּ:
לו מִי־שָׁת בַּטֻּחוֹת חָכְמָה אִו מִי־נָתַן לַשֶּׂכְוִי בִינָה:
לז מִי־יְסַפֵּר שְׁחָקִים בְּחָכְמָה וְנִבְלֵי שָׁמַיִם מִי יַשְׁכִּיב:
לח בְּצֶקֶת עָפָר לַמּוּצָק וּרְגָבִים יִדָּבֵקוּ:
לט הֲתָצוּד לְלָבִיא טָרֶף וְחַיַּת כְּפִירִים תְּמַלֵּא:
מ כִּי־יָשְׁחוּ בַמְּעוֹנוֹת יֵשְׁבוּ בַסֻּכָּה לְמוֹ־אָרֵב:
מא מִי יָכִין לָעֹרֵב צֵידוֹ כִּי־יְלָדָו אֶל־אֵל יְשַׁוֵּעוּ יִתְעוּ לִבְלִי־אֹכֶל:

איוב פרק לט

א הֲיָדַעְתָּ עֵת לֶדֶת יַעֲלֵי־סָלַע חֹלֶל אַיָּלוֹת תִּשְׁמֹר:
ב תִּסְפֹּר יְרָחִים תְּמַלֶּאנָה וְיָדַעְתָּ עֵת לִדְתָּנָה:
ג תִּכְרַעְנָה יַלְדֵיהֶן תְּפַלַּחְנָה חֶבְלֵיהֶם תְּשַׁלָּחְנָה:
ד יַחְלְמוּ בְנֵיהֶם יִרְבּוּ בַבָּר יָצְאוּ וְלֹא־שָׁבוּ לָמוֹ:
ה מִי־שִׁלַּח פֶּרֶא חָפְשִׁי וּמֹסְרוֹת עָרוֹד מִי פִתֵּחַ:
ו אֲשֶׁר־שַׂמְתִּי עֲרָבָה בֵיתוֹ וּמִשְׁכְּנוֹתָיו מְלֵחָה:
ז יִשְׂחַק לַהֲמוֹן קִרְיָה תְּשֻׁאוֹת נֹגֵשׂ לֹא יִשְׁמָע:
ח יְתוּר הָרִים מִרְעֵהוּ וְאַחַר כָּל־יָרָק יִדְרוֹשׁ:
ט הַיֹּאבֶה רֵים עָבְדֶךָ אִם־יָלִין עַל־אֲבוּסֶךָ:
י הֲתִקְשָׁר־רֵים בְּתֶלֶם עֲבֹתוֹ אִם־יְשַׂדֵּד עֲמָקִים אַחֲרֶיךָ:
יא הֲתִבְטַח־בּוֹ כִּי־רַב כֹּחוֹ וְתַעֲזֹב אֵלָיו יְגִיעֶךָ:
יב הֲתַאֲמִין בּוֹ כִּי־ישוב יָשִׁיב זַרְעֶךָ וְגָרְנְךָ יֶאֱסֹף:

יג כְּנַף־רְנָנִים נֶעֱלָסָה אִם־אֶבְרָה חֲסִידָה וְנֹצָה:
יד כִּי־תַעֲזֹב לָאָרֶץ בֵּיצֶיהָ וְעַל־עָפָר תְּחַמֵּם:
טו וַתִּשְׁכַּח כִּי־רֶגֶל תְּזוּרֶהָ וְחַיַּת הַשָּׂדֶה תְּדוּשֶׁהָ:
טז הִקְשִׁיחַ בָּנֶיהָ לְלֹא־לָהּ לְרִיק יְגִיעָהּ בְּלִי־פָחַד:
יז כִּי־הִשָּׁהּ אֱלוֹהַּ חָכְמָה וְלֹא־חָלַק לָהּ בַּבִּינָה:
יח בָּעֵת בַּמָּרוֹם תַּמְרִיא תִּשְׂחַק לַסּוּס וּלְרֹכְבוֹ:
יט הֲתִתֵּן לַסּוּס גְּבוּרָה הֲתַלְבִּישׁ צַוָּארוֹ רַעְמָה:
כ הֲתַרְעִישֶׁנּוּ כָּאַרְבֶּה הוֹד נַחְרוֹ אֵימָה:
כא יַחְפְּרוּ בָעֵמֶק וְיָשִׂישׂ בְּכֹחַ יֵצֵא לִקְרַאת־נָשֶׁק:
כב יִשְׂחַק לְפַחַד וְלֹא יֵחָת וְלֹא־יָשׁוּב מִפְּנֵי־חָרֶב:
כג עָלָיו תִּרְנֶה אַשְׁפָּה לַהַב חֲנִית וְכִידוֹן:
כד בְּרַעַשׁ וְרֹגֶז יְגַמֶּא־אָרֶץ וְלֹא־יַאֲמִין כִּי־קוֹל שׁוֹפָר:
כה בְּדֵי שֹׁפָר | יֹאמַר הֶאָח וּמֵרָחוֹק יָרִיחַ מִלְחָמָה
רַעַם שָׂרִים וּתְרוּעָה:
כו הֲמִבִּינָתְךָ יַאֲבֶר־נֵץ יִפְרֹשׂ כְּנָפָו לְתֵימָן:
כז אִם־עַל־פִּיךָ יַגְבִּיהַּ נָשֶׁר וְכִי יָרִים קִנּוֹ:
כח סֶלַע יִשְׁכֹּן וְיִתְלָנָן עַל שֶׁן־סֶלַע וּמְצוּדָה:
כט מִשָּׁם חָפַר־אֹכֶל לְמֶרְחוֹק עֵינָיו יַבִּיטוּ:
ל וְאֶפְרֹחָו יְעַלְעוּ־דָם וּבַאֲשֶׁר חֲלָלִים שָׁם הוּא:

איוב פרק מ

א וַיַּעַן יְהוָה אֶת־אִיּוֹב וַיֹּאמַר:
ב הֲרֹב עִם־שַׁדַּי יִסּוֹר מוֹכִיחַ אֱלוֹהַּ יַעֲנֶנָּה:
ג וַיַּעַן אִיּוֹב אֶת־יְהוָה וַיֹּאמַר:
ד הֵן קַלֹּתִי מָה אֲשִׁיבֶךָּ יָדִי שַׂמְתִּי לְמוֹ־פִי:
ה אַחַת דִּבַּרְתִּי וְלֹא אֶעֱנֶה וּשְׁתַּיִם וְלֹא אוֹסִיף:
ו וַיַּעַן־יְהוָה אֶת־אִיּוֹב מנסערה מִן | סְעָרָה וַיֹּאמַר:
ז אֱזָר־נָא כְגֶבֶר חָלָצֶיךָ אֶשְׁאָלְךָ וְהוֹדִיעֵנִי:
ח הַאַף תָּפֵר מִשְׁפָּטִי תַּרְשִׁיעֵנִי לְמַעַן תִּצְדָּק:
ט וְאִם־זְרוֹעַ כָּאֵל | לָךְ וּבְקוֹל כָּמֹהוּ תַרְעֵם:
י עֲדֵה נָא גָאוֹן וָגֹבַהּ וְהוֹד וְהָדָר תִּלְבָּשׁ:
יא הָפֵץ עֶבְרוֹת אַפֶּךָ וּרְאֵה כָל־גֵּאֶה וְהַשְׁפִּילֵהוּ:
יב רְאֵה כָל־גֵּאֶה הַכְנִיעֵהוּ וְהַדְרְךָ רְשָׁעִים תַּחְתָּם:
יג טָמְנֵם בֶּעָפָר יָחַד פְּנֵיהֶם חֲבָשׁ בַּטָּמוּן:
יד וְגַם־אֲנִי אוֹדֶךָּ כִּי־תוֹשִׁיעַ לְךָ יְמִינֶךָ:
טו הִנֵּה־נָא בְהֵמוֹת אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי עִמָּךְ חָצִיר כַּבָּקָר יֹאכֵל:
טז הִנֵּה־נָא כֹחוֹ בְמָתְנָיו וְאוֹנוֹ בִּשְׁרִירֵי בִטְנוֹ:
יז יַחְפֹּץ זְנָבוֹ כְּמוֹ־אָרֶז גִּידֵי פַחְדָּו יְשֹׂרָגוּ:
יח עֲצָמָיו אֲפִיקֵי נְחֹשֶׁת גְּרָמָיו כְּמֹטִיל בַּרְזֶל:
יט הוּא רֵאשִׁית דַּרְכֵי־אֵל הָעֹשׂוֹ יַגֵּשׁ חַרְבּוֹ:
כ כִּי־בוּל הָרִים יִשְׂאוּ־לוֹ וְכָל־חַיַּת הַשָּׂדֶה יְשַׂחֲקוּ־שָׁם:
כא תַּחַת־צֶאֱלִים יִשְׁכָּב בְּסֵתֶר קָנֶה וּבְצָה:
כב יְסֹכְכוּהוּ צֶאֱלִים צַלְלוֹ יְסֹבְבוּהוּ עַרְבֵי־נָחַל:
כג הֵן יַעֲשֹׁק נָהָר לֹא יַחְפּוֹז יִבְטַח | כִּי־יָגִיחַ יַרְדֵּן אֶל־פִּיהוּ:
כד בְּעֵינָיו יִקָּחֶנּוּ בְּמוֹקְשִׁים יִנְקָב־אָף:
כה תִּמְשֹׁךְ לִוְיָתָן בְּחַכָּה וּבְחֶבֶל תַּשְׁקִיעַ לְשֹׁנוֹ:

כו הֲתָשִׂים אַגְמֹן בְּאַפּוֹ וּבְחוֹחַ תִּקֹּב לֶחֱיוֹ:
כז הֲיַרְבֶּה אֵלֶיךָ תַּחֲנוּנִים אִם־יְדַבֵּר אֵלֶיךָ רַכּוֹת:
כח הֲיִכְרֹת בְּרִית עִמָּךְ תִּקָּחֶנּוּ לְעֶבֶד עוֹלָם:
כט הַתְשַׂחֶק־בּוֹ כַּצִּפּוֹר וְתִקְשְׁרֶנּוּ לְנַעֲרוֹתֶיךָ:
ל יִכְרוּ עָלָיו חַבָּרִים יֶחֱצוּהוּ בֵּין כְּנַעֲנִים:
לא הַתְמַלֵּא בְשֻׂכּוֹת עוֹרוֹ וּבְצִלְצַל דָּגִים רֹאשׁוֹ:
לב שִׂים־עָלָיו כַּפֶּךָ זְכֹר מִלְחָמָה אַל־תּוֹסֵף:

איוב פרק מא

א הֵן־תֹּחַלְתּוֹ נִכְזָבָה הֲגַם אֶל־מַרְאָיו יֻטָּל:
ב לֹא־אַכְזָר כִּי יְעוֹרֶנּוּ וּמִי הוּא לְפָנַי יִתְיַצָּב:
ג מִי הֶקְדִּימַנִי וַאֲשַׁלֵּם תַּחַת כָּל־הַשָּׁמַיִם לִי־הוּא:
ד לֹא־ לוֹ־ אַחֲרִישׁ בַּדָּיו וּדְבַר־גְּבוּרוֹת וְחִין עֶרְכּוֹ:
ה מִי־גָלָה פְּנֵי לְבוּשׁוֹ בְּכֶפֶל רִסְנוֹ מִי יָבוֹא:
ו דַּלְתֵי פָנָיו מִי פִתָּח סְבִיבוֹת שִׁנָּיו אֵימָה:
ז גַּאֲוָה אֲפִיקֵי מָגִנִּים סָגוּר חוֹתָם צָר:
ח אֶחָד בְּאֶחָד יִגָּשׁוּ וְרוּחַ לֹא־יָבֹא בֵּינֵיהֶם:
ט אִישׁ־בְּאָחִיהוּ יִדָּבָקוּ יִתְלַכְּדוּ וְלֹא יִתְפָּרָדוּ:
י עֲטִישֹׁתָיו תָּהֵל אוֹר וְעֵינָיו כְּעַפְעַפֵּי־שָׁחַר:
יא מֵפִיו לַפִּידִים יַהֲלֹכוּ כִּידוֹדֵי אֵשׁ יִתְמַלָּטוּ:
יב מֵנְחִירָיו יֵצֵא עָשָׁן כְּדוּד נָפוּחַ וְאַגְמֹן:
יג נַפְשׁוֹ גֶּחָלִים תְּלַהֵט וְלַהַב מִפִּיו יֵצֵא:
יד בְּצַוָּארוֹ יָלִין עֹז וְלִפְנָיו תָּדוּץ דְּאָבָה:
טו מַפְלֵי בְשָׂרוֹ דָּבֵקוּ יָצוּק עָלָיו בַּל־יִמּוֹט:
טז לִבּוֹ יָצוּק כְּמוֹ־אָבֶן וְיָצוּק כְּפֶלַח תַּחְתִּית:
יז מֶשֶׁתּוֹ יָגוּרוּ אֵלִים מִשְּׁבָרִים יִתְחַטָּאוּ:
יח מַשִּׂיגֵהוּ חֶרֶב בְּלִי תָקוּם חֲנִית מַסָּע וְשִׁרְיָה:
יט יַחְשֹׁב לְתֶבֶן בַּרְזֶל לְעֵץ רִקָּבוֹן נְחוּשָׁה:
כ לֹא־יַבְרִיחֶנּוּ בֶן־קֶשֶׁת לְקַשׁ נֶהְפְּכוּ־לוֹ אַבְנֵי־קָלַע:
כא כֶּקַשׁ נֶחְשְׁבוּ תוֹתָח וְיִשְׂחַק לְרַעַשׁ כִּידוֹן:
כב תַּחְתָּיו חַדּוּדֵי חָרֶשׂ יִרְפַּד חָרוּץ עַלֵי־טִיט:
כג יַרְתִּיחַ כַּסִּיר מְצוּלָה יָם יָשִׂים כַּמֶּרְקָחָה:
כד אַחֲרָיו יָאִיר נָתִיב יַחְשֹׁב תְּהוֹם לְשֵׂיבָה:
כה אֵין־עַל־עָפָר מָשְׁלוֹ הֶעָשׂוּ לִבְלִי־חָת:
כו אֶת־כָּל־גָּבֹהַּ יִרְאֶה הוּא מֶלֶךְ עַל־כָּל־בְּנֵי־שָׁחַץ:

איוב פרק מב

א וַיַּעַן אִיּוֹב אֶת־יְהוָה וַיֹּאמַר:
ב ידעת יָדַעְתִּי כִּי־כֹל תּוּכָל וְלֹא־יִבָּצֵר מִמְּךָ מְזִמָּה:
ג מִי זֶה | מַעְלִים עֵצָה בְּלִי דָעַת לָכֵן הָגַדְתִּי וְלֹא אָבִין נִפְלָאוֹת מִמֶּנִּי וְלֹא אֵדָע:
ד שְׁמַע־נָא וְאָנֹכִי אֲדַבֵּר אֶשְׁאָלְךָ וְהוֹדִיעֵנִי:
ה לְשֵׁמַע־אֹזֶן שְׁמַעְתִּיךָ וְעַתָּה עֵינִי רָאָתְךָ:
ו עַל־כֵּן אֶמְאַס וְנִחַמְתִּי עַל־עָפָר וָאֵפֶר:
ז וַיְהִי אַחַר דִּבֶּר יְהוָה אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל־אִיּוֹב וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אֱלִיפַז הַתֵּימָנִי חָרָה אַפִּי בְךָ וּבשְׁנֵי רֵעֶיךָ כִּי לֹא דִבַּרְתֶּם אֵלַי נְכוֹנָה כְּעַבְדִּי אִיּוֹב: {ס} **ח** וְעַתָּה קְחוּ־לָכֶם שִׁבְעָה־פָרִים וְשִׁבְעָה אֵילִים וּלְכוּ | אֶל־עַבְדִּי אִיּוֹב וְהַעֲלִיתֶם עוֹלָה בַּעַדְכֶם וְאִיּוֹב עַבְדִּי יִתְפַּלֵּל עֲלֵיכֶם כִּי אִם־פָּנָיו אֶשָּׂא לְבִלְתִּי עֲשׂוֹת עִמָּכֶם נְבָלָה כִּי לֹא דִבַּרְתֶּם אֵלַי נְכוֹנָה כְּעַבְדִּי אִיּוֹב: **ט** וַיֵּלְכוּ אֱלִיפַז הַתֵּימָנִי וּבִלְדַּד הַשּׁוּחִי צוֹפַר הַנַּעֲמָתִי וַיַּעֲשׂוּ

כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֲלֵיהֶם יְהוָה וַיִּשָּׂא יְהוָה אֶת־פְּנֵי
אִיּוֹב: **י** וַיהוָה שָׁב אֶת־שבית שְׁבוּת אִיּוֹב
בְּהִתְפַּלְלוֹ בְּעַד רֵעֵהוּ וַיֹּסֶף יְהוָה אֶת־כָּל־אֲשֶׁר
לְאִיּוֹב לְמִשְׁנֶה: **יא** וַיָּבֹאוּ אֵלָיו כָּל־אֶחָיו וְכָל־
אַחְיֹתָיו וְכָל־יְדָעָיו לְפָנִים וַיֹּאכְלוּ עִמּוֹ לֶחֶם
בְּבֵיתוֹ וַיָּנֻדוּ לוֹ וַיְנַחֲמוּ אֹתוֹ עַל כָּל־הָרָעָה אֲשֶׁר־
הֵבִיא יְהוָה עָלָיו וַיִּתְּנוּ־לוֹ אִישׁ קְשִׂיטָה אֶחָת
וְאִישׁ נֶזֶם זָהָב אֶחָד: **יב** וַיהוָה בֵּרַךְ אֶת־אַחֲרִית
אִיּוֹב מֵרֵאשִׁתּוֹ וַיְהִי־לוֹ אַרְבָּעָה עָשָׂר אֶלֶף צֹאן
וְשֵׁשֶׁת אַלְפִים גְּמַלִּים וְאֶלֶף־צֶמֶד בָּקָר וְאֶלֶף
אֲתוֹנוֹת: **יג** וַיְהִי־לוֹ שִׁבְעָנָה בָנִים וְשָׁלוֹשׁ
בָּנוֹת: **יד** וַיִּקְרָא שֵׁם־הָאַחַת יְמִימָה וְשֵׁם הַשֵּׁנִית
קְצִיעָה וְשֵׁם הַשְּׁלִישִׁית קֶרֶן הַפּוּךְ: **טו** וְלֹא נִמְצְאָה
נָשִׁים יָפוֹת כִּבְנוֹת אִיּוֹב בְּכָל־הָאָרֶץ וַיִּתֵּן לָהֶם
אֲבִיהֶם נַחֲלָה בְּתוֹךְ אֲחֵיהֶם: **טז** וַיְחִי אִיּוֹב
אַחֲרֵי־זֹאת מֵאָה וְאַרְבָּעִים שָׁנָה
וירא וַיִּרְאֶה אֶת־בָּנָיו וְאֶת־בְּנֵי בָנָיו אַרְבָּעָה
דֹרוֹת: **יז** וַיָּמָת אִיּוֹב זָקֵן וּשְׂבַע יָמִים: {ש}

שיר השירים פרק א

א שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לִשְׁלֹמֹה: **ב** יִשָּׁקֵנִי
מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי־טוֹבִים דֹּדֶיךָ מִיָּיִן: **ג** לְרֵיחַ
שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים שֶׁמֶן תּוּרַק שִׁמֶךָ עַל־כֵּן עֲלָמוֹת
אֲהֵבוּךָ: **ד** מָשְׁכֵנִי אַחֲרֶיךָ נָּרוּצָה הֱבִיאַנִי הַמֶּלֶךְ
חֲדָרָיו נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בָּךְ נַזְכִּירָה דֹדֶיךָ מִיַּיִן
מֵישָׁרִים אֲהֵבוּךָ: {פ}
ה שְׁחוֹרָה אֲנִי וְנָאוָה בְּנוֹת יְרוּשָׁלִָם כְּאָהֳלֵי קֵדָר
כִּירִיעוֹת שְׁלֹמֹה: **ו** אַל־תִּרְאוּנִי שֶׁאֲנִי שְׁחַרְחֹרֶת
שֶׁשְּׁזָפַתְנִי הַשָּׁמֶשׁ בְּנֵי אִמִּי נִחֲרוּ־בִי שָׂמַנִי נֹטְרָה
אֶת־הַכְּרָמִים כַּרְמִי שֶׁלִּי לֹא נָטָרְתִּי: **ז** הַגִּידָה לִּי
שֶׁאֲהֵבָה נַפְשִׁי אֵיכָה תִרְעֶה אֵיכָה תַּרְבִּיץ
בַּצָּהֳרָיִם שַׁלָּמָה אֶהְיֶה כְּעֹטִיָּה עַל עֶדְרֵי
חֲבֵרֶיךָ: **ח** אִם־לֹא תֵּדְעִי לָךְ הַיָּפָה בַּנָּשִׁים צְאִי־
לָךְ בְּעִקְבֵי הַצֹּאן וּרְעִי אֶת־גְּדִיֹּתַיִךְ עַל מִשְׁכְּנוֹת
הָרֹעִים: {פ}
ט לְסֵסָתִי בִּרְכְבֵי פַרְעֹה דִּמִּיתִיךְ רַעְיָתִי: **י** נָאווּ
לְחָיַיִךְ בַּתֹּרִים צַוָּארֵךְ בַּחֲרוּזִים: **יא** תּוֹרֵי זָהָב
נַעֲשֶׂה־לָּךְ עִם נְקֻדּוֹת הַכָּסֶף: **יב** עַד־שֶׁהַמֶּלֶךְ
בִּמְסִבּוֹ נִרְדִּי נָתַן רֵיחוֹ: **יג** צְרוֹר הַמֹּר | דּוֹדִי לִי
בֵּין שָׁדַי יָלִין: **יד** אֶשְׁכֹּל הַכֹּפֶר | דּוֹדִי לִי בְּכַרְמֵי
עֵין גֶּדִי: {ס} **טו** הִנֵּךְ יָפָה רַעְיָתִי הִנֵּךְ יָפָה עֵינַיִךְ
יוֹנִים: **טז** הִנְּךָ יָפֶה דוֹדִי אַף נָעִים אַף־עַרְשֵׂנוּ
רַעֲנָנָה: **יז** קֹרוֹת בָּתֵּינוּ אֲרָזִים
רחיטנו רַהִיטֵנוּ בְּרוֹתִים:

זכות הדפסת בי"ת
ומשניות זהר
יכול להיות שלך או
לעילוי נשמת קרוב
משפחתך!
אלפי דפי גמרא
אלפי פרקי משנה
ותוספתא
נ"ך ודפי זהר לזכותך!

זכות שבועית: 180 ₪

זכות חודשית: 520 ₪

להקדשות: 058-3273775

לוח מוהרא"ש

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב
עיר שומרי הלשון עיר השמחה

פרשת בשלח

ז	יום ראשון	עלות השחר (72 דק) ... 5:25 נץ החמה ..... 6:37 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:27 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:14 סו"ז תפילה ..... 10:06 חצות היום ..... 11:50 שקיעה ..... 5:03 צה"כ לשיטת ר"ת ... 6:16	**ליומוד יומי:** **בבלי:** מנחות יד **ירושלמי:** גיטין ה **תוספתא:** ברכות ה **נ"ך:** איוב לז **משניות:** שבת ג **זהר:** חלק ג עמ' שט-שי	**25**
ח	יום שני	עלות השחר (72 דק) ... 5:24 נץ החמה ..... 6:36 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:27 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:13 סו"ז תפילה ..... 10:06 חצות היום ..... 11:50 שקיעה ..... 5:04 צה"כ לשיטת ר"ת ... 6:17	**ליומוד יומי:** **בבלי:** מנחות טו **ירושלמי:** גיטין ו **תוספתא:** ברכות ו **נ"ך:** איוב לח **משניות:** שבת ד **זהר:** חלק ג עמ' שיא-שיב	**26**
ט	יום שלישי	עלות השחר (72 דק) ... 5:24 נץ החמה ..... 6:36 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:27 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:13 סו"ז תפילה ..... 10:06 חצות היום ..... 11:51 שקיעה ..... 5:05 צה"כ לשיטת ר"ת ... 6:18	**ליומוד יומי:** **בבלי:** מנחות טז **ירושלמי:** גיטין ז **תוספתא:** פאה א **נ"ך:** איוב לט **משניות:** שבת ה **זהר:** חלק ג עמ' שיג-שיד	**27**
י	יום רביעי	עלות השחר (72 דק) ... 5:23 נץ החמה ..... 6:35 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:26 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:13 סו"ז תפילה ..... 10:06 חצות היום ..... 11:51 שקיעה ..... 5:06 צה"כ לשיטת ר"ת ... 6:19	**ליומוד יומי:** **בבלי:** מנחות יז **ירושלמי:** גיטין ח **תוספתא:** פאה ב **נ"ך:** איוב מ **משניות:** שבת ו **זהר:** חלק ג עמ' שטו-שטז	**28**
יא	יום חמישי	עלות השחר (72 דק) ... 5:23 נץ החמה ..... 6:35 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:26 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:13 סו"ז תפילה ..... 10:06 חצות היום ..... 11:51 שקיעה ..... 5:07 צה"כ לשיטת ר"ת ... 6:20	**ליומוד יומי:** **בבלי:** מנחות יח **ירושלמי:** גיטין ט **תוספתא:** פאה ג **נ"ך:** איוב מא **משניות:** שבת ז **זהר:** חלק ג עמ' שיז-שיח	**29**
יב	יום שישי	עלות השחר (72 דק) ... 5:22 נץ החמה ..... 6:34 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:26 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:13 סו"ז תפילה ..... 10:06 חצות היום ..... 11:51 שקיעה ..... 5:08 צה"כ לשיטת ר"ת ... 6:21 הדלקת נרות (40 דק): 4:28 (20 דק): 4:48	**ליומוד יומי:** **בבלי:** מנחות יט **ירושלמי:** גיטין י **תוספתא:** פאה ד **נ"ך:** איוב מב **משניות:** שבת ח **זהר:** חלק ג עמ' שיט-שכ	**30**
יג	שב"ק מוצש"ק לשיטת ר"ת: 6:22	**שבת קודש פרשת בשלח, שבת שירה** עלות השחר (72 דק) ... 5:22 נץ החמה ..... 6:34 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:26 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:12 סו"ז תפילה ..... 10:05 חצות היום ..... 11:51 שקיעה ..... 5:09 צה"כ לשיטת ר"ת ... 6:22	**ליומוד יומי:** **בבלי:** מנחות כ **ירושלמי:** גיטין יא **תוספתא:** דמאי א **נ"ך:** שיר השירים א **משניות:** שבת ט **זהר:** חלק ג עמ' שכא-שכב	**31**

יֵשׁ הַחוֹשְׁבִים שֶׁצְּרִיכִים לִרְפוּאָה כָּל מִינֵי סְגֻלּוֹת שׁוֹנוֹת וּמְשֻׁנּוֹת, סְגֻלָּה נִפְלָאָה שֶׁיֵּשְׁנָהּ כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים בְּיוֹם : לְהַגִּיד בִּרְכַּת "אֲשֶׁר יָצַר" בְּכַוָּנָה ! כַּמָּה נִפְלָא שֶׁאָדָם מַקְדִּישׁ אֶת הַזְּמַן הַמּוּעָט הַזֶּה כְּדֵי לָתֵת תּוֹדָה לְהׁ' יִתְבָּרַךְ עַל הַפְּלָאוֹת שֶׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ !

(משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)